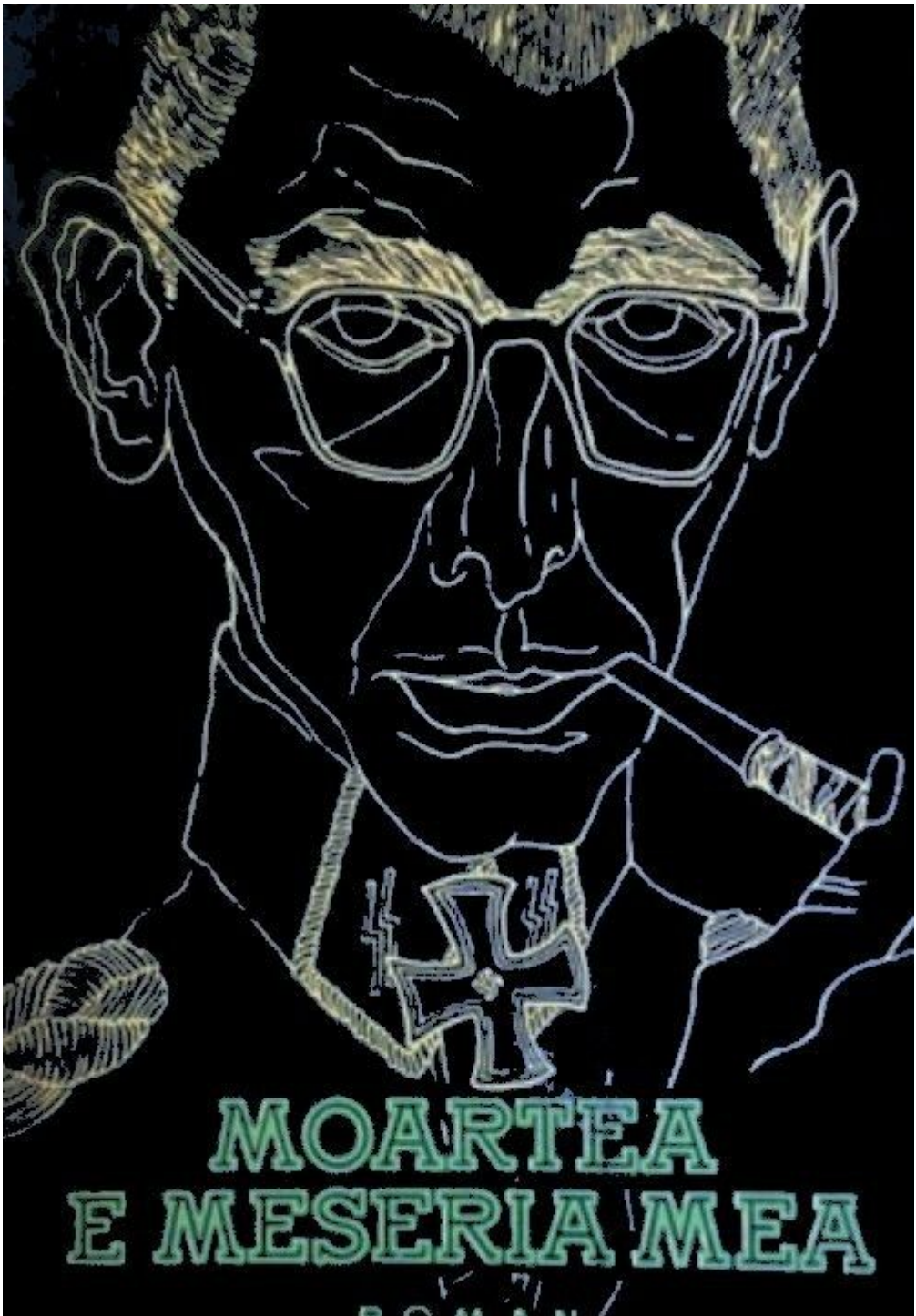
MOARTEA
E MESERIA MEA

ROBERT MERLE

MOARTEA E MESERIA MEA

În românește de
RAUL JOIL

Cuvânt înainte de
Acad. Prof. P. CONSTANTINESCU-IAȘI

EDITURA PENTRU LITERATURĂ
UNIVERSALĂ
București, 1962

Cuvânt înainte

Moartea e meseria mea, romanul scriitorului francez Robert Merle, apărut la sfârșitul anului 1952, este istorisirea vieții unui reprezentant tipic al spiritului prusac, militarist german – a unui devotat și supus adept al

hitlerismului.

Este procesul istoric al unui criminal, înfăţişarea evenimentelor, împrejurărilor, care l-au determinat pe Rudolf Lang, un „fiu” al Germaniei (al Germaniei şovine, reacţionare, imperialiste, bine înţeles) s-ajungă la omor individual, la omor în masă, la uciderea a milioane de „unităţi”. Căci – aşa cum se va vedea – pentru Rudolf Lang fiinţele omeneşti sunt simple „unităţi” în calculele sale de asasinare.

Este vorba, fireşte, de un monstru care-şi povesteşte – cu sânge rece, cu logică falsă, în amănunţime – propria viaţă, supusă unui permanent spirit de ascultare. Toate crimele el le comite, din ordin”, ascultând orbeşte de şefii săi. Căci Rudolf Lang n-a izbutit niciodată, în nicio împrejurare, să judece cu propria lui minte, să simtă cu propriul lui suflet, comportându-se ca o jucă de mecanică, inertă, când nu se găseşte nimeni să-i învârtă mecanismul.

Monstrul este produsul regimului social şi politic al Germaniei kaiserului Wilhelm al II-lea, în special al Germaniei hitleriste, în care a fost dusă la extrem acţiunea de idiotizare a generaţii întregi, a milioane de spirite, de transformare a oamenilor în executanţi docili ai celor mai criminale ordine şi dispoziţii.

Rudolf Lang a învăţat, a studiat cum să omoare cât mai mulţi oameni – moartea i-a fost doar meseria – pentru că aceasta era perspectiva istorică în care se dezvolta ţara lui sub conducerea celor mai agresive, mai sângeroase şi mai reacţionare forţe ale imperialismului german. Aceasta ar fi concluzia romanului lui Robert Merle.

*

„Eroul” romanului îşi descrie viaţa de la vârsta de treisprezece ani, de când îşi deapănă, sub teroarea bigotului său tată, copilăria în preajma anilor dinaintea primului război mondial. Tatăl său, un negustor dintr-un oraş

german, vrea să-şi răscumpere un păcat din tinereţe educându-l pe Rudolf, singurul lui băiat, pentru cariera de preot. Rezultatul acestei „pregătiri” este tocmai contrariul: Rudolf ¡pierde credinţa şi-şi urăşte tatăl. îi rămâne doar sentimentul ascultării orbeşti faţă de oricine ordonă.

În 1914 tatăl său moare puţin înainte de izbucnirea primului război mondial. În 1916 Rudolf, un copilandru, fuge de două ori de-acasă pentru a se-nrola voluntar în armata germană. În cele din urmă, prin mijlocirea unui ofiţer de dragoni – şovin, războinic şi ateu – ajunge soldat într-un corp militar aşa-zis de elită. Din acest moment, Rudolf Lang şi-a găsit drumul vocaţiei, şi-a găsit un stăpân aspru, neînduplecat, de care trebuie să asculte, E soldat, un soldat „disciplinat”, deci un bun apărător al interese lor Germaniei imperialiste, şovine, militariste.

Astfel, trece prin diferite împrejurări, legate de tot ce-a fost mai reacţionai, mai sângeros, mai inuman în istoria Germaniei wilhelmiene. la parte la campania din Turcia, unde ajută la masacrarea ţăranilor dintr-un sat araib.

Cu deosebit talent Robert Merle surprinde cu acest prilej în câteva scene semnificative trăsăturile esenţiale ale portretului moral al eroului său. Rudolf Lang nu cunoaşte şovăiala în faţa cri mei, nu se emoţionează în faţa suferinţelor omeneşti, nu ştie ce este mila. A ucide, chiar dacă e vorba de copii, de fiinţe fără apărare, nu înseamnă pentru el decât a apăsa pe trăgaci. Un gest mecanic şi nimic mai mult.

Decepţionat de înfrângerea Germaniei în război, Rudolf Lang cunoaşte viaţa grea a demobilizaţilor şi a şomerilor fără căpătâi. Spiritul aventurier şi războinic îl mână în „Corpul franc” care luptă împotriva letonilor în Ţările baltice, împotriva polonezilor în Silezia şi împotriva francezilor în Ruhr. Din nou demobilizat, îşi găseşte de lucru pe un şantier, dar în plină mizerie materială şi morală,

în clipa când e pe punctul de-a se sinucide, îşi găseşte „salvarea” în național-socialism, spre care se simte puternic atras pentru spiritul orbesc de ascultare, pentru satisfacerea instinctului sălbatic de-a distruge, cultivate de hitlerism. Participă la reprimarea sângeroasă a mişcării revoluționare germane condusă de comunişti, ispăşeşte o crimă politică prin cinci ani de închisoare şi după eliberare se distinge ca membru devotat al partidului nazist.

Între timp se căsătoreşte, tot după dispozițiile unuia din şefii săi; duce un timp o viață grea, întemeindu-şi totuşi un cămin, după ce se înstrăinase cu totul de vechea lui familie.

Dar ceea ce este mai important, face carieră. Nimic mai firesc ca acum, după venirea la putere a lui Hitler, ființe de teapa lui Rudolf Lang să-şi poată pune în valoare „aptitudinile”. Iată-l deci îndeplinind funcția de specialist în executarea ordinelor de exterminare a deținuților politici.

Astfel, în 1941, Himmler îi încredințează sarcina „istorică” de-a organiza şi conduce lagărul de exterminare de la Auschwitz, unde, cu mult zel şi conştiinciozitate, se dovedeşte capabil să rezolve toate „gravele” probleme pe care bestia hitleristă şi le punea în genere: cea mai rapidă, mai ieftină şi mai sigură exterminare în masă a deținuților politici.

Ingeniozitatea diabolică îl duce la rezolvarea tuturor acestor „grave” probleme: cum să se facă gazarea mai masiv şi uciderea mai economicoasă, dar mai ales cum să se rezolve chestiunea lichidării cadavrelor ce ocupau prea mult spațiu. Lang ajunge la soluția cuptoarelor de ardere, unde pot dispărea rapid mii şi mii de „unități”, cu un singur dezagrement doar: putoarea pestilențială ce-o răspândeau furnalele morții.

Condamnat la moarte în 1947 de tribunalul popular din Varşovia, el continuă să se considere un bun german

nesimțindu-se vinovat nici măcar o clipă de abominabilele crime pe care le-a săvârşit. Iată, în această privință, unul din cele mai caracteristice pasaje din roman.

„La un moment dat, procurorul a exclamat: «Ai ucis trei milioane şi jumătate de oameni!» Am cerut cuvântul şi i-am răspuns: «Vă rog să mă iertați, dar n-am ucis decât două milioane şi jumătate». Se auziră atunci murimure în sală şi procurorul îmi strigă că ar trebui să-mi fie ruşine de cinismul meu. Dar nu făcusem altceva, totuşi, decât să rectific o cifră inexactă".

*

Romanul lui Merle este o reconstituire fictivă, dar bazată pe documente, a stărilor din Germania în perioada neagră din existența ei a anilor 1913 – 1945. Dacă autorul a urmărit să trezească dezgustul şi disprețul pentru un „erou" de teapa lui Rudo II Lang, el a reuşit tot atât de bine să trezească mai ales ura împotriva regimului fascist, care a dus la nemaipomenitele crime săvârşite şi care a dat naştere unor monştri de felul lui Rudolf Lang.

Cartea lui Rolbert Merle prezintă, pe lângă interesul literar şi documentar, şi unul de actualitate. În răgazul de la apariția Romanului şi până azi, amintirea lui Rudolf Lang nu numai că nu s-a estompat odată cu trecerea anilor, dar e mai prezentă ca oricând, ținând seama de faptul că în acea parte a Germaniei aflată sub conducerea regimului reacționar al lui Adenauer naziști de soiul lui Rudolf Lang, criminali de război, dețin posturi importante, pregătindu-se să înfăptuiască noi „isprăvi" criminale.

În aparatul de stat al Republicii Federale Germane, în conducerea armatei îndeosebi, şi până la posturile de comandă ale NATO-ului s-au cocoțat hitlerişti notorii, imagini autentice ale criminalului Rudolf Lang.

Rudolf Lang retrăieşte în persoana lui Eichmann, personaj cea tral în ultimele anale judiciare, al cărui proces

a scos nu demult la iveală viața şi fizionomia morală a unui mare asasin, crescut la şcoala hitleristă a crimei, în persoana lui Globke, alt hitlerist notoriu, coautor al legilor naziste pe baza cărora au fost exter minați milioane de oameni nevinovați şi care e azi secretar de stat la departamentul cancelarului federal al R.F. Germane.

Agenții de încredere ai lui Hitler în ipolitica de exterminare a acestuia sunt astăzi agenți de încredere ai lui Adenauer. Qiinther Mohr, care a participat la exterminarea a 90.000 olandezi, este astăzi ministru plenipotențiar al R.F. Germane în Elveția: Werner von Baxgen, colaborator al lui Eichmann, este astăzi ambasa dor al R.F. Germane în Irak...

Ofițeri superiori din comandamentele armatei hitleriste ocupă astăzi aceleaşi locuri de seamă în armata R.F. Germane cu asen timentul guvernelor anglo-franco-americane. Generalul Foertsch este acreditat în postul de comandant al Bundeswehrului, pentru care merite? Poate pentru (distrugerea Novgorodului, care, căzut aproape întreg în mâinile ocupanților germani, a fost nimicit sistematic din 1941 până în 1944.

Cel mai ilustru caz pare a fi acel al altui notoriu hitlerist, Theodor Oberländer, dovedit pentru complicitatea sa la fărădele gile săvârşite de nazişti t pe teritoriul Uniunii Sovietice şi care ajunge ministru de stat în guvernul trecut al lui Adenauer. După puternice proteste, a fost înlăturat; recent însă numele său re apare cu noi veleități.

În posturile de comandă ale NATO-ului sunt promovați generali hitlerişti. Speidel, gâtuitorul poporului francez pe timpul ocupației Franței, duşmanul nr. 1 al rezistenței franceze, calcă astăzi din nou pământul Franței, fiind comandant al trupelor comune franco-germane de vest, în cadrul NATO-ului.

Nu demult guvernul sovietic a cerut guvernului american extrădarea lui Adolf Heusinger, care, între alte

crime, este şi unul din autorii planului „Barbarossa”; el se află în S.U.A., în funcţia supremă de preşedinte al Comitetului militar permanent al NATO-ului.

SS-iştii protejaţi în Germania Occidentală şi susţinuţi de statele NATO-ului după dispoziţiile S.U.A. prezintă un mare pericol pentru pace, pentru rezolvarea paşnică a tuturor litigiilor existente, pentru lichidarea grabnică a ultimelor rămăşiţe ale celui de al doilea război mondial.

Cartea lui Robert Merle, reamintindu-ne odiosul trecut al unui specimen hitlerist, nu uită nici sfârşitul acestuia. Forţa unită a ţărilor socialiste şi a tuturor antifasciştilor din lume va pune capăt pentru totdeauna tuturor ediţiilor noi ale lui Rudolf Lang.

Acad. Prof. P. Constantinescu-Iaşi

Cui aş putea dedica această carte, dacă nu victimelor acelora pentru care moartea e o meserie?

1913

Treceam colţul aleii Kaiser, o pală de vânt şi ploaie îngheţată mă plesni peste pulpele goale – mi-am amintit deodată cu groază că era sâmbătă. Mai aveam puţin până acasă, am început să fug, m-am repezit în holul clădirii, am urcat cele cinci etaje câte patru trepte deodată şi am bătut de două ori repede în uşă.

Am recunoscut, cu uşurare, pasul târşit şi greoi al Mariei. Uşa se deschise şi Maria, dându-şi la o parte şuviţa argintie, m-a privit cu ochii săi albaştri şi blânzi, s-a aplecat şi mi-a şoptit pe furiş:

— Ai întârziat.

Mi s-a părut atunci că-l văd în fața mea pe tata, scofâlcit şi posomorit, spunându-mi cu vocea sacadată: ″Punctualitatea este o virtute germană, *mein Herr!*”[1]

Am întrebat pe nerăsuflate:

— Unde e?

Maria a închis încetişor uşa de intrare.

— În biroul lui. Încheie socotelile de la magazin.

A adăugat:

— Ți-am adus papucii, aşa că nu mai trebuie să te duci în camera ta.

Ca să intru în cardanica, trebuia să trec pe dinaintea biroului tatii. Am pus un genunchi] a pământ şi am început să-mi scot ghetele. Maria stătea în picioare, masivă şi nemişcată. Am ridicat capul şi am întrebat-o:

— Dar ghiozdanul?

— Am să-l duc eu. Mai am să dau cu ceară numai în camera ta.

Mi-am scos haina, am agățat-o lângă paltonul negru al tatii şi i-am spus:

— Mulțumesc, Maria.

A dat din cap, o şuviță argintie i-a căzut iar peste ochi şi m-a bătut încetişor pe spate.

Am intrat în bucătărie, am deschis încetişor uşa şi apoi am închis-o. Mama stătea în picioare înainte albiei, gata să se apuce de spălat.

— Bună seara, mamă.

S-a întors, privirile ochilor ei şterşi au alunecat peste mine, s-a uitat la ceasul de pe bufet şi a spus cu tremur în glas:

— Ai întârziat.

---

[1] Domnul meu!

— Am fost mulți elevi la spovedanie. Şi după aceea m-a mai ținut părintele Thaler.

S-a apucat iar de spălat şi nu i-am mai văzut decât spatele. A spus apoi fără să-mi arunce o privire:

— Ligheanul şi cârpele sunt pe masă. Surorile tale s-au şi apucat de treabă. Grăbeşte-te.

— Bine, mamă.

Am luat ligheanul şi cârpele şi-am ieşit pe culoar. Mergeam încet ca să nu vărs apa din lighean.

Am trecut prin fața sufrageriei, uşa era deschisă, Gerda şi Berllia stăteau în picioare pe nişte scaune, trase în fața ferestrei. Mi-au întors spatele. Am trecut apoi prin fața salonului şi am intrat în camera mamei. Maria aşeza un taburet lângă fereastră. Îl adusese pentru mine din magazie. Mă uitam la ea şi-i spuneam în gând: „Mulțumesc, Maria", dar n-am deschis gura, nu era voie să vorbeşti când se spălau geamurile.

Puțin după aceea, am mutat taburetul în camera tatii, am luat ligheanul şi cârpele, m-am urcat pe taburet şi am început să frec geamurile. Deodată s-a auzit fluieratul unui tren, linia ferată se umplu de fum şi de larmă, mă surprinsei aplecându-mă pe fereastră ca să privesc. Am murmurat plin de spaimă:

„Dumnezeule, facă-se ca şi cum n-aş fi privit în stradă. Apoi am mai şoptit: Dumnezeule, facă-se astfel ca să nu greşesc la spălatul geamurilor."

Apoi, am spus o rugăciune şi am început să cânt un psalm în surdină. Mă simțeam ceva mai bine.

După ce-am terminat ferestrele din camera tatii, m-am dus în salon. Gerda şi Bertha au apărut în fundul culoarului. Veneau una după alta, fiecare cu ligheanul în mână. Se duceau să spele geamurile din camera lor. Am pus jos taburetul şi m-am lipit de perete; când au trecut prin

fața rnea, am întors capul. Eram mai în vârstă, dar ele păreau mai mari decât mine.

Am aşezat taburetul înaintea ferestrei din salon, m-am întors în camera tatii să iau ligheanul şi cârpele, le-am pus într-un colț, inima a început să-mi bată tare, am închis uşa şi m-am uitat la portrete. Erau acolo unchiul, tata şi bunicul tatii; toți ofițeri, toți în mare ținută. M-am uitat mai lung la portretul bunicului meu: era colonel, se spunea că semăn cu el.

Am deschis fereastra, m-am urcat pe taburet; vântul şi ploaia năvăleau în cameră, eu eram parcă o santinelă, care, stând de veghe la un avanpost, pândea, în mijlocul furtunii, apropierea duşmanului. Apoi s-a schimbat decorul, mă găseam în curtea unei cazărmi, fusesem pedepsit de un ofițer, ofițerul avea ochii strălucitori şi fața slabă ca a tatii, am luat poziția de drepți şi am spus: *„Jawohl, Herr Hauptmann!”* îmi treceau fiori prin şira spinării, cârpa alerga pe geam încolo şi încoace cu o regularitate mecanică şi simțeam – ce deliciu! – pe umerii şi spatele meu privirile rigide ale ofițerilor din familia mea.

După ce-am terminat, am dus taburetul în magazie, m-am întors apoi să iau ligheanul şi cârpele şi le-am dus în bucătărie.

Mama mi-a spus, fără să se întoarcă:

— Pune lucrurile jos şi vino să te speli.

M-am apropiat de albie, ani băgat mâinile în apă, apa era caldă, tata nu ne dădea voie să ne spălăm cu apă caldă şi am spus încet:

— Dar e apă caldă!

Mama a suspinai, a luat ligheanul, l-a turnat în albie fără să spună un cuvânt şi a dat drumul la robinet. Am luat săpunul, ea s-a dus puțin mai încolo, s-a întors pe jumătate cu spatele la mine, şi-a sprijinit mâna dreaptă de albie şi şi-

a îndreptat privirile spre bufet. Mâna dreaptă îi tremura uşor.

După ce-am terminat, mi-a întins pieptenele şi mi-a spus, fără să mă privească:

— Piaptănă-te!

Când m-am îndreptat spre oglinda cea mică a bufetului, am auzit-o pe mama răsturnând un lighean cu rufe în albie. M-am uitat în oglindă şi m-am întrebat dacă semăn sau nu cu bunicul meu. Era important să ştiu acest lucru, căci în caz afirmativ, puteam spera să devin şi eu colonel.

Mama a spus, în spatele meu:

— Te aşteaptă tata.

Am pus pieptenele pe bufet şi am început să tremur.

— Nu pune pieptenele pe bufet, mi-a spus mama. Ea a făcut doi paşi, a apucat pieptenele, l-a şters de şorţ şi l-a băgat în sertarul bufetului. Mă uitam desperat la ea; mamă m-a privit în treacăt, mi-a întors spatele şi şi-a reluat locul în faţa albiei.

Am ieşit şi m-am îndreptat spre biroul tatii. Pe culoar m-am întâlnit din nou cu surorile. Mi-au aruncat nişte priviri prefăcute şi am înţeles c-au ghicit unde mă duc.

M-am oprit la uşa biroului, am făcut un mare efort să nu mai tremur şi-am bătut în uşă. L-am auzit pe tata strigând: ″Intră!” Am deschis uşa, am închis-o şi am luat poziţia de drepţi în faţa lui.

Un frig ca de gheaţă mă pătrunse, prin haine, până la os. Tata stătea la birou, cu faţa spre fereastra larg deschisă. Mi-a întors spatele şi a rămas nemişcat. Stăteam şi eu nemişcat în poziţia de drepţi. Din când în când ploaia intra în cameră, însoţită de pale repezi de vânt; deodată zării o mică băltoacă lângă fereastră.

Tata mi-a spus cu glasul sacadat:

— Acum, aşază-te!

Am înaintat puțin şi m-am aşezat pe un scăunel, la stânga lui. Tata s-a întors cu fotoliu cu tot şi m-a privit. Ochii îi erau mai adânciți în orbite ca de obicei şi obrazul îi era aşa de slab că-i puteam număra muşchii feței, unul câte unul.

Lampa cea mică de pe biroul său era aprinsă şi mă simțeam fericit că stau în umbră.

— Ți-e frig?,

— Nu, tată.

— Nu tremuri – sper?

— Nu, tată.

Observai că el însuşi abia se stăpânea să nu tremure. Obrazul şi mâinile îi erau învinețite.

— Ai terminat – de spălat geamurile?

— Da, tată.

— Ai – vorbit?

— Nu, tată.

A aplecat capul absent, şi cum nu mai spunea nimic, am adăugat:

— Am cântat un psalm.

A ridicat capul şi a spus cu glasul sacadat:

— Mulțumeşte-te să răspunzi – numai la întrebările mele.

— Bine, tată.

A reluat interogatoriul, dar cam distrat şi mai mult din obişnuință.

— Surorile tale – au vorbit?

— Nu, tată.

— Ai vărsat – apă?

— Nu, tată.

— Te-ai uitat – în stradă?

Am şovăit o clipită.

— Nu, tată.

M-a privit fix.

— La seama bine. Te-ai uitat în stradă?

— Nu, tată.

Închise ochii. Părea într-adevăr distrat, altfel nu m-ar fi lăsat atât de repede.

Tăceam. Tata îşi mişcă trupul său mare şi ţeapăn în fotoliu. Din când în când ploaia pătrundea cu furie în cameră; mi-am simţit genunchiul stâng ud. Frigul mă pătrunsese de-a binelea, dar nu frigul mă făcea să sufăr, mi-era teamă ca nu cumva tata să-şi dea seama c-am început din nou să tremur.

— Rudolf, trebuie să-ţi vorbesc.

— Bine, tată.

L-a scuturat o tuse sfâşietoare.. Apoi s-a uitat la fereastră ca şi cum ar fi vrut să se ridice şi s-o închidă. Dar s-a răzgândit şi a spus:

— Rudolf, trebuie să-ţi vorbesc – de viitorul tău.

— Bine, tată.

S-a uitat iar, în tăcere, la fereastră.

Mâinile îi erau învineţite de frig, dar nu-şi îngăduia nicio mişcare.

— Dar, mai întâi, să spunem rugăciunea.

S-a ridicat, m-am ridicat şi eu. S-a îndreptat spre Cristul care atârna pe perete în dosul scăunelului şi a îngenuncheat pe podea. Am îngenuncheat şi eu, nu lângă el, ci în spatele lui. Şi-a făcut semnul crucii şi a început să spuie *Tatăl nostru* încet, răspicat, fără a pierde o silabă. Glasul său, acum când se ruga, nu mai era sacadat. Ochii mei erau aţintiţi asupra trupului acestuia mare şi rigid, îngenuncheat aci, în faţa mea şi, ca întotdeauna, aveam impresia că mă rugam mai mult lui decât lui dumnezeu.

Tata a spus cu voce puternică „amin” şi s-a sculat. M-am ridicat şi eu. El s-a aşezat iar la birou.

— Şezi!

M-am aşezat iar pe scăunel. Îmi zvâcneau tâmplele.

M-a privit lung şi am avut extraordinara impresie că n-are curaj să vorbească.

Între timp, ploaia încetase brusc. Obrazul i s-a luminat şi am înţeles ce-avea să se întâmple. Tata s-a ridicat şi a închis fereastra: dumnezeu însuşi pusese capăt pedepsei.

Se aşează iar şi părea că prinsese curaj.

— Rudolf, mi-a spus el, ai treisprezece ani şi eşti în stare să pricepi. Mulţumită domnului – eşti inteligent – şi mulţumită mie... – ... sau mai bine zis – a continuat el – mulţumită luminilor pe care dumnezeu – A binevoit – să mi le dea – pentru educaţia ta – tu eşti – un elev bun la şcoală. Căci eu te-am învăţat – Rudolf – eu te-am învăţat – să-ţi faci lecţiile – aşa cum ştergi geamurile – cu temei adică.

A tăcut o clipă şi a repetat cu o voce puternică, aproape ţipând:

— Cu temei.

Am înţeles că trebuie să spun ceva şi-am şoptit:

— Desigur, tată!

Acum, când fereastra era închisă, camera mi se părea mult mai îngheţată.

— Am să-ţi spun – ce-am hotărât – cu privire – la viitorul tău. Dar vreau să cunoşti – să înţelegi – Motivele – hotărârii mele.

S-a oprit, şi-a împreunat mâinile şi buzele sale au început să tremure:

— Rudolf – odinioară – am făcut un păcat.

L-am privit înmărmurit.

— Şi ca să înţelegi – hotărârea mea – trebuie să-ţi mărturisesc azi – păcatul meu. Un păcat – Rudolf, un păcat atât de mare – atât de înfricoşător – Că nu pot – că *nu trebuie* – să sper – că dumnezeu mă va ierta – cel puţin în viaţa asta...

A închis ochii, buzele îi tremurau convulsiv şi avea o înfăţişare atât de desperată, că mi se puse un nod în gât şi, timp de câteva secunde, încetai să tremur.

Tata şi-a desfăcut mâinile cu greu şi şi-a lipit palmele de genunchi.

— Trebuie să te gândeşti cât de greu – îmi vine – să mă înjosesc astfel – înaintea ta. Dar suferinţele mele nu importă. Eu nu sunt nimic.

Închise ochii şi repetă:

— Eu nu sunt nimic.

Era expresia lui favorită şi, de câte ori o pronunţa, mă simţeam groaznic de stingherit şi de vinovat, ea şi cum din cauza mea fiinţa aproape divină a tatălui meu „nu era nimic”.

Deschise ochii şi privi în gol.

— Rudolf – câtva timp – mai exact – câteva săptămâni înainte de-a te fi născut – a trebuit – să mă duc în interes de afaceri...

Articula cu dezgust:

— ... în Franţa, la Paris...

S-a oprit, a închis ochii şi i-a dispărui orice urmă de viaţă din obraz.

— Parisul, Rudolf, este capitala tuturor viciilor.

S-a îndreptat deodată hi fotoliu şi m-a fixat cu nişte ochi arzând de ură.

— Înţelegi?

N-am înţeles, dar privirea să mă îngheţa şi am răspuns cu o voce stinsă:

— Da, tată.

— Dumnezeu, a continuat el încet, în mânia sa – mi-a pus corpul şi sufletul la încercare.

Îşi aţinti privirea în gol.

— Am fost bolnav, spuse cu un dezgust de neînchipuit, m-am îngrijit şi m-am vindecat – dar sufletul nu s-a însănătoşit.

Începu deodată să strige:

— *Nu trebuia* să se însănătoşească.

A urmat o lungă tăcere, apoi mi s-a părut că-şi dă iar scama că eram acolo.

— Tremuri? m-a întrebat maşinal.

— Nu, tată.

Apoi:

— M-am întors – în Germania. Am mărturisit păcatul – mamei tale şi am hotărât – ca de-atunci – *să iau pe umerii mei* – pe lângă propriile mele păcate – şi păcatele copiilor mei – şi ale soției mele – şi să cer iertare – lui dumnezeu – pentru păcatele lor – ca şi pentru ale mele.

După puțin timp, a început iar să vorbească aşa cum se ruga: glasul său nu mai era sacadat.

— În sfârşit, am făcut jurământ solemn în fața sfintei Fecioare să-i consacru copilul care se va naşte, dacă va fi băiat.

M-a privit în albul ochilor:

— Şi Sfânta Fecioară a vrut să fie băiat.

Am făcut un gest de o îndrăzneală nemaiauzită: m-am sculat.

— Şezi, spuse el fără să ridice glasul.

— Tată...

— Şezi.

M-am aşezat.

— După ce-am să termin eu, atunci ai să vorbeşti şi tu.

Ani spus: „Da, tată”, dar ştiam prea bine că atunci când va termina, n-am să mai pot vorbi.

— Rudolf, spuse el, de când ai împlinit vârsta păcatelor, am luat păcatele tale – unul câte unul – asupra mea. Am

cerut iertare lui dumnezeu – pentru tine – ca şi cum eu aş fi cel vinovat – şi voi face la fel cât timp vei fi minor.

Începu să tuşească.

— Dar tu – la rândul tău – Rudolf, când vei fi hirotonisit preot – dacă voi trăi până atunci – va trebui – să iei păcatele mele – pe umerii tăi.

Am făcut o mişcare, şi el a ţ ipat:

— Nu mă întrerupe!

A tuşit din nou, de astă dată într-un mod sfâşietor, aplecându-se peste masă, frânt în două, şi deodată mi-a venit în minte că dacă ar muri, n-ar mai trebui să mă fac preot.

— Dacă am să mor, a continuat el, parcă mi-ar fi ghicit gândurile şi-mi năvăli sângele în obraz de ruşine, dacă am să mor – înainte ca tu să fii hirotonisit – am luat măsuri – împreună cu viitorul tău tutore – ca moartea mea să nu aducă nicio schimbare. Şi chiar – după moartea mea – Rudolf – chiar după moartea mea – datoria ta – datoria ta de preot – va fi să te rogi lui dumnezeu pentru iertarea păcatelor mele.

Părea să aştepte răspunsul meu: eu nu reuşeam să vorbesc.

— Poate ţi s-a părut – Rudolf – că am fost mai sever – cu tine – decât cu surorile tale – sau cu mama ta – dar înţelege – Rudolf – înţelege că tu – tu! – n-ai dreptul, înţelegi? – n-ai dreptul! – să comiţi păcate.

— Ca şi cum, reluă cu patimă, nu erau de ajuns păcatele mele – dar povara asta – povara asta înspăimântătoare – (începu deodată să ţipe) – voi mi-o faceţi din zi în zi mai grea!

S-a ridicat, a început să se plimbe prin cameră; glasul său tremura de mânie.

— Iată – ce faceți voi pentru mine! Mă dați la fund! Toți! Toți! Mă dați la fund. În fiecare zi mă dați tot mai la fund.

S-a repezit la mine, scos din minți. Mă uitam la el, încremenit. Nu mă bătuse niciodată până atunci.

S-a oprit brusc, la un pas de mine, a respirat adânc, a ocolit scăunelul şi s-a aruncat la picioarele crucifixului. M-am ridicat fără voie.

— Stai acolo, mi-a strigat peste umăr, nu te priveşte.

A început un *Tatăl nostru,* pronunțând fiecare cuvânt încet şi limpede, aşa cum se ruga el întotdeauna. S-a rugat un răstimp, apoi s-a aşezat iar la birou şi m-a privit lung, până ce-am început din nou să tremur.

— Ai să-mi spui ceva?

— Nu, tată.

— Credeam că ai să-mi spui ceva.

— Nu, tată.

— Bine, atunci poți să te duci.

M-am ridicat şi-am luat poziția de drepți. Am făcut stânga împrejur, am ieşit şi am închis uşa.

M-am dus în camera mea, am deschis fereastra şi-am tras obloanele. Am aprins lampa. M-am aşezat la masă şi-am început să lucrez la o problemă de aritmetică. Dar n-am putut continua. Simțeam noduri în gât, mi-era rău. M-am ridicat, m-am aplecat sub pat, am luat ghetele şi-am început să le curăț. Se uscaseră de-a binelea de când mă întorsesem de la şcoală; şi după ce le-am dat cu puțină cremă, am început să le frec cu o cârpă. După puțin timp, au început să lucească. Dar continuam să le frec din ce în ce mai iute şi din ce în ce mai tare, până ce au început să mă doară mâinile.

La ora şapte jumătate Maria a sunat din clopoțel pentru cină. După cină a urmat rugăciunea de seară, tata ne-a pus obişnuitele întrebări, nimeni nu făcuse nicio greşeală în ziua

aceea, şi tata s-a întors în biroul său. La ora opt jumătate m-am dus în camera mea şi la ora nouă mama a venit să stingă lumina. Eram în pat. Ea a închis uşa fără să-mi spună un cuvânt, fără să mă privească măcar, şi am rămas singur în întuneric.

După puţin timp, în-ani lungit în pat cu picioarele ţepene şi lipite, capul nemişcat, ochii închişi şi amândouă mâinile încrucişate pe piept: n-a trecut mult şi un murit. Familia se ruga în jurul patului, stând în genunchi pe podea. Maria plângea. Asta a durat cam mult, apoi tata s-a ridicat, sfârşit, posomorit şi scofâlcit cum era, şi a plecat cu mersul lui ţeapăn. S-a închis în biroul său cel rece, s-a aşezat înaintea ferestrei larg deschise şi a aşteptat să înceteze ploaia ca s-o închidă.

Dar toate astea nu mai foloseau la nimic. Nu mai eram acolo, nu mă mai puteam face preot, nu mă mai puteam ruga lui dumnezeu pentru el.

Lunea următoare m-am sculat, ca de obicei, la ora cinci, mi-era foarte frig; când am ridicat jaluzelele, am văzut acoperişul gării plin de zăpadă.

La ora cinci şi jumătate am luat cu tata micul dejun în sufragerie; întâlnindu-mă în camera mea, am dat deodată peste Maria. M-aştepta pe culoar.

Mi-a pus mâna ei mare şi roşie pe umăr şi mi-a şoptit:

— Nu uita să te duci acolo.

Am întors capul spre ea şi i-am spus:

— Da, Maria.

Stăteam nemişcat; ea m-a strâns de umăr şi mi-a suflat la ureche:

— Nu trebuie să spui: „Da, Maria”. Trebuie să te duci. Imediat.

— Da, Maria.

M-a strâns mai tare şi m-a îndemnat:

— Haide, Rudolf!

Maria mi-a dat drumul şi eu m-am îndreptat spre toaletă, simțind parcă pe ceafă privirea ei grea.

Am deschis uşa, am intrat şi-am închis-o. N-avea cheie; tata scosese becul. Lumina cenuşie a zorilor se strecura prin ferestruica care stătea totdeauna larg deschisă. Era frig, întuneric.

M-am aşezat tremurând şi-am ținut privirea îndreptată cu încăpățânare spre pământ. Dar nu mi-a folosit la nimic. El era mereu acolo, cu coarnele, cu ochii săi mari şi bulbucați, cu nasul ascuțit, cu buzele sale groase.

hârtia era puțin îngălbenită, trecuse peste un an de când tata a prins-o cu piuneze de uşă în fața scaunului, tocmai în dreptul ochilor. Sudoarea îmi scălda spinarea, mă gândeam:

„Nu-i decât un desen, nu mi-e frică mie de un desen.” Am ridicat capul. Diavolul mă privea drept în ochi, buzele sale scârboase au început să se mişte, parcă-mi surâdea. M-am sculat, mi-am tras pantalonii şi am fugit pe culoar.

Maria m-a prins şi m-a ținut strâns de ea:

— Ai făcut?

— Nu, Maria.

A dat din cap şi m-a fixat cu ochii ei buni şi trişti.

— Ți-e frică?

Am răspuns pe nerăsuflate:

— Da.

— N-ai decât să nu te uiți la el.

M-am strâns mai aproape de ea: m-aşteptam cu groază să mă trimită înapoi. Dar mi-a spus numai atât:

— Un băiat aşa de mare ca tine!

S-a auzit zgomot de paşi în biroul tatii şi ea mi-a spus repede, pe nerăsuflate:

— Ai să faci la şcoală. Să nu uiți.

— Nu, Maria.

A plecat şi eu am intrat în camera mea.

M-am încheiat la pantaloni, mi-am pus ghetele, am luat servieta de pe masă şi m-am aşezat pe un scaun, cu servieta pe genunchi, ca într-o sală de aşteptare.

După o clipă, s-a auzit vocea tatii de dincolo de uşă:

— E şase şi zece minute, *mein Herr!*

Tata mă plesnea cu acest *„mein Herr"', c*a şi cum m-ar fi lovit cu biciul.

Pe stradă zăpada se bătătorise. Tata mergea cu pasul lui rigid şi regulat, fără să scoată un cuvânt, privind drept înainte. Abia îi ajungeam cu capul la umăr şi mi-era greu să mă țin în rând cu el.

A spus fără să întoarcă capul;

— Da ține pasul, o dată!

Am schimbat pasul şi am început să murmur:

"Stâng... drept..." picioarele tatii făceau nişte paşi nemăsurați de mari; iar am greşit pasul şi tata mi-a spus cu tonul său sacadat:

— Ți-am spus, – să ții pasul!

Am pornit iar, aproape îndoit, ea să pot merge în pas cu tata, dar zadarnic, pierdusem iar cadența şi mă uitam sus la tata – mult deasupra mea – la obrazul său. Slăbit, care se contracta de minie.

Ca în toate zilele, am ajuns la biserică cu zece minute înainte de ora liturghiei. Ne-am ocupat locurile, am îngenuncheat şi am început să ne rugăm. După o clipă, tata s-a sculat, a pus. Cartea de rugăciuni pe scăunelul din fața lui şi a îngenuncheat din nou, încrucişându-şi brațele. Am făcut şi eu la fel.

Era frig, zăpada cădea pe vitralii, parcă stăteam în picioare, în mijlocul unei imense stepe înghețate, am tras câteva focuri, fiind, în ariergardă, cu oamenii mei. Stepa

dispăru, eram acum într-o pădure virgină, cu puşca în mână, hărţuit de animale sălbatice, urmărit de indigeni. Sufeream de căldură şi de foame. Purtam un anteriu alb. Indigenii au pus mâna pe mine, m-au legat de un stâlp, mi au tăiat nasul, urechile şi organele genitale; deodată mă aflam în palatul guvernatorului, era asediat de negri, un soldat căzu lângă mine, i-am luat arma şi-am început să trag fără încetare, cu o uimitoare precizie.

Începu liturghia, m-am ridicat şi m-am rugat din toate puterile:

„Dumnezeule, ajută-mă să fiu cel puţin misionar." Ţaţa s-a aplecat să-şi ia cartea de pe scăunel, am făcut la fel şi am urmărit slujba fără să-mi scape un rând.

După liturghie am mai rămas zece minute şi, deodată, parcă mi s-a pus un nod în gât, mi-a venit ideea că tata s-ar putea decide pentru clerul mirean. Am ieşit, am făcut câţiva paşi în stradă, şi-n timp ce mă sileam să-mi stăpânesc tremurul care mă apucase, l-am întrebat:

— Îmi dai voie, tată?

El mi-a răspuns fără să întoarcă capul:

— *Ja?*

— Tată, îmi dai voie să vorbesc?

Muşchii maxilarelor i s-au contractat şi-a răspuns aspru şi nemulţumit:

— Te rog, tată, aş vrea să fiu misionar.

Mi-a răspuns răstit:

— Ai să faci ceea ce-o să ţi se spună.

Am tăcut chitic. Am schimbat pasul şi am numărat încet de tot: „Stâng... drept..." Tata s-a oprit deodată şi m-a măsurat cu privirea.

— Şi de ce vrei să te faci misionar?

L-am minţit:

— Pentru că e cel mai greu.

— Aşadar, vrei să te faci misionar, fiindcă e cel mai greu.

— Da, tată.

A pornit iar, a mai făcut vreo douăzeci de paşi, apoi a întors uşor capul spre mine şi mi-a spus pe un ton nehotărât:

— Vom vedea.

Puţin mai încolo, iar a început:

— Aşadar, vrei să fii misionar?

Am ridicat ochii spre el, m-a privit, şi-a încruntat sprâncenele şi a repetat cu severitate:

— Vom vedea.

Când am ajuns la colţul străzii Schloss, s-a oprit:

— La revedere, Rudolf.

Am luat poziţia de drepţi.

— La revedere, tată.

Mi-a făcut un mic semn cu mâna, iar eu, după ce-am făcut o întoarcere reglementară, am plecat, cu umerii aplecaţi. Am luat-o pe strada Schloss; când m-am uitat înapoi, nu l-am mai văzut pe tata, şi atunci am început s-alerg ca un nebun. Se întâmplase ceva nemaiauzit: tata n-a spus „nu".

În timp ce alergam, învârteam puşca, pe care o luasem de la soldatul rănit din palatul guvernatorului, şi deodată am început să trag în diavol. Primul glonte, pe care Lam slobozit i-a smuls toată partea stângă a obrazului. Jumătate din creierul său a stropit uşa de la toaletă, ochiul stâng atârna, smuls, în timp ce se uita la mine cu ochiul drept, îngrozindu-mă, iar limba i se mişca încă în gura-i ciopârţită şi însângerată. Am mai tras un foc şi de astă dată i-a fost smulsă partea dreaptă, în timp ce partea cealaltă se refăcea pe loc şi ochiul stâng mă privea, la rândul său, cu o expresie dezgustătoare de groază şi rugă smerită.

Am trecut poarta şcolii, l-am salutat pe portar, scoţându-mi şapca, şi am încetat să trag. Clopotul a sunat, m-am aşezat în rând, şi-a sosit părintele Thaler.

La ora zece ne-am dus în sala de studii; Dans Werner s-a aşezat lângă mine, ochiul drept îi era învineţit şi umflat, m-am uitat la el şi el mi-a şoptit, cu un accent de mândrie:

— *Men-sch,* să vezi ce-am păţit!

Şi a adăugat pe nerăsuflate:

— Am să-ţi spun tot, în recreaţie.

Am întors îndată capul şi m-am cufundat în lectura unei cărţi. A sunat clopotul şi m-am dus în curtea elevilor mari. Gheaţa devenise foarte alunecoasă; când am ajuns la zidul capelei, am început să-mi număr paşii. Erau 152 paşi de la zidul capelei până la zidul sălii de desen. Dacă făceam 151 sau 153 paşi când ajungeam la capăt, drumul nu era ţinut în socoteală. În timp de o oră, trebuia să fac drumul ăsta de patruzeci de ori. Dacă, din cauza paşilor greşiţi, nu-l făceam decât de treizeci şi opt de ori, în recreaţia următoare trebuia să fac nu numai două drumuri în plus – pentru a câştiga întârzierea – ci încă două drumuri suplimentare drept pedeapsă.

Număram: 4,3,2,1″...", Hans Werner s-a ivit deodată lângă mine, vesel şi îmbujorat, m-a apucat de braţ şi m-a tras la o parte, spunându-mi:

— *Mensch,* să vezi ce-am păţit!

Am pierdut şirul paşilor şi, întâlnindu-mă, am reluat drumul de la zidul capelei, numărând: „1, 2..."

— Vezi ce-am aici? m-a întrebat Werner, punându-şi mâna la ochi. Tata mi-a făcut-o!

Am preferat să mă opresc.

— Te-a bătut?

Werner a început să rida în hohote.

— Ha! ha! Ha! Să mă bată. N-ai prea nimerit cuvântul. A fost o chelfăneală, *Mensch,* o chelfăneală în toată regula! Şi ştii ce-am făcut, a continuat el, râzând şi mai tare... Am... Ha! Ha!... spart... un vas de porțelan... chinezesc... care se afla... în salon...

Apoi mi-a spus, fără să se oprească şi fără să râdă, dar cu un aer neobişnuit de fericit:

— Am spart vasul de porțelan din salon.

Mi-am reluat drumul numărând încet: „3, 4, 5...” Apoi m-am oprit. Mă umplea de mirare faptul că Werner poate să aibă un aer atât de fericit, după ce-a comis o astfel de crimă.

— Şi ai mărturisit tatălui tău?

— Eu să-i spun! Ce-ți trece prin gând? Bătrânul a descoperit singur totul.

— Bătrânul?

— Da, tata!

Aşa îl numea pe tatăl său: „bătrânul” şi lucru mai curios decât această lipsă nemaipomenită de respect era faptul că o spunea cu duioşie.

— Bătrânul a început să cerceteze... E şiret bătrânul! *Mensch,* a descoperit totul!

Mă uitam la Werner. Părul lui roşu parcă ardea în bătaia soarelui, țopăia pe loc în zăpadă şi, deşi avea ochiul umflat, părea voios. Mi-am dat seama că am pierdut socoteala paşilor, m-am simțit vinovat şi prost dispus şi-am pornit-o fugind până la zidul capelei.

— Ei, Rudolf! strigă Werner, alergând alături de mine, ce te-a apucat? De ce fugi aşa? 0 să ne spargem capul pe gheața asta!

M-am aşezat, fără niciun cuvânt, lângă zid şi am început iar să număr.

— Atunci, mi-a spus Werner potrivindu-şi pasul în mod mecanic după al meu, bătrânul, să vezi ce mi-a făcut. La

început părea un lucru amuzant, dar când l-am pocnit o dată în fluierul piciorului...

M-am oprit deodată, înspăimântat.

— L-ai pocnit în fluierul piciorului?

— Şi atunci, a continuat Werner râzând, şi atunci, să vezi, *Meitsch!* Bătrânul s-a făcut al dracului! A început să dea în mine! Ce-am mai încasat! Îmi căra la pumni cu nemiluita! Şi, la sfârşit, m-a făcut *knockout!...*

A izbucnit în râs.

— ... ce s-a mai. Speriat! A turnat apă peste mine, mi-a dat să beau coniac, nu ştia ce să mai facă bătrânul!

— Şi după aceea?

— După aceea? Am făcut pe îmbufnatul, bineînțeles.

Mi-am înghițit saliva.

— Ai fost îmbufnat?

— Desigur. Şi atunci, să vezi, bătrânul era şi mai speriat. La urmă, s-a dus să scotocească prin bucătărie şi s-a întors cu o prăjitură.

— Ți-a dat o prăjitură?

— Desigur. Şi atunci, poți să asculți ce i-am spus! ″Dacă e aşa – i-am spus – atunci am să sparg şi celălalt vas de porțelan.”

M-am uitat la el încremenit.

— Ai spus tu asta? Şi el ce-a făcut?

— A râs.

— A râs?

— Se tăvălea de râs, bătrânul. Îi dăduseră lacrimile! Şi a spus... să vezi ce şiret e bătrânul!... A spus: ″Ascultă, purcelule, dacă spargi şi celălalt vas, îți umflu şi ochiul celălalt.”

— Şi după aceea? am întrebat maşinal.

— Am râs şi ne-am apucat de joacă.

Îl priveam cu gura căscată.

— V-aţi jucat?

— Desigur!

Şi a adăugat, încântat:

— ″Purcelule!”, aşa mă striga. ″Purcelule!”

Mă trezise din stupoarea mea. Pierdusem cu totul socoteala paşilor. M-am uitat la ceas. Se scursese o jumătate oră de recreaţie. Eram în întârziere cu douăzeci de drumuri, la care, adăugind pedeapsa, făcea patruzeci de drumuri. Îmi dădeam seama că n-am să pot recâştiga întârzierea. M-a cuprins un sentiment de groază; îl uram din răsputeri pe Werner.

— Ce te-a apucat? m-a întrebat Werner, alergând după mine. Unde te duci? De ce te întorci mereu la zidul ăsta?

Nu i-am răspuns şi-am început din nou să număr. Werner nu mă slăbea.

— I-ascultă, mi-a spus, te-am văzut azi dimineaţă la liturghie. Te duci în fiecare zi?

— Da.

— Şi eu. Cum se face că nu te văd niciodată, când mă întorc?

— Tata mai rămâne totdeauna zece minute după ce se termină.

— De ce? Păi, dacă s-a terminat liturghia?

M-am oprit brusc şi l-am întrebat:

— Pentru vas... nu v-aţi rugat?

— Să ne rugăm, întrebă Werner făcând ochii mari, să ne rugăm? Pentru ce? Fiindcă am spart un vas?

Începu să râdă în hohote; simţeam privirea lui aţintită asupra mea, deodată mă apucă de braţ şi mă sili să mă opresc.

— Tu, tu te-ai fi rugat pentru un vas?

Îmi dădui seama cu desperare că încurcasem iar numărătoarea paşilor.

— Lasă-mă!

— Răspunde-mi, tu te-ai fi rugat pentru un vas?

— Lasă-mă!

M-a lăsat, şi atunci m-am întors din nou la capelă. A mers o clipă, tăcut, alături de mine, apoi deodată a izbucnit în râs:

— Aşa, vasăzică, te-ai fi rugat!

M-am oprit şi l-am privit furios.

— Nu eu! Eu nu! Dar tata s-ar fi rugat.

S-a uitat la mine cu ochii mari:

— Tatăl tău?...

A început să râdă şi mai şi.

— Tatăl tău? Ce caraghioslâc! Tatăl tău să se roage fiindcă tu ai stricat ceva!

— Taci!

Dar nu s-a putut opri.

— Ah! ce caraghioslâc! *Mensch!* Tu spargi vasul şi tatăl tău se roagă! Dar e nebun' bătrânul tău, Rudolf!

Am urlat:

— Taci!

— Dar e...

M-am aruncat cu pumnii asupra lui. S-a dat înapoi, s-a poticnit, a făcut o sforțare să-şi regăsească echilibrul, dar a alunecat pe gheață şi a căzut, prinzându-şi un picior sub el. S-a auzit un pocnet surd, a scos un țipăt sfâşietor; osul genunchiului spart trecuse prin piele.

Profesorul şi trei elevi dintre cei mai mari începură să alerge cu băgare de seamă pe gheață. După un minut, Werner era întins pe o bancă, înconjurat de elevi, iar eu priveam cu groază osul care găurise pielea genunchiului. Werner era palid, stătea cu ochii închişi şi gemea încetişor.

— Nepriceputule! i-a strigat profesorul, ce s-a întâmpla?

Werner deschise ochii. Mă zări şi-mi aruncă un zâmbet abia perceptibil.

— Am alergat şi-am căzut.

— Ți s-a spus doar să nu alergi pe gheața asta!

— Am căzut, răspunse Werner.

A lăsat capul pe spate şi a leşinat. Câțiva elevi mai mari l-au ridicat încetişor şi l-au luat cu ei. Am rămas acolo, îngrozit, țintuit locului, distrus de gravitatea crimei mele. După o clipă, m-am întors către profesor şi-am luat poziția de drepți:

— Vă rog, pot să mă duc la părintele Thaler?

Profesorul m-a privit, s-a uitat la ceas şi a făcut un „da" din cap.

Am luat-o pe scara de nord, am urcat treptele câte patru deodată, cu inima zvâcnind. La etajul trei am apucat la stânga, am mai făcut câțiva paşi şi am bătut la o uşă.

— Intră, a strigat un glas puternic.

Ani intrat, am închis uşa şi-am luat poziția de drepți. Părintele Thaler era în picioare, înconjurat de un nor de fum. A început să dea din mână ca să risipească fumul.

— Tu eşti, Rudolf? Ce doreşti?

— Vă rog, părinte, aş vrea să mă spovedesc..

— Te-ai spovedit luni.

— Am comis un păcat.

Părintele Tlialer îşi privi pipa şi spuse pe un ton fără replică:

— Nu e timpul.

— Vă rog, părinte, am făcut ceva grav.

S-a scărpinat cu degetul cel gros sub barbă.

— Ce-ai făcut?

— Vă rog, părinte, aş vrea să v-o spun la spovedanie.

— Şi de ce aşa de repede?

Am tăcut. Părintele Thaler a tras o dată din pipă şi m-a privit o clipă.

— E aşa de grav?

Am roşit, dar n-am spus nimic.

— Fie, spuse el, cu o uşoară iritare în glas, te ascult.

S-a uitat cu regret la pipă, a pus-o pe birou şi s-a aşezat pe scaun. Am îngenuncheat înaintea lui şi i-am povestit totul. M-a ascultat atent, mi-a pus câteva întrebări, mi-a dat ca pedeapsă să recit de douăzeci de ori *Tatăl nostru* şi de douăzeci de ori. Ane *Mar ia* şi mi-a iertat păcatul.

S-a ridicat şi m-a privit lung, în timp ce-şi aprindea iar pipa.

— Şi pentru asta ai ținut la taina spovedaniei?

— Da, părinte.

A ridicat din umeri, apoi mi-a aruncat o privire pătrunzătoare şi fața i s-a schimbat.

— Ilans Werner a spus că tu eşti vinovat?

— Nu, părinte.

— Ce a spus?

— Că a căzut.

— *So! so!*[2] Spuse el privindu-mă, aşa că numai eu ştiu asta, şi eu sunt legat prin taina spovedaniei.

A pus pipa pe birou.

— Ce pui de ticălos mai eşti, mi-a spus cu indignare, ai aranjat astfel lucrurile ca să-ți descarci conştiința şi în acelaşi timp să scapi şi de pedeapsă.

— Nu, părinte, am strigat eu pătimaş, nu! Nu-i aşa! Nu ca să scap de pedeapsă. La şcoală mă pot pedepsi cât vor!

M-a fixat surprins.

— Atunci de ce?

— Fiindcă am vrut să nu afle tata.

---

[2] Aşa, va să zică.

Şi-a trecut degetul gros prin barbă.

— A, de asta! a spus ceva mai liniştit. Atât de tare ți-e frică de tată-tu?

S-a aşezat, şi-a reluat pipa şi a fumat un timp în tăcere.

— Ce-o să-ți facă? Are să te bată?

— Nu, părinte.

Părea că vrea să-mi mai pună şi alte întrebări, se răzgândi însă şi începu iar să fumeze.

— Rudolf, spuse el cu blândețe.

— Da, părinte.

'— Ar fi mai bine dacă i-ai spune.

Începui să tremur.

— Nu, părinte! Nu, nu, părinte! Vă rog.

S-a ridicat şi m-a privit încremenit.

— Dar ce ai? Tremuri? N-ai să leşini, sper!

M-a scuturat de umeri, m-a lovit de vreo două ori uşor peste obraz, apoi m-a lăsat, s-a dus de-a deschis fereastra şi m-a întrebat după o clipă:

— Ți-e mai bine?

— Da, părinte.

— Şezi.

L-am ascultat şi el a început să se plimbe în chilia sa, bombănind şi aruncându-mi câte o privire din când în când. După un timp a închis fereastra. A sunat clopotul.

— Acum, du-te, ai să întârzii în clasă.

M-am ridicat şi m-am îndreptat spre uşă.

— Rudolf.

M-am întors. Era în spatele meu.

— În ceea ce priveşte pe tatăl tău, mi-a spus, ai să faci cum ai să vrei.

Mi-a pus mâna pe cap şi după câteva secunde mi-a deschis uşa şi m-a împins afară. Scara, când Maria mi-a deschis uşa, mi-a şoptit încet de tot:

— A venit unchiul tău Franz.

Am întrebat-o repede:

— E în uniformă?

Unchiul Franz nu era decât subofițer, portretul lui nu stătea alături de ofițerii din salon, dar cu toate acestea aveam o mare admirație pentru el.

— Da, a răspuns Maria gravă, dar nu trebuie să-i vorbeşti.

— De ce?

— Domnul Lang a interzis.

Mi-am scos tunica, am pus-o în cuier şi atunci am observat că mantaua nu era acolo.

— Unde-i tata?

— A ieşit.

— De ce n-am voie să vorbesc cu unchiul Franz?

— Fiindcă a blestemat.

— Ce-a spus?

— Nu te priveşte, spuse Maria sever.

Apoi a adăugat repede, luându-şi un aer important şi speriat:

— A spus că biserica este „o teribilă farsă”.

Auzind nişte zgomote în bucătărie, am ciulit urechile şi am recunoscut glasul lui Franz.

— Domnul Lang te-a oprit să-i vorbeşti, spuse Maria.

— Dar pot să-i spun bună seara.

— Desigur, mi-a spus Maria cu oarecare ezitare, nu strică să fii politicos.

Am trecut pe dinaintea bucătăriei, uşa era larg deschisă, m-am oprit şi am luat poziția de drepți. Unchiul Franz şedea cu un pahar în mână, cu tunica descheiată, cu picioarele pe un scaun şi mama stătea în picioare lângă el, eu o figură fericită şi vinovată. Unchiul Franz m-a zărit şi mi-a strigat cu voce tare:

— Uite, uite-l pe micul popă! Bună ziua, părințele!

— Franz! a strigat mama cu dojană în glas.

— Dar ce vrei să-i spun? Uite mica victimă! Bună ziua, victimă mică!

— Franz! a strigat încă o dată mama şi s-a întors speriată, ca şi cum s-ar fi aşteptat ca tata să răsară în spatele ei.

— *Wass denn?* i-a răspuns Franz, nu spun decât adevărul, *nidit wahr?*[3]

Am rămas nemişcat în poziția de drepți în fața uşii. M-am uitat la unchiul Franz.

— Rudolf, mi-a strigat mama cu asprime, du-te imediat în camera ta.

— Ei aş! exclamă unchiul Franz, făcându-mi cu ochiul, lasă-l nițel în pace!

A ridicat paharul şi a închinat spre mine, a mai făcut o dată cu ochiul şi a adăugat cu aerul său uşuratic, care-mi plăcea atât de mult:

— Lasă-l să mai vadă din când în când un om ea lumea!

— Rudolf, mi-a strigat mama, du-te în camera ta.

Am făcut stânga împrejur şi am luat-o spre culoar. În spatele meu, l-am auzit pe unchiul Franz, care spunea:

— *Armes Kind!*[4] Trebuie să recunoşti că e prea de tot să-l siliți să se facă popă, numai pentru că bărbatul tău, când a fost în Franța...

Uşa bucătăriei a fost trântită cu violență şi n-am mai auzit ce-a urmat. Apoi am auzit glasul dojenitor al mamei, dar n-am putut distinge cuvintele şi apoi din nou glasul ridicat al unchiului Franz, şi-am auzit limpede: ″... teribilă farsă”..

S-au aşezat mai devreme la masă în seara aceea, deoarece tata trebuia să iasă în oraş, pentru a asista la o adunare a

---

[3] Nu-i aşa?

[4] Sărman copil !

părinților elevilor. După masă, toți au îngenuncheat în sufragerie şi s-a spus rugăciunea de seară. După ce tata a terminat, s-a întors către Bertha şi i-a spus:

— Bertha, ai vreun păcat de mărturisit?

— Nu, tată.

S-a întors apoi spre Gerda:

— Gerda, ai vreun păcat de mărturisit?

— Nu, tată.

Eram cel mai în vârstă: de aceea tata m-a lăsat la urmă:

— Rudolf, ai vreun păcat de mărturisit?

— Nu, tată.

S-a ridicat şi toată lumea a făcut la fel. Şi-a scos ceasul, s-a uitat la mama şi a zis:

— E ora opt. La ora nouă toată lumea să fie în pat.

Mama a dat din cap: „da".

Tata s-a întors către Maria:

— Şi dumneata la fel, *meijie Dame.*[5]

— Da, domnule, a spus Maria. Tata şi-a îmbrățişat familia dintr-o privire, a ieşit în vestibul, şi-a pus paltonul, fularul şi pălăria. Niciunul dintre noi nu făcea vreo mişcare. Nu ne spusese că ne putem mişca.

S-a întors până în pragul uşii, îmbrăcat şi cu mănuşi negre, şi lumina din sufragerie făcea să-i lucească ochii cufundați în orbite. Şi-a plimbat privirea peste noi şi a spus:

— *„Gute Nacht!"*[6]

S-au auzit trei *"Gute Nacht"* la unison, apoi cu o jumătate de măsură întârziere, *"Gute Nacht, Herr Lang"* al Măriei.

---

[5] Doamna mea.

[6] Noapte bună!

Mama l-a însoțit pe tata până la uşa de intrare, a deschis uşa şi i-a făcut loc să treacă. Avea dreptul la un *"Gute Nacht"* pentru ea singură.

Stăteam culcat de vreo zece minute, când intră mama în camera mea. Am deschis ochii şi-am surprins-o uitându-se la mine. Nu a durat mai mult decât o străfulgerare, căci imediat a întors capul şi a stins lumina. Apoi a închis uşa, fără niciun cuvânt şi am auzit pasul său catifelat, îndepărtându-se pe culoar.

Am fost trezit de o izbitură puternică în uşa de la intrare şi de nişte paşi greoi care bocăneau pe culoar. O lumină vie mă orbea, clipeam des şi mi se părea că-l văd pe tata lângă patul meu, în palton şi cu pălăria în cap.

M-a scuturat cineva şi m-am deşteptat îndată: tata era lângă mine, în picioare, îmbrăcat în negru din cap până în picioare, nemişcat şi cu ochii sticlindu-i în fundul orbitelor.

— Scoală-te, mi-a spus cu o voce înghețată.

M-am uitat la el, eram paralizat de frică.

— Scoală-te!

Cu mâna sa băgată în mănuşa neagră a dat violent plapuma la o parte. Am reuşit să mă strecor jos din pat şi m-am aplecat să-mi caut papucii. Cu o lovitură de picior i-a împins sub pat.

— Vino aşa!

El a ieşit pe culoar, mi-a făcut loc înaintea lui, a închis uşa camerei mele, apoi cu pasul greoi s-a îndreptat spre camera Măriei, a bătut violent în uşă şi a strigat:

— *Aufstehen!*[7]

Apoi a bătut în uşa surorilor mele.

— *Aufstehen!*

---

[7] Deşteptarea!

În sfârşit, a bătut cu mai multă violenţă, dacă se poate închipui aşa ceva, în uşa mamei.

— *Aufstehen!*

Maria a apărut cea dintâi cu bigudiuri în cap şi într-o cămaşă verde înflorată. S-a uitat la tata, care era încă în palton şi cu pălăria pe cap, şi apoi la mine, care mă târam lângă el, cu picioarele goale, tremurând.

Mama şi cele două surori ale mele au ieşit din camerele lor, clipind din ochi speriate Tata s-a întors dintr-o mişcare spre ele şi le-a spus:

— Puneţi-vă ceva pe voi şi veniţi!

A aşteptat, nemişcat, fără să scoată o vorbă. Femeile au ieşit din camerele lor, el s-a îndreptat spre sufragerie, şi toţi l-au urmat. A aprins lumina, şi-a scos pălăria, a pus-o pe bufet şi-a rostit:

— Vom spune o rugăciune.

Toţi au îngenuncheat şi tata a început să se roage. Deşi focul se stinsese şi stăteam în genunchi, numai în cămaşă, pe pardoseala rece ca ghiaţa, abia simţeam frigul.

Tata a spus „Amin” şi s-a sculat. Stătea în picioare înmănuşat, nemişcat. Părea gigantic.

— Se află aici, spuse fără a ridica glasul, un Iuda. Nimeni n-a mişcat, nimeni n-a ridicat ochii spre el.

— Ai auzit, Martha?

— Da, Heinrich, a spus mama cu vocea stinsă.

Tata a continuat:

— Astă-seară – la rugăciune aţi auzit cu toţii – când l-am întrebat pe Rudolf – dacă are vreun păcat de mărturisit?

S-a uitat la mama şi mama a făcut „da” din cap.

— Şi aţi auzit – toţi – aţi auzit bine – nu-i aşa?

— Când Rudolf – a răspuns „nu”?

— Da, Heinrich, a spus mama.

— Rudolf, a poruncit tata, scoală-te!

M-am sculat, tremuram din cap până în picioare.

— Priviți-l!

Mama, surorile şi Maria s-au uitat fix la mine.

— A răspuns deci „nu”, spuse tata cu un aer triumfător, şi aflați acuma că numai cu câteva ore înainte de a spune „nu” – a comis – un act – de o brutalitate – nemaiauzită.

— A stâlcit în bătaie, reluă tata pe un ton glacial, pe un coleg fără apărare – Şi i-a rupt un picior!

Nu mai era nevoie ca tata să spună: „Priviți-l!”

Ochii tuturor nu mă mai slăbeau.

— Şi apoi, a urmat tata ridicând tonul, această ființă crudă – s-a aşezat între noi – a mâncat din pâinea noastră – fără să spună nimic – s-a rugat – s-a rugat împreună cu noi...

Şi lăsă să-i cadă privirile asupra mamei.

— Iată feciorul – pe care mi l-ai dăruit!

Alama întoarse capul.

— Priveşte-l! a strigat tata ca un sălbatic.

Ochii mamei s-au îndreptat din nou spre mine şi au început să-i tremure buzele.

— Şi fiul acesta, a continuat tata cu vocea răsunătoare, fiul acesta care n-a primit aici decât lecții de iubire...

Se petrecu atunci ceva nemaiauzit: Maria a murmurat ceva:

Tata s-a ridicat, ne-a săgetat cu o privire scânteietoare şi a rostit apoi blând, domol, aproape cu un surâs pe buze:

— Cine are de spus ceva – să spună!

M-am uitat la Maria. Ținea ochii în jos, dar buzele sale groase mormăiau şi degetele sale, ca nişte cârnați, frământau hainele de pe ea. După o secundă, mi-am auzit – cu groază – propria-mi voce:

— M-am spovedit.

— Ştiam! a strigat tata cu un aer triumfător.

L-am privit distrus.

— Aflați, a reluat tata cu voce puternică, că acest diavol – după ce-a săvârşit nelegiuirea, s-a dus – într-adevăr la un preot – purtând viclenia în inimă – şi a primit – după ce s-a prefăcut că se căieşte – iertare! Având încă sfânta iertare pe frunte, a îndrăznit – după aceea – să profaneze – respectul – pe care-l datorează tatălui său – ascunzându-i crima. Şi, dacă din întâmplare, nu mi s-ar fi destăinuit – această crimă – eu, tatăl său...

Se opri, întrerupt de un suspin.

— Eu, tatăl său – care din frageda sa copilărie – am luat asupra mea – din dragoste pentru el – păcatele sale – ca şi cum ar fi fost ale mele – mi-aş fi murdărit – propria mea conştiință – fără s-o ştiu...

Şi deodată a țipat:

— ... fără s-o ştiu – cu nelegiuirea sa.

Se uită fioros la mama.

— Auzi?... Auzi? Dacă n-aş fi aflat – din întâmplare, de crima fiului tău – eu – care – în ochii lui dumnezeu...

S-a lovit cu pumnii în piept.

— ... fără să ştiu – m-aş fi încărcat – pentru totdeauna – cu cruzimile sale – cu minciunile sale!

— Doamne! continuă tata, aruncându-se cu violență în genunchi, vei putea – vreodată – să mă ierți...

S-a oprit şi lacrimi mari îi curgeau pe obrazul plin de riduri. Apoi şi-a luat capul în mâini, s-a aplecat şi a început să se mişte când înainte când înapoi, gemând monoton şi sfâşietor:

— Iartă-mă, doamne! iartă-mă, doamne! Iartă-mă, doamne! Iartă-mă, doamne!

După ce se rugă se linişti – pare-se – puțin câte puțin, ridică capul şi spuse:

— Rudolf, îngenunchează şi mărturiseşte-ți păcatul.

Am îngenuncheat, mi-am împreunat mâinile, am deschis gura, dar n-am putut scoate niciun cuvânt.

— Mărturiseşte-ți păcatul!

Toți şi-au îndreptat ochii spre mine, am făcut o sforțare desperată, am deschis din nou gura şi iar n-am putut scoate niciun cuvânt.

— Diavolul! a strigat tata în plină frenezie. Diavolul nu-l lasă să vorbească!

M-am uitat la mama şi-am chemat-o în ajutor, din ochi, din toate puterile mele. Ea a încercat să-şi întoarcă privirea, dar de astă dată n-a mai putut. S-a uitat la mine, câteva clipe, cu ochi mari, apoi privirea a început să-i şovăie, a pălit, şi, fără un cuvânt, s-a prăbuşit lungindu-se pe podea.

Înțelesei într-o clipă ce s-a întâmplat: şi de astă dată mă lăsa pe mâna tatii.

Maria s-a ridicat pe jumătate.

— Nu te mişca, i-a strigat tata cu o voce înfricoşătoare.

Maria a rămas locului, apoi, încetişor, s-a aşezat din nou în genunchi. Tata s-a uitat la corpul mamei care zăcea nemişcat înaintea lui şi a spus încet de tot, aproape cu veselie în glas:

— Pedeapsa începe.

M-a privit şi mi-a poruncit cu o voce surdă:

— Mărturiseşte-ți păcatul!

Simțeam că parcă, într-adevăr, ar fi intrat diavolul în mine: nu reuşeam să deschid gura.

— E diavolul! a strigat tata.

Bertlia şi-a ascuns obrazul în mâini şi a început să plângă în hohote.

— Doamne, s-a rugat tata, fiindcă ai părăsit pe fiul meu – dă-mi voie – în marea ta îndurare – *să iau încă o dată pe umerii mei* – mârşava sa nelegiuire!

Durerea îi pustiise obrazul, îşi frângea mâinile, apoi i-au ieşit din gâtlej, însoțite ca de un horcăit groaznic, cuvintele care urmează:

— Dumnezeul meu – m-am făcut vinovat – de faptul – că am rupt piciorul lui Hans Werner.

Nimic din ce-a spus până acum nu m-a impresionat atât de adânc.

Tata a ridicat capul, şi-a plimbat peste noi privirea sa scânteietoare şi-a zis:

— Să ne rugăm.

A început *Tatăl nostru.* Cu puțină întârziere, Maria şi cele două surori şi-au alăturat şi ele vocile. Tata m-a privit. Am deschis gura, niciun sunet n-a ieşit – intrase diavolul în mine. Am început să mişc buzele, ca şi cum m-aş fi rugat în şoaptă, am încercat să mă gândesc în acelaşi timp la cuvintele rugăciunii – totul era zadarnic, nu reuşeam de loc.

Tata şi-a făcut semnul crucii, s-a ridicat, s-a dus să caute un pahar cu apă în bucătărie şi l-a turnat peste obrazul mamei. Ea s-a mişcat încetişor, a deschis ochii şi s-a sculat clătinându-se.

— Duceți-vă la culcare, a spus tata.

Am făcut un pas înainte.

— Dumneata nu, *mein Herr,* mi-a strigat tata aspru.

Mama a ieşit fără să se uite la mine. Cele două surori au urmat-o. Din prag, Maria s-a întors, s-a uitat la tata şi-a zis rar şi apăsat:

— E o ruşine!

A ieşit. Am vrut să strig: „Maria!” Nu reuşeam să scot un sunet. I-am auzit pasul tărăgănat, pierzându-se pe culoar. O uşă s-a închis cu zgomot şi am rămas numai eu cu tata. El s-a întors spre mine şi m-a mă surat cu atâta ură, încât am avut o clipă de speranță; credeam că are să mă bată.

— Hai, mi-a spus el cu o voce surdă.

A ieşit, cu pasul rigid. L-am urmat. După cimentul de pe jos din sufragerie, pardoseala din culoar părea caldă picioarelor mele goale.

Tata a deschis uşa biroului său, camera era înghețată, mi-a făcut loc înaintea lui şi a închis uşa. N-a aprins lumina, a dat la o parte perdelele de la fereastră. Noaptea era luminoasă şi acoperişurile din gară erau acoperite de zăpadă.

— Să ne rugăm.

A îngenuncheat la picioarele crucifixului şi-am îngenuncheat şi eu în spatele lui. După o clipă, s-a întors spre mine:

— Tu nu te rogi?

L-am privit şi i-am răspuns „da” din cap.

— Roagă-te cu glas tare!

Am vrut să spun: „Nu pot”, am mişcat din buze, mi-am dus mâinile la gât, dar n-a ieşit niciun sunet.

Tata m-a apucat de umeri, parcă ar fi vrut să mă scuture. Mi-a dat apoi drumul: cu siguranță că-i era scârbă de mine.

— Roagă-te, mi-a şuierat cu ură printre dinți, roagă-le, roagă-te!

Am mişcat din buze, dar n-a ieşit niciun cuvânt. Tata stătea în genunchi, pe jumătate întors spre mine, ochii lui intrați în orbite străluceau, mă priveau fix: părea că şi lui îi pierise glasul.

După o clipă a întors capul şi a zis:

— Ei, bine, roagă-te încet.

Apoi se întoarse cu totul şi intona un *Avo..* De astă dată n-am mai făcut nicio sforțare să mişc buzele.

Îmi simții capul golit şi fierbinte. Nu mai încercam să mă opresc din tremur. Din când în când, îmi strângeam pulpanele cămăşii mai aproape de corp.

Tata îşi făcu semnul crucii, se întoarse, mă fixă, şi spuse cu un aer triumfător:

— După toate astea – Rudolf – înțelegi, sper – înțelegi – că dacă ai mai putea să fii preot – nu mai poți să fii – misionar...

A doua zi, am căzut grav bolnav. Nu recunoşteam pe nimeni, nu înțelegeam ce mi se spune şi nu puteam vorbi. Eram întors când pe-o parte, când pe alta, mi se puneau comprese, mi se dădea de băut, mi se punea gheață la cap, eram spălat.. La atâta sp mărgineau legăturile cu familia mea. Ceea ce-mi făcea mai ales plăcere era că nu mai deosebeam fețele. Le vedeam ca nişte cercuri pline şi puțin albicioase, fără nas, fără ochi, fără gură, fără păr. Cercurile se mişcau încolo şi încoace prin cameră, se aplecau asupra mea, se dădeau înapoi, şi, în acelaşi timp, auzeam un murmur de voci, nedesluşit şi monoton ca un bâzâit de insecte.

Cercurile erau vaporoase, linia circomferinței lor tremura mereu ca o piftie şi vocile, de asemenea, aveau ceva moale şi tremurat. Nici cercurile, nici vocile nu mă speriau.

Într-o dimineață, stăteam în pat, cu spatele sprijinit pe perne şi priveam distrat la unul din cercurile care se mişcau în dreptul cuverturii mele, când deodată s-a întâmplat un lucru îngrijorător: cercul s-a colorat. Am văzut mai întâi două mici pete roşii de o parte şi de alta a unei pete galbene mult mai proeminente, care mi se părea că se mişcă fără încetare. Apoi imaginea, s-a tulburat din nou şi am avut o clipă de speranță.

Încercam să-mi întorc privirile, dar privirile se întorceau de la sine spre imagine; ea se preciza cu o repeziciune înfricoşătoare, a apărut un cap mare, care avea de o parte şi de alta două panglici roşii, obrazul se preciza cu o viteză implacabilă ; au apărut ochii, nasul şi gura, şi deodată am

recunoscut, aşezată pe un scaun la căpătâiul meu şi aplecată deasupra unei cărți, pe sora mea Bertha. Inima-mi zvâcnea să se spargă, am. Închis ochii, i-am deschis iar, era ea.

Spaima mă strângea de gât, m-am ridicat în coate şi, înainte de a fi înțeles ce se întâmpla, încet, chinuit şi ca un copil care silabiseşte, am articulat:

— Unde – este – Maria?

Bertha m-a privit înspăimântată, a sărit în picioare, cartea a căzut jos, şi ea a zbughit-o din cameră, urlând:

— Rudolf a vorbit! Rudolf a vorbit!

Nu trecu mult şi mama, Bertha şi cealaltă soră a mea se strecurară în cameră, cu paşi şovăielnici, şi se înțepeniră la picioarele patului, privindu-mă cu îngrijorare:

— Rudolf?

— Da.

— Poți vorbi?

— Da.

— Eu sunt mama ta.

— Da.

— Mă recunoşti?

— Da, da.

Am întors capul cu necaz şi am întrebat:

— Unde e Maria?

Mama a lăsat ochii în jos şi a tăcut. Am întrebat din nou, mânios:

— Unde e Maria?

— A plecat, a răspuns repede mama.

Simții un gol în stomac şi mâinile începură să-mi tremure. Făcând un efort, am întrebat:

— Când?

— În ziua când te-ai îmbolnăvit.

— De ce?

Mama n-a răspuns. Am întrebat iar:
— Tata i-a dat drumul?
— Nu.
— Ea a vrut să plece?
— Da.
— În ziua când am căzut la pat?
— Da.
Şi Maria m-a părăsit. Am închis ochii.
— Vrei să rămân cu tine, Rudolf?
Am răspuns fără să deschid ochii:
— Nu.

Am auzit-o umblând prin cameră, sticluțele cu medicamente de pe noptieră zornăiau, ea suspina, apoi pasul său catifelat s-a îndepărtat, mânerul de la uşă s-a închis uşor şi am putut în sfârşit să deschid ochii.

În săptămânile care au urmat, am început să mă gândesc la trădarea părintelui Thaler şi mi-am pierdut orice credință.

De mai multe ori pe zi, mama intra în camera mea.
— Te simți bine?
— Da.
— Vrei cărți?
— Nu.
— Vrei să-ți citesc eu?
— Nu.
— Vrei să-ți ție surorile de urât?
— Nu.
Se lăsă o tăcere grea. Ea întrebă:
— Vrei să rămân?
— Nu.

Punea ordine în sticluțele cu medicamente de pe noptieră, îmi aşeza mai bine pernele, se foia fără rost prin cameră. O priveam cu ochii pe jumătate închişi. Când se întorcea cu

spatele, o priveam fix şi repetam în gând, cu putere: „Du-te! Du-te!”

După câtva timp ieşea şi mă simțeam fericit ca şi cum privirea mea ar fi făcut-o să plece.

Într-o seară, înainte de cină, a intrat în camera mea stingherită şi cu un aer vinovat.

S-a prefăcut, ca de obicei, că deretică prin cameră şi apoi, fără să se uite la mine, m-a întrebat:

— Ce-ai vrea să mănânci astă-seară, Rudolf?

— Ce mănâncă toată lumea.

S-a dus de-a tras perdelele la fereastră şi-a spus fără să se întoarcă:

— Tata spune că trebuie să iei masa cu noi.

Asta era. Am răspuns cu răceală:

— Bine.

— Crezi c-ai să poți?

— Da.

M-am sculat. Ea a dat să mă ajute, dar arii refuzat-o. Apoi m-am dus singur în sufragerie. M-am oprit în prag. Tata şi cele două surori ale melc şedeau la masă.

— Bună seara, tată.

El a ridicat capul. Părea slăbit şi bolnav.

— Bună seara, Rudolf.

Apoi m-a întrebat:

— Te simți bine?

— Da, tată.

— Şezi.

M-am aşezat şi n-am mai rostit un cuvânt. După ce s-a terminat cina, tata şi-a scos ceasul şi a spus:

— Şi-acum, mergem să facem rugăciunea.

Toată lumea a îngenuncheat. Bona cea nouă a ieşit din bucătărie şi a îngenuncheat şi ea alături de noi. Pardoseala

îngheţată, pe care stăteam în genunchi, mă făcea să mă cutremur de frig.

Tata a început *Tatăl nostru.* Imitam mişcările buzelor lui, fără să scot un singur sunet. El mă privea ţintă, ochii săi adânciţi în orbite erau trişti şi obosiţi; s-a întrerupt şi-a spus cu glasul surd:

— Rudolf, roagă-te cu glas tare!

Ochii tuturor s-au întors spre mine. L-am privit un timp pe tata, apoi am rostit fără efort:

— Nu pot.

Tata m-a măsurat îngrozit:

— Nu poţi?

— Nu, tată.

Tata m-a privit ţintă încă o clipă şi a zis:

— Dacă nu poţi, roagă-te încet.

— Da, tată.

El a reluat rugăciunea, eu am început să mişc din buze, mă forţam să nu mă gândesc la nimic.

După două zile am început să merg la şcoală. Nimeni nu mi-a vorbit de accident.

În pauza de dimineaţă am început din nou să-mi număr paşii, am făcut şase curse, o umbră s-a ivit în lumina soarelui, am ridicat ochii: era Hans Werner.

— Bună ziua, Rudolf.

Nu i-am răspuns, mi-am văzut de drum. El mergea lângă mine. Tot numărându-mi paşii, mă uitam la picioarele lui. Şchiopăta u, şor.

— Rudolf, am să-ţi vorbesc.

M-am oprit.

— Nu vreau să-ţi vorbesc.

— *So!* spuse după o clipă şi părea pironit locului.

Am pornit din nou, am ajuns la zidul capelei, Werner stătea mereu unde-l lăsasem. M-am îndreptat spre el, părea că şovăie, apoi, în sfârşit, s-a întors brusc şi a' plecat.

În aceeaşi zi l-am întâlnit pe culoar pe părintele Thaler. M-a chemat. M-am oprit şi-am luat poziția de drepți.

— Ai venit!

— Da. Părinte.

— Mi s-a spus că ai fost tare bolnav.

— Da, părinte.

— Dar acum te simți bine?

— Da, părinte.

Mă privea stăruitor şi tăcut, parcă nu mă recunoştea.

— Te-ai schimbat.

Apoi:

— Ce vârstă ai acum, Rudolf?

— Treisprezece ani, părinte.

A dat din cap.

— Treisprezece ani! Numai treisprezece ani!

A bombănit ceva în barbă, m-a mângâiat cu palma pe obraz şi a plecat. Mă uitam la spinarea lui, largă şi puternică, şi mă gândeam: "E un trădător", şi m-a cuprins o ură nebună.

A doua zi dimineața, după ce m-am despărțit de tata şi am trecut colțul străzii Schloss, am auzit deodată nişte paşi în urma mea.

— Rudolf!

M-am întors. Era Hans Werner. I-am întors spatele şi am pornit-o înainte.

— Rudolf, m-a strigat el gâfâind, vreau să-ți vorbesc.

I-am răspuns, fără să întorc capul măcar:

— Eu nu vreau să-ți vorbesc.

— Dar, nu înțelegi, Rudolf, trebuie să-ți vorbesc!

Am grăbit pasul.

— Nu umbla atât de iute, Rudolf, te rog. Nu pot să te ajung.

Mergeam şi mai repede. El a început să alerge stângaci, țopăind. I-am aruncat o privire piezişă şi-am văzut că avea obrazul roşu şi crispat din cauza efortului.

— Fireşte, spuse el gâfâind, înțeleg... că tu nu vrei... să-mi mai vorbeşti... după cele ce ți-am făcut...

M-am oprit deodată.

— Ce mi-ai făcut?

— Nu eu, a spus el stingherit, ci bătrânul. Tatăl meu te-a vândut.

L-am privit îngrozit.

— S-a dus să spună preoților?

— Chiar în seara aceea, a continuat Werner, în aceeaşi seară s-a dus şi i-a înjurat în modul cel mai grosolan. La nimerit tocmai când erau în plină adunare cu părinții elevilor. Şi mi i-a înjurat pe preoții noştri în fața tuturor!

— A amintit şi de numele meu?

— Mai întrebi! Şi a adăugat chiar: „Dacă aveți brute printre elevii voştri, dați-i afară”.

— Aşa a spus?

— Da, a răspuns Werner vesel, dar nu trebuie să te superi, pentru că a doua zi a scris Superiorului că nu tu ai fost vinovat, ci gheața, şi că eu nu voiam să fii pedepsit.

— Vasăzică asta-i, am spus eu încet, în timp ce frecam vârful ghetei de trotuar.

— Te-au pedepsit? a întrebat Werner.

Mi-am pironit privirea spre vârful ghetei şi Werner a repetat:

— Te-au pedepsit?

— Nu.

Werner a şovăit,

Era să spună,. Bătrânul tău", dar s; a oprit tocmai la timp.

— Şi tatăl tău?

I-am răspuns repede:

— N-a spus nimic.

După o clipă am ridicat ochii şi-am spus pe nerăsuflate:

— Hans, îți cer iertare pentru ce-ai pățit din cauza mea la picior.

Era tulburat.

— Nu-i nimic! Nu-i nimic! A spus repede. Gheața a fost de vină.

L-am întrebat:

— Ai să şchiopătezi totdeauna?

— 0, nu, a răspuns râzând, numai...

Căuta cuvântul.

— E... temporar. Înțelegi. E temporar.

Repeta cuvântul, încântat.

— Asta înseamnă, a adăugat el, că n-o să țină tot timpul.

Înainte de a trece poarta şcolii, s-a întors spre mine, mi-a zâmbit şi mi-a întins mâna. Mă uitam la mâna lui şi stăteam ca înlemnit. I-am răspuns, după o sforțare:

— Îți strâng mâna, dar după aceea n-am să-ți mai vorbesc.

— *Aber, Mensch!* a țipat îngrozit. Tot mai ai ceva cu mine?

— Nu, nu mai am nimic cu tine.

Şi-am adăugat:

— Nu vreau să vorbesc cu nimeni.

Am ridicat mâna încet, mecanic, şi i-am strâns-o pe a lui. Mi-am retras-o apoi imediat. Werner mă privea tăcut, împietrit.

— Eşti ciudat, Rudolf.

S-a mai uitat o clipă la mine, apoi mi-a întors spatele şi-a intrat pe poarta şcolii. L-am lăsat s-o ia puţin înainte şi-am intrat şi eu.

M-am gândit la această convorbire toată ziua şi toată săptămâna care a urmat. La sfârşit, mi-am dat seama, cu uimire, că în afară de sentimentele mele personale faţă de părintele Thaler, ea nu schimbase nimic: pierdusem credinţa pentru totdeauna.

La 15 mai 1914 a murit tata, obiceiurile casei au rămas neschimbate, eu continuam să mă duc în fiecare dimineaţă la liturghie, mama conducea mai departe magazinul şi situaţia noastră materială s-a îmbunătăţit.

Mama îi dispreţuia şi-i ura pe croitorii ovrei, ca şi tata, dar găsea că nu-i cazul să nu le vândă stofă. Mama a mărit de asemenea unele preţuri, care fuseseră atât de ridicol de mici, încât oricine se putea întreba dacă tata nu fixase asemenea preţuri împotriva propriilor sale interese, după cum pretindea Franz.

Opt zile după moartea tatii, am simţit, intrând dimineaţa în biserică, o vie contrarietate: locul nostru era ocupat. M-am aşezat cu două rânduri mai în fund, liturghia a început, am urmărit-o în cartea de rugăciuni rând cu rând, deodată m-am simţit smuls de acolo, am ridicat capul şi am început să privesc bolţile. Aveam impresia că biserica se făcea din ce în ce mai mare, devenea imensă. Scaunele, statuile, coloanele se îndepărtau în spaţiu cu o viteză nebună. La un moment dat, întocmai ca la o cutie ale cărei laturi le dai la o parte, au căzut pereţii. N-am mai văzut decât un deşert lunar, pustiu, fără de margini. Spaima mă gâtuia, am început să tremur. În aer plutea o ameninţare groaznică, totul era încremenit într-o aşteptare sinistră – parcă toată

lumea urma să dispară în neant şi eu să rămân singur în mijlocul vidului.

A sunat un clopoţel, am îngenuncheat, am lăsat capul în jos. Sub mâna stângă simţii lemnul scăunelului de rugăciuni, ceva cald şi solid îmi pătrunse în palmă, totul redeveni normal, se sfârşise.

În săptămânile care au urmat, criza s-a repetat. Am observat că apărea ori de câte ori mă îndepărtam de la obiceiurile bine statornicite. Din acest moment n-aţii mai îndrăznit să fac o singură mişcare fără să fiu sigur că făcea parte în totul din mişcările mele obişnuite.

Când, din întâmplare, vreo mişcare mi se părea că iese din „regulă", simţeam un nod în gât, închideam ochii, nu mai îndrăzneam să mă uit în jur, mi-era teamă ca nu cumva lucrurile să dispară în neant.

Dacă se întâmpla să fiu în camera mea, mă afundam eu totul într-o ocupaţie mecanică. De exemplu, îmi lustruiam ghetele. Cârpa alerga încolo şi încoace pe suprafaţa lucioasă, încet: încet, apoi din ce în ce mai iute. Îmi pironeam ochii asupra ei, respiram mirosul de ceară şi piele, şi, după o clipă, simţeam cum mă cuprinde un sentiment de siguranţă, mă simţeam parcă legănat şi proteguit.

Într-o seară, înainte de cină, mama a intrat în camera mea. Bineînţeles că m-am sculat imediat în picioare.

— Vreau să-ţi vorbesc.

— Bine, mamă.

Ea a suspinat, şi, după ce s-a aşezat, i-am putut citi oboseala pe fată.

— Rudolf.

— Da, mamă.

A întors capul şi m-a întrebat, cu şovăială în glas:

— Spune-mi, ai să te scoli în fiecare zi la cinci ca să te duci la liturghie?

Spaima mă strângea de gât. Voiam să răspund, dar n-aveam glas. Mama s-a făcut că-şi potriveşte şorţul pe genunchi şi a continuat:

— M-am gândit că s-ar putea să nu te duci decât o dată la două zile.

Am strigat:

— Nu!

Mama mi-a aruncat o privire mirată, apoi s-a uitat din nou la şorţ şi mi-a spus cu glasul tremurând:

— Pari obosit, Rudolf.

— Nu sunt obosit.

După asta, mi-a mai aruncat o privire, a suspinat şi mi-a spus fără să se uite la mine:

— M-am mai gândit... că la rugăciunea de seară... s-ar putea ca fiecare să se roage, în felul său, la el în cameră...

— Nu.

Mama s-a lăsat pe scaun şi a început să clipească des. A urmat o scurtă tăcere, apoi a continuat cu glas timid:

— Dar, nici tu...

Credeam că are să spună: „Dar nici tu nu te rogi”, în timp ce ea a spus numai:

— Dar nici tu nu te rogi cu glas tare.

— Aşa e, mamă.

S-a uitat la mine. I-am spus, fără a ridica tonul, aşa cum făcea tata când dădea un ordin:

— Nu-i vorba să schimbăm ceva.

După o clipă, mama a oftat, s-a ridicat şi a părăsit camera fără niciun cuvânt.

Într-o seară de august, unchiul Franz a apărut la noi, în mijlocul cinei; avea obrazul roşu şi vesel şi a strigat din prag cu un aer triumfător:

— S-a declarat război!

Mama s-a ridicat, foarte palidă, şi Franz a spus:

— Nu mai face mutra asta! În trei luni totul se va termina!

Şi-a frecat mâinile satisfăcut şi a adăugat:

— Nevastă-mea e furioasă.

Mama s-a sculat şi s-a dus să caute sticla cu rachiu de cireşe în bufet. Unchiul Franz s-a aşezat, s-a lipit de speteaza scaunului, şi-a lungit picioarele încălțate, s-a descheiat la tunică şi m-a privit, făcându-mi cu ochiul.

— *Na, Junge!* m-a întrebat vesel, ce părere ai?

M-am uitat la el şi i-am răspuns:

— Am să mă angajez.

Mama a strigat:

— Rudolf!

Stătea în fața bufetului, eu sticla de rachiu în mână, țeapănă şi palidă. Unchiul Franz m-a privit şi obrazul său a luat un aer grav:

— E bine, Rudolf. Te-ai gândit imediat la datorie.

S-a întors spre mama şi i-a spus batjocoritor:

— Pune o dată jos sticla aia. C-ai s-o spargi.

Mama l-a ascultat, unchiul Franz a privit-o şi i-a spus cu un aer blând:

— Linişteşte-te. N-are vârsta.

Şi a adăugat:

— Şi ce bine i-ar prinde! Dar când o va avea, totul se va fi sfârşit.

M-am sculat fără un cuvânt, m-am dus în camera mea, m-am încuiat şi am început să plâng.

După câteva zile, am reuşit să fiu primit, după orele de clasă, ca ajutor brancardier benevol la Crucea Roşie, la descărcarea trenurilor cu răniți.

Crizele mele dispăruseră, citeam cu sete ştirile de pe front din ziare, decupam din reviste fotografiile în care apăreau maldărele de cadavre inamice de pe câmpul de bătaie şi le prindeam cu piuneze pe cei patru pereți ai camerei mele.

Mama a pus iar un bec la toaletă şi în fiecare dimineaţă, înainte de a mă duce la liturghie, citeam acolo din nou ziarul pe care-l citisem în ajun. Era plin de atrocităţile pe care le comiteau francezii ca să-şi acopere retragerea. Fremătam de indignare şi când ridicam capul, diavolul mă privea drept în faţă. Nu-mi mai era frică de el. Îi întorceam privirea. Avea părul negru, ochii negri, aerul vicios. Semăna din toate punctele de vedere cu francezii. Am luat un creion din buzunarul pantalonului, am şters cuvintele *„der Teufel"* din josul gravurii şi am scris *„der Franzose"*[8].

Mă duceam la biserică cu zece minute mai devreme, m-aşezam pe locul tatii, puneam cartea de rugăciuni pe scăunel şi încrucişam braţele. Mii de diavoli se iveau în faţa mea. Defilau învinşi, dezarmaţi, cu capele franţuzeşti între coarne cu braţele ridicate deasupra capului. Îi puneam să-şi scoală hainele. Ei mai făceau o dată un înconjur, apoi erau împinşi în faţa mea. Şedeam, cu> casca pe cap, încălţat cu cizme, trăgeam din ţigară, aveam o mitralieră lucioasă între picioare, şi când îi vedeam destul de aproape, îmi făceam semnul crucii şi începeam să trag. Sângele ţâşnea, cădeau urlând, cereau iertare, târându-se spre mine, pe braţele lor moi, le striveam obrazul cu lovituri de cizmă, şi continuam să trag. Se iveau alţii, mereu alţii, mii şi mii, îi seceram fără încetare cu mitraliera, ei strigau căzând, curgeau râuri de sânge, se ridicau munţi de trupuri înaintea mea, trăgeam mereu. Apoi, deodată, totul se sfârşea, nu mai rămânea decât unul singur. Mă sculam şi ordonam scurt oamenilor mei să cureţe totul. Apoi, înmănuşat, încălţat curat, fără nicio pată, mă duceam să beau un pahar de coniac la popota ofiţerilor. Eram singur, mă simţeam tare şi drept, şi aveam un lănţişor de aur la mâna dreaptă.

---

[8] Francezul.

Eram acum bine cunoscut la gară ca ajutor brancardier, mai cu seamă din cauza brasarda pe care o purtam.

În primăvara lui 1915, nu m-am mai putut stăpâni. Când s-a pus în mişcare un tren de soldaţi, am sărit pe scară, m-au prins nişte mâini, m-au tras înăuntru şi abia când am ajuns în mijlocul soldaţilor, s-au gândit să mă întrebe ce caut printre ei. Le-am spus că vreau să merg cu ei pe front, ca să mă bat. M-au întrebat câţi ani am şi le-am spus: „cincisprezece". Atunci au început să facă haz şi mi-au dat câteva la spate. În sfârşit, unul dintre ei, pe care toţi îl strigau „moşul", a atras atenţia că, în orice caz, am să fiu arestat la sosire şi trimis acasă, dar că, între timp, nu mi-ar strica să trăiesc viaţa de soldat şi să văd „ce înseamnă asta". Atunci, mi-au făcut loc între ei, şi unul mi-a dat o bucată de pâine. Era neagră şi destul de proastă, şi „moşul" a spus râzând: *"*Besser *K. Brotals kein Brot"*[9]*. Am m*âncat-o cu plăcere, apoi solda ţii au început să cânte, şi cântecul lor puternic şi bărbătesc a pătruns în mine ca o săgeată.

Când a venit noaptea, şi-au descins centiroanele, şi-au desfăcut larg gulerele şi şi-au întins picioarele.

În întunecimea umedă a vagonului, am respirat cu nesaţ mirosul de piele şi sudoare pe care-l răspândeau.

Am făcut a doua încercare la începutul lunii martie 1916. N-am avut un succes mai mare ca la prima. Ajuns pe front, am fost arestat, interogat şi trimis acasă. După aceasta, mi s-a. Interzis să mai intru în gară, spitalul nu m-a mai trimis la descărcarea răniţilor din trenuri şi am fost folosit în serviciul intern al spitalului.

---

[9] Mai bine pâine K *(Kriegsbrot* – pâine de război) decât de loc (joc de cuvinte intraductibil).

1916

Am trecut prin sala 6, am luat-o la dreapta, am lăsat farmacia în urmă, am luat-o iar la dreapta; acolo erau camerele ofițerilor, şi am luat-o mai încet. Uşa *Rittmeisters*[10]-ului Günther era deschisă ca de obicei, ştiam că zăcea pe perne, acoperit de pansamente din cap până în picioare, cu ochii țintă spre culoar.

Am trecut prin fața uşii, i-am aruncat o privire, el a strigat cu glas de tunet:

— *Junge!*

Inima începu să-mi zvâcnească.

— Vino-ncoace!

Am pus jos pe culoar găleata, şorțul şi cârpele, şi-am intrat în cameră.

— Aprinde-mi o țigară.

— Eu, *Herr Rittmeisters?*

— Tu, *Dummkopf*! mai vezi şi pe altcineva în cameră?

În acelaşi timp, şi-a ridicat ambele brațe şi mi-a arătat pansamentele în care-i erau înfăşurate mâinile. I-am răspuns:

— *Jawohl*[11]*, Herr Rittmeisters!*

I-am băgat o țigară în gură şi-am aprins-o.

El a tras două-trei fumuri, unul după altul, şi mi-a poruncit scurt:

— *Raus!*[12]

---

[10] Căpitan de cavalerie.

[11] Desigur.

[12] Scoate-o!

I-am scos uşor ţigara din gură şi-am aşteptat. *Rittmeister-ul* surâdea, uitându-se în gol.

După cât puteam să-mi dau seama, cu toate că era înfăşurat în atâtea pansamente, era un bărbat foarte frumos şi avea în surâs şi în ochi ceva semeţ care-mi amintea de unchiul Franz.

— *Rein!* a comandat *Rittmeister-ul.*

I-am pus ţigara în gură. A tras din ea.

— *Raus!*

I-am scos ţigara din gură. M-a privit lung, în tăcere, apoi m-a întrebat:

— Cum te cheamă?

— Rudolf, *Herr Rittmeisters.*

— Bine, Rudolf, mi-a spus vesel, văd că nu eşti aşa de prost ca Paul. Porcul ăla, când îmi aprinde o ţigară, mi-o arde cel puţin pe jumătate. Şi în afară de asta, nu-i niciodată aici când îl chem.

Mi-a făcut semn să-i pun ţigara în gură, a tras un fum şi mi-a poruncit.

— *Raus!*

S-a uitat la mine.

— Şi unde te-au găsit, broscoiule?

— La şcoală, *Herr Rittmeisters.*

— Atunci, ştii să scrii?

— Da, *Herr Rittmeisters.*

— Şezi, vreau să-ţi dictez o scrisoare pentru dragonii mei.

Şi apoi:

— Ş Vii unde sunt dragonii mei?

— În sala 8, *Herr Rittmeisters.*

— Bine, a răspuns el mulţumit, şezi.

M-am aşezat la masa lui, el a început să dicteze, şi eu să scriu.

După ce-a terminat, i-am arătat scrisoarea, el a citit-o dând din cap şi mi-a ordonat să mă aşez iar ca să scriu un post-scriptum.

— Rudolf, a strigat infirmier-şef în spatele meu, ce faci tu acolo?

M-am sculat. Ea stătea în uşă, înaltă şi țeapănă, cu părul blond şi lins, cu mâinile încrucişate, cu aerul sever şi distant.

— Rudolf, a răspuns *Rittmeister-ul* Gunther, uitându-se la infirmier-şef cu un aer provocator, lucrează cu mine.

— Rudolf, a spus infirmier-şef fără să-l privească, ți-am dat ordin să faci curățenie în sala 12. Eu dau ordine aici şi nimeni altul.

Rittmeister-ul Gunther a surâs.

— *Meine Gnădige* a spus cu politețe ironică, Rudolf n-are să facă curățenie în sala 12, nici azi şi nici mâine...

— *So!* s-a întors deodată infirmier-şef spre el, aş putea să întreb de ce, *Herr Rittmeisters?*

— Pentru că începând de astăzi, el trece în serviciul meu şi al soldaților mei. În schimb, Paul ar putea să facă curățenie în sala 12, dacă doriți dumneavoastră, *meine Gnădige.*

Infirmiera-şef a devenit mai țeapănă şi l-a întrebat aspru:

— Aveți să vă plângeți împotriva lui Paul, *Herr Rittmeisters?*

— Desigur, *meine Gnădige,* că am să mă plâng de Paul. Paul are nişte labe de porc, pe când Rudolf are mâini curate. Paul aprinde țigările ca un porc şi Rudolf le aprinde ca lumea. Paul şi scrie ca un porc, pe când Rudolf scrie bine. Pentru toate aceste motive, *meine Gnădige,* şi în afară de faptul că nu-i niciodată aici, Paul poate să se spânzure, iar Rudolf, începând de azi, intră în serviciul meu.

Ochii infirmierul-şef aruncau scântei.

— Aş putea să vă întreb, *Herr Rittmeisters,* cine a hotărât asta?

— Eu!

— *Herr Rittmeisters!* strigă infirmiera-şef gâfâind, aş vrea să înţelegeţi o dată pentru totdeauna că numai eu hotărăsc aici ce face fiecare!

— *So!* spuse *Rittmeister-ul* Gunther.

Şi a început să râdă cu o impertinenţă de necrezut, măsurând-o încet cu privirile, ca şi cum ar fi dezbrăcat-o.

— Rudolf, strigă ea tremurând de furie, hai cu mine! Imediat!

— Rudolf, spuse calm *Rittmeister-ul* Gunther, şezi 1 Mă uitam când la unul, când la celălalt şi o bună bucată de vreme n-am ştiut ce să fac.

— Rudolf! strigă infirmiera-şef.

Rittmeister-ul nu spunea nimic, surâdea. Parcă era unchiul Franz.

— Rudolf! strigă furioasă infirmiera-şef.

M-am aşezat. Ea se răsuci pe călcâie şi părăsi camera.

— Mă întreb, strigă *Rittmeister-ul* cu o voce de tunet, ce s-ar putea face în pat cu târfa asta blondă şi ţeapănă. Cred că nu prea mare lucru. Ce spui, Rudolf?

A doua zi, infirmiera-şef şi-a schimbat serviciul şi eu am fost dat în serviciul *Rittmeister-ului* Günther şi a dragonilor săi.

Într-o dimineaţă, în timp ce eram ocupat cu aranjarea camerei sale, mi-a spus deodată, în spatele meu:

— Frumoase lucruri am aflat despre tine!

M-am întors, m-a privit cu asprime şi mi s-a pus un nod în gât.

— Vino-ncoa!

M-am apropiat de patul lui. S-a sucit pe perne, ca să mă poată privi drept în faţă.

— Se pare că ai profitat de faptul că ai lucrat la gară, ca să te strecori de două ori printre soldații care plecau pe front. E-adevărat?

— *Ja, Herr Rittmeisters.*

M-a privit o clipă în tăcere şi mi-a spus apoi cu asprime:

— Şezi!

Niciodată n-am stat jos în fața lui, în afară de clipele când îi scriam scrisorile către soldați; am şovăit.

— Şezi, *Dummkopf!*

Am luat un scaun, l-am tras lângă pat şi m-am aşezat cu inima zvâcnind.

— Ia o țigară!

Am luat o țigară şi i-am întins-o. A făcut un gest de refuz cu mâna.

— Pentru tine.

Un val de mândrie m-a copleşit. Am dus țigara la gură. Am aprins-o, am tras câteva fumuri unul după altul şi am început îndată să tuşesc. *Rittmeister-ul* a început să râdă, uitându-se la mine.

— Rudolf! mi-a spus, redevenind deodată serios, te-am observat: eşti mic, nu prea ştii să te porți, nu vorbeşti. Dar eşti inteligent, instruit şi ceea ce faci, faci aşa cum trebuie să facă un bun german: cu temei!

Mi-a vorbit cu acelaşi ton ca al talii şi aproape, după cât mi se părea, cu acelaşi glas.

— Şi-apoi, eşti curajos, şi îți cunoşti datoria față de patrie.

— *Ja, Herr Rittmeisters!*

Am tuşit iar. El m-a privit şi a râs.

— Poți să arunci țigara dacă vrei, Rudolf.

— Mulțumesc, *Herr Rittmeisters.*

Am prins țigara între degetul gros şi arătător şi-am stins-o eu grijă în scrumiera de pe noptieră.

Rittmeister-ul m-a privit în tăcere. Apoi a ridicat mâna bandajată şi m-a strigat:

— Rudolf!

— *Ja, Herr Rittmeisters.*

— E frumos că ai vrut să te lupţi la cincisprezece ani.

— *Ja, Herr Rittmeisters.*

— Şi e frumos că ai luat-o iar de la capăt, după ce nu ţi-a reuşit prima oară.

— *Ja, Herr Rittmeisters.*

— E bine că lucrezi aici.

— *Ja, Herr Rittmeisters.*

— Dar, ar fi şi mai bine dacă ai fi dragon!

M-am ridicat, mă pierdusem cu totul.

— Eu, *Herr Rittmeisters?*

— Şezi, strigă el cu glasul tunător. Nimeni nu ţi-a dat ordin să te scoli.

Am luat poziţia de drepţi; am spus: *"Jawohl, Herr Rittmeisters"'* şi m-am aşezat.

— Ei bine! m-a întrebat el după o clipă, ce părere ai?

Am răspuns cu un tremur în glas:

— Cu voia dumneavoastră, *Herr Rittmeisters,* cred că ar fi pur şi simplu minunat.

M-a privit cu ochii strălucind de mândrie, a dat din cap şi a repetat de două-trei ori, pe un ton reţinut: „pur şi simplu minunat".

Apoi, mi-a spus cu seriozitate, blândeţe şi aproape pe şoptite:

— Bine, Rudolf, bine.

Inima îmi zvâcnea în piept. După o scurtă tăcere, *Rittmeister-ul* a spus:

— Rudolf. După ce mi se vor vindeca zgârieturile astea, am ordin să organizez un detaşament...

A continuat:

— Pentru unul din fronturile noastre. Am să-ți dau adresa cazarmei înainte de a pleca de aici şi tu ai să te prezinți la mine. Am să aranjez eu totul.

— *Ja, Herr Rittmeisters!* am spus, fremătând din cap până în picioare.

Apoi, deodată, un gând înfricoşător mi-a trecut prin minte:

— *Herr Rittmeisters,* i-am spus bâlbâindu-mă, dar nici n-au să se uite la mine: n-am nici şaisprezece ani.

— *Ach was!* a exclamat *Rittmeister-ul* râzând, şi ce-i cu asta? La şaisprezece ani eşti destul de mare ca să te baţi! Ce legi idioate! N-ai însă de ce să te temi, Rudolf, am să aranjez eu asta.

S-a ridicat între perne, ochii îi străluceau şi *a* strigat înspre uşă:

— Bună ziua, comoara mea!

Am întors capul. Mica infirmieră blondă se afla acolo. M-am îndreptat spre chiuveta din cameră să-mi spăl mâinile şi am ajutat-o să desfacă pansamentele *Rittmeister-ului.* Operația a durat cam multişor şi, în tot timpul acesta, *Rittineister-ul,* care părea într-adevăr nesimțitor la durere, n-a încetat să râdă şi să glumească. La urmă, infirmiera a început să-l înfăşure din nou în bandajele sale ca pe o momâie. El a luat-o de bărbie cu mâna pansată, ridicându-i capul, şi-a întrebat-o jumătate în glumă, jumătate în serios, când „se va hotărî, în sfârşit, Il*errgott, s*ă se culce cu el?"

— *Ach!* Dar nu vreau, *Herr Rittmeister!* A răspuns ea.

— Cum asta? a întrebat-o cu aerul glumeț. Nu-ți plac?

— *Doch, doch! Herr Rittmeister!* A spus ea râzând. Sunteți un bărbat foarte frumos!

Apoi a adăugat, foarte serioasă:

— Dar e un păcat.

— *Ach was!* a răspuns el supărat, un păcat! Ce prostie!

Şi n-a mai deschis gura până la urmă. După ce-a ieşit, el s-a întors spre mine cu un aer furios.

— Ai auzit-o, Rudolf? Ce fată proastă! Să ai asemenea sâni frumoşi şi să mai crezi în păcat! *Herrgott,* păcatele, ce prostie! Uite ce le bagă în cap toţi *Pfaffen*[13]*-ii* ăştia! Păcate! Uite cum sunt înşelaţi bunii noştri germani. Porcii ăştia îi umflă de păcate şi bunii noştri germani îi umflă cu bani! Cu cât ploşniţele astea le sug mai mult sângele, cu atât sunt mai mulţumiţi *Dummkopfe* ăştia ai noştri. Ploşniţe, Rudolf, asta sunt, nişte ploşniţe! Mai rău ca ovreii! De i-aş avea eu în mână pe toţi ăştia, *Ilerrgott,* ar vedea ei pe dracu. Păcate! Abia te-ai născut, şi gata, iată-te cu un păcat. Pun şaua pe tine din clipa în care te-ai născut. Aşa îi abrutizează pe bunii noştri germani! Bagă frica în ei.

Şi aceşti sărmani idioţi au devenit atât de laşi încât nici nu mai îndrăznesc... să se culce cu cineva. În loc de asta, se târăsc în genunchi, nătărăii ăştia, se roagă, se bat cu pumnii în piept: „iartă-mă, doamne!... Iartă-mă, doamne!"

Reuşise să imite atât de bine pe un dreptcredincios care se roagă pentru iertarea păcatelor, încât o clipită mi s-a părut că-l văd în faţa ochilor pe tata.

— *Donnerwetter*[14]*!* Ce dobitocie! Nu-i decât un singur păcat, ascultă-mă pe mine, Rudolf. *Acela de a nu fi un bun german.* Iată păcatul! Şi eu, *Rittmeister* Gunther, sunt un bun german. Ce-mi spune Germania să fac, asta fac. Ceea ce-mi spun şefii mei germani să fac, asta fac. Asta-i tot. Şi nu vreau ca aceste ploşniţe, după toate astea, să-mi mai sugă şi sângele!

---

[13] Popi.

[14] Mii de trăsnete!

Stătea pe jumătate ridicat între perne, cu pieptul său viguros întors spre mine. Ochii îi aruncau fulgere. Niciodată nu mi s-a părut atât de frumos.

După puțin timp, a vrut să se ridice şi să facă câțiva paşi prin cameră, sprijinit pe umărul meu. Era din nou într-o dispoziție încântătoare şi râdea pentru orice nimicuri.

— Spune-mi, Rudolf, ce se spune despre mine aici?

— Aici, la spital?

— *Ja, Dummkopf!* La spital. Da unde crezi că te afli?

Îmi scotoceam cu grijă memoria.

— Că sunteți un adevărat erou german, *Herr Rittmeister.*

— Ha! Ha! S-a spus asta? Şi ce s-a mai spus?

— Că sunteți amuzant, *Herr Rittmeister.*

— Şi mai ce?

— Femeile spun că sunteți...

— Ce?

— Pot să repet, *Herr Rittmeister?*

— Desigur, *Dummkopf.*

— Un ştrengar.

— Ha! Ha! Nu mint. Am să le-o dovedesc!

— Şi apoi, spun că sunteți teribil.

— Şi mai ce?

— Mai spun că-i iubiți mult pe oamenii dumneavoastră.

Era într-adevăr cam ce se vorbea despre el şi credeam că-i fac plăcere spunându-i, dar el s-a posomorit îndată:

— *Quatsch!* Ce dobitoci! Îmi iubesc oamenii. Uite cum apare limpede stupidul lor sentimentalism! Trebuie neapărat să vâre iubirea peste tot. Ascultă, Rudolf, nu-mi iubesc oamenii, mă ocup de ei, asta-i altceva. Mă ocup de ei fiindcă sunt soldați şi cu sunt ofițer, şi Germania are nevoie de soldați. Asta-i tot 1

— Dar se spune că după ce a murit sărmanul Erik, ați trimis soției lui jumătate din solda dumneavoastră.

— *Ja, ja,* a spus *Rittmeister-ul* făcând cu ochiul, mai mult, i-am trimis şi o scrisoare în care făceam, în fel şi chip, elogiul acestui neghiob de Erik, care prostea miliția şi care nu ştia nici să se țină bine pe cal! Şi pentru ce-am făcut asta, Rudolf? Pentru că-l iubeam pe Erik? *Ach!* Dar gândeşte-te, Rudolf! Acest neghiob murise: nu mai era soldat. Nu! Iar dacă am făcut ce-am făcut, a fost pentru ca toată lumea din satul lui să citească. Scrisoarea mea şi să zică: „Erik al nostru a fost un erou german şi ofițerul său, un ofițer german".

S-a oprit şi m-a privit în ochi.

— Pentru exemplu am făcut-o, înțelegi? Dacă ai să devii ofițer, într-o zi, să ții minte: Banii, scrisoarea, totul. Aşa trebuie făcut, exact aşa! Pentru exemplu, Rudolf, pentru Germania!

S-a oprit în fața mea, mi-a pus brusc ambele mâini pansate pe umeri şi m-a tras spre el.

— Rudolf!

— *Jawohl, Herr Rittmeister.*

De la înălțimea staturii sale înalte, şi-a înfipt privirile în ochii mei.

— Ascultă-mă cu atenție!

— *Ja, Herr Rittmeister.*

M-a tras mai aproape de el şi-a rostit cu putere:

— *Fur mich gibts nur cine Kirche, und die heisst Deutschland!*[15]

Un fior mi-a trecut din cap până în picioare. Am strigat cu glas răsunător:

— *Jawohl, Herr Rittmeister.*

---

[15] Nu există decât o singură biserică pentru mine, şi aceasta se cheamă Germania.

S-a aplecat asupra mea şi m-a strâns, strivindu-mă fără milă.

— *Meine Kirche heisst Deutschland*[16]. Repetă!

— *Meine Kirche heisst Deutschland.*

— Mai tare.

Am repetat cu un glas de tunet:

— *Meine Kirche heisst Deutschland.*

— Bine, Rudolf.

Mi-a dat drumul şi, fără să-l ajut, s-a băgat în pat. După o clipă a închis ochii şi mi-a făcut semn să plec, înainte de a ieşi, am scos repede din scrumieră ţigara pe care mi-o dăduse şi, cum am ajuns pe culoar, am ascuns-o în portofel.

Când am sosit în seara aceea acasă, trecuse de ora şapte jumătate. Mama şi cele două surori ale mele stăteau la masă. M-aşteptau. M-am oprit în prag şi mi-am plimbat încet privirile de la una la alta.

— *Guten Abend*[17]*.*

— *Guten Abend,* Rudolf, mi-a răspuns mama şi apoi, după un sfert de secundă, surorile mele au răspuns ca un ecou.

M-am aşezat. Mama a adus supa. Am dus lingura la gură, şi imediat toată lumea a făcut la fel.

După ce s-a terminat supa, mama a adus o farfurie mare cu cartofi şi a pus-o pe masă.

— Iar cartofi! a spus Bertha şi, îmbufnată, a împins încolo farfuria.

M-am uitat la ea:

— Bertha, în tranşee n-au nici măcar cartofi în fiecare zi.

Bertha a roşit, dar a continuat:

— Ce ştii tu? N-ai fost acolo.

---

16 Biserica mea este Germania.

17 Bună seara.

Am pus furculița pe masă şi am fixat-o:

— Bertha, i-am spus, am încercat de două ori să mă duc pe front. Nu s-a uitat nimeni la mine. În aşteptare, lucrez două ore pe zi la un spital...

Am făcut o pauză şi apoi am rostit cu putere:

— Iată ce fac eu pentru Germania. Dai- tu, Bertha, ce faci pentru Germania?

— Bertha, a spus mama, ar trebui să-ți fie ruşine...

I-am luat vorba din gură:

— Te rog, mamă.

A tăcut. M-am întors spre Bertha, m-am uitat fix în ochii ei şi am repetat fără să ridic tonul:

— Bertha, ce-ai făcut tu pentru Germania?

Bertha a început să plângă şi nimeni n-i mai scos un cuvânt până la desert. Când mama a dat să se ridice de la masă ca să ne servească, am strigat-o:

— Mamă...

S-a aşezat din nou, iar eu o priveam.

— M-am gândit că ar fi poate mai bine să nu mai facem rugăciunea de seară împreună. Fiecare să se roage în camera lui.

Mama s-a uitat la mine:

— Tu ai spus „nu”, Rudolf.

— M-am răzgândit.

După o scurtă tăcere, mama a spus:

— Fie cum vrei tu, Rudolf.

Părea că vrea să mai spună ceva, dar s-a răzgândit. A început să strângă masa împreună cu surorile. Eu am rămas pe scaun, fără să mă mişc. După ce s-a întors cu surorile din bucătărie i-am spus:

— Mamă...

— Da, Rudolf.

— Mai e ceva.

— Da, Rudolf.

— De azi înainte am să iau dimineața micul dejun împreună cu voi.

Simțeam privirile surorilor ațintite asupra mea. M-am întors spre ele şi au lăsat ochii în jos. Mama a pus înapoi pe nasâ, maşinal, un pahar pe care tocmai îl luase. Şi ea a lăsat ochii în jos.

După un răstimp, a spus:

— Te sculai la ora cinci până acum, Rudolf.

— Da, mamă.

— Şi nu vrei... să mai continui?

— Nu, mamă.

Şi-am adăugat:

— Am să mă scol de-aci înainte la ora şapte.

Mama a rămas nemişcată, era însă puțin mai palidă şi cu o mână mişca încolo şi încoace un pahar pe masă.

M-a întrebat apoi cu nehotărâre în glas:

— La ora şapte, nu-i prea târziu, Rudolf?

M-am uitat la ea.

— Nu, mamă. Voi merge de aci direct la şcoală.

Am apăsat pe cuvântul „direct”.

Mama a clipit, dar n-a spus nimic.

Am continuat:

— Mă simt cam obosit.

Fața mamei s-a luminat.

— Desigur, a spus ea repede, ca şi cum observația aceasta ar fi uşurat-o de o mare greutate. Fireşte, cu munca asta, pe care o faci acum...

Am întrerupt-o.

— Ne-am înțeles?

Ea a făcut semn din cap că „da”, am spus *"Gute Nacht"*[18] am aşteptat să-mi răspundă toată lumea şi m-am retras în cameră. Am deschis cartea de geometrie şi am început să frunzăresc lecţia pentru a doua zi. Reuşeam cu greu să-mi fixez atenţia. Am pus cartea din nou pe masă, am luat ghetele şi-am început să le lustruiesc. N-a trecut mult şi-au început să lucească, eram mulţumit. Le-am aşezat cu grijă la picioarele patului, străduindu-mă să aliniez tocurile pe una din liniile parchetului. Apoi m-am aşezat în faţa oglinzii de la dulap, şi, ca şi cum cineva mi-ar fi ordonat, am luat brusc poziţia de drepţi. Timp de aproape un minut, mi-am studiat şi mi-am rectificat cu răbdare poziţia, şi când a fost într-adevăr perfectă, m-am uitat în oglindă, m-am privit în ochi şi rar, distinct, fără a pierde o silabă, exact cum făcea tata când se ruga, am rostit: *"Meine Kirche heisst Deutschland!"*

După aceasta, m-am dezbrăcat, m-am culcat, am luat ziarul de pe scaun şi am început să citesc ştirile de pe front, de la primul până la ultimul rând. A sunat ora nouă la gară. Am împăturit ziarul, l-am pus pe scaun şi m-am întins în pat, cu ochii deschişi, dar gata să se închidă, îndată ce mama ar fi intrat în cameră să stingă lumina. Am (auzit scârţâind uşor uşa surorilor mele, apoi nişte paşi catifelaţi au trecut pe lângă uşa mea, uşa mamei a scârţâit la rândul ei, zăvorul a pocnit, am auzit-o pe mama tuşind dincolo de peretele care ne despărţea şi s-a făcut linişte.

Am aşteptat încă puţin, nemişcat. Apoi am luat iar ziarul, l-am desfăcut şi am început din nou să citesc. După câtva timp m-am uitat la ceas. Era ora nouă şi jumătate. Am pus ziarul la loc şi m-am ridicat să sting lumina.

---

[18] Noapte bună.

La 1 august 1916, după ce-am fugit a treia oară de acasă, am intrat, datorită *Rittmeister-ului* Gunther, în regimentul B.D. 23, din B. Aveam cincisprezece ani şi opt luni.

Instrucțiunea se făcea rapid. Eram mic, dar destul de robust pentru talia mea şi rezistam destul de bine la oboseala instrucției. Aveam un mare avantaj asupra celorlalți recruți: ştiam să încalec, deoarece petrecusem câteva vacanțe într-o fermă din Mecklemburg. Şi, mai ales, îmi plăceau caii. Nu era numai plăcerea de a încăleca. Îmi plăcea să-i văd, să-i îngrijesc, să respir mirosul lor, să fiu aproape de ei. Mi-am câştigat repede, la cazarmă, reputația de a fi îndatoritor, pentru că făceam de gardă voluntar la grajd în locul vecinilor mei. Dar nu era cine ştie ce merit: îmi plăcea mai mult să stau cu animalele.

Rutina vieții de cazarmă era şi ea pentru mine un mare izvor de plăcere. Cred că ştiam ce este rutina, fiindcă acasă avusesem o viață foarte regulată. Dar era încă departe de ceea ce trebuia să fie. Acasă mai erau, din când în când, perioade găunoase, momente de gol. La cazarmă era într-adevăr o regulă perfectă. Mai ales, mânuirea armelor mă încânta. Aş fi vrut ca întreaga viață să se poată descompune astfel, bucată cu bucată. Dimineața, imediat după ce s-a sunat deşteptarea, am inventat şi pus la punct un joc, pe care m-am ferit să-l afle vreun camarad din preajma mea. Pentru sculat, spălat şi îmbrăcat mi-am descompus mişcările astfel: 1. Pentru a da la o parte pătura, 2. Pentru a ridica picioarele, 3. Pentru a le lăsa jos, 4. Pentru a sta în picioare. Acest mic joc îmi procura un sentiment de mulțumire şi de siguranță şi în tot timpul instrucției, nu-l uitam o singură dată măcar. Cred că l-aş fi folosit şi în cursul zilei, la toate mişcările, dacă nu le-aş fi temut că până la urmă o să se observe.

Rittmeister-ul Gunther nu înceta să ne tot repete, jubilând, că vom merge „undeva, *Herrgott,* undeva" şi pesimiştii spuneau că veselia lui nu era, în fond, decât o minciună gogonată şi că eram destinaţi, cu siguranţă, pentru frontul rusesc.

Dar într-o dimineaţă primirăm ordin să ne ducem la magazie ca să luăm efecte noi. Ne-am aşezat în rând înaintea uşii şi când au ieşit cei dintâi cu pachetele de haine noi, văzurăm că li se dăduseră haine kaki şi căşti coloniale. Un cuvânt străbătu atunci ca un freamăt întregul rând şi oamenii răsuflară, în sfârşit, uşuraţi şi plini de veselie, când izbucni ca o bombă: *„Turkei."*[19]. Tocmai atunci sosi surâzând *Rittmeister-ul* Günther cu decoraţia, „pentru merit", care-i strălucea la gât şi pe care o primise nu demult. A oprit un dragon şi ne-a arătat bucată cu bucată ce conţineau pachetele, atrăgându-ne atenţia că „fuseseră plătite cu multe mărci". Când a ajuns la şort, l-a desfăcut şi învârtit pe un deget, făcând haz şi spunându-ne că „armata ne deghizează în băieţaşi ca să nu-i speriem prea tare pe englezi". Dragonii au început să râdă şi unul dintre ei i-a răspuns că „băieţaşii o să-i pună pe goană". *Rittmelster-ul* a spus *„Jawohl, mein Herr!"* şi a adăugat că pentru moment „puturoşii ăştia de englezi îşi pierd timpul pe malul Nilului, bând ceai şi jucând fotbal, dar că noi, be*i Gott, l*e vom arăta că Egiptul nu-i salon de băut ceai şi nici teren de fotbal!"

Ajunşi la Constantinopol, am fost îndreptaţi nu spre Palestina, cum ni s-a spus, ci spre Irak. Ne-am dat jos din tren la Bagdad, detaşamentul a încălecat şi, după scurte etape, am ajuns într-un cătun mizerabil, cu nişte case lungi şi joase făcute din lut şi paie tocate, care se numea Fellalieh. Erau acolo câteva elemente de fortificaţii, şi cam la vreo

---

19 Turcia.

două sute de metri de tabăra turcească ne-am ridicat şi noi tabăra noastră.

După o săptămână încheiată de la sosire, pe un timp minunat de frumos, am fost atacați de englezi – cu trupele lor de indieni – după un bombardament foarte violent.

Spre amiază, *Unteroffizier* [20]-ui a luat trei oameni – pe Schmitz, pe Becker, pe mine şi-o mitralieră. Ne-a dus mult înainte – la aripa dreaptă a trupelor noastre – într-o tranşee izolată, puțin adâncă, săpată în nisip. În fața noastră era o întindere nemărginită, având ici-colo mici boschete de palmieri. Liniile indiene de asalt erau aproape paralele cu ale noastre. Erau perfect vizibile.

Mitraliera a fost pusă în poziție şi *Unteroffizier-ul* a rostit aspru:

— Dacă rămâne un supraviețuitor, va duce mitrali era înapoi.

Schmitz s-a întors spre mine, obrajii săi umflați erau palizi; a şuierat printre dinți: „Auzi ce spune?”

— Becker! a strigat *Unteroffizier-ul.*

Becker s-a aşezat în dosul mitralierei, şi-a muşcat buzele şi *Unteroffizier-ul* a ordonat:

— Foc de voie!

După câteva secunde, mici obuze făceau explozie în jurul nostru, şi Becker a căzut pe spate cât era de lung. Era desfigurat.

— Schmitz! a strigat *Unteroffizier-ul,* făcând un gest uşor cu mâna.

Schmitz a tras corpul lui Becker mai înapoi. Îi tremurau muşchii obrazului.

— *Los, Mensch!* a țipat *Unteroffizier-ul.*

---

[20] Subofiţerul.

Schmitz s-a instalat în dosul mitralierei şi a început să tragă.

Sudoarea îi curgea de o parte şi de alta a gurii. *Unteroffizier-ul* s-a îndepărtat cu vreo doi, trei metri mai la dreapta noastră, fără să se obosească măcar să se pună la adăpost. Schmitz înjura printre dinţi. A urmat un pocnet scurt, o ploaie de nisip s-a abătut asupra noastră şi când am ridicat capul, *Unteroffizier-ul* dispăruse.

Schmitz a spus:

— Mă duc să văd ce e.

A plecat târându-se. Am observat că-i lipsesc mai multe cuie la pingele.

Au trecut câteva secunde, Schmitz s-a întors, obrazul îi era cenuşiu; a spus cu o voce ştearsă:

— Tăiat în două.

Apoi, a continuat pe şoptite, ca şi cum *Unteroffizier-ul* ar fi putut să-l mai audă:

— Ce nebun! Să stai în picioare, aşa, în bătaia obuzelor. Ce-şi închipuia? C-au s-o ia pe-alături?

S-a aşezat din nou în dosul mitralierei şi a stat aşa fără să tragă, fără să se mişte. Se auzea răpăitul canonadei destul de departe la stânga noastră, dar după ce mitraliera noastră a tăcut, duşmanul nu ne-a mai împroşcat. Ce curăţa, să stai atât de liniştit în colţul acesta, când tot restul frontului era în plin foc.

Schmitz a luat un pumn de nisip în mână. La lăsat să-i curgă printre degete şi a spus cu un aer dezgustat:

— Când te gândeşti că te baţi pentru asta!

Şi-a lipit încet obrazul de mitralieră, dar în loc să tragă, mi-a «aruncat o privire piezişă şi a spus:

— Şi acum, dacă am...

M-am uitat la el. Stătea aplecat înainte, cu obrazul său rotund lipit de mitralieră, cu faţa sa de păpuşă pe jumătate întoarsă spre mine.

— În orice caz, spuse, ne-am făcut pe deplin datoria.

A continuat:

— N-avem niciun ordin.

Apoi, cum tăceam mereu, a adăugat:

— *Unteroffizer-ul* a spus că, dacă vor fi supravieţuitori, să se ducă mitraliera înapoi.

Am răspuns scurt:

— *Unteroffizier-ul* a spus: *"un* supravieţuitor".

Schmitz m-a privit fix, şi ochii săi de porţelan s-au făcut rotunzi:

— *Junge!* a spus el, eşti nebun! N-avea niciun motiv să aşteptăm ca unul dintre noi doi să piară!

M-am uitat la el, fără să-i răspund.

— Dar e curată nebunie! a continuat. Putem să ne întoarcem în tabără. Nimeni n-o să aibă nimic cu noi. Nimeni nu ştie ce ne-a spus *Unteroffizier-ul!*

S-a apropiat de mine cu capul său mare şi rotund şi m-a apucat de braţ. Mi-am retras imediat braţul.

— *Herrgott!* a strigat el, dar eu am nevastă, am trei copii!

După o scurtă tăcere, a continuat cu aerul hotărât:

— Unui *Unteroffizier* îi şade bine să facă pe zelosul. Dar nu nouă!

Şi a pus mâna pe mitralieră, cu intenţia s-o ridice. Am pus imediat mâna mea alături de a lui, şi i-am spus:

— Poţi să te duci dacă vrei. Eu rămân. Şi mitraliera.

Şi-a retras mâna şi s-a uitat la mine ca un rătăcit.

— *Aber, Mensch!* a răcnit, răguşit parcă, dar eşti nebun de-a binelea! Dacă mă întorc fără mitralieră, mă împuşcă. E limpede!

Brusc i s-au înroşit ochii şi i-au devenit strălucitori, a tras o înjurătură şi mi-a dat un pumn zdravăn în piept. M-am dat înapoi clătinându-mă, el a apucat mitraliera cu amândouă mâinile şi a ridicat-o.

Am luat repede puşca, am ridicai cocoşul şi-am îndreptat-o asupra lui. S-a uitat la mine, fix, îngrozit.

— Ia te uită, ia te uită... se bâlbâia el.

Am rămas tăcut, nemişcat, cu ţeava armei îndreptată spre el. El a pus încetişor mitraliera jos, s-a aşezat înaintea ei şi a întors capul.

Am pus puşca pe genunchi, cu ţeava spre el, şi-am băgat o bandă nouă de mitralieră.

Schmitz m-a privit cu gura căscată, ochii săi de porţelan au clipit de mai multe ori, apoi, fără să spună un cuvânt, şi-a lipit obrazul său rotund de armă şi a început să tragă. Câteva secunde mai târziu, obuzele au început să plouă iar pe capul nostru, stropindu-ne cu nisip de fiecare dată.

Mitraliera începu să scoată fum. Spusei:

— Opreşte!

Schmitz a încetat să tragă şi m-a privit. Cu mâna dreaptă pe puşcă, am luat bidonul cu mâna stângă, l-am deşurubat cu dinţii şi l-am vărsat pe ţeavă. Pe măsură ce apa cădea pe ţeavă, se evapora, sfârâind. Duşmanul nu mai trăgea.

Schmitz stătea ghemuit. Se uita la mine fără să scoată un cuvânt. Sudoarea i se prelingea încet, de o parte şi de alta a gurii.

Cu glas timid, m-a rugat:

— Lasă-mă să plec.

Am dat din cap că „nu”. El şi-a umezit buzele cu limba, a întors capul şi a spus cu glasul stins:

— Îţi las mitraliera. Lasă-mă sa"plec.

— Poţi să pleci dacă vrei, dar fără puşcă!

S-a uitat la mine cu gura căscată.

— Eşti nebun! Au să mă execute pe loc.

Cum eu tăceam, el a continuat:

— De ce fără puşcă?

— N-am poftă să mă împuşti pe la spate, ca să-ți iei înapoi mitraliera.

S-a uitat la mine:

— Îți jur că nu m-am gândit la asta.

A întors capul şi mi-a spus cu o voce de copil, încet şi rugător:

— Lasă-mă să plec.

Am băgat o bandă nouă, s-a auzit sărind piedica, el a ridicat capul şi m-a privit. Apoi, fără un cuvânt, şi-a lipit obrazul de armă şi a tras. A început să plouă iar cu obuze. Cădeau îndărătul nostru cu nişte pocnete scurte şi simțeam cum ne loveşte nisipul în spate, de parcă ni l-ar fi turnat cineva cu lopata.

Schmitz a spus, vorbind cu totul normal:

— M-am aşezat prost.

A ridicat capul, s-a mişcat uşor, apoi, deodată, a dat din mâini ca o păpuşă dezarticulată şi s-a prăbuşit. M-am întors spre el. Avea o gaură mare drept în piept. Am fost stropit tot cu sângele lui.

Schmitz era mare şi greu, aşa că m-am chinuit destul ca să-l trag la o parte. După ce-am terminat, i-am luat bidonul, l-am luat şi pe-acela al lui Becker, am stropit mitraliera şi-am aşteptat. Mitraliera se încălzise prea tare ca să mai trag. L-am privit pe Schmitz. Era întins pe spate cât era de lung. Pleoapele, pe jumătate închise peste iris, îi dădeau înfățişarea unei păpuşi care închide ochii când o aşezi.

Am dus mitraliera la vreo două sute de metri mai sus, într-o groapă mai strimtă şi mai adâncă, am instalat-o şi mi-am culcat obrazul peste ea. M-am simțit singur, mitraliera

lucea între picioarele mele, şi m-a cuprins un sentiment de mulţumire.

La vreo opt sute de metri de mine am văzut deodată nişte indieni care s-au sculat de pe jos cu o încetineală care mi s-a părut comică şi care înaintau cu paşi mărunţi, într-un şir lung. Am văzut dar cum i. Şi mişcau picioarele lungi şi slabe. Apoi s-a ivit un al doilea şir în spatele lor, şi-apoi un al treilea. Îi aveam pe toţi înşiraţi în faţa mea. Am îndreptat puţin ţeava înaintea primului şir şi am apăsat pe trăgaci. Trăgând mereu, deplasam încet ţeava înainte şi înapoi, apoi o aduceam iar înainte şi încă o dată înapoi. După asta, am încetat să mai trag. Tocmai în acel moment am simţit ca o lovitură violentă de pumn în dreptul umărului stâng. Am căzut pe spate, dar m-am sculat imediat.

Când m-am uitat la umăr, era plin de sânge, nu simţeam nicio durere, dar nu puteam mişca braţul. Am luat un pachet de pansament cu mâna dreaptă, am rupt învelişul cu dinţii şi am strecurat pansamentul între tunică şi umăr. Chiar la pipăit, nu simţeam nimic. Am reflectat şi am găsit că era momentul să mă retrag ca să duc mitraliera înapoi.

În timpul retragerii, am zărit, înaintea unui boschet de palmieri, pe o ridicătură de pământ, stând nemişcaţi, vreo patru sau cinci călăreţi indieni. Lăncile lor se profilau pe cer, drepte şi subţiri. Am pus, fără grabă, mitraliera în poziţie şi i-am secerat.

După asta, am mai înaintat câteva sute de metri în direcţia liniilor noastre, dar puţin înainte de a ajunge la ele cred că am leşinat, căci nu-mi mai amintesc nimic.

După însănătoşire am fost decorat cu „Crucea de fier” şi am fost trimis pe frontul din Palestina, la Birseba. Dar n-am stat mult acolo, căci m-am îmbolnăvit de malarie şi am fost de îndată evacuat la Damasc.

La spitalul din Damasc, o bucată de vreme n-am ştiut ce-i cu mine; cea dintâi amintire precisă e un obraz blond aplecat asupra mea.

— Merge, *Junge?* m-a întrebat cineva râzând.

— *Ja, Frăulein.*[21]

— Nicio *Frăulein,* mi-a răspuns vocea. Vera. Pentru soldații germani sunt Vera. Şi acum, fii atent!

Două mâini reci şi puternice s-au strecurat sub mine şi m-au ridicat.

Totul era tulbure, mă ducea o femeie, îi auzeam respirația şuierătoare, şi foarte aproape de ochii mei vedeam broboane mari de sudoare alunecându-i pe gât. Am simțit că sunt pus într-un pat.

— Şi acum, am auzit vocea care râdea, vom profita de faptul că i-a mai scăzut copilaşului temperatura şi o să-l spălăm.

Am simțit cum mă dezbracă, o mănuşă de baie mi-a trecut peste tot corpul, am fost fricționat cu un prosop aspru, mă odihneam pe perne, înviorat şi eu ochii pe jumătate deschişi. Mi se învârtea capul, mă durea ceafa, şi am observat că mă găsesc într-o cameră mică.

— *Na, Junge?* Te simți bine?

— *Ja, Frăulein.*

— Vera. Pentru soldații germani, Vera.

O mână roşie m-a ridicat de ceafă, mi-a bătut pernele şi mi-a aşezat încetişor capul pe o pernă proaspăt înfățată.

— Te simți bine că stai singurel în cameră? Ştii de ce te-am pus aici?

— Nu, Vera.

— Pentru că noaptea, când eşti în delir, faci atâta tărăboi, că nu laşi vecinii să doarmă.

---

[21] Da, domnişoară.

A început să râdă şi s-a aplecat să mă acopere bine cu plapuma. Avea pielea gâtului roşie, ca şi cum atunci ar fi ieşit din baie, avea părul împletit şi strâns la spate şi mirosea a săpun de toaletă.

— Cum te cheamă?

— Rudolf Lang.

— Bine. Am să-ți spun Rudolf. Domnul dragon permite?

— Dacă vrei dumneata, Vera.

— Eşti foarte politicos ca dragon, Rudolf. Câți ani ai?

— Şaisprezece şi jumătate.

— *Gott im Himmel!* Şaisprezece ani!

— Şi jumătate!

A pufnit-o râsul.

— Să nu uităm, Rudolf, jumătatea. Jumătatea de an e importantă, *nicht voahr?*

S-a uitat la mine zâmbind.

— De unde eşti?

— Din Bavaria.

— Din Bavaria? *Ach!* Sunt grei de cap ăia din Bavaria. Tu eşti greu de cap, Rudolf?

— Nu ştiu.

Ea a râs şi m-a mângăiat cu dosul palmei pe obraz. Apoi m-a privit cu un aer serios şi mi-a spus suspinând:

— Şaisprezece ani, trei răni şi malarie!

După aceea a adăugat:

— Sigur că nu eşti greu de cap, Rudolf?

— Nu ştiu, Vera.

Ea a râs.

— Bine, foarte bine ai răspuns: ″Nu ştiu, Vera”. Nu ştii, prin urmare răspunzi: ″Nu ştiu, Vera”. Dacă ai şti, ai răspunde: ″Da, Vera” sau ″Nu, Vera”. Nu-i aşa?

— Da, Vera.

A început iar să râdă.

— Da, Vera! Gata, nu trebuie să vorbeşti prea mult. Mi se pare că ţi se urcă febra. Iar te-ai înroşit, Rudolf. La revedere, copilaşule.

A făcut câţiva paşi spre uşă, apoi s-a întors zâmbind.

— Spune-mi, Rudolf, cui i-ai rupt un picior?

M-am ridicat în coate. Inima-mi zvâcnea, parcă voia să-mi spargă coşul pieptului. Mă uitam la ea înnebunit.

— Dar ce te-a apucat? m-a întrebat ea speriată, apropiindu-se repede de pat. Hai, culcă-te. Ce-i cu tine? Vorbeai mereu despre asta în timp ce delirai. Hai, culcă-te, Rudolf.

M-a apucat de umeri şi m-a silit să mă întind în pat. Apoi cineva s-a aşezat pe marginea patului şi mi-a pus mâna pe frunte.

— *Na!* s-a auzit o voce, merge mai bine? Ce-mi pasă mie dacă a rupt picioarele chiar la zece mii de inşi?

Camera a încetat să se mai învârtească în jur şi am văzut că, într-adevăr, Vera se aşezase la căpătâiul meu. Vera cea cu pielea roşie, cu părul pieptănat strâns, mirosind a săpun de toaletă. Am întors capul s-o văd mai bine şi deodată s-a pierdut într-o ceaţă roşiatică!

— Vera!

— Da?

— Dumneata eşti?

— Eu. Eu sunt, broscoiule. Eu, Vera. Culcă-te.

— Nu sunt eu vinovat de chestia cu piciorul rupt, nu eu, Vera, ci gheaţa.

— Ştiu, ştiu, ai repetat-o de multe ori. Hai, linişteşte-te.

Am simţit două miini reci pe mâinile mele.

— Să nu mai vorbim de asta. O să ţi se urce temperatura.

— Nu-i vina mea, Vera.

— Ştiu, ştiu.

Am simțit buzele ei fragede aproape de urechea mea.

— Nu-i vina ta, spuse o voce, auzi?

— Da.

Cineva şi-a apăsat mâna pe fruntea mea şi-a ținut-o aşa mai mult timp.

— Dormi acum, Rudolf.

Mi s-a părut că o mână a apucat căpătâiul patului şi-l scutură.

— *Na!* s-a auzit o voce şi-am deschis ochii.

— Dumneata eşti, Vera?

— Da, da, hai, taci acuma.

— A scuturat cineva patul?

— Nu-i nimic.

— De ce se scutură patul?

Un obraz blond s-a aplecat asupra mea şi-am simțit un parfum de săpun de toaletă.

— Dumneata eşti, Vera?

— Eu sunt, copilaşule.

— Mai stai puțin, Vera, te rog.

Am auzit un râs limpede, apoi s-a deschis o prăpastie neagră, un vânt înghețat m-a învăluit şi-am căzut vertiginos.

— Vera! Vera! Vera!

Am auzit un glas departe de tot.

— *Ja, Junge?*

— Nu-i vina mea.

— Nu, nu, *meiti Schăfehen!* Nu-i vina ta. Să nu mai vorbim despre asta.

Un glas puternic ca un ordin îmi suna în ureche:

— Să nu mai vorbim despre asta.

Şi m-am gândit cu o mulțumire de nespus: „E un ordin”. Mieluşelule!

S-a ivit o umbră în fața mea, apoi am desluşit un murmur confuz de voci când am deschis ochii, camera era cufundată

într-un întuneric adânc; cineva, pe care n-am reuşit să-l văd, mişca neîntrerupt patul meu.

Am strigat tare:

— Nu mişcați patul!

Se făcuse o tăcere fără margini, apoi tata a apărut la căpătâiul meu, îmbrăcat în negru din cap până în picioare şi s-a uitat la mine fix, cu ochii lui adânciți în orbite şi strălucitori. „Rudolf, mi-a spus cu glasul său sacadat, ridică-te şi vino – aşa cum eşti." Apoi, deodată, a început să se îndepărteze în spațiu cu o viteză nebună, dar fără să facă în aparență vreo mişcare, şi în curând n-a mai fost decât o siluetă înaltă între multe altele. Picioarele i-au devenit lungi şi subțiri, era acum unul dintre indieni, a început să alerge cu ei, şedeam în pat, stăteam călare pe mitralieră, trăgeam asupra şirurilor de indieni care alergau, mitraliera sălta pe aşternut şi mă gândeam: ″Nu-i de mirare că se mişcă patul".

Am deschis ochii, am văzut-o înaintea mea pe Vera, camera era scăldată în soare şi am spus:

— Cred c-am dormit puțin.

— Puțin! a răspuns Vera.

Apoi m-a întrebat:

— Ți-e foame?

— Da, Vera.

— Bine, bine, febra ți-a trecut. Iar ai zbierat toată noaptea, copilaşule.

— S-a dus noaptea?

Ea a râs.

— Nu, nu s-a dus. Tu ce crezi? S-a înşelat soarele!

S-a uitat la mine în timp ce mâncam, apoi, după ce-am terminat, a făcut curat şi s-a aplecat peste mine ca să mă învelească.

I-am văzut părul blond pieptănat strâns, gâtul ei puțin roşu, şi-am respirat mirosul de săpun. Când şi-a apropiat mai mult capul de mine, i-am înconjurat gâtul cu brațele.

Ea n-a încercat să se desprindă. A întors capul spre mine şi m-a privit.

— Poftim, purtări de dragon!

Nu făceam nicio mişcare. Ea se tot uita la mine, apoi a încetat să mai zâmbească şi mi-a spus încet şi dojenitor:

— Şi tu, copilaşule?

Şi deodată a căpătat aerul trist şi obosit. Simțeam că va vorbi, că trebuie să-mi răspundă şi mi-am desfăcut îndată brațele.

Ea mi-a mângâiat obrajii cu mâna şi mi-a spus dând din cap:

— E firesc.

Apoi a adăugat încet: ″Mai târziu”, a zâmbit trist şi a plecat.

O priveam în timp ce se îndepărta. Mă miram cum de-am făcut gestul acesta. Şi cum zarurile erau aruncate, nu mai puteam da înapoi. Nu-mi dădeam seama dacă îmi făcea plăcere sau nu.

În după-amiaza aceea, Vera mi-a adus ziare şi scrisori din Germania. Una din ele era a doctorului Vogel. I-au trebuit trei luni ca să mă găsească. Îmi anunța moartea mamei. Mai erau două scrisorele ale Berthei şi Gerdei. Erau scrise prost şi pline de greşeli.

Doctorul Vogel mă mai anunța că e tutorele nostru, că a încredințat pe cele două surori ale mele soției unchiului Franz, iar magazinul nostru unui girant. În ce mă priveşte, înțelegea, desigur, sentimentele patriotice care m-au dus la înrolarea în armată, dar mă făcea atent, totuşi, că fuga mea precipitată a pricinuit multe griji sărmanei mele mame şi că, desigur, această fugă sau – mai bine zis – această dezertare

a agravat starea ei şi, poate, i-a grăbit şi sfârşitul. Spera că cel puţin pe front îmi voi face pe deplin datoria, dar îmi reamintea că, după război, aveam şi alte datorii de îndeplinit.

Am îndoit cu grijă scrisorile şi le-am pus în portofel. Apoi am deschis ziarele şi am citit tot ce se spunea despre războiul din Franţa. După ce-am terminat, le-am îndoit, le-am băgat din nou în banderole şi le-am pus pe scaun, alături de pat. Apoi mi-am încrucişat braţele şi m-am uitat, prin fereastră, la soarele care lumina acoperişurile plate.

Când a venit seara, m-am culcat cu Vera.

M-am întors pe frontul din Palestina, am fost din nou rănit, citat şi decorat, şi la reîntoarcerea mea pe front, am fost numit subofiţer, deşi n-aveam încă vârsta. Puţin după aceasta, detaşamentul lui Gunther a fost ataşat la divizia a 3-a de cavalerie, comandată de colonelul turc Essad bey, şi a luat parte la contraatacul împotriva târgului Es Salt, pe care complicităţi arabe îl dăduseră în mâinile englezilor.

Lupta a fost istovitoare, am descălecat, am luptat pe jos şi, după patruzeci şi opt de ore de lupte corp la corp, am pătruns în târg.

A doua zi am fost deşteptat de nişte lovituri surde. Am ieşit din cantonament, soarele mă orbea, m-am proptit de un zid şi am rămas cu pleoapele abia întredeschise. Am văzut ceva mare, alb şi orbitor; era o mulţime compactă de arabi, nemişcaţi, tăcuţi, cu capul în sus. Când am ridicat şi eu capul, am zărit, în strălucirea soarelui care-i lumina de la spate, vreo patruzeci de arabi, cu gâtul aplecat pe umăr, legănându-se ciudat în aer, ca şi cum ar fi dansat cu picioarele goale deasupra spectatorilor. Apoi, puţin câte puţin, mişcările au slăbit fără să înceteze de tot, şi au continuat să joace şi să se învârtească pe loc, arătându-se când din faţă când din profii. Am făcut câţiva paşi, umbra

unei case desena un pătrat mare negru pe pământul orbitor, am călcat pe pătrat, o răcoare plăcută m-a învăluit, am deschis ochii de tot şi abia atunci am zărit frânghiile.

Interpretul turc Suleiman stătea în picioare, puțin mai la o parte, cu brațele încrucişate pe piept, cu aerul disprețuitor şi nemulțumit.

M-am apropiat de el şi i-am arătat pe spânzurați.

— Ah! da! Mi-a spus, încruntând din sprâncene şi strâmbând din nasul său ascuțit, sunt rebelii Emirului Feisal.

M-am uitat la dânsul.

— ... notabilitățile care au predat Es Salt englezilor. E o mică mostră, *mein Freund*[22]*!* Excelența sa Djemal.

Paşa e, într-adevăr, foarte milos! Dacă ar fi să facem treaba ca lumea, ar trebui să-i spânzurăm pe toți!

— Pe toți?

M-a privit descoperindu-şi încetişor dinții albi:

— Pe toți arabii.

Am văzut de atunci nenumărați morți cât timp am fost în Turcia. Dar spânzurații ăştia mi-au lăsat o impresie ciudată, dezgustătoare. Am întors spatele şi am plecat. Seara, m-a chemat *Rittmeister-ul* Guntlier. Şedea în cortul său pe un mic scaun pliant. Am luat poziția de drepți şi l-am salutat. Mi-a făcut semn să iau repaus şi, fără să scoată un cuvânt, continuă să se joace cu un minunat pumnal arab cu mâner de argint, pe care-l tot sucea şi învârtea între mâini.

După câteva minute a sosit locotenentul von Ritterbach. Era foarte înalt şi foarte slab şi avea sprâncene negre, care se prelungeau spre tâmple. *Rittmeister-ul* i-a strâns mina şi i-a spus fără să se uite la el:

---

[22] Prietene!

— Afurisită corvadă ai să faci în noaptea asta, *Leutnant*[23]*.* Turcii au întreprins o expediție de pedepsire contra unui sat arab din apropiere. E un sat care s-a comportat prost atunci când englezii i-au alungat pe turci din Es Salt.

Rittmeister-ul i-a aruncat o privire piezişă lui von Ritterbach.

— După părerea mea, a continuat *Rittermeister-ul* ursuz, e o poveste care nu-i priveşte decât pe turci. Dar ei vor să ia parte şi germanii.

Von Ritterbach a ridicat din sprâncene cu un aer trufaş. *Rittmeister-ul* s-a ridicat enervat de pe scaun, i-a întors spatele şi a făcut vreo doi paşi prin cort.

— *Herrgott!* a strigat el întorcându-se, n-am venit aici să mă bat cu arabii.

Von Ritterbach n-a mai spus nimic. *Rittmeister-ul* a mai făcut vreo doi paşi prin cort, apoi s-a întors brusc şi a început aproape jovial:

— Ascultă, *Leutnant,* ai să iei vreo treizeci de oameni şi pe micul nostru Rudolf, pe care-l vezi aici; tot ce-aveți de făcut e să încercuiți satul.

Von Ritterbach a zis:

— *Zu Befehl*[24]*, Herr Rittmeister!*

Rittmeister-ul a luat pumnalul arab şi, tot băgându-l şi scoțându-l din teacă, arunca câte o privire piezişă lui von Ritterbach.

— Ai ordin să faci un baraj şi să-i împiedici pe sătenii rebeli să iasă afară. Asta-i tot.

Sprâncenele negre ale lui von Ritterbach s-au ridicat, apropiindu-se de tâmple:

---

[23] Locotenente.

[24] La ordin!

— *Herr Rittermeister...*

— *Ja?*

— Dar femeile care vor voi să treacă prin baraj?

Rittmeister-ul l-a privit cu nemulțumire, a rămas tăcut o clipă şi apoi a spus răstit:

— Ordinul nu precizează.

Von Ritterbach a scos bărbia înainte şi-am văzut atunci mărul lui Adam urcând şi scoborând pe gâtul lui slab.

— Trebuie să considerăm femeile şi copiii ca rebeli, *Herr Rittmeister?*

Rittmeister-ul s-a ridicat.

— *Herrgott, Leutnant!* a strigat el cu o voce tunătoare, ți-am spus o dată că ordinul nu precizează!

Von Ritterbach a pălit uşor, şi-a îndreptat poziția şi a spus cu o politețe rece:

— Încă o întrebare, *Herr Rittmeister:* dacă rebelii vor să treacă?

— Le ordoni să se întoarcă.

— Dacă nu vor să se întoarcă?

— *Leutnant!* a strigat *Ritmeister-ul,* eşti soldat, da sau nu?

Von Ritterbach a făcut ceva neaşteptat: a surâs.

— Sigur că sunt soldat, a răspuns cu amărăciune.

Rittmeister-ul a dat din până. Von Ritterbach a salutat neînchipuit de bățos şi-a ieşit. Nici o singură dată măcar în tot timpul convorbirii şi nici chiar atunci *când Rittmeister-ul* a vorbit de *"unsern kleinem Rudolf"* n-a găsit de cuviință să-mi arunce vreo privire.

— *Ach! Rudolf!* A bombănit *Rittmeister-ul,* urmărindu-l din ochi, uită-te la boiernaşii ăştia! Ce aere! Ce morgă! Şi afurisita lor conştiință creştină! Nu va trece mult şi-i vom mătura pe toți aceşti „Von"!

Am arătat oamenilor mei în ce constă misiunea şi, către ora unsprezece seara, locotenentul von Ritterbach a dat

semnalul de plecare. Noaptea era nemaipomenit de luminoasă.

După un sfert de oră de mers la trap, Suleiman, care asigura legătura cu detaşamentul turcesc, ne-a ajuns din urmă pentru a ne anunța că ne apropiem şi că are sarcina să ne conducă. Într-adevăr, după cât' va minute, pete albe străluceau în clarul lunii şi prim' le case ale cătunului îşi făcură apariția. Von Ritterbach mi-a ordonat să trec cu oamenii mei la est, un alt grup a fost îndrumat spre vest, şi după câteva minute ne-am întâlnit cu cel de-al doilea grup în partea cealaltă a- satului, după ce aşezaserăm oamenii din distanță în distanță. Nu se auzea niciun lătrat de câine. Am aşteptat câteva minute, tropăitul călăreților turci care veneau din sud făcea să se cutremure pământul; o comandă răguşită a spart tăcerea, bocănitul copitelor a continuat, un vaiet sălbatic a străbătut aerul, s-au auzit două focuri de armă şi un dragon din stânga mi-a spus cu glasul surd:

— Începe.

Țipetele au încetat, s-a auzit încă un foc de armă, şi liniştea s-a aşternut iar peste tot.

Un dragon venea în fugă spre mine. Striga:

— *Herr Unteroffizier,* din ordinul locotenentului: adunarea în partea de sud.

Şi-a adăugat:

— Turcii s-au înşelat asupra satului.

Am făcut din nou drumul, de astă dată înapoi, şi mi-am adunat oamenii. La intrarea în sat, von Ritterbach era în toiul unei discuții foarte aprinse cu Suleiman. M-am oprit la câțiva metri. Von Ritterbach stătea foarte țeapăn pe cal, obrazul său mat era luminat din plin de razele lunii; se uita cu dispreț la Suleiman, măsurându-l din cap până în picioare. La un moment dat, a început să țipe şi-am auzit limpede:

— *Nein!... Nein!... Nein!...*

Suleiman a pornit ca o săgeată. S-a întors după câteva minute cu un comandant turc atât de înalt şi atât de gras încât se vedea că abia îl duce calul. Comandantul turc a tras sabia şi a ţinut un lung discurs în limba turcă, agitându-şi mereu sabia. Von Ritterbach stătea nemişcat ca o statuie. După ce a terminat comandantul turc, s-a auzit glasul lui von Ritterbach, care a vorbit în limba germană pe un ton volubil, solemn, strident. Am auzit: ″Comandant... cuvânt de onoare... pe sabia sa... nu satul cu pricina...”

După aceasta, von Ritterbach a salutat scurt şi a venit lângă noi. S-a apropiat de mine şi pe un ton rece a spus:

— E o greşeală. Ne întoarcem.

Calul era foarte aproape de mine şi i-am putut vedea mâinile tremurând pe frâu. După o clipă a continuat:

— Te aşezi în frunte. Suleiman îţi va arăta drumul.

I-am răspuns:

— *Zu Befehl, Herr Leutnant!*

Se uita în gol, drept înaintea lui, şi deodată a început să strige, furios:

— Ce? Nu mai ştii să spui altceva decât *″Zu Befehl, Herr Leutnant „”?*

După o jumătate oră de galop, Suleiman a întins mâna în dreptul pieptului meu. M-am oprit.

— Ascultă! Se aud câinii.

Şi-a adăugat:

— De astă dată, am nimerit într-adevăr satul rebel.

Am trimis un dragon să-l anunţe pe locotenent; s-a desfăşurat aceeaşi manevră ca mai înainte, numai că acum se mai auzea din când în când lătratul furios al câinilor. Oamenii s-au înşiruit de la sine, luându-şi fiecare locul său. Erau morocănoşi şi tăcuţi.

O mogâldeață albă, măruntă, apăruse printre case. Nu se mişca niciun dragon, dar simțeam rândurile frământate, încordate. Mogâldeața se apropia de noi, scotea un zgomot straniu; în sfârşit, s-a oprit. Era un câine. A început să schelălăie tânguitor şi să se dea înapoi pas cu pas din fața noastră, măturând pământul cu coada.

În aceeaşi clipă, s-au auzit nişte paşi grei de bocanci, apoi o salvă de puşti şi după o scurtă tăcere, un strigăt de femeie, un ″Ha! Ha! Ha!” ascuțit, sfâşietor, interminabil a străpuns întunericul. În clipa următoare, au izbucnit deodată focuri de armă din toate părțile; apoi o lumină vie, lucitoare, s-a înălțat spre cer, se auzeau nişte lovituri surde, tropăituri, gemete, şi caii noştri au început să se agite.

Trei câini au ieşit în goană din sat, dându-se de-a berbeleacul şi, când au ajuns lângă noi. S-au oprit brusc aproape de picioarele cailor. Unul din ei avea o tăietură largă, sângerândă, la gât. Toți au început să scâncească şi să scoată din când în când nişte gemete ca de copii mici. Apoi, unul din ei şi-a luat inima în dinți şi s-a zvârlit ca o săgeată între calul lui Barkel şi al meu. Ceilalți doi s-au aruncat îndată în urma lui, eu m-am sucit pe şa să-i urmăresc cu privirea; au făcut apoi câteva sărituri, deodată s-au oprit şi-au început să urle a jale.

S-a auzit un ″Ha! Ha! Ha!” strident, m-am întors, loviturile surde din sat răsunau acum violent; de vreo două ori au şuierat gloanțe deasupra capetelor noastre. Câinii din, spatele nostru urlau a moarte, caii se frământau, am întors capul la dreapta, şi-am ordonat:

— Barkel, trage un foc de armă şi alungă javrele astea.

— Să trag în câini, *Herr Unteroffizier?*

— Nu, sărmanii, trage în aer.

Barkel a tras. Un grup de făpturi albe au ieşit în fugă din sat, prăvălindu-se pe panta care ducea spre noi; s-a auzit

un glas foarte ascuțit de femeie, m-am ridicat în şa şi-am strigat în arabă:

— Înapoi!

Făpturile albe s-au oprit în loc, s-au dat înapoi, neştiind încotro s-o ia: făpturi negre au tăbărât asupra lor, s-au zărit sclipirile unor săbii şi apoi totul s-a sfârşit. Acum se putea vedea, la vreo treizeci de metri înaintea noastră, un morman alb, care se contura net pe pământ; era nemişcat şi ocupa destul de puțin loc.

La dreapta mea, o flacără mică, albastră, arunca lumină pe mâinile şi obrazul unui dragon; mi-am dat seama că se uita la ceas şi, cum asta nu avea cine ştie ce mare importanță, am strigat:

— Puteți fuma.

Un glas mi-a răspuns vesel: *"Schiinen Dank!"* mici puncte roşii s-au aprins pe toată linia şi încordarea a slăbit. Strigătele şi gemetele au început din nou, dar cu atâta forță încât acopereau urletele câinilor. Era imposibil să deosebeşti glasurile bărbaților de ale femeilor, se auzeau nişte „Ha! Ha! Ha!" ascuțite şi răguşite în acelaşi timp, psalmodiate ca un cântec.

S-a făcut linişte; Barkel mi-a spus:

— *Herr Unteroffizier,* priviți!

O mică făptură albă cobora panta spre noi, şovăind, mişcându-se în mod curios; s-a auzit un glas indiferent: „un câine". Mica făptură scâncea blând ca un copil care plânge, înainta cu o încetineală exasperantă, poticnindu-se de pietre. La un moment dat, păru că a căzut şi s-a rostogolit câțiva metri, apoi s-a sculat în picioare. A dispărut în umbra unei case, nu s-a mai văzut de loc, apoi deodată a apărut în lumina lunii, foarte aproape de noi. Era un băiețel de cinci-şase ani, în cămaşă, cu picioarele goale, cu o rană sângerândă la gât. Stătea în picioare clătinându-se încet, ne

privea cu ochii întunecați şi deodată a început să strige cu o voce extraordinar de puternică: „Baba! Baba!” Apoi s-a lungit jos, cu fața la pământ.

Barkel a sărit de pe cal, a alergat la el şi s-a lăsat în genunchi. Calul a sărit înapoi. Am reuşit să-l prind de hățuri şi-am strigat destul de limpede:

— Barkel!

Nu s-a auzit niciun răspuns; după o clipă, fără să ridic glasul, am repetat:

— Barkel!

S-a sculat încetişor şi a venit înspre mine. S-a oprit lângă calul meu, capul său pătrat era în bătaia lunii, l-am privit şi l-am întrebat:

— Cine ți-a permis să descaleci?

— Nimeni, *Herr Unteroffizier.*

— Ți-am dat eu ordin să descaleci?

— *Nein, Herr Unteroffizier.*

— De ce-ai făcut-o?

După o scurtă pauză, a răspuns:

— Am crezut că fac bine, *Herr Unteroffizier.*

— Nu trebuie să crezi nimic, Burrel. Trebuie să asculți.

Şi-a muşcat buzele şi am văzut cum îi curgea sudoarea pe fălcile încleştate. A răspuns cu o sforțare:

— *Ja, Herr Unteroffizier.*

— Vei fi pedepsit, Barkel.

Tăcere. Simțeam cum oamenii stau cu urechile ațintite spre această tăcere şi i-am ordonat:

— Urcă-te pe cal.

Barkel m-a privit lung. Sudoarea îi curgea pe fălci. Avea aerul îndobitocit.

— *Herr Unteroffizier!* Am un băiețel de aceeaşi vârstă.

— Urcă-te pe cal, Barkel.

A luat hățurile din mâinile mele şi s-a aruncat în şa. După o clipă, am văzut capătul aprins al unei ţigări trasând o dâră luminoasă în întuneric şi căzând pe pământ, cu scânteieri mărunte. După o secundă, s-a aruncat o altă ţigară, apoi încă una, şi încă una, şi aşa mai departe. De-a lungul întregului rând. Şi-am înţeles că oamenii mă urăsc.

— După război, a declarat Suleiman, la ora siestei, vom da afară pe arabi aşa cum i-am dat afară şi pe supuşii noştri armeni. Şi pentru acelaşi motiv.

Chiar în cort, şi tot nu puteai rezista la strălucirea orbitoare a soarelui. Numai ce m-am ridicat într-un cot şi-am simţit că podul palmelor mi s-au umezit.

— Pentru care motiv?

Suleiman a răspuns foarte repede şi pe un ton doctoral:

— Nu încap în Turcia şi arabii şi turcii.

Se aşează turceşte şi începu deodată să surâdă.

— Asta a încercat, aseară, comandantul cel gras să-l facă să înţeleagă pe locotenentul vostru von Ritterbach. Din fericire, locotenentul vostru nu înţelege turceşte...

După o pauză.

— ... căci n-ar fi înţeles de loc că dacă cei din satul rebel au dispărut fără urmă, trebuia să fie lichidaţi locuitorii din cel mai apropiat sat arab...

M-am uitat la el cu gura căscată.

A început să râdă, cu un râs ascuţit de femeie. Umerii îi săltau convulsiv, se apleca şi se dădea mereu înapoi şi când se apleca, lovea pământul cu mâinile.

S-a liniştit puţin câte puţin, şi-a aprins o ţigară, şi dând fumul pe nas, pe îndelete, a rostit:

— Iată la ce serveşte să fii un bun interpret.

— Dar satul acela era nevinovat, i-am obiectat numaidecât.

A dat din cap.

— *Mein Lieber*[25]*,* nu înțelegi. Satul era arab. Nu era, prin urmare, nevinovat...

Şi a lăsat să i se vadă dinții albi.

— Ştii, e interesant, obiecțiunea dumitale s-a făcut altă dată, în împrejurări asemănătoare, profetului nostru Mohamed...

Şi-a scos țigara din gură şi, schimbându-se la față, a rostit pe un ton grav şi pios:

— Pacea lui Allah să fie cu el!

Apoi a continuat:

— Şi profetul nostru Mohamed a răspuns: *„Dacă te pişcă un purice, nu-i ucizi pe toți?”*

Deoarece era de datoria mea, am raportat în aceeaşi seară *Rittmeister-ul* Günther ceea ce m-a învățat Suleiman. L-a apucat un râs zgomotos care a ținut câteva minute, a repetat de mai multe ori cu un aer încântat fraza profetului asupra puricilor şi am înțeles că el considera chestiunea asta ca o festă jucată de turci ″idiotului ăluia de von Ritterbach”.

Nu ştiu dacă a avut mai târziu plăcerea să-i povestească locotenentului cele aflate de la mine; în orice caz, însă, n-ar avea nicio importanță, căci acesta, după două zile, s-a lăsat ucis sub ochii mei în mod prostesc şi inutil; se poate spune că a făcut-o într-adins, căci tocmai în ziua aceea îşi pusese toate decorațiile şi uniforma cea mai elegantă.

Am ordonat să-l transporte în cort, am trimis după *Rittmeister-ul* Gunther şi am rămas cu subofițerul Schrader lângă corpul neînsuflețit. După puțin timp, a sosit şi *Rittmeister-ul* Gunther, a luat poziția de drepți la picioarele patului de campanie, a salutat, l-a poftit afară pe Schrader

---

[25] Scumpul meu.

şi m-a întrebat pe mine cum s-a întâmplat. I-am povestit totul, până în cele mai mici amănunte.

Asculta cu sprâncenele încruntate şi, după ce-am terminat, a început să se plimbe încoace şi încolo prin cort, închizând şi deschizând palmele pe care le ţinea la spate. Apoi s-a oprit, s-a uitat nemulţumit la cadavru şi a bombănit: ″Cine s-ar fi gândit că idiotul ăsta...” Mi-a aruncat o privire şi a tăcut. A doua zi a fost o mică paradă şi, după paradă, *Rittermeister-ul* ne ţinu un mic discurs, şi-am găsit că a fost un discurs frumos şi desigur folositor pentru moralul oamenilor, dar că *Rittmeister-ul* i-a adus lui Ritterbach mai multe elogii decât merita.

La 19 septembrie 1918 englezii dădură un atac puternic şi frontul se prăbuşi. Turcii începură să fugă spre nord, se opriră la Damasc, dar n-avură parte decât de un scurt răgaz, şi-au trebuit din nou să se retragă până la Alep. La începutul lui octombrie, detaşamentul a fost transportat la Adana, lângă golful Alexandretta, a stat acolo câteva zile fără să facă nimic şi Suleiman a primit ″Crucea de fier” pentru bravura sa din timpul retragerii.

Spre sfârşitul lui octombrie, a izbucnit holera în satele din jurul Adanei, apoi puţin câte puţin a cuprins şi târgul şi, la 28 octombrie, *Rittermeister-ul.* Gunther s-a îmbolnăvit şi a murit după câteva ore.

Era un sfârşit trist pentru un erou. Îl admiram pe *Rittmeister-ul* Gunther, mulţumită lui intrasem în armată. Şi în ziua aceea şi în zilele care au urmat, am fost mirat că moartea lui nu a avut un efect mai mare asupra mea. Reflectând, mi-am dat seama că faptul de a şti dacă-l iubeam sau nu, m-a preocupat mai mult în ce-l priveşte pe el decât în ce-o priveşte pe Vera, de exemplu. În seara de 31 octombrie s-a aflat că Turcia a semnat armistiţiul cu

Antanta. ″Turcia a capitulat! Mi-a spus Suleiman ruşinat, şi totuşi Germania se mai bate!”

Căpitanul conte von Reckow a preluat comanda detaşamentului lui Gunther şi a început repatrierea. Ne-am îndreptat încet spre Germania, trecând prin Balcani. Ne-am chinuit mult pe drum, pentru că nu aveam pe noi decât uşoarele haine coloniale, şi frigul cu mult prea aspru din toamna aceea a provocat pierderi mari printre noi.

În Macedonia, la 12 noiembrie, într-o dimineaţă cenuşie şi ploioasă, pe când ieşeam dintr-un sat nenorocit, unde poposisem noaptea, căpitanul conte von Reckow ne-a ordonat să oprim coloana şi să ne întoarcem cu faţa spre partea stângă a drumului. El însuşi a luat-o pe câmp şi s-a dat înapoi până ce-a putut vedea cele două capete ale coloanei. A rămas un timp fără să scoată un cuvânt. Stătea nemişcat şi frânt; calul său alb şi uniforma zdrenţuită făceau o pată de culoare deschisă pe pământul negru. Într-un târziu, a ridicat capul, a făcut un mic semn din mâna dreaptă şi a spus cu o voce extraordinar de subţire şi lipsită de timbru:

— Germania a capitulat.

O mare parte dintre oameni nu l-au auzit, a urmat o mişcare însoţită de şoapte de la un capăt la celălalt al coloanei şi von Reckow, cu vocea sa obişnuită, a Strigat;

— *Ruhe*[26]*!*

S-a făcut tăcere şi el a repetat, ceva mai tare decât prima oară:

— Germania a capitulat.

După asta, a dat pinteni calului, şi-a reluat locul în fruntea coloanei şi nu s-au mai auzit decât copitele cailor.

---

[26] Linişte!

Mă uitam drept înaintea mea şi mi se păru deodată că o groapă neagră s-a deschis sub picioarele mele. După câteva minute, un glas a intonat *„Vom bate, vom învinge Franța”, c*âțiva dragoni au început să cânte în cor, ca nişte sălbatici, ploaia s-a întețit, copitele cailor loveau în contratimp; deodată vântul şi ploaia s-au pornit cu atâta putere, încât cântecul a început să se audă din ce în ce mai slab, din ce în ce mai fărâmițat, până ce s-a stins. După asta ne-am simțit mai rău decât dacă nu s-ar fi cântat de loc.

1918

Ajuns în Germania, detaşamentul fu purtat din loc în loc, nimeni nu ştia cine trebuie să ne ia în primire; subofițerul Schrader mi-a spus: „Nimeni nu vrea să ştie de noi. Suntem un detaşament pierdut”. În sfârşit, ajunserăm la baza noastră de plecare, orăşelul B. Aici, se grăbiră să ne demobilizeze, ca să nu ne mai dea de mâncare; ni s-au restituit efectele civile, ni s-au mai dat vreo câțiva gologani şi o foaie de drum ca să ne întoarcem acasă.

Am luat trenul care mergea înspre H. În compartiment îmi dădui seama cât sunt de ridicol în haina şi pantalonii mei, care se scurtaseră cam prea mult şi am ieşit în culoar. După câtva timp, am zărit, stând cu spatele la mine, un vlăjgan osos şi brun, ras în cap, cu umerii largi, care făceau să crape pe el haina roasă de atâta purtat. Când s-a întors, l-am recunoscut: era Schrader. S-a uitat lung la mine, şi-a frecat nasul său stâlcit cu dosul mâinii şi-a izbucnit în râs.

— Tu eşti! Dar bine te-ai mai înțolit! Te-ai deghizat în băiețel?

— Ca şi tine.

Şi-a privit hainele.

— Ca şi mine.

A lăsat în jos sprâncenele lui negre, care s-au împreunat într-o singură linie groasă deasupra ochilor, mi-a aruncat o privire, şi tristeţea i s-a aşternut pe obraz:

— Parcă am fi doi clovni jigăriţi.

Bătea toba pe geamul vagonului. Deodată m-a întrebat:

— Unde te duci?

— La H.

A fluierat.

— Şi eu. Părinţii tăi locuiesc acolo?

— Au murit, dar au rămas surorile şi tutorele meu.

— Şi ce-ai să faci?

— Nu ştiu.

A început iar să bată toba pe geam, fără să scoată un cuvânt. Apoi şi-a scos o ţigară din buzunar, a rupt-o în două şi mi-a dat jumătate.

— Vezi, mi-a spus el cu amărăciune, suntem prea mulţi. N-ar fi trebuit să ne întoarcem.

După o scurtă tăcere, a adăugat:

— Uite, ca să-ţi dau un exemplu, aici înăuntru e o blondină.

A arătat cu degetul spre compartiment.

— Frumoasă fetişcană! Stă în faţa mea. Ei, bine! Se uită la mine de parc-aş fi o balegă!

Şi a întins mâna cu violenţă, arătând înspre pământ:

— Ca la o balegă! Ce mi-i „Crucea de fier” şi tot ce am făcut! Ca la o balegă!

Şi-a mai adăugat:

— De aceea am ieşit.

A tras un fum, şi-a apropiat capul de al meu şi mi-a şoptit:

— La Berlin, tu ştii ce fac civilii când întâlnesc un ofiţer care se plimbă în uniformă de stradă?

S-a uitat la mine şi a continuat cu o furie abia stăpânită:

— Îi smulg epoleții!

Am simțit un nod în gât şi l-am întrebat:

— Eşti sigur?

A dat din cap afirmativ şi am tăcut amândoi o clipă. Apoi m-a întrebat:

— Ei, ce-ai să faci acuma?

— Nu ştiu.

M-a întrebat din nou:

— Ce ştii să faci?

Apoi, fără să mai aştepte vreun răspuns, a rânjit:

— Nu te obosi, am să răspund eu pentru tine: Nimic. Şi ce ştiu să fac eu? Nimic. Ştim să ne batem, dar se pare că nu mai e nevoie să ne batem. Atunci, vrei să-ți spun, suntem şomeri.

Şi a tras o înjurătură.

— Dar cu atât mai bine! *Herrgott,* mai bine să fiu şomer toată viața decât să muncesc pentru afurisita lor de Republică!

Şi-a pus mâinile lui mari la spate şi privea peisajul defilând. După o clipă, a scos din buzunar o bucată de hârtie şi un creion, a aruncat câteva rânduri pe hârtie, după ce-a întins-o pe geam, şi mi-a dat-o.

— Ține, e adresa mea. Dacă nu ştii unde să te duci, n-ai decât să vii la mine. Am o singură" cameră, dar un fost luptător în detaşamentul lui Gunther are să găsească oricând loc în camera mea.

— Eşti sigur că ai să-ți regăseşti camera?

A început să râdă.

— Cât despre asta, da!

Apoi, a adăugat:

— Proprietăreasa mea e o văduvă.

După ce-am ajuns la II., m-am dus imediat la unchiul Franz. Era întuneric, cădea o ploicică subțire, nu aveam pardesiu şi eram ud din cap până-n picioare.

Mi-a deschis soția unchiului Franz.

— Ah! tu eşti, mi-a spus ca şi cum m-ar fi văzut ieri, poftim de intră!

Era o femeie înaltă, uscată şi tristă, cu o umbră de mustață şi peri negri pe obraji. La lumina lămpii mi s-a părut foarte bătrână.

— Surorile tale-s aici.

Am întrebat:

— Şi unchiul Franz?

S-a uitat la mine de sus, m-a măsurat din cap până-n picioare şi mi-a răspuns scurt:

— Ucis în Franța.

Apoi a adăugat:

— Pune-ți papucii. Ai să murdăreşti peste tot.

A luat-o înainte şi a deschis uşa bucătăriei. Două fete coseau. Ştiam că sunt surorile mele, dar abia le-am recunoscut.

— Intră odată, mi-a spus mătuşa.

Cele două fete s-au sculat şi s-au uitat la mine, nemişcate.

— E fratele vostru Rudolf, a spus mătuşa mea.

Mi-au strâns mâna, una după alta, fără să spună un cuvânt, apoi s-au aşezat iar.

— Ei bine, şezi, mi-a spus mătuşa, nu costă nimic.

M-am aşezat; mă uitam la surorile mele. Totdeauna au semănat una cu alta, dar acum nu mai reuşeam de loc să le deosebesc. Au început iar să coasă, şi din când în când îmi aruncau câte o privire.

— Ți-e foame? m-a întrebat mătuşa. Vocea îi suna fals, şi i-am răspuns:

— Nu, mătuşă.

— Noi am mâncat, dar dacă ţi-e foame...

— Mulţumesc, mătuşă.

Iar s-a făcut tăcere, şi mătuşa mi-a spus:

— Dar prost îmbrăcat mai eşti, Rudolf!

Surorile au ridicat capul şi s-au uitat la mine.

— Sunt hainele cu care am plecat.

Mătuşa a dat atunci dojenitor din cap şi şi-a reluat lucrul.

Am adăugat:

— N-au vrut să ne lase uniforma pentru că erau haine coloniale.

Iar s-a lăsat tăcere. Mătuşa mi-a spus:

— În sfârşit, iată-te aici!

— Da, mătuşă.

— Surorile tale s-au făcut mari.

— Da, mătuşă.

— Aici, lucrurile s-au cam schimbat. Viaţa-i foarte grea. N-avem ce mânca.

— Ştiu.

Ea a oftat şi şi-a reluat lucrul. Surorile mele stăteau cu capetele plecate şi nu scoteau un cuvânt. S-a scurs un timp. Apoi, deodată, tăcerea a prins cheag. Plutea o încordare în aer şi-am înţeles de ce. Mătuşa mea aştepta ceva: trebuia să vorbesc de mama, să cer amănunte asupra bolii şi morţii sale. Atunci surorile ar fi început să plângă, mătuşa i-ar fi dat drumul la o poveste patetică şi, fără să fi fost acuzat de nimeni, aş fi simţit din povestea ei că eu sunt vinovat de moartea mamei mele.

— Dar ştii, spuse mătuşa după puţin timp, nu prea eşti vorbăreţ, Rudolf.

— Nu, mătuşă.

— Nu s-ar spune că ai trăit doi ani departe de noi.

— Da, mătuşă, doi ani.

— Se pare că nu te interesăm prea mult.

— Ba da, mătuşă.

Simțeam un nod în gât şi mă gândeam: „E momentul”; am strâns din pumni sub scaun şi am spus:

— Voiam tocmai să vă întreb...

Cele trei femei ridicară capul şi mă priviră. M-am întrerupt. Era, în aşteptarea lor, ceva înfricoşător şi voios, care mă îngheță şi, nu ştiu cum, în loc să întreb „cum a murit mama” după cum aveam intenția, am întrebat:

— Cum a murit unchiul Franz?

A urmat o tăcere grea, şi surorile mele s-au uitat la mătuşă.

— Nu-mi vorbi de acest om de nimic, s-a răstit mătuşa cu glasul înghețat.

Apoi a adăugat:

— Nu avea decât un singur gând în cap – că toți bărbații. Să se bată, să se bată mereu – şi să alerge după femei!

M-am ridicat imediat. Mătuşa s-a uitat la mine.

— Ai şi plecat?

— Da.

— Ai unde să stai?

Am mințit:

— Da.

S-a ridicat de pe scaun.

— Cu atât mai bine. Aici e prea strimt. Şi apoi mi-e de ajuns cu surorile tale. Dar pentru o noapte sau două poți să rămâi.

— Mulțumesc, mătuşă.

M-a măsurat «lin nou, oprindu-şi privirile la haine.

— N-ai pardesiu?

— Nu, mătuşă.

A stat şi s-a gândit.

— Aşteaptă. Mi se pare că am un pardesiu vechi de-al lui unchi-tu.

A ieşit şi am rămas singur cu surorile. Ele coseau fără să ridice capul. Mă uitam când la una când la alta; am întrebat:

— Care-i Bertha?

— Eu.

Aceea care a vorbit a ridicat bărbia, privirile noastre s-au încrucişat, ea a întors repede capul. Cred că nu s-a vorbit de bine despre mine în familie.

— Uite, mi-a spus mătuşa intrând, încearcă asta.

Era un pardesiu verde jerpelit, mâncat de molii, ros şi mult prea mare pentru mine. Nu-mi amintesc să-l fi văzut pe unchiul Franz purtându-l vreodată. Unchiul Franz era totdeauna elegant, când se îmbrăca în civil.

— Mulțumesc, mătuşă.

Mi l-am pus.

— Ar trebui scurtat.

— Da, mătuşă.

— E destul de bun, ştii. Dacă l-ai aranja cumva, ai putea să-l porți.

— Da, mătuşă.

Surâdea. Părea mândră şi înduioşată. Îmi dăduse un pardesiu. N-am vorbit de mama şi totuşi mi-a dat un pardesiu. Desigur că eu eram vinovat.

— Eşti mulțumit?

— Da, mătuşă.

— Eşti sigur că n-ai bea o ceaşcă de cafea?

— Sigur, mătuşă.

— Poți să mai stai puțin, Rudolf, dacă vrei.

— Mulțumesc, mătuşă. Trebuie să plec.

— Bine, atunci nu te opresc.

Bertha şi Gerda se sculară şi se apropiară să-mi strângă mâna. Amândouă erau ceva mai mari decât mine.

— Să vii să ne mai vezi, când vrei, mi-a spus mătuşa.

Stăteam în pragul bucătăriei, între cele trei femei. Umerii pardesiului îmi ajungeau la mijlocul braţelor şi mâinile îmi dispăreau în mâneci. Deodată, cele trei femei mi-au părut foarte mari, una din ele a întors capul, parcă s-a declanşat un mecanism şi-am avut impresia că picioarele lor nu mai atingeau pământul, ci că dansau în aer ca arabii spânzuraţi la Es Salt. Apoi feţele lor s-au şters, pereţii bucătăriei au dispărut, un deşert nemişcat şi îngheţat s-a deschis înaintea mea şi în întinderea imensă, cât vezi cu ochii, n-au mai fost decât manechine spânzurate în aer, care se legănau şi se suceau fără încetare.

— Dar bine, n-auzi? m-a întrebat o voce. Ţi-am spus că poţi să vii când vrei.

Am spus „mulţumesc" şi-am pornit repede spre uşa de ieşire. Poalele pardesiului îmi ajungeau până aproape de tocuri.

Surorile au rămas în bucătărie. Mătuşa m-a condus.

— Mâine dimineaţă, mi-a spus, va trebui să te duci la doctorul Vogel. Atârne negreşit, să nu uiţi.

— Nu, mătuşă.

— Bine, la revedere, Rudolf.

A deschis uşa. I-am simţit mâna rece şi uscată într-a mea.

— Ei, eşti mulţumit că ai pardesiu, Rudolf?

— Foarte mulţumit, mătuşă, îţi mulţumesc.

M-am văzut iar în stradă. Ea a închis repede uşa şi-am auz't cum 0 încuie pe dinăuntru. Am rămas la uşă, i-am ascultat paşii îndepărtându-se. Parcă aş fi fost încă în casă. O vedeam pe mătuşa cum deschide uşa bucătăriei, cum se aşază, cum îşi ia lucrul, pe când tictacul orologiului sună grav şi scurt în mijlocul tăcerii. Apoi, puţin mai târziu,

mătuşa se va uita la surorile mele şi va spune dând din cap: *"Nici n-a vorbit de mama lui!* Atunci surorile mele se vor pune pe plâns, mătuşa îşi va şterge câteva lacrimi şi vor fi fericite, toate trei împreună.

Noaptea era rece, cădea o ploaie subțire, nu cunoşteam bine drumul şi mi-a trebuit o jumătate de oră ca să ajung la adresa pe care mi-o dăduse Sclitadă.

Am bătut şi într-o clipă mi-a deschis o femeie. Era înaltă, blondă şi avea un piept mare.

— Doamna Lipman?

— Eu sunt.

— Aş vrea să-l văd pe *Unteroffizier-ul* Schrader.

S-a uitat la pardesiul meu şi m-a întrebat cu asprime:

— Pentru ce?

— Sunt prieten cu el.

— Eşti un prieten de-al lui? S-a mai uitat o dată la mine şi mi-a spus:

— Intră.

Am urmat-o pe un coridor lung. A bătut la o uşă, a deschis fără să aştepte răspunsul şi a spus, strâmbând din gură a dispreț:

— Unul din prietenii dumitale, *Herr* Schrader.

Schrader era numai în jiletcă. S-a întors înmărmurit:

— Tu eşti! Ai şi venit! Intră. Ai o mutră! Şi ce pardesiu! Unde ai găsit porcăria asta? Intră odată. *Frâu* Lipman, vă prezint pe *Unteroffizier-ul* Lang din detaşamentul lui Gunther! Un erou german, *Frâu* Lipman!

Frâu Lipman îmi făcu un semn uşor din cap, dar nu-mi dădu mâna.

— Dar vino odată! a strigat Schrader cu o veselie neaşteptată. Intră o dată, şi dumneata, *Frâu* Lipman. Iar tu scoate mai întâi porcăria asta! Ai să fii, în orice caz, mai bine decât în halul ăsta. *Frâu* Lipman! *Frâu* Lipman!

— *Ja, Herr* Schrader? gânguri *Frâu* Lipman.

— *Frâu* Lipman, mă iubeşti?

— *Ach!* îi răspunse *Frâu* Lipman, aruncându-i o privire încântată, vorbeşti de asemenea lucruri, *Herr* Schrader, şi mai ales în faţa prietenului dumitale!

— Pentru că, dacă mă iubeşti, ai să te duci imediat să-mi aduci bere şi tartine de... ce vei găsi... pentru băiatul ăsta, pentru mine şi pentru dumneata, *Frâu* Lipman. Numai dacă, *Frâu* Lipman, ne faci cinstea să mănânci cu noi.

A ridicat sprâncenele sale dese, i-a făcut cu ochiul ştrengăreşte, a strâns-o în braţe şi a făcut cu ea câţiva paşi de vals prin cameră, fluierând.

— *Ach! Herr* Schrader, a spus *Frâu* Lipman, râzând şi gângurind, dar sunt prea bătrână ca să mă valsezi. Mârţoaga bătrână nu mai trage în ham, ştii bine!

— Ce! Prea bătrână? A întrebat Schrader. Nu cunoşti oare proverbul franţuzesc?

Îi şopti câteva cuvinte la ureche şi ea începu să se scuture de râs. Îi dădu drumul.

— Şi după aia, asculţi, *Frâu* Lipman? ai să-mi aduci o saltea pentru băiatul ăsta. Are să se culce aici astă-seară!

Frâu Lipman încetă să râdă şi se strâmbă a dispreţ.

— Aici?

— Haide, haide! îi răspunse Schrader, e orfan, n-are să se culce în stradă, *Frâu* Lipman. Trebuie să ştii cum să te porţi cu un erou german!

Ea s-a bosumflat şi el s-a înfuriat:

— *Frâu* Lipman, *Frâu* Lipman! Dacă refuzi, nu ştiu ce-ţi fac.

A luat-o în braţe, a ridicat-o ca pe o pană, şi a început s-alerge prin cameră, strigând: ″Mânca-te-ar lupul! Mânca-te-ar lupul!”

— *Ach! Ach!* Eşti nebun, *Herr* Schrader! Spuse ea râzând ca o fetiță.

— *Los, mein Schatz,* îi răspunse lăsând-o (destul de grosolan, mi s-a părut). *Los, meine Liebe! Los!*

— *Ach!* Dar numai ca să-ți fac dumitale plăcere, *Herr* Schrader.

În timp ce ieşea pe uşă, i-a dat una straşnică peste fese. „*Ach! Herr S*chrader!" strigă ea râzând, şi râsul ei alintat s-a auzit apoi descrescând pe culoar.

După puțin timp s-a întors. Am băut bere, am mâncat pâine cu slănină, Schrader a convins-o pe *Frâu* Lipman să aducă şi Schnapps-ul ei, şi după aceea încă o dată bere. Am băut din nou, Sclitadă a vorbit fără întrerupere, văduva devenea din ce în ce mai stacojie şi se alinta din ce în ce mai mult. Pe la ora unsprezece, Schrader s-a furişat împreună cu ea din cameră; s-a întors singur după o jumătate de oră, cu un pumn de țigări.

— Aşa! a spus el posomorit, aruncând jumătate din țigări pe pat. Trebuie să ştii cum să te porți cu un erou german!

A doua zi după-amiază m-am dus la doctorul Vogel. I-am spus servitoarei cine sunt, ea s-a întors imediat şi mi-a spus că *Herr Doktor* are să mă primească neîntârziat. Am aşteptat aproape trei sferturi de oră în salon. Se părea că afacerile doctorului V″gel au mers bine în timpul războiului. Era atâta lux în încăpere, încât n-o mai recunoşteam.

În sfârşit, servitoarea s-a întors şi m-a introdus în birou. Doctorul Vogel şedea la o masă de lucru imensă şi goală. Se îngrăşase, albise, dar avea obrazul tot aşa de frumos ca înainte.

S-a uitat la pardesiul meu, mi-a făcut semn să mă apropii, mi-a strâns mâna cu răceală şi m-a poftit într-un fotoliu.

— Aşadar, Rudolf, îmi spuse apăsându-şi palmele pe birou, ai venit!

— *Ja, Herr Doktor* Vogel.

Se uită lung la mine. Corpul şi mâinile îi erau încremenite. Obrazul său cu trăsături puternice şi regulate „, obrazul său de împărat roman" – după cum spunea tata – avea aerul unei frumoase măşti încremenite, în dosul căreia ochii lui cei mici şi sfredelitori, de un albastru cenuşiu, se mişcau fără astâmpăr.

— Rudolf, îmi spuse cu vocea lui gravă şi sonoră, n-am să te dojenesc.

A făcut o pauză şi m-a privit:

— Nu, Rudolf, a continuat el, apăsând asupra fiecărui cuvânt, n-am să te *dojenesc.* Ceea ce-ai făcut tu, nimeni nu mai poate desface. Răspunderea pe care o porți este destul de *grea,* fără să mai adaug ceva. De altfel, ți-am scris ce gândesc despre *dezertarea* ta şi despre consecințele *ireparabile* pe care le-a avut.

A ridicat capul cu o expresie dureroasă şi-a adăugat:

— Cred că ți-am spus destul.

A dat uşor din mâna dreaptă:

— Ce-a fost a fost. E vorba acum de viitorul tău.

M-a privit cu un aer grav, aşteptând parcă un răspuns, dar eu n-am spus nimic.

Şi-a aplecat capul puțin înainte, şi părea să se reculeagă.

— Cunoşti ultimele dorințe ale tatălui tău. Eu sunt executorul lor. I-am făgăduit tatălui tău să fac tot ce-mi stă în putere, pe plan moral ca şi pe plan material, pentru a asigura îndeplinirea lor.

A ridicat capul şi mi s-a uitat drept în ochi:

— Rudolf, trebuie să-ți pun acum o întrebare. Ai intenția să *respecți* ultimele dorințe, ale tatălui tău?

Urmă o scurtă tăcere, el bătea cu vârful degetelor pe masă; i-am răspuns: „Nu".

Doctorul Vogel închise ochii pentru o clipă, dar niciun muşchi nu i se mişcă pe obraz.

— Rudolf, rosti el cu vocea gravă, ultimele dorințe ale unui *mort* sunt sfinte.

La asta n-am mai răspuns.

— Ştii desigur, continuă el, că tatăl tău era la rândul său *legat,* în această privință, de un jurământ.

Şi fiindcă eu nu spuneam nimic, a adăugat:

— *De im jurământ sacru.*

Am tăcut şi după puțin timp a început iar:

— Ți-e inima împietrită, Rudolf, şi, fără îndoială, trebuie să vedem aici rodul păcatului tău. Dar ai să vezi, Rudolf, *Providența* va face să iasă bine lucrurile. Deoarece, ca să te pedepsească, ea ți-a pustiit inima, dar în acelaşi timp ea pune – ca să spun aşa – leacuri alături de boală şi ți-a pregătit şi mijloacele pentru *răscumpărarea tă.* Rudolf, reluă el după o clipă, când ți-ai părăsit mama, prăvălia mergea bine, situația voastră financiară era bună... sau cel puțin, adăugă el cu trufie, *suficientă.* La moartea mamei tale am angajat un girant. E un om muncitor şi un bun catolic. E deasupra oricărei bănuieli. Dar treburile merg totuşi foarte prost şi câştigul pe care-l aduce prăvălia abia ajunge pentru a plăti pensiunea surorilor tale.

Şi-a încrucişat brațele pe piept.

— Am deplâns până acum această penibilă situație, dar îmi dau seama astăzi că ceea ce am luat drept o cruntă nenorocire, nu-i în fapt decât *o binefacere deghizată.* Da, Rudolf, *Providența* aranjează bine lucrurile şi voința sa îmi apare foarte dar: *Ea îți arată calea.*

A făcut o pauză şi s-a uitat la mine:

— Rudolf, continuă el cu o voce mai puternică, trebuie să ştii că n-ai acum decât un singur mijloc, *unul singur,* ca să-ți faci studiile la universitate: acela de a obține, ca student

în teologie, o bursă episcopală, şi să fii întreţinut la un cămin. Iar de ceea ce ai să ai nevoie, în plus, îţi voi avansa eu *personal.*

Ochii săi albaştri începură deodată să strălucească parcă fără voia lor, şi-şi lăsă imediat pleoapele în jos. Apoi şi-a lipit mâinile sale bine îngrijite de birou şi a aşteptat. M-am uitat la faţa lui frumoasă şi rece şi am început să-l urăsc din toate puterile mele.

M-a întrebat:

— Ce zici, Rudolf?

Am înghiţit în sec şi l-am întrebat:

— N-aţi putea să-mi faceţi propuneri pentru alte studii decât studiile teologice?

— Rudolf! Rudolf! Mi-a răspuns, permiţându-şi aproape să zâmbească pe jumătate, cum poţi să ceri aşa ceva, Rudolf? Cum poţi să-mi ceri să te ajut ca să nu asculţi pe tatăl tău, când eu sunt executorul ultimelor sale dorinţe?

N-aveam ce să-i răspund la asta. M-am ridicat. El mi-a spus cu blândeţe:

— Şezi, Rudolf, că n-am terminat.

M-am aşezat iar.

— Eşti în plină revoltă, Rudolf, mi-a spus cu o notă de tristeţe în glasul său grav şi frumos, şi nu vrei să vezi *semnul* pe care ţi-l arată *Providenţa.* Şi totuşi semnul acesta e dar: ruinându-te, aruncându-te în sărăcie, ea îţi indică *singura cale posibilă* pe care o doreşte pentru tine, aceea pe care a ales-o tatăl tău...

Nici la asta n-am răspuns nimic. Doctorul Vogel şi-a încrucişat braţele, s-a aplecat uşor şi m-a întrebat, fixându-mă cu ochii săi pătrunzători:

— Eşti sigur, Rudolf, că nu-i asta calea ta?

Apoi, coborând tonul, m-a întrebat cu blândeţe, aproape cu tandreţe:

— Eşti sigur că nu eşti făcut pentru preoție? Pătrunse în tine, Rudolf, nu simți nimic în tine care *te cheamă* la o viață de preot?

A ridicat frumosul său cap albit.

— Nu eşti *ispitit* să fii preot?

— Ei bine, Rudolf, văd că nu răspunzi, a spus după un timp oarecare, ştiu că visul tău de altădată era să te faci ofițer. Dar ştii, Rudolf, nu mai există armată germană. Gândeşte-te, ce poți face acum? Nu te înțeleg.

Făcu o pauză şi, deoarece eu tot nu răspundeam, a repetat cu o uşoară nerăbdare:

— Nu te înțeleg. Ce te împiedică să fii preot?

I-am răspuns:

— Tatăl meu.

Doctorul Vogel a roşit până în vârful urechilor, ochii săi aruncau scântei, s-a ridicat deodată şi ″ strigat:

— Rudolf!

M-am ridicat şi cu mi-a spus cu vocea înăbuşită:

— Poți să pleci!

Am străbătut întreaga cameră în pardesiul meu prea lung. Ajuns la uşă, i-am auz.it glasul.

— Rudolf!

M-am întors. Stătea cu palmele lipite de birou. Pusese iar ordine în obrazul său frumos.

— Gândeşte-te. Poți să vii când vrei. Propunerile mele rămân *neschimbate.*

I-am răspuns:

Mulțumesc, *Herr Doktor* Vogel.

Şi-am ieşit. Afară cădea o ploaie înghețată, mi-am ridicat gulerul de la pardesiu şi m-am gândit: ″Ei, bine! S-a sfârşit! S-a sfârşit, într-adevăr!”

Am pornit-o la întâmplare, un automobil m-a atins în treacăt, şoferul a tras o înjurătură, şi mi-am dat seama că

mergeam în mijlocul străzii ca un soldat înarmat. M-am urcat pe trotuar şi mi-am continuat drumul.

Am ajuns într-un cartier plin de lume; nişte fete mergeau înaintea mea, râzând şi întorcând capul, cu ochii la pardesiul meu. A trecut un camion descoperit. Era înțesat de soldați şi de muncitori în haine albastre de lucru. Toți purtau puşti şi brasarde roşii. Cântau *Internaționala.* Glasuri reluau cântecul în cor. Un om subțirel, cu capul gol, cu obrazul umflat, a luat-o înaintea mea. Purta o uniformă *feldgrau* şi după culoarea mai închisă a stofei de pe fiecare umăr am înțeles că i-au fost smulse insignele gradului. A trecut un alt camion, plin de muncitori, care învârteau câte o puşcă în mâini şi strigau: ″Trăiască Liebknecht”[27]. Mulțimea a reluat în cor: ″Liebknecht! Liebknecht!” Mulțimea era atât de compactă că nu mai puteam merge înainte. Eram cât pe-aci să cad din cauza învălmăşelii, m-am apucat de brațul vecinului meu din dreapta şi i-am spus: ″Scuzați, vă rog!” Omul a întors capul spre mine, era destul de bătrân, foarte corect îmbrăcat şi avea ochii trişti. Mi-a spus: *„Keine Ursache”*[28] Mulțimea înainta, am căzut iar peste el şi l-am întrebat: ″Cine-i Liebknecht?” Mi-a aruncat o privire neîncrezătoare, s-a uitat în jurul lui şi a lăsat ochii în jos, fără să răspundă. Apoi s-au auzit focuri de armă, toate ferestrele s-au închis şi mulțimea a început să alerge. M-am

---

[27] Eminent conducător al mişcării muncitoreşti germane, luptător impotriva militarismului şi războaielor imperialiste. Împreună cu Roza Luxemburg a pus bazele grupului revoluţionar „Internaţionala „, devenit mai târziu uniunea „Spartakus”. Unul dintre întemeietorii Partidului Comunist din Germania. La 15 ianuarie 1919 a fost asasinat mişeleşte de junkerii prusaci.

[28] Nu face nimic.

lăsat dus de mulțime, am zărit o stradă la dreapta mea, am ieşit din mulțime, am luat-o pe strada aceea şi-am început să fug. După cinci minute mi-am dat seama că eram singur, într-un labirint de străduțe, pe care nu le recunoşteam. Am luat-o la întâmplare pe una din ele. Ploaia încetase. Cineva m-a strigat:

— Ei, tu, jidănaşule de colo!

M-am întors. La zece metri de mine, într-o stradă care dădea în strada în care mă aflam, am văzut un pichet de soldați şi un subofițer.

— Ei, tu de colo!

— Eu?

— Da, tu!

Am țipat, furios:

— Nu sunt jidan!

— *Ach, was!* a spus *Unteroffizier-ul,* numai un jidan poate purta un asemenea pardesiu!

Soldații au început să râdă şi mă măsurau din cap până-n picioare. Tremuram de mânie.

— Vă interzic să-mi spuneți jidan!

— 0! o! Mai încet, *Kerl!* A spus *Unteroffizier-ul,* cu cine crezi că vorbeşti? Ia vino mai încoa, să-ți văd hârtiile!

M-am apropiat, m-am oprit la doi paşi, am luat poziția de drepți şi am rostit:

— *Unteroffizier* Lang, D.B. Regiment 23, Divizia din Asia. *Unteroffizier-ul* a ridicat sprâncenele şi mi-a cerut scurt:

— Actele!

I le-am întins. Le-a examinat îndelung şi cu neîncredere, apoi fața i s-a luminat, mi-a dat una zdravănă pe spate:

— Scuză-mă, dragonul! Cu pardesiul ăsta al tău, înțelegi, cum eşti îmbrăcat ca vai de lume, am crezut că eşti un spartakist.[29]

— Nu-i nimic.

— Şi ce faci aici?

— Mă plimb.

Soldații începură să râdă şi unul dintre ei strigă:

— Nu-i timpul să te plimbi acum!

— Are dreptate, spuse *Unteroffizier-ul,* du-te acasă. Are să fie tărăboi.

Mă uitam la el. Nu trecuseră nici două zile de când purtam şi eu uniformă, şi aveam oameni sub comanda mea şi şefi care îmi dădeau ordine.

Îmi amintii de strigătele din mulțime şi l-am întrebat:

— Poți să-mi spui cine este Liebknecht?

Soldații începură să râdă în hohote şi *Unteroffizier-ul* zâmbi:

— Cum, se miră el, nu ştii? Dar de unde vii?

— Din Turcia.

— A! e adevărat, spuse *Unteroffizier-ul,*

— Liebknecht, spuse un soldat brunet şi mic de statură, este noul Kaiser!

Toți începură să râdă. Apoi un vlăjgan înalt, blond şi greoi se uită la mine şi spuse rar, cu un puternic accent bavarez:

— Liebknecht e nespălatul ăla din cauza căruia ne aflăm noi aici.

Unteroffizier-ul m-a privit surâzând:

---

[29] Membru al uniunii „Spartakus", constituită de către social-democraţii germani de stînga în perioada primului război mondial şi condusă de K. Liebknecht, R. Luxemburg, F. Mehring, C. Zetkin şi alţii Uniunea „Spartakus" a constituit germenele viitorului Partid Comunist din Germania, fiinţat în decembrie 1918.

— Hai, îmi spuse el, du-te acasă.

— Şi dacă-l întâlneşti pe Liebknecht, a strigat soldatul cel mic şi brunet, spune-i că-l aşteptăm!

Şi a ridicat puşca ameninţător. Camarazii săi au început să râdă.

M-am îndepărtat, am auzit cum le descreşte râsul şi inima mi s-a strâns. Eram un civil, dormeam într-un pat ca vai de lume, la Schrader, n-aveam nicio meserie, şi cu ce-aveam în buzunar abia puteam să mănânc vreo opt zile.

Am ajuns iar în centru şi-am rămas surprins văzând atâta omenire. Magazinele cran închise, dar străzile mişunau de lume. Era o circulaţie intensă, nimeni n-ar fi spus că înainte cu zece minute s-au tras pe-aici focuri de armă. Mergeam maşinal, uitându-mă drept înainte, şi deodată a început criza. O femeie a trecut aproape de mine, atingându-mă în treacăt. Râdea. Gura i s-a lărgit până la urechi, i-am văzut gingiile roze, dinţii strălucitori, care mi se părură enormi. M-a cuprins frica. Feţele trecătorilor veneau în fugă una după alta, se urmăreau şi dispăreau fără încetare, şi de odată s-au rotunjit toate ca nişte cercuri: ochii, nasul, gura, culoarea, totul s-a şters şi n-au mai rămas decât nişte cercuri albicioase ca ochii orbilor, care se măreau, apropiindu-se de mine ca o gelatină tremurătoare, se măreau mereu, aproape că-mi atingeau obrazul, mă cutremuram de spaimă şi dezgust, se auzea câte un pocnet scurt, totul dispărea, apoi apărea un alt cerc, moale şi lăptos, la vreo zece paşi şi venea drept spre mine lărgindu-se mereu. Am închis ochii, m-am oprit, eram paralizat de frică, şi o mână mă strângea de gât să mă sugrume.

M-am simţit leoarcă de sudoare, am respirat adânc şi, puţin câte puţin, m-am liniştit. Am pornit iar fără ţintă, pe unde mă duceau ochii. Toate lucrurile erau şterse şi moi.

Deodată, fără voia mea, ca şi cum cineva mi-ar fi strigat: „stăi!” m-am oprit. În faţa mea era un portic de piatră şi, sub portic, o poartă foarte frumoasă de fier forjat, ce stătea deschisă.

Am trecut strada, am intrat pe poartă şi am început să urc scările. M-a întâmpinat o faţă aspră şi familiară, şi un glas m-a întrebat:

— Ce doreşti?

M-am oprit, am privit în jurul meu, totul era vaporos şi cenuşiu ca într-un vis, şi am răspuns, absent:

— Aş vrea să-l văd pe părintele Tlialer.

— Nu mai e aici.

Am repetat:

— Nu mai e aici?

— Nu.

Am mai spus:

— Sunt un fost elev.

— Şi mie mi s-a părut, a spus glasul. Stai niţel, nu eşti dumneata băieţaşul care s-a angajat voluntar la şaisprezece ani?

— Ba da.

— La şaisprezece ani! s-a minunat glasul.

S-a făcut tăcere. Totul era cenuşiu şi fără formă. Obrazul omului părea că pluteşte deasupra mea, ca un balon. M-a cuprins din nou frica, am întors capul şi am întrebat:

— Pot intra să dau o raită?

— Desigur. Elevii sunt în clasă.

Am spus „mulţumesc” şi am intrat. Am traversat curtea celor mici, apoi curtea celor mijlocii şi, în sfârşit, am zărit curtea mea. Am traversat-o în diagonală. Am văzut o bancă de piatră în faţa mea. Era banca pe care a fost culcat Werner. Am schimbat imediat direcţia, mi-am continuat drumul, am ajuns la zidul capelei, m-am întors, am lipit

călcâiele de baza zidului şi am pornit-o numărându-mi paşii.

După un timp oarecare, mi s-a părut că cineva blând şi puternic m-a luat în braţe şi mă legăna.

Tocmai când rămăsesem numai cu câţiva pfenigi, Schrader găsi un angajament pentru amândoi la o mică uzină, care fabrica dulapuri metalice. Schrader a fost plasat în atelierul de vopsit, unde primea şi o jumătate de litru de lapte smântânit pe zi. Lucrul care-mi fu încredinţat mie era uşor. Luam uşile dulapurilor una după alta şi, cu un ciocan, înfigeam câte un mic cilindru de oţel în balamale pentru a le putea potrivi în o lovitură în capul cilindrului ca să intre, două mici lovituri laterale ca să capete joc, apoi, cu mâna stângă îl scoteam. Puneam patru uşi una peste alta pe o masă. După ce terminam o uşă, îi dădeam drumul să alunece şi o sprijineam apoi în picioare de un stâlp. După ce terminam patru uşi, le sprijineam de un alt stâlp, la stânga montorului, care avea să le fixeze în ţâţânile dulapurilor.

Fiindcă uşile erau destul de grele, la început, nu duceam decât câte una. Dar după o oră contramaistrul mi-a dat ordin să iau două deodată ca să câştig timp. L-am ascultat, dar de atunci au început greutăţile. Montorul – un bătrân pe care-l chema Karl – se mişca mult mai încet decât mine, pentru că după ce fixa uşile în ţâţâni mai trebuia să manipuleze dulapurile, care erau grele şi încurcau drumul şi să le mai şi încarce pe nişte cărucioare, care le duceau la vopsit. Am ajuns, deci, să-l întrec cu mult, şi uşile pe care le revizuiam au început să se adune grămadă lângă stâlpul său. Contramaistrul observă şi-i spuse bătrânului Karl să se mişte mai iute. Acesta făcea eforturi, dar nici aşa nu reuşea să le fixeze pe toate şi a început să bombăne: *"Langsam, Men. Sch, langsam*!" de câte ori îi mai aduceam nişte uşi.

Dar nu vedeam cum aş fi putut s-o iau mai încet, dacă duceam două uşi deodată. La urmă, grămada de uşi de lângă bătrânul Karl s-a mărit şi mai mult, şi contramaistrul s-a întors şi i-a făcut observaţie a doua oară, pe un ton mai aspru. Karl grăbi ritmul, se făcu roşu, transpiră, dar nu făcu nicio brânză; când a sunat sirena, nu recuperase nimic din întârziere.

Mi-am spălat mâinile şi obrazul la lavaboul din vestiar. Bătrânul Karl stătea lângă mine. Era un prusac înalt şi brunet, cu aerul gânditor. Avea poate vreo cincizeci de ani. Mi-a spus:

— Aşteaptă-mă la ieşire. Am să-ţi vorbesc.

Am făcut „da" din cap, mi-am pus pardesiul, am dat fişa la control şi am ieşit pe poartă. Bătrânul Karl m-aştepta. Mi-a făcut un semn, l-am urmat, am mers împreună vreo două-trei minute în tăcere, apoi se opri şi se întoarse spre mine.

— Ascultă, *Jiuige,* n-am nimic cu tine, dar nu mai poate să meargă aşa. Mă dai de gol.

S-a uitat la mine şi a repetat:

— Mă dai de gol. Şi dacă se vede că rămân în urmă, sindicatul n-o să-mi poată lua apărarea.

N-am spus nimic şi el a continuat:

— Parcă n-ai înţelege. Ştii ce se poate întâmpla dacă rămân în urmă?

— Nu.

— Mai întâi observaţii, după aceea amenzi, şi apoi... Şi arătând cu degetul:

— Uşa!

După o scurtă tăcere, i-am spus:

— Dar ce amestec am eu? Am făcut ce mi-a spus contramaistrul.

S-a uitat lung la mine.

— Lucrezi pentru întâia oară într-o uzină?

— Da.

— Înainte unde ai fost?

— În armată.

— Voluntar?

— Da.

A dat din cap şi-a spus:

— Ascultă aici, trebuie s-o iei mai încet.

— Dar nu pot s-o iau mai încet. Aţi văzut şi dumneavoastră...

— Mai întâi, nu-mi spune „dumneavoastră". Ce sunt apucăturile astea?

Apoi, din nou:

— Cu tovarăşul care a fost înaintea ta totul mergea foarte bine. Şi el avea ordin să-mi aducă două uşi deodată.

Şi-a aprins o pipă neagră, veche şi ciuntită.

— Dintre balamalele pe care le pui la potrivеală, câte ai găsit atât de strimte că-ţi vine greu când scoţi cilindrul?

M-am gândit:

— Una la cincisprezece sau douăzeci.

— Şi atunci durează mai mult?

— Da.

— Ascultă aici: sunt şi balamale în care cilindrul tău intră fără ciocan, ca în unt?

— Da.

— Şi atunci, mai câştigi timp?

— Da.

— Ei bine. Ascultă-mă bine acum, *Jimge.* Mâine are să-ţi fie greu la o balama din zece.

M-am uitat la el încremenit. M-a întrebat:

— Nu înţelegi?

I-am răspuns cu îndoială:

— Vreţi să spuneţi că voi face aşa ca şi cum la una din zece cilindrul se lasă cu greutate din balamale?

— Ai înțeles, a răspuns el mulțumit. Dar, nu-i tot. Când ai să dai peste balamale largi, ai să înfigi cilindrul cu ciocanul şi ai să-l scoți cu ciocanul. Înțeles? Chiar dacă ar intra ca în unt. Dar trebuie să începi de mâine, fiindcă astăzi eu am şi montat cinci dulapuri mai mult. O singură dată mai merge. Tovarăşii din atelierul de vopsit au reuşit să le ascundă. Dar dacă merge aşa înainte, n-o să mai fie posibil, înțelegi? Contramaistrul o să observe, şi dacă observă contramaistrul, ne-am dus pe copcă! El o să vrea acum câte cinci dulapuri mai mult în fiecare zi. Şi dacă nu voi ține pasul, o să mă zvârle afară.

Şi-a reaprins pipa.

— Atunci, ne-am înțeles? De mâine.

Am tăcut amândoi, apoi i-am spus:

— Nu pot să fac asta.

A dat din umeri.

— Nu trebuie să-ți fie frică de contramaistru, *Junge.* Tovarăşul care era acolo înaintea ta a făcut asta cinci ani în şir şi nimeni nu şi-a dat seama.

— Nu mi-e frică de contramaistru.

Bătrânul Karl s-a uitat la mine mirat.

— De ce nu vrei, atunci?

M-am uitat drept în ochii lui şi i-am spus:

— Asta-i sabotaj.

Bătrânul Karl a roşit până în vârful urechilor şi ochii au început să-i scapere de mânie.

— I-ascultă, *Junge,* nu mai eşti în armată aici! Sabotaj! Fac ceva pe sabotajul tău, da! Eu sunt un muncitor de treabă şi n-am sabotat niciodată!

S-a oprit, nu mai putea scoate o vorbă. A strâns pipa în mâna dreaptă şi degetele au început să i se îngălbenească.

După o clipă, s-a uitat la mine şi mi-a spus cu blândețe:

— Asta nu-i sabotaj, *Junge,* e solidaritate.

N-am răspuns nimic şi el a continuat:

— Gândeşte-te. În armată sunt şefi, se dau ordine şi după aia nu mai e nimic. Dar aici sunt şi tovarăşi de muncă. Şi dacă nu ţii seama de tovarăşi, n-ai să fii niciodată muncitor.

S-a uitat iar la mine. A dat din cap şi a spus:

— Gândeşte-te, *Junge.* Am să văd mâine dacă ai înţeles.

Mi-a întors spatele şi-a plecat. M-am înapoiat la Frâu Lipman şi l-am găsit pe Sclitadă în baie bărbierindu-se. Sclitadă se bărbierea în fiecare seară.

Când am intrat, am zărit pe masă sticla cu jumătate litru de lapte smântânit, care i s-a dat la uzină. Era pe jumătate plină.

— Uite, mi-a spus Sclitadă întorcându-se şi arătând spre sticlă cu briciul, e pentru tine.

M-am uitat la sticlă: laptele era cam albastru, dar era totuşi lapte. Am întors capul.

— Nu, mulţumesc, Schrader.

S-a întors din nou spre mine:

— Eu nu mai beau.

Am scos o jumătate de ţigară din buzunar şi-am aprins-o.

— Nu, Schrader. E laptele tău. Pentru tine e un medicament.

— Ia te uită la el, idiotul, a strigat Sclitadă, ridicând briciul spre cer, ţi-am spus doar că nu mai beau! Ia-l odată, *Dummkopf!*

— Nici vorbă.

El a bombănit: „Al dracului de încăpăţânat e bavarezul ăsta”, apoi s-a întors, pe jumătate gol cum era, s-a aplecat peste chiuvetă şi a început să se spele, suflând şi plescăind.

M-am aşezat şi am continuat să fumez. Sticla de lapte stătea în fala mea. După câtva timp m-am aşezat mai la o parte, ca să n-o mai văd.

— Ce ți-a spus bătrânul Karl? a întrebat Schrader, ştergându-se pe corp cu prosopul.

I-am povestit tot. După ce-am terminat, a dat capul pe spate, şi-a scos înainte bărbia puternică şi a început să râdă:

— Ah! asta e! A strigat. În atelierul de vopsit urlau toți că bătrânul Karl le trimite prea multe dulapuri. Dar nu bătrânul Karl era de vină, ci tu! Micul Rudolf!

Şi-a pus cămaşa, dar fără s-o bage în pantaloni, şi s-a aşezat.

— Şi tu ai să faci acum ce ți-a spus bătrânul Karl, cu siguranță.

— Nici vorbă nu poate fi de aşa ceva.

S-a uitat la mine şi linia neagră a sprâncenelor i s-a lăsat în jos peste ochi.

— Şi de ce nu poate fi nici vorbă de aşa ceva?

— Sunt plătit ca să fac munca asta şi datoria mea este s-o fac bine.

— Drace! a exclamat Schrader, tu o faci bine, dar te plăteşte prost. Şi apoi îți dai seama că din cauza ta o să-l dea afară pe bătrânul Karl?

A bătut toba cu vârful degetelor pe masă şi a continuat.

— Şi, evident, bătrânul Karl nu poate să se ducă la contramaistru şi să-i spună: „Să vezi, flăcăul care a lucrat înaintea lui Rudolf a umblat cu şiretlicuri, de aceea a mers atunci treaba cum a mers!”

S-a uitat la mine şi, deoarece eu nu i-am răspuns nimic, a continuat:

— E încolțit al dracului bătrânul Karl! Şi dacă nu-l ajuți, se duce pe copcă.

— Nu pot să-i fac nimic.

Şi-a frecat nasul stâlcit cu dosul mâinii.

— Şi dacă se duce pe copcă, tovarăşii de la uzină n-or să te aibă la stomac.

— Nu pot să fac nimic.

— Ba da, poți!

Am tăcut amândoi, apoi i-am spus:

— Îmi fac datoria.

— Datoria! a strigat Schrader sculându-se brusc – şi poalele cămăşii îi zburau în vânt. Vrei să ştii unde duce datoria ta? Să faci cinci dulapuri mai mult în fiecare zi, pentru ca moş Săcke să aibă ceva mai mulți bani în buzunarele care şi aşa stau să plesnească. L-ai văzut azi dimineață pe moş Săcke urcându-se în „Mercedes”-ul său! Cu mutra lui afurisită de porc! Şi cu burta aia a lui! Te asigur că el nu doarme într-un pat nenorocit ca al tău. Şi laptele din cafeaua pe care o bea dimineața nu-i smântânit, te asigur! Datoria asta a ta, îți spun eu. Acuşi la ce-i bună, Rudolf! Ca bătrânul Karl să fie zvârlit în stradă, iar moş Săcke să încaseze cât mai multe mărci!

Am aşteptat să se liniştească puțin şi i-am spus:

— N-am vrut să intru în asemenea discuții. Pentru mine, chestiunea-i limpede. Când mi se încredințează o treabă, datoria mea este s-o îndeplinesc bine, cu temei.

Schrader a început să se plimbe prin cameră, năuc, apoi s-a apropiat iar de masă.

— Bătrânul Karl are cinci copii!

A urmat o scurtă tăcere şi atunci i-am spus repezit, răstit şi fără să-l privesc:

— Asta nu intră în socoteală.

— *Donnerwetter!* a strigat Schrader, lovind cu pumnul în masă, mi-e scârbă de tine!

M-am ridicat, mâinile îmi tremurau, mi le-am ascuns în buzunare şi i-am spus:

— Dacă ți-e scârbă, pot să plec.

Schrader s-a uitat la mine şi într-o clipă i-a trecut mânia.

— Pe cuvântul meu, Rudolf, îmi spuse cu glasul lui obişnuit, câteodată mă întreb dacă nu eşti nebun?

Şi-a băgat poalele cămăşii în pantaloni, s-a dus la dulap şi s-a întors cu pâine, slănină şi bere. A pus totul pe masă.

— *Zu Tisch! Zu Tisch*! Strigă el cu o falsă veselie.

M-am aşezat din nou. A făcut o tartină şi mi-a dat-o. Apoi a mai făcut una pentru el şi a început să mănânce. După ce-a terminat, şi-a turnat un pahar de bere, şi-a aprins o jumătate de ţigară, a închis briceagul cu un pocnet şi l-a vârât în buzunar. Părea trist şi obosit.

— Vezi! a spus el puţin mai târziu, asta e viaţa civilă! Te zbaţi de unul singur, eşti sătul de mizerie până în gât şi nu se găseşte nimeni să-ţi dea vreun ordin! Nimeni care să-ţi spună ce să faci. Tu trebuie să hotărăşti în toate.

M-am gândit o clipă la ce-a spus: avea într-adevăr dreptate.

A doua zi, când mi-am reluat lucrul, am trecut prin faţa bătrânului Karl, el mi-a surâs şi m-a întrebat pe un ton cordial: *„Na, Junge?”* I-am dat bună ziua şi m-am îndreptat spre masa de lucru. Îmi tremurau genunchii, spatele mi-era scăldat în sudoare, o simţeam cum curge între omoplaţi. Am pus patru uşi una peste alta. Hala a început să vibreze de huruitul maşinilor care tăiau tabla de fier, mi-am luat cilindrul de oţel şi ciocanul şi m-am apucat de lucru.

Am dat peste nişte balamale grele, am pierdut oarecare timp, şi când am adus primele patru uşi, Karl mi-a surâs din nou şi mi-a şoptit: ″E bine aşa, *Junge!”* Am roşit şi n-am răspuns nimic.

Balamalele care au urmat au fost tot aşa de grele, şi-am început să sper că aşa vor fi toate în ziua aceea şi în celelalte zile, şi că astfel nu se va mai pune problema. Dar n-a trecut o oră şi orice greutate a încetat, balamalele erau

atât de largi că nu mai aveam nevoie să folosesc ciocanul pentru a înfige cilindrul. M-au trecut iar toate sudorile. Am încercat să nu mă gândesc la nimic. După câteva minute am simțit în mine ceva ca o declanşare şi am început să lucrez orbeşte, la perfecție, ca o maşină.

După o oră, cineva s-a apropiat de masa mea; n-am ridicat ochii. Am văzut o mână trecând uşor peste uşi, în mâna asta era o pipă neagră ciuntită, pipa a lovit de două ori scurt în metal şi-am auzit glasul lui Karl: „Ce te-a apucat?"' Am pus cilindrul în gaura unei balamale, l-am împins, a intrat fără greutate. L-am scos imediat şi l-am potrivit în gaura altei balamale. Şi aici a intrat uşor. L-am scos repede şi în timpul ăsta, fără să ridic ochii, am dat drumul uşii să alunece şi am rezemat-o apoi de stâlp. Mâna cu pipa era mereu acolo. Tremura uşor. Apoi deodată a dispărut şi am auzit paşi care se depărtau.

Maşinile făceau să vibreze hala cea mare, munceam fără întrerupere, lucram cuprins de o activitate frenetică, golit de gânduri, nici nu-mi mai dădeam seama că exist. Căruțul atelierului de vopsit a sosit scârțâind, roțile scrâşneau pe ciment şi l-am auzit pe conducător spunându-i furios lui Karl: „Ce te-a apucat? Săcke îşi împarte beneficiile cu tine?" – S-a făcut tăcere, țineam ochii în jos, şi am văzut numai pipa lui Karl ridicându-se şi arătând în direcția mea,

După puțin timp, căruțul a scârțâit din nou, o umbră a trecut peste masa mea şi glasul contramaistrului s-a înălțat, limpede şi aspru, în mijlocul trepidației maşinilor: „Nu înțeleg nimic. Ce ai? Dormi?" – ″Stați numai zece minute lângă mine – a răspuns glasul lui Karl – şi veți vedea dacă dorm!" S-a făcut tăcere, umbra a trecut din nou peste masa mea şi l-am auzit pe bătrânul Karl înjurând pe înfundate.

Contramaistrul s-a întors peste o jumătate de oră, dar de astă dată am reuşit să nu mai aud ce spune.

După aceea, am avut un timp impresia că bătrânul Karl nu mă mai slăbea din ochi, l-am aruncat o privire piezişă: mi se păruse. Stătea cu spatele întors, avea ceafa roşie, părul îi era lipit din cauza sudorii şi muncea ca un nebun. Erau acum atâtea uşi rezemate de stâlpul său, că nu se mai putea mişca din cauza lor.

Sirena a anunţat ora prânzului, maşinile s-au oprit, hala s-a umplut de larmă. M-am dus să mă spăl pe mâini, l-am aşteptat pe Schrader şi ne-am îndreptat spre cantină. Faţa-i era împietrită şi mi-a spus, fără să se uite la mine:

— Colegii de la vopsitorie sunt furioşi.

Când am deschis uşa cantinei, zarva convorbirilor a încetat imediat şi-am simţit toate privirile pironite asupra mea. Nu m-am uitat la nimeni, m-am dus întins la o masă, Schrader venea în spatele meu; puţin câte puţin convorbirile s-au reînsufleţit.

Cantina era o sală mare, luminoasă şi curată, cu mese mici, vopsite în roşu, şi cu câte un buchet de garoafe artificiale pe fiecare masă. Schrader s-a aşezat lângă mine şi, după puţin timp, un muncitor, înalt, slab şi plăpând, supranumit „Foiţa de ţigară", s-a ridicat de la o masă vecină şi s-a aşezat în faţa noastră. Schrader a ridicat capul şi s-a uitat la el cu atenţie. „Foiţa de ţigară" l-a salutat, în treacăt, cu mâna, şi fără să spună un cuvânt sau să ne arunce o privire, a început să mănânce. Ospătăriţa cantinei a venit cu nişte castroane şi ne-a turnat supă. Cel din faţa mea s-a întors spre ea şi atunci am înţeles de ce i se spunea „Foiţa de ţigară". Era înalt şi lat în spate, dar când te uitai la fel în profil, aveai impresia că-i lipseşte grosimea. Mâncam, uitându-mă peste capul lui, drept înaintea mea. În mijlocul peretelui gălbui din faţa mea era o pată mare dreptunghiulară, de un galben mai închis, şi mă uitam la pata aceea. Din când în când aruncam câte o privire spre

Schrader. El mânca cu capul aplecat şi linia neagră a sprâncenelor îi acoperea ochii.

— *Junge!* mi-a strigat ″Foița de țigară”.

M-am uitat la el. Avea nişte ochi fără culoare precisă. Surâdea.

— E prima dată când munceşti într-o uzină?

— Da.

— Ce-ai fost înainte?

După ton părea că ştie.

— Subofițer de dragoni.

— Subofițer? a întrebat ″Foița de țigară” şi a şuierat între dinți.

Schrader a ridicat capul şi i-a spus aspru:

— Şi eu.

″Foița de țigară” a zâmbit şi a prins castronul între mâini. Am ridicat capul şi m-am uitat la pata dreptunghiulară de pe perete. L-am auzit pe Schrader închizându-şi briceagul şi, după atingerea cotului de şoldul meu, am înțeles că l-a băgat în buzunar.

— *Junge!* spuse ″Foița de țigară”, bătrânul Karl este un tovarăş bun şi nimeni n-ar dori să-l vadă zvârlit afară.

M-am uitat la el. Zâmbetul său exasperant a apărut iar şi deodată mi-a venit pofta să-i arunc castronul în obraz.

— Şi dacă va fi zvârlit afară, spuse ″Foița de țigară” zâmbind mereu, va fi din vina ta.

Am privit pata dreptunghiulară de pe perete, eram convins că a fost acolo altă dată un tablou şi mă întrebam de ce-a fost scos. Schrader mi-a dat cu cotul şi m-am auzit întrebând:

— Atunci?

— E simplu de tot, răspunse ″Foița de țigară”. Ai să faci ce ți-a spus bătrânul Karl.

Schrader bătea toba pe masă, parcă ar fi cântat la pian; i-am răspuns:

— Nil.

Schrader a încetat să se mai joace cu degetele şi şi-a lipit palmele de masă. Nu mă mai uitam la „Foiţa de ţigară”, dar simţeam că zâmbeşte.

— Scârbă! spuse el încetişor.

Şi deodată am înţeles: nu un tablou fusese scos de pe perete, ci portretul Kaiserului. În secunda următoare se auzi un plescăit şi apoi se aşternu o tăcere ca de mormânt. Schrader se ridică şi mă apucă de braţ.

— Eşti nebun! a ţipat el.

„Foiţa de ţigară” era în picioare, îşi ştergea obrazul cu mâneca: în cele din urmă îi zvârlisem castronul în obraz.

„Foiţa de ţigară” s-a uitat la mine cu ochi strălucitori, s-a ridicat de pe scaun şi a venit spre mine. Eu stăteam nemişcat. Braţul lui Schrader mi-a trecut de două ori pe dinaintea ochilor cu o iuţeală de fulger, s-au auzit două lovituri înfundate şi „Foiţa de ţigară” s-a prăbuşit. Toată lumea s-a ridicat în picioare, s-a auzit un murmur surd, - mi s-a părut că întreaga sală se prăvăleşte peste noi. L-am văzut pe Schrader ţinându-se cu mâinile crispate de scaun. Bătrânul Karl striga: ″Lăsaţi-i să plece”. Şi deodată s-a deschis un drum până la uşă. Schrader m-a luat de braţ şi m-a tras după el.

Schrader s-a dus să-şi spele mâinile la lavabou. Degetele îi sângerau. Am aprins un muc de ţigară. După ce Schrader a terminat, i-am întins mucul, a tras câteva fumuri şi mi l-a dat îndărăt. S-a auzit sirena uzinei, dar am mai rămas vreo două-trei minute înainte de a ieşi.

Schrader a făcut un înconjur ca să mă conducă în sala cea mare. Am împins uşa şi m-am oprit îngrozit. Sala era

complet goală. Schrader s-a uitat la mine, dând din cap. Mi-am luat locul şi după o clipă Schrader m-a părăsit.

Am aşezat patru uşi pe masă şi-am început să lucrez la balamale. Apoi am dus uşile două câte două şi le-am sprijinit de stâlpul bătrânului Karl. M-am uitat la ceas. Trecuseră zece minute de când sunase sirena. Sala era imensă şi goală.

Uşa cu geamuri din fund se deschise, contramaistrul băgă capul şi strigă: ″La direcţie”. Am pus jos micul cilindru de oţel şi ciocanul şi-am ieşit.

La uşa direcţiei îl întâlnii pe Schrader. Mă împinse uşor înaintea lui şi-mi deschise uşa. Un conţopist cu mutră de şoarece stătea în picioare în dosul unui ghişeu. Se uita cum ne apropiem şi-şi freca mâinile.

— V-a pus pe liber! spuse cu un râs scurt.

— De ce? a întrebat Schrader.

— ″Violenţă contra unui camarad”.

Sprâncenele lui Schrader s-au lăsat în jos.

— Atât de repede?

— Adunarea muncitorilor, spuse şoarecele cu o strâmbătură. Concediere sau grevă.

— Şi Săcke a cedat?

— *Ja, ja,* Herr Săcke a cedat.

Ne-a împins două plicuri prin ghişeu.

— Iată socoteala. O zi jumate.

Apoi, iarăşi:

— *Ja, ja,* Herr Săcke a cedat.

A aruncat o privire împrejur şi a spus cu glasul scăzut:

— Te crezi încă în timpurile bune?

Apoi a reluat pe acelaşi ton:

— Vasăzică ″Foita de ţigară” a încasat una peste bot?

— Două, a răspuns Schrader.

„Mutră-de-şoarece” s-a uitat a doua oară împrejur şi a spus pe nerăsuflate:

— Bine i-aţi făcut acestui nespălat de spartakist.

Şi i-a făcut cu ochiul lui Schrader.

— Ni-e greaţă. Suntem sătui până peste cap, a spus el. Iată unde am ajuns. Sătui până peste cap!

— Bine spui, răspunse Schrader.

Dar mai aşteaptă puţin, a adăugat „Mutra-de-şoarece” făcând din nou cu ochiul, n-o să fie domnii ăştia totdeauna sus şi noi dedesubt.

— Salutare! i-a spus Schrader.

În stradă ne-a întâmpinat aceeaşi ploaie îngheţată care cădea mereu de opt zile. Am mers amândoi alături, tăcuţi, apoi i-am spus:

— Nu erai obligat să intervii.

— Să nu mai vorbim de asta, mi-a răspuns Schrader.

Şi-a şters nasul stâlcit cu dosul mâinii.

— După părerea mea, e mult mai bine aşa.

Am intrat în cameră. După o clipă s-au auzit pe culoar paşii lui Frâu Lipman. Schrader a ieşit şi a închis uşa după el.

Mai întâi i-am auzit râzând, pocnindu-se în glumă unul pe altul şi pe ea gângurind ca o porumbiţă.

Apoi, deodată, vocea ridicată a lui Frâu Lipman. Nu mai vorbea alintat. Ţipa de-ţi spărgea urechile.

— *Nein! nein! Nein!* M-am săturat! Dacă nu găsiţi de lucru de azi în opt zile, prietenul dumitale va trebui să plece!

L-am auzit pe Schrader înjurând, apoi a ridicat şi el vocea sa groasă:

— Dacă-i aşa, plec şi eu!

S-a făcut tăcere şi Frâu Lipman a vorbit apoi încet şi cu glasul scăzut, apoi a izbucnit deodată într-un râs isteric şi a început să scoată nişte ţipete stridente:

— Ei, bine. Ne-am înțeles, Herr Schrader, veți pleca!

Schrader s-a înapoiat în cameră trântind uşa. Era roşu şi ochii lui aruncau fulgere de mânie. S-a aşezat pe pat şi s-a întors spre mine;

— Ştii ce mi-a spus zgripțuroaica asta afurisită?

— Am auzit.

S-a sculat.

— Auzi nebuna, a strigat el cu mâinile ridicate la cer, auzi nebuna! în loc să-mi fie recunoscătoare că mă culc cu ea.

Gluma asta m-a izbit neplăcut şi-am roşit. Schrader se uită la mine cu coada ochiului, iar îl apucase veselia, îşi scoase cămaşa, luă pămătuful şi începu să se săpunească pe față fluierând. Apoi apucă briciul şi ridică cu grijă cotul la înălțimea umărului. Încetă să mai fluiere şi auzii râcâitul slab şi persistent al tăişului pe piele.

Nu trecu un minut şi se întoarse cu pămătuful în mână. Obrazul, afară de nas şi ochi, nu era decât o spumă albă. M-a întrebat:

— Spune-mi, am impresia că pe tine nu te prea hărțuiesc femeile, ai?

Nu m-aşteptam la asta şi i-am răspuns „nu" fără să stau pe gânduri. M-am gândit imediat, cu groază: ″Şi-acum o să mă întrebe cu siguranță de ce."

— De ce? m-a întrebat Schrader.

Am întors capul.

— Nu ştiu.

Începu iar să-şi plimbe spuma pe obraz.

— *Ja, ja,* dar cred că ai încercat, *nicht tuahr?*

— Da, o dată. La Damasc.

— Şi atunci? a întrebat Schrader.

Deoarece nu răspundeam nimic, a continuat el:

— Hai, nu mai sta aşa pe scaun, ca o mortăciune. Ce te tot uiți în gol? Răspunde odată. Spune ceva. Ți-a plăcut, nu ți-a plăcut?

— Da.

— Şi atunci?

A trebuit să fac un mare efort ca să-i răspund:

— Nu prea mi-a spus mare lucru şi n-am mai încercat.

Rămase pironit cu pămătuful în mână.

— Dar de ce? Era antipatică?

— A, nu!

— Mirosea?

— Nu.

— Atunci vorbeşte! Poate că nu era drăguță?

— Cred că... da.

— Crezi! a spus Schrader râzând.

Apoi iar a început:

— Atunci de ce n-a mers?

Tăceam; ela repetat:

— Da spune odată! Vorbeşte!

— Ei bine, i-am spus cu încurcat, trebuia să-i vorbesc tot timpul. Am găsit că-i obositor.

Sehrader se uită la mine, ochii şi gura i se rotunjiră şi deodată izbucni în râs:

— *Herrgott,* dar puturos mai eşti, Rudolf!

Am început să fierb de mânie şi i-am strigat deodată: încetează!

— *Ach!* Nu fi caraghios, Rudolf! Strigă Schrader râzând şi mai tare. Vrei să-ți spun ceva, Rudolf? Mă întreb dacă n-ar fi fost mai bine, la urma urmei, să te faci popă!

Am dat cu pumnul în masă şi-am strigat:

— Încetează!

După o clipă Schrader s-a întors, cotul său drept s-a ridicat încetişor şi s-a auzit din nou, în mijlocul tăcerii, râcâitul de insectă al briciului.

Frâu Lipman n-a trebuit să aştepte terminarea răgazului de o săptămână pe care ni-l dăduse. După două zile de la concedierea noastră din uzină, Schrader intră ca o furtună în cameră, strigând ca un nebun:*., Los, Mensch, los!* Se fac recrutări pentru corpul de voluntari!" Trei zile după aceasta, îmbrăcaţi în haine nou-nouţe, înarmaţi la fel, am părăsit H.

Cât a mai plâns Frâu Lipman! Ne-a însoţit la gară, a fluturat din batistă pe peron, şi Schrader, în picioare, la fereastra compartimentului, a şoptit între dinţi: ″E cam nebună, dar nu-i fată rea".

Stăteam pe bancă, trenul se puse în mişcare, mă uitam la uniformă şi aveam impresia că încep o viaţă nouă.

Am fost vărsaţi la *Grenzschutz* şi cantonaţi la W., în detaşamentul Rossbach. *Oberleutnant*[30] Rossbach ne-a plăcut. Era înalt şi subţire, avea un păr blond cenuşiu, mai deschis în faţă. Se purta rigid ca ofiţer, dar în acelaşi timp avea un fel de graţie în mişcări.

Se mistuia de nerăbdare şi noi la fel. Nu era nimic» de făcut la W. Se aşteptau ordine şi ordinele nu mai veneau. Când şi când, mai aflam ce se petrece în Letonia şi invidiam corpul de voluntari germani care se băteau cu bolşevicii. Spre sfârşitul lunii mai am aflat că au luat Riga şi pentru întâia oară am auzit vorbindu-se de locotenentul Leo Albert Schiageter, care, în fruntea unei mâini de oameni, intrase cel dintâi în oraş.

Ocuparea oraşului Riga a fost ultima ispravă a corpului de voluntari din Baltica: *Baltikumer.* Au urmat primele

---

30 Locotenent-major.

înfrângeri şi Rossbach ne-a explicat jocul Angliei: Atâta timp cât bolşevicii ocupaseră provinciile baltice, ea, cu tot armistiţiul, închisese ochii asupra prezenţei corpului de voluntari germani în Letonia. Iar ″domnii în redingotă din Republica germană” închiseră şi ei, la rândul lor, ochii. Dar o dată ce bolşevicii fură bătuţi, Anglia îşi dădu seama ″cu mirare” că *Baltikumer* era, în fond, o violare flagrantă a armistiţiului. Sub presiunea ei, Republica germană a rechemat corpul de voluntari din Baltica. Dar aceştia nu s-au mai întors. Lucru curios, s-au transformat în corp de voluntari ruşi albi. Se pare chiar că au început să cânte pe ruseşte... Se auziră râsete şi Schrader era încântat.

Puţin după aceea, s-a aflat cu surprindere că ″domnii în redingotă” semnaseră Diktat-ul de la Versailles. Dar Rossbach n-a suflat un cuvânt. Ştirea se părea că nici nu-l priveşte. A spus numai că. Adevărata Germanie nu este la Weimar, ci pretutindeni unde bărbaţii germani continuă să se bată. Din nefericire, ştirile despre *Baltikumer* erau din ce în ce mai proaste. Anglia înarmase împotriva lor pe lituanieni şi pe letoni. Aurul ei curgea în valuri, flota ei era ancorată la Riga şi, sub steagul leton, trăgea asupra trupelor noastre.

Către mijlocul lui noiembrie, Rossbach m-a anunţat că *Baltikumer* ne-a făcut onoarea să ne cheme în ajutor. Apoi a făcut o pauză şi ne-a întrebat dacă ne pasă sau nu că suntem consideraţi ″rebeli” de către ″domnii în redingotă”. Întrebarea a fost primită cu zâmbete, şi Rossbach a declarat că nu obligă pe nimeni, iar cine vrea poate să rămână. Nimeni nu s-a lăsat prins. Rosbach se uita la noi şi ochii lui albaştri străluceau de mândrie.

Am pornit cu toţii, şi guvernul german a trimis un detaşament să ne oprească. Dar detaşamentul a fost prost ales: ni s-a alăturat. Puţin timp după aceea, a avut loc

prima încăierare. Trupele lituaniene au venit în întâmpinarea noastră. În mai puțin de o oră au fost măturate. Seara, ne-am făcut tabăra pe pământul lituanian şi am cântat; *„Suntem ultimii bărbați germani care am rămas în fața duşmanului”.* Era cântecul corpului de voluntari *Baltikumer.* Cunoşteam cuvintele de mai multe luni. Dar în seara aceea, pentru întâia oară, am simțit că avem dreptul să-l cântăm.

Câteva zile mai târziu, detaşamentul lui Rossbach, deschizându-şi drum printre trupele letone, a eliberat garnizoana germană încercuită la Thorensberg. Dar imediat după asta a început retragerea. A început să ningă fără încetare peste stepele şi mlaştinile din Curlanda, sufla un vânt înghețat, ne băteam zi şi noapte şi nu ştiu ce-ar fi gândit locotenentul von Ritterbach dacă ne-ar fi văzut tratând pe letoni întocmai cum i-au tratat turcii pe arabi.

Au fost incendiate satele, au fost jefuite fermele, au fost doborâți copacii, nu se făcea deosebire între civili şi soldați, între bărbați şi femei, între adulți şi copii, şi tot ce era leton era sortit morții. Când invadam o fermă şi-i masacram pe toți locuitorii, cadavrele erau zvârlite în puțuri, se aruncau deasupra grenade, apoi, seara, se scoteau toate mobilele în curtea fermei şi li se dădea foc spre distracția noastră, flăcările ridicându-se înalte şi luminoase pe zăpadă. Schrader îmi spunea cu vocea scăzută: „Nu-mi place asta!” Nu-i răspundeam, mă uitam la mobile cum se carbonizează şi se răsucesc în vâlvătaia flăcărilor şi aveam impresia că lucrurile sunt într-adevăr reale, de vreme ce le puteam distruge.

Detaşamentul lui Rossbach a fost decimat, dădeam mereu înapoi. Aproape de Mitau, la începutul lui noiembrie, a avut loc o luptă sângeroasă într-o pădure, apoi letonii au încetat să ne preseze. Era un moment de acalmie, abia dacă mai

şuierau din când în când câteva gloanţe. Schrader s-a ridicat şi s-a sprijinit de un brad. Zâmbea, dar era frânt de oboseală, şi-a dat casca pe ceafă, şi a exclamat: *„Herrgott! V*iaţa asta nu-i rea de loc!”

În aceeaşi clipă, s-a aplecat uşor înainte, m-a privit cu surprindere în ochi, s-a lăsat încetişor pe genunchi, a lăsat ochii în jos, stingherit, şi s-a prăbuşit. Am îngenuncheat şi l-am întors pe spate. Avea o rană, într-adevăr foarte mică, în partea stângă a pieptului şi numai vreo câteva picături de sânge pe veston.

Tocmai atunci a venit ordinul să atacăm, am pornit vijelios înainte, lupta a durat toată ziua, apoi ne-am repliat şi seara ne-am făcut tabăra tot în pădure. Camarazii care au rămas în urma noastră pentru a ne întări poziţia mi-au adus la cunoştinţă că au săpat o groapă pentru Schrader. Corpul era îngheţat şi, cum nu i-au putut dezdoi picioarele, l-au înmormântat aşa cum era. Mi-au dat decoraţia lui. Am simţit-o lucioasă şi rece în căuşul palmei. În zilele următoare, şi pe măsură ce trecea timpul, m-am gândit mereu la Schrader. Îl vedeam stând sub pământ, nemişcat. Şi câteodată, în vis, îl vedeam încercând cu desperare să se scoale în picioare şi să străpungă pământul îngheţat şi tare de deasupra capului lui. În afară de asta, nu suferam prea mult că nu mai era alături de mine.

Corpul de voluntari *Baltikumer* s-a întors în Prusia Orientală în mici etape. Republica germană ne iertă, deoarece ne bătuserăm pentru Germania. Ne-a expediat în garnizoană la S. Şi a fost din nou ca la W.: nu aveam nimic de făcut. Aşteptam. În sfârşit, ca o recompensă, a sosit şi ziua bătăliilor. Minerii din Ruhr, instigaţi de ovrei şi de spartakişti, au declarat grevă, greva s-a transformat în insurecţie, şi am fost trimişi s-o reprimăm. Spartakiştii erau destul de bine înzestraţi cu arme uşoare, se băteau cu curaj

şi deveniseră meşteri în luptele de stradă. Dar lupta era fără speranţă pentru ei, noi aveam tunuri şi *Minenwerfer* represiunea a fost nemiloasă. Orice bărbat găsit cu brasardă roşie era imediat împuşcat.

Nu rareori descopeream printre prizonierii spartakişti foşti camarazi din corpul de voluntari, pe care propaganda ovreiască îi zăpăcise. La sfârşitul lui aprilie, la Düsseldorf, printre cei doisprezece muncitori roşii daţi în paza mea, am recunoscut pe un anume Henckel, care luptase alături de mine la Thorensberg şi la Mitau. Stătea sprijinit de un perete împreună cu tovarăşii lui, pansamentul pe care-l avea la cap era pătat de sânge; era foarte palid. Nu i-am vorbit şi mi-a fost imposibil să-mi dau seama dacă mă recunoaşte sau nu. Locotenentul a sosit cu motocicleta, a sărit jos, şi, fără să se apropie, a învăluit grupul dintr-o privire. Muncitorii şedeau de-a lungul unui perete, tăcuţi, nemişcaţi, cu mâinile pe genunchi. Numai ochii le erau vii. Îi pironiseră asupra locotenentului. Am alergat spre el şi i-am cerut ordine. Locotenentul mi-a răspuns cu buzele strânse: ″Ca de obicei”. I-am dat de veste că se afla acolo şi un fost comandant al armatei din Baltica. A înjurat printre dinţi şi mi-a cerut să i-l arăt. N-am vrut să-l arăt pe Henckel cu mâna şi i-am spus: ″E cel cu pansamentul la cap”. Locotenentul s-a uitat la el şi-a exclamat: ″Dar e Henckel!” După o clipă, a dat din cap şi-a spus la repezeală: ″Ce păcat, un militar atât de bun!” Apoi s-a urcat pe motocicletă, a dat drumul la motor şi a plecat. Muncitorii îl urmăreau din ochi. După ce-a dispărut la colţul străzii, fără să aştepte măcar ordinul meu, s-au ridicat. Era limpede că au înţeles.

Am pus doi oameni în frunte, doi pe flancuri şi eu am rămas la urma coloanei. Henckel era singur, în ultimul rând, chiar în faţa mea. Am dat ordin şi coloana a pornit. Vreo câţiva metri, muncitorii au mers mecanic în pas

cadenţat, apoi am văzut vreo doi-trei schimbând pasul, cam în acelaşi timp, ritmul marşului s-a stricat şi-am înţeles c-au făcut-o într-adins. Garda din flancul drept s-a întors din mers spre mine şi m-a întrebat din ochi. Am dat din umeri. Garda a zâmbit, a dat din umeri şi s-a întors.

Henckel a lăsat să i-o ia ceilalţi puţin înainte. Mergea acum cam în acelaşi rând cu mine, la dreapta mea. Era foarte palid şi privea drept înaintea lui. Am auzit pe cineva fredonând foarte încet. Am întors capul, buzele lui Henckel se mişcau, m-am apropiat tiptil, mi-a aruncat o privire fugară, buzele i s-au mişcat iar şi l-am auzit murmurând: *„Noi suntem ultimii bărbaţi germani care am rămas în faţa duşmanului". S*imţeam că mă priveşte şi-am reluat distanţa. După ce-am mai făcut câţiva metri, l-am văzut cu coada ochiului pe Henckel ridicând mereu capul cu nervozitate şi îndreptându-şi fără încetare privirile la dreapta şi puţin înaintea noastră. M-am uitat în direcţia mea, dar nu se vedea altceva decât o străduţă care dădea într-a noastră. Henckel s-a lăsat din nou depăşit, era acum aproape în urma mea şi fredona cu glas încet şi insistent: *"Noi suntem ultimii bărbaţi germani care am rămas în faţa duşmanului".* Nu mă puteam hotărî să-i spun să meargă mai repede şi să tacă. În aceeaşi clipă, a trecut un tramvai la stânga mea într-un vuiet de fiare vechi. Maşinal, am întors capul spre el. În aceeaşi clipă am auzit zgomot de paşi în fugă la dreapta mea. M-am întors. Henckel fugea repede, ajunsese aproape de colţul străzii. Am pus arma la umăr şi am tras un foc: s-a învârtit de două ori în loc şi a căzut pe spate.

Am strigat: "Stai! „. Coloana s-a oprit, am alergat spre Henckel, îl treceau fiori prin tot corpul, mă privea insistent. Fără a pune arma la umăr, am tras la mai puţin de un metru ţintind capul. Glontele a nimerit trotuarul. La doi metri de mine o femeie ieşea din casă: s-a oprit încremenită

în prag, cu ochii plini de spaimă. Am mai tras de două ori la rând, dar fără succes. Îmi curgea sudoarea pe ceafă, îmi tremurau mâinile, Henckel mă privea insistent. În sfârşit, am lipit ţeava armei de pansament, i-am spus încet: *„Verzeihung, Kainerad*[31]”, şi-am apăsat pe cocoş. Am auzit un ţipăt sfâşietor, am întors capul, femeia îşi ţinea mâinile cu mănuşi negre la ochi şi urla ca o nebună.

După luptele din Ruhr, m-am mai bătut în Silezia superioară, luând parte la reprimarea unei răscoale poloneze care, ajutată pe sub mână de Antantă, încercase să smulgă Germaniei teritoriile pe care plebiscitul i le lăsase. Corpul de voluntari i-a respins victorios pe sokoli şi noua linie de demarcaţie stabilită de Comisia interaliată a confirmat victoria trupelor noastre. *Ultimii bărbaţi germani* n-au luptat în zadar.

Puţin mai târziu, totuşi, am înţeles că Republica germană, drept mulţumire că am apărat frontiera de est, că am reprimat o insurecţie spartakistă şi am păstrat pentru Germania două treimi din Silezia superioară, ne-a aruncat pe drumuri. Corpul de voluntari a fost dizolvat; refractarii, opriţi şi ameninţaţi cu închisoarea. M-am întors la H., am fost demobilizat, mi s-au dat înapoi efectele civile, printre care şi pardesiul unchiului Franz.

M-am dus s-o văd pe Frâu Lipman şi am înştiinţat-o de moartea lui Schrader. A plâns mult timp în hohote şi m-a reţinut să dorm la ea. Dar în zilele care au urmat şi-a făcut obiceiul să intre în fiecare moment în camera mea şi să-mi vorbească despre Schrader. După ce termina, îşi ştergea lacrimile, stătea puţin fără să spună nimic, apoi deodată izbucnea într-un râs alintat şi începea să mă sâcâie. La urmă, pretindea că-i mai tare decât mine şi, dacă ne-am lua

---

[31] Iartă-mă, camarade.

la trântă, mi-ar trage o bătaie zdravănă. Cum nu mă lăsam provocat, mă înşfăca, mă zvârcoleam să scap, ea mă strângea mai tare, ne rostogoleam pe parchet, începea să răsufle greu, îşi strivea sânii şi coapsele de corpul meu, ceea ce îmi făcea scârbă, dar îmi şi plăcea în acelaşi timp. Când reuşeam în sfârşit să scap, se ridica la rândul ei roşie şi asudată, se uita urât la mine, mă înjura şi câteodată încerca să mă bată. Pe mine mă apucau furiile, o loveam şi eu, ea se agăța de mine, răsuflarea îi devenea grăbită şi şuierătoare, şi totul începea de la capăt.

Într-o seară, a adus o sticlă de Schnaps şi bere. Alergasem toată ziua să caut de lucru, eram abătut şi obosit. Frâu Lipman a făcut rost şi de carne; după fiecare îmbucătură îmi turna bere şi Schnaps, şi bea şi ea; apoi, după ce am terminat masa, a început să vorbească de Schrader, să plângă şi să bea Schnaps. După aceea mi-a propus să ne luptăm, mi-a încolăcit brațele pe după gât, s-a rostogolit cu mine la pământ. I-am dat ordin să iasă din cameră. A început să râdă ca o nebună: era la ea acasă, şi-o să-mi arate dacă eu eram acela care putea să dea ordine. Pe chestia asta, începu din nou hârjoneala. Apoi se apucă iar să bea Schnaps, îmi umplu şi mie paharul, plâns, vorbi de răposatul ci soț, de Schrader şi de un alt chiriaş, pe care-l avusese înaintea lui. Spunea mereu că Germania este *Kaputt,* totul de altfel era *Kaputt,* religia de asemenea era *Kaputt,* nu mai exista morală şi marca nu mai valora nimic. Cât despre ea, ea era bună cu mine, dar eu eram cu totul lipsit de inimă; bine spunea Schrader că sunt o ″mortăciune", avea dreptate, nu iubeam pe nimeni, mâine are să mă dea cu siguranță afară. Ochii îi ieşiră din orbite, începu să țipe: *″'Raus, mein Herr „Raus!"*[32] *A*poi s-a aruncat

[32] Afară, domnule, afară!

asupra mea să mă bată, m-a zgâriat şi m-a muşcat. Ne-am rostogolit iar pe jos: ea mă strângea să mă sufoce. Mi se învârtea capul, mi se părea că mă lupt cine ştie de când cu ciuma asta, trăiam un coşmar, nu mai ştiam unde sunt, nici cine sunt. În sfârşit, m-a cuprins o furie turbată, m-am aruncat asupra ei, am snopit-o în bătăi şi-am avut-o.

A doua zi, în zori, am părăsit casa ca un hoţ şi am sărit în trenul care mergea spre M.

1922

La M. Am fost rând pe rând lucrător la terasamente, salahor într-o uzină, vânzător de ziare. Dar aceste meserii nu durau niciodată prea mult şi, după intervale din ce în ce mai scurte, reveneam în rândul marii mase a şomerilor germani. Dormeam la azil, îmi amanetam ceasul, mă obişnuisem să îndur foamea, în primăvara lui 1922 am avut un noroc nemaiauzit: am reuşit să mă bag salahor la construcţia unui pod despre care se spunea că va fi gata peste trei luni. Prin urmare, în timpul acestor trei luni, eram aproape sigur, în cazul când marca nu va mai scădea, că am să pot mânca o dată pe zi.

La început, lucram la descărcatul vagoanelor de nisip. Era o muncă destul de istovitoare, dar cel puţin puteam să răsuflu între două aruncături de lopată. Din nefericire, după două zile am fost mutat la una din betoniere şi de la bun început m-am întrebat dacă voi avea puterea s-o scot la capăt. Un vagonet aducea nisip şi-l vărsa în spatele maşinii; eu trebuia să alimentez, fără încetare, zvârlind lopată după lopată, o gură enormă în formă de spirală, care împingea nisipul în malaxor o dată cu cimentul. Betoniera se învârtea cu neîndurare, trebuia alimentată fără întrerupere, nu

puteai pierde o secundă. Îndată ce se zărea metalul spiralei, contramaistrul începea să urle.

Aveam impresia îngrozitoare că eu însumi sunt prins în angrenaj. Motorul electric sforăia deasupra capetelor noastre, camaradul care-l supraveghea – un anume Siebert – lua din când în când un sac de ciment, îl rupea şi vărsa conţinutul în pâlnie. Imediat, praful de ciment plutea deasupra noastră, se lipea de noi, ne orbea. Dădeam fără oprire cu lopata, mă dureau rinichii. Picioarele îmi tremurau într-una; nu reuşeam să răsuflu.

Contramaistrul a fluierat şi cineva a spus cu jumătate glas:

— E douăsprezece şi cinci. Porcul ăsta ne-a mai furat cinci minute.

Am aruncat lopata deoparte, am făcut câţiva paşi, m-am poticnit şi-am căzut peste un morman de pietriş.

— Nu merge, *Kerl?* m-a întrebat Siebert.

— Ba, merge.

Mi-am scos merindele din servietă: pâine şi puţină slănină. Am început să mestec. Mi-era foame şi greaţă în acelaşi timp. Îmi tremurau genunchii.

Siebert s-a aşezat lângă mine. Era înalt şi foarte slab, avea un nas lung şi ascuţit, buze subţiri şi urechi blegi.

— Siebert, a spus cineva, ar trebui să-i spui contramaistrului că ora douăsprezece e ora douăsprezece.

— *Ja, ja „,* Coajă de lămâie", i-a răspuns Siebert rânjind.

Vorbeau foarte aproape de mine, dar mi se părea că glasurile lor vin de departe.

— Porcul are să-şi scoată ceasul şi are să spună: „E ora douăsprezece punct, me*in Herr.*

Am ridicat ochii. Soarele ieşea din nori şi lumina din plin betoniera, care stătea la câţiva paşi de mine. Era nouă, vopsită în roşu deschis. Lângă ea era un vagonet pe şine.

Apoi, pe jos, în fața vagonetului, se vedeau lopeți împlântate în nisip. De cealaltă parte a betonierei urca banda rulantă care ducea betonul proaspăt până la punte. Mi-era greață, îmi vâjâiau urechile şi mă uitam la toate astea pierdut, distrat, în timp ce-mi mestecam pâinea. Deodată, am simțit cum urcă frica în mine, am lăsat ochii în jos, era prea târziu; vagonetul, betoniera, lopețile se făcuseră mici şi ridicole ca nişte jucării şi-au început să se îndepărteze în spațiu într-o viteză nebună; s-a deschis un gol amețitor în jur; în fața mea, în spatele meu, nu era decât gol, şi în acest gol o *aşteptare,* ca şi cum trebuia să se întâmple ceva îngrozitor, ceva mai îngrozitor decât moartea.

Un glas mă izbi în urechi; m-am uitat la mâini. Erau strâns încrucişate, degetul gros de la mâna stângă freca degetul gros de la mâna dreaptă pe toată lungimea sa, l-am privit, şi-am început să număr încet: „1, 2, 3, 4...", a fost ca un spasm, totul s-a deznodat. Lângă mine, la dreapta, am văzut urechea mare şi bleagă a lui Siebert, cineva vorbea:

— *Donnerwetter!* Ştii ce face porcul ăsta? Înainte de prânz, dă înapoi ceasul cu cinci minute. De ce nu-i spui?

Glasul trecuse prin straturi groase de bumbac, dar era totuşi un glas omenesc, înțelegeam ce spune, îl ascultam cu sete.

— *Ach!* Dacă n-ar fi nevastă-mea şi *Mădehen*[33] care-i bolnavă!

Şedeam şi mă uitam la ei; am făcut o sforțare să-mi amintesc cum îi cheamă. „Siebert, «Coajă de lămâie», Hugo, şi mititelul de lângă el, palid şi brun, cum îl cheamă oare?" Mi s-a făcut greață de tot, m-am întins pe pământ cât eram de lung. După o clipă auzii:

— Ar trebui să mănânci, *nicht wahr?*

---

[33] Fetița.

— *Ja, ja.*

Îi ascultam, mă agățam de glasul lor, mi-era frică să nu tacă.

— Dumnezeu n-ar fi trebuit să ne facă stomac, nouă, germanilor!

— Sau să ne fi făcut cel puțin un stomac care să înghită nisip ca afurisita asta de maşină!

Cineva a râs, am închis ochii şi m-am gândit: ″Mititelul brun se numeşte Edmund”.

Îmi tremurau genunchii.

— Nu merge, *Kerl?*

Am deschis ochii. Un nas lung, ascuțit, era aplecat deasupra mea, Siebert. Era Siebert. Am făcut o sforțare să-i zâmbesc şi-am simțit cum crapă pojghița pe care praful de ciment şi sudoarea mi-au aşternut-o pe obraji.

— Ba, merge.

Şi-am adăugat:

— *Danke schon!*[34]

— E gratis, a răspuns Siebert.

″Coajă de lămâie” a râs. Am închis ochii, un fluierat strident a sfâşiat aerul, s-au scurs câteva secunde, nu m-am putut mişca, şi-am simțit pe cineva scuturându-mă de umeri:

— Hai repede, a spus Siebert.

M-am ridicat clătinându-mă, mi-am luat lopata şi-am spus cu jumătate glas:

— Nu înțeleg. Eram voinic pe timpuri.

— *Ach was!* a spus ″Coajă de lămâie” nu-i forța, ci ciorba! De cât timp eşti şomer?

— De-o lună.

---

[34] Mulțumesc!

— Vezi, am avut dreptate, e ciorba. Priveşte maşina asta afurisită. Dacă nu-i dai să mănânce, nici ea nu mai funcţionează. Dar pe ea, *Mensch,* pe ea o îngrijeşti! 0 hrăneşti! Ea costă parale!

Siebert a apăsat o dată cu braţul stâng, motorul a început să sforăie, spirala enormă de la picioarele noastre a început să se învârtească uşurel. ″Coajă de lămâie” i-a aruncat o lopată cu nisip.

— Na! îi spuse cu ură, înfulecă!

— Na, putoare! îi spuse Edmund.

— Na! îi spuse ″Coajă de lămâie”, înfulecă, înfulecă!

— Înfulecă şi crapă odată! îi strigă Edmund.

Lopeţile cădeau ca ploaia, furioase. Mă gândeam: „Edmund, îl cheamă Edmund”. Se făcu tăcere. Am aruncat o privire lui ″Coajă de lămâie”. Şi-a trecut degetul gros de-a lungul frunţii şi şi-a scuturat mina.

— *Ach was!* spuse cu un ton amar, noi o să scăpăm, da!

Nu aveam nicio putere în mâini. De câte ori ridicam lopata, mă clătinam. S-a făcut un gol, nu mai auzeam nimic, mă întrebam cu spaimă dacă au să mai vorbească sau nu.

— Hugo! strigă ″Coajă de lămâie”.

Şi a fost întocmai ca şi cum s-ar fi pus din nou acul pe disc.

Ascultam atent, nu voiam să pierd sunetul glasului.

— Cât face o betonieră?

Hugo scuipă.

— Nu-s cumpărător.

— Două mii de mărci! strigă Siebert, rupând un sac cu ciment. Praful de ciment se ridica, ne învăluia; începui să tuşesc.

— Şi noi, întrebă ″Coajă de lămâie”, cât facem?

— Fiecare?

— Da.

Se făcu tăcere. Dar era tăcere într-adevăr? Într-adevăr, nu vorbeau?

— Douăzeci de pfenigi.

— Şi asta când suntem bine plătiţi, spuse Edmund. ″Coajă de lămâie” zvârli cu furie o lopată.

— Asta e!

— Anume ce?

— Omul e o marfă ieftină.

Am repetat cu glasul scăzut: ″Omul e o marfă ieftină”, apoi, deodată, n-am mai auzit nimic.

Am împlântat lopata, s-a împiedicat, mi-a scăpat din mână, m-am întins pe spate cât sunt de lung; soarele s-a stins.

Cineva spuse:

Ridică-te, *Herrgoit noch mal*[35]*!*

Am deschis ochii, totul era tulbure, faţa galbena şi zbârcită a lui ″Coajă de lămâie” juca înaintea mea.

— Uite-l pe contramaistru! Ridică-te!

Se auzi un glas:

— Are să te dea afară!

Aruncau toţi cu lopeţile ca nişte nebuni. Mă uitam la ei. Nu eram în stare să mă mişc.

— Merge! a strigat Siebert şi a ridicat mâna stângă.

Motorul a încetat să huruie şi ″Coajă de lămâie” s-a aşezat liniştit lângă mine. Pietrişul scârţâia sub paşii lui, şi am văzut ca într-o ceaţă, în dreptul obrazului meu, cizmele negre şi lucioase ale contramaistrului.

— Ce este?

— 0 pană, a răspuns glasul lui Siebert.

---

[35] Pentru Dumnezeu!

Edmund s-a aşezat şi a spus încet de tot. ″întoarce-te cu spatele. Eşti alb ca varul”.

— Încă?

— Contact prost.

— *Schuell, Mensch, schnell!*[36]

Două minute.

Urmă o scurtă tăcere, prundişul scârțâi şi Hugo spuse cu jumătate glas:

— La revedere, netotule!

— Ia, înghite asta, spuse Siebert.

Schnapsul îmi curgea pe gât.

— Siebert, spuse Hugo, şi mie mi-e rău.

— Înfulecă nisip.

Ani reuşit să mă scol.

— Merge? a întrebat ″Coajă de lămâie”.

Am dat din cap ″da” şi-am spus:

— Noroc de pana asta.

Au izbucnit în hohote de râs; mă uitam buimăcit când la unul, când la altul.

— *Junge!* strigă ″Coajă de lămâie”, eşti mai prost decât contramaistrul.

L-am privit pe Siebert.

— Tu ai făcut-o?

„Coajă de lămâie” s-a întors spre Siebert şi-a repetat cu uimire comică:

— Tu ai făcut-o?

Râsetele se întețiră. Siebert surise cu buzele sale subțiri şi dădu din cap.

I-am spus, aspru:

— N-ai făcut bine.

---

[36] Iute, omule, iute!

Râsetele încetară. Hugo, Edmund şi „Coajă de lămâie” se uitau la mine. „Coajă de lămâie” strigă cu furie stăpânită:

— Şi dacă ți-aş da una cu lopata peste bot tot n-aş face bine?

— Stârpitură, murmură Edmund.

Se făcu tăcere şi Siebert spuse:

— Aşa-i. Are dreptate. Dacă am avea regimul care ne trebuie, n-ar trebui să facem aşa ceva.

— Regimul tău, îi spuse „Coajă de lămâie”, ştii bine unde mi-l pun.

Siebert începu să râdă, uitându-se la mine.

— S-a reparat pana?

— Du-te! a țipat „Coajă de lămâie” ca un turbat, du-te! Nu cumva să pierdem un minut! S-ar putea să-l nedreptățim pe patron!

— Merge, *Kerl?* întrebă Siebert privindu-mă.

Am dat din cap, el a lăsat brațul stâng în jos, motorul a început să sforăie şi spirala a început să se învârtească la picioarele noastre cu o încetineală nemiloasă.

În zilele care au urmat, am avut din ce în ce mai des crize. Dar care se deosebeau mult de cele anterioare. Nu mai simțeam un gol în jurul meu, ci o senzație de aşteptare. Când asculți o orchestră şi când se aude deodată toba, în bătaia aceasta precisă şi surdă e ceva misterios, amenințător, solemn, lată ce încercam eu. Ziua era pentru mine plină de asemenea bătăi de tobă. Se anunța ceva înfiorător, mi se punea un nod în gât, şi aşteptam, aşteptam, cuprins de o frică nebună, ceva care nu mai venea. Bătăile de tobă încetau, aveam impresia că ies dintr-un coşmar, şi deodată se făcea ca şi cum lumea reală dispăruse din jur. Lucrurile se schimbaseră în spatele meu, purtau toate mască. Mă uitam împrejur, pradă neîncrederii

şi fricii. Soarele, care lucea pe lopata mea, mințea. Nisipul mințea. Betoniera cea roşie mințea. Şi îndărătul acestor minciuni stăruia un înțeles crunt. Totul se unea împotriva mea. Se lăsa o tăcere grea. Mă uitam la camarazii mei, buzele lor se mişcau, nu scoteau un singur cuvânt, am înțeles imediat că mişcau într-adins buzele, fără să vorbească, pentru a mă face pe mine să cred să sunt nebun. Aveam poftă să le strig: ″înțeleg jocul vostru, netoților!” Deschideam gura şi deodată un glas îmi vorbea la ureche, glasul era surd şi întretăiat, era glasul tatii.

Dădeam cu lopata opt ore pe zi. Chiar şi noaptea, în somn, dădeam cu lopata. Adesea visam că nu sap destul de repede, apărea metalul alb şi strălucitor al spiralei, contramaistrul începea să urle, mă trezeam leoarcă de sudoare, cu mâinile crispate pe o lopată invizibilă. Uneori, îmi spuneam: ″Uite ce-ai devenit acum: o lopată! Eşti o lopată!”

Uneori mă gândeam că dacă aş fi putut să mănânc ca şomer, puținul pe care-l mănânc acum, mi-ar fi fost de ajuns. Din nefericire, trebuia să muncesc opt ore pe zi pentru acest puțin şi, muncind, pierdeam din puteri şi-mi creştea şi mai mult pofta. Astfel, dădeam cu lopata toată ziua, în speranța să-mi astâmpăr foamea, dar asta nu făcea decât să mi-o stârnească şi mai mult.

Au trecut astfel câteva zile şi m-am hotărât să mă sinucid. Am hotărât să aştept până sâmbătă, deoarece împrumutasem pentru mâncare nişte bani de la Siebert în contul lefii următoare şi doream, înainte de-a muri, să-i dau înapoi datoria.

A sosit sâmbăta şi mi-am plătit datoriile. Îmi mai rămânea de mâncare pentru trei zile, dar cu foarte multă cumpătare. Am hotărât să cheltuiesc totul în aceeaşi zi şi să mănânc după pofta inimii, cel puțin înainte de moarte. Am luat

tramvaiul; înainte de a mă urca în cameră am cumpărat nişte slănină, pâine şi un pachet de ţigări.

Am urcat cele cinci etaje, am deschis uşa; mi-aduc aminte că era primăvară. Soarele intra pieziş prin fereastra larg deschisă şi pentru întâia oară, după o lună de zile, mă uitam şi eu la lucrurile din cameră: un mindir de paie aruncat pe o ramă de lemn, o masă de lemn nevopsită, un lighean, un dulap. Pereţii erau negri de murdărie. Îi spălasem, dar degeaba. Trebuiau răzuiţi. Făcusem o asemenea încercare, dar n-am avut puterea să mai continui.

Am pus pachetul pe masă, am măturat camera, apoi am ieşit în gang să iau apă de la robinetul etajului, m-am înapoiat, m-am spălat pe faţă şi pe mâini. Am ieşit din nou să vărs găleata cu zoi şi, când m-am întors în cameră, am desfăcut cusătura mimlirului pe o lungime de vreo zece centimetri, am băgat mâna în deschizătură şi am scos revolverul.

Am desfăcut cârpele în care era învelit „Mauser”-ul, am verificat magazia, am tras piedica de siguranţă, am pus apoi revolverul pe masă. Am împins masa lângă fereastră ca să fiu în plin soare şi m-am aşezat. Am tăiat opt felii de pâine destul de subţiri şi am pus pe fiecare o felie de slănină mult mai groasă ca pâinea. Mestecam fără grabă, metodic. Mestecam şi mă uitam la feliile de pâine şi slănină aliniate pe masă şi de câte ori luam câte una, le număram pe cele care mai rămâneau. Soarele cădea pe mâinile mele şi-i simţeam căldura pe obraji. Eram numai în cămaşă, nu mă gândeam la nimic, eram fericit că mănânc.

După ce-am terminat, am strâns fărâmiturile de pe masă şi le-am aruncat într-o căldare veche, care-mi servea de ladă de gunoi. Apoi m-am spălat pe mâini. Deoarece nu aveam săpun, le-am frecat îndelung, sperând să le curăţ de grăsime. Mă gândeam: „Ai uns bine lopata şi acum ai s-o

rupi”. Şi nu ştiu de ce îmi venea să râd. Mi-am şters mâinile cu o cămaşă veche zdrenţuită, pe care o agăţasem de un cui şi pe care o foloseam ca ştergar. M-am înapoiat la masă, am aprins o ţigară şi m-am aşezat înaintea ferestrei.

Soarele strălucea pe acoperişurile de ardezie. Am tras primul fum, am dat afară o parte şi i-am respirat cu sete parfumul. M-am îndreptat, m-am înţepenit pe picioare, le simţeam de astă dată ferme şi solide sub mine, şi deodată m-am văzut ca într-un film: eram în picioare în faţa ferestrei, fumam, mă uitam la acoperişuri. Apoi, după ce ţigara se va termina, voi lua revolverul, îl voi pune la tâmplă, şi totul se va sfârşi.

Cineva ciocăni de două ori în uşă, mă uitai la revolverul de pe masă, dar înainte de a fi avut timpul să-l ascund, uşa s-a şi deschis: era Siebert.

S-a oprit în prag şi m-a salutat cu pumnul. Am păşit repede înainte şi m-am aşezat la masă. M-a întrebat:

— Nu te deranjez?

— Nu.

— Am venit să-ţi spun o vorbă.

Nu i-am răspuns, el a aşteptat o clipă, apoi a închis uşa şi a făcut un pas înainte.

— Gazda ta părea surprinsă când am întrebat-o de tine.

— Nu primesc niciodată pe nimeni.

— *So!* se miră el.

Surâse, nasul său ascuţit se lungi, şi urechile lui mari păreau şi mai blegi. Făcu încă un pas înainte, măsură camera din ochi şi se îndreptă spre fereastră.

Am ocolit masa şi m-am aşezat între masă şi Siebert. Şi-a băgat mâinile în buzunar; se uita la acoperişuri.

— Ai cel puţin aer aici.

— Da.

Era mult mai înalt decât mine, mă uitam drept în ceafa lui.

— Puțin cam frig, iarna, *nicht wahr?*

— Nu ştiu. Nu stau decât de două luni aici.

S-a răsucit o dată pe tocuri şi ne-am trezit față în față. Privirea sa trecu deasupra capului meu şi încetă să mai surâdă:

— *Ilallo!* a exclamat el.

Am făcut o mişcare, el m-a îndepărtat uşurel cu dosul mâinii şi a apucat revolverul. I-am spus repede:

— Fii atent. E încărcat.

Mi-a aruncat o privire pătrunzătoare, a apucat arma şi a verificat magazia. M-a privit fix:

— Şi n-ai pus piedica de siguranță.

Urmă o scurtă tăcere, după care a continuat:

— Ai obiceiul să ții pe masă un revolver încărcat?

N-am răspuns nimic. El a pus arma la loc şi s-a aşezat pe masă. M-am aşezat şi eu.

— Am venit să te văd, e ceva ce nu pot să înțeleg.

Am tăcut; după o clipă, a continuat:

— De ce ai vrut să-mi plăteşti dintr-o dată toată datoria?

— Nu-mi place să am datorii.

— Ai fi putut să-mi plăteşti jumătate. Şi cealaltă jumătate, săptămâna viitoare. Ți-am spus că asta nu m-ar fi deranjat de loc.

— Nu-mi place să amân datoriile.

S-a uitat la mine.

— *So!* mi-a spus zâmbind, nu-ți place să amâni datoriile şi acum ai bani exact pentru trei zile, iar săptămâna are şapte zile, *mein Herr!*

N-am răspuns, el îşi plimba privirea pe masă; deodată ridică din sprâncene şi buzele i se subțiară.

— Pentru două zile, dacă pui la socoteală şi țigările.

A luat pachetul, l-a privit atent şi a spus:

— Nu te lipseşti de nimic.

Nu i-am răspuns şi el a continuat pe un ton sarcastic:

— Ţi-a trimis poate tutorele un mandat?

Am întors capul, m-am uitat în gol şi i-am răspuns aspru şi foarte repezit:

— Toate astea nu te privesc pe tine.

— *Gewiss mein Herr,* asta nu mă priveşte.

Am întors capul spre el. El m-a fixat:

— Bineînţeles, asta nu mă priveşte. Vrei cu orice preţ să-mi plăteşti tot ce-mi datorezi; asta nu mă priveşte. Îţi cumperi ţigări din care fumează milionarii: nici asta nu mă priveşte. Ţii un revolver încărcat pe masă: *und auch das* nu mă priveşte!

Mă privea ţintă. Am întors capul, dar simţeam privirea lui pironită asupra mea. Ca şi cum m-ar fi privit tata. Mi-am băgat mâinile sub scaun, am strâns genunchii unul de altul şi mă gândeam cu spaimă că voi începe să tremur.

Tăcerea a durat câteva bune minute şi Siebert a rostit cu furie stăpânită:

— Vrei să te sinucizi.

Am făcut o sforţare puternică şi-am răspuns:

— Mă priveşte.

A sărit în picioare, m-a apucat cu amândouă mâinile de pieptul cămăşii, m-a smucit de pe scaun şi m-a scuturat.

— Netotule! a şuierat printre dinţi, vrei să te sinucizi?

Ochii lui mă ardeau, am întors capul, am început să tremur şi-am repetat cu glasul scăzut:

— Mă priveşte.

— *Nein!* a urlat el scuturându-mă, nu te priveşte numai pe tine, netotule. Dar Germania?

Am lăsat capul în jos şi-am spus:

— Germania s-a dus pe copcă.

Am simţit cum degetele lui Siebert se desprindeau de pe cămaşă şi-mi dădui seama ce-o să se întâmple. Ridicai braţul drept, era prea târziu. Mi-a plesnit una peste obraz cu toată puterea. Lovitura fu atât de puternică, încât îmi pierdui echilibrul. Siebert mă reţinu cu o mână şi cu cealaltă mă pălmui din nou. Apoi mă împinse înapoi şi căzui pe scaun.

Obrajii îmi ardeau, capul mi se învârtea, mă întrebam dacă n-am să mă ridic de pe scaun şi n-am să mă arunc asupra lui. Dar nu mă mişcăm. Au trecut câteva clipe lungi, Siebert stătea în picioare în faţa mea, o toropeală caldă mă cuprinse, eram fericit.

Siebert mă privea, ochii îi scânteiau, îi vedeam muşchii fălcilor tremurând.

— Netotule! tuna el.

Şi-a băgat mâinile în buzunar şi a început să umble încoace şi încolo prin cameră, ţipând cât îl ţinea gura: *"Nein! Nein! Nein!";* apoi s-a uitat la mine cu ochi scânteietori:

— Tu! ţipa el, tu! Tu! Un fost voluntar!

S-a întors spre mine atât de furios, încât credeam că are să se arunce asupra mea.

— Ascultă la mine! Germania nu s-a dus pe copcă! Numai un ticălos de ovrei poate să spună că s-a dus pe copcă. Războiul continuă, înţelegi? Chiar după această porcărie de Diktat de la Versailles, continuă el.

A început din nou să umble încoace şi încolo prin cameră, ca un nebun.

— *Herrgott!* a ţipat el, e totuşi limpede!

Îşi căuta cuvintele, muşchii fălcilor i se zbăteau fără încetare, strânse. Pumnii şi deodată începu să ţipe: "E limpede! E limpede!"

— Stai! spuse scoţând un ziar din buzunar, eu nu sunt orator, dar scrie aici, negru pe alb!

i-a băgat ziarul sub nas.

— *Germania va plăti!* iată ce-au pus la cale! Ne vor lua tot cărbunele! Iată ce-au pus la cale acum! Uită-te odată, scrie negru pe alb! Vor să nimicească Germania!

A început deodată să urle:

— Şi tu, netotule, vrei să te sinucizi!

A învârtit o dată ziarul cu mâna dreaptă şi m-a plesnit cu el peste obraz.

— Uite! țipa el, citeşte! Citeşte! Citeşte! Citeşte tare de tot!

Şi-a pus arătătorul tremurând în mijlocul unui articol şi-am început să citesc:

— „Nu, Germania n-a fost învinsă...”

— Scoală-te, netotule! a țipat Siebert, să te scoli în picioare când vorbeşti de Germania!

M-am ridicat.

— „Germania n-a fost învinsă. Germania va învinge. Războiul nu s-a terminat. A luat numai alte forme. Armata a fost redusă la nimic şi corpul de voluntari a fost dizolvat. Dar orice bărbat german, cu sau fără uniformă, trebuie să se considere şi astăzi soldat. Mai mult ca niciodată, el trebuie să facă apel la curajul său, la hotărârea sa de nezdruncinat. Cine se dezinteresează de soarta patriei sale, acela o trădează; Oricine se lasă pradă desperării dezertează în fața inamicului. Datoria fiecărui bărbat german este să lupte şi să moară, acolo unde se găseşte, pentru poporul şi pentru rasa germană!”

— *Donnerwetter!* a strigat Siebert, s-ar spune că-i scris pentru tine!

Priveam ziarul copleşit. Adevărat: pentru mine era scris.

— E limpede! a spus Siebert, tu eşti soldat! Eşti încă soldat! Ce importă uniforma? Eşti soldat!

Inima a început să-mi zvâcnească puternic în piept, am rămas în picioare nemişcat, țintuit locului. Siebert m-a

privit atent, apoi a zâmbit, veselia i s-a întins pe obraz, şi-a petrecut braţul pe după umerii mei, am simţit un val de căldură pătrunzându-mă, şi el a strigat cât îl ţinea gura: „E limpede!”

I-am spus cu glasul scăzut:

— Lasă-mă puţin.

— Dumnezeule! a strigat el, nu cumva leşini?

— Lasă-mă puţin.

M-am aşezat, mi-am lăsat capul în mâini şi-am spus:

— Mi-e ruşine, Siebert.

Şi m-a cuprins o uşurare delicioasă.

— *Ach was!* a spus Siebert stingherit.

S-a întors cu spatele la mine, a luat o ţigară, a aprins-o şi s-a postat lângă fereastră; a urmat o tăcere lungă, apoi m-am ridicat, m-am aşezat la masă şi am apucat ziarul tremurând. Am căutat să văd ce ziar e: era *Voelkischer Beobachter.*[37]

Pe prima pagină mi-a sărit în ochi o caricatură. Reprezenta pe „Ovreiul internaţional gata să sugrume Germania”. Mă oprisem aproape distrat la fizionomia ovreiului, şi deodată am simţit ca un şoc de o violenţă nemaipomenită: l-am recunoscut. Am recunoscut ochii săi bulbucaţi, nasul său lung şi încovoiat, obrajii moi, trăsăturile acestea pe care le uram. Le-am privit adesea în poza bătută de tata pe uşa toaletei. O lumină ameţitoare se făcu în conştiinţa mea. Am înţeles tot: era el. Instinctul meu de copil nu m-a înşelat. Aveam motive să-l urăsc. Singura mea greşeală e că am crezut, după spusele preoţilor, că era o fantomă invizibilă, că nu poate fi învins decât prin rugăciuni, ieremiade sau... prin impozitul asupra cultului.

---

[37] Organ de presă al partidului hitlerist.

Dar îl înțelegeam acum, era foarte real, foarte viu, îl întâlneai pe stradă. Diavolul nu era diavolul. Era ovreiul.

M-am ridicat, un fior mă străbătea din cap până în picioare. Țigara îmi ardea degetele. Am aruncat-o. Apoi mi-am băgat mâinile, care-mi tremurau, în buzunar, m-am așezat în fața ferestrei și-am respirat cu toată puterea plămânilor. Simțeam brațul lui Siebert atingându-l pe al meu și forța să mă pătrundea. Siebert se sprijinea cu amândouă mâinile de bara ferestrei. Nu se uita la mine, nu se mișca. Soarele apunea, la dreapta mea, într-o orgie de sânge. M-am întors, am apucat „Mauser”-ul. Apoi l-am ridicat încet până la orizontală și l-am îndreptat spre soare.

— E o armă bună, a spus Siebert și glasul său era duios și stăpânit.

Am spus *„ja, jali* cu glas încet și am pus „Mauser”-ul la loc pe masă. După o clipă, l-am luat iar. Tocul său era greu și obișnuit cu podul palmei mele, părea aspru și firesc, greutatea sa îmi pătrundea în palmă și mă gândeam: „Sunt soldat. Ce importă uniforma? Sunt soldat”.

A doua zi era duminică și a trebuit să aștept până luni ca să mă duc la biroul de stare civilă, după ce lăsasem lucrul.

În dosul ghișeului, un funcționar cu barbișon și ochelari cu rame de fier stătea de vorbă cu un bărbat cu părul alb. Am așteptat să termine și am întrebat:

— *Bitte,* pentru o modificare de stare civilă.

Funcționarul cu ochelarii de fier m-a întrebat fără să se uite la mine:

— Despre ce-i vorba?

— Renunțarea la religie.

Amândoi ridicară în același timp ochii spre mine. După o clipă, funcționarul cu ochelarii de fier se întoarse spre colegul său și dădu ușor din cap. Apoi se uită iar la mine.

— Ce confesiune ați declarat?

— Catolică.

— Şi nu mai sunteți catolic?

— Nu.

— Ce religie vreți să declarați?

— Niciuna.

Funcționarul se uită la bărbatul cu părul alb şi dădu din cap.

— De ce n-ați făcut o declarație în acest sens la ultimul recensământ?

— Nu am fost recenzat.

— Pentru ce?

— Eram în Curlanda, în Corpul de voluntari.

Bărbatul cu părul alb luă o riglă şi-şi dădu câteva mici lovituri în palma mâinii stângi. Funcționarul spuse:

— E cu totul în neregulă. Trebuia să faceți o declarație. Şi acum, sunteți în culpă.

— Nu s-a făcut recensământ la Corpul de voluntari.

Funcționarul dădu din cap supărat:

— Am să semnalez acest lucru. Este inadmisibil. Recensământul este general. Nici domnii din Corpul de voluntari nu erau scutiți.

Urmă o scurtă tăcere, după care i-am spus:

— Am fost recenzat în ’916.

Funcționarul se uită la mine şi ochelarii lui aruncau fulgere.

— Ei, bine, atunci de ce v-ați declarat catolic?

— Părinții mei au făcut declarația.

— Ce vârstă ați avut?

— Şaisprezece ani.

Se uită la mine.

— Acum aveți deci douăzeci şi doi de ani.

Scoase un oftat, se întoarse spre colegul său şi amândoi dădură din cap.

— Şi acum, continuă funcționarul, nu mai sunteți catolic?

— Nu.

Şi-a împins ochelarii pe frunte.

— De ce?

Am avut sentimentul că şi-a ieşit din rol punând întrebarea asta şi i-am răspuns repede şi aspru:

— Convingerile mele filosofice s-au schimbat.

Funcționarul îşi privi colegul şi spuse printre dinți: „Convingerile sale filosofice s-au schimbat!" Bărbatul cu părul alb a ridicat sprâncenele, a deschis pe jumătate gura şi a dat din cap de la dreapta la stânga. Funcționarul s-a întors spre mine:

— Ei bine, aşteptați recensământul viitor pentru a declara lepădarea de biserică.

— Nu vreau să aştept doi ani.

— De ce?

Deoarece nu i-am răspuns, a continuat el, ca şi cum ar fi vrut să pună capăt discuției:

— Vedeți, nu-i un lucru chiar atât de grabnic.

Am înțeles că trebuia să găsesc un motiv administrativ care să justifice graba mea şi i-am spus:

— N-are niciun rost să mai plătesc impozitul confesional încă doi ani, când nu mai aparțin nici unui cult.

Funcționarul s-a aşezat mai bine pe scaun, a aruncat o privire colegului său şi ochii au început să-i strălucească în dosul ochelarilor.

— *Sicher, sicher, mein Herr*[38]*,* nu veți mai plăti impozitul confesional timp de doi ani, dar regulamentul este categoric...

---

[38] Sigur, sigur, domnule.

A făcut o pauză şi şi-a îndreptat degetul arătător spre mine.

— Veţi plăti un impozit de compensaţie, superior impozitului confesional.

S-a dat puţin înapoi pe scaun şi m-a privit cu un aer triumfător. Bărbatul cu părul alb a zâmbit.

I-am răspuns răstit:

— Mi-e perfect egal.

Ochelarii funcţionarului străfulgerară, îşi muşcă buzele şi se uită la colegul său. Apoi se aplecă, trase un sertar, scoase trei formulare şi mi le dădu, mai bine zis, mi le aruncă prin ferestruica ghişeului.

Am luat formularele şi le-am completat cu atenţie. După ce-am terminat, le-am întins funcţionarului. Mi-a aruncat o privire, a lăsat să treacă puţin timp, şi a citit cu glas tare, strâmbându-se:

— *Konfessionslos aber Gottglăubig.* Asta sunteţi?

— Da.

A aruncat o privire colegului său.

— Astea sunt... noile dumneavoastră convingeri filosofice?

— Da.

— Bine, spuse el îndoind foile.

L-am salutat, dând din cap. Nu m-a învrednicit cu nicio privire. Se uita la colegul său. Am făcut stânga împrejur şi m-am îndreptat spre ieşire. L-am auzit bombănind în spatele meu: „încă unul din şleahta asta noua!

Ajuns în stradă, am scos *Voelkischer Beobachter* din buzunar şi am verificat adresa. Era destul de departe, dar nu puteam lua tramvaiul.

Am mai mers vreo trei sferturi de oră; gâfâiam de oboseală. Aseară, a trebuit să mă lipsesc de mâncare. La prânz, Siebert mi-a dat jumătate din ce-a îmbucat şi el şi mi-a împrumutat câteva mărci. Plecând de pe şantier, mi-

am cumpărat o bucată de pâine. Dar foamea a început să-mi dea ghes şi abia mă ţineam pe picioare.

Sediul partidului naţional-socialist era la primul etaj. Am sunat, uşa s-a întredeschis, un tânăr brunet s-a arătat în deschizătura uşii. Ochii săi negri erau strălucitori şi atenţi.

— Ce doriţi?

— Să mă înscriu în partidul naţional-socialist.

Uşa a rămas tot întredeschisă. În spatele tânărului brunet am văzut spatele unui alt tânăr, stând în picioare înaintea unei ferestre. Soarele îi încingea capul cu o aureolă roşie. Au trecut câteva secunde, apoi tânărul cu aureola roşie s-a întors brusc, a făcut un mie semn cu degetul cel gros şi a spus:

— Bine.

Uşa se deschise de-a binelea şi am putut intra. O duzină de tineri în cămăşi brune se uitau la mine. Tânărul brunet mă luă de braţ şi-mi spuse pe un ton extraordinar de blând şi politicos:

— Poftiţi, vă rog.

M-a condus până la o măsuţă, m-am aşezat, mi-a dat un formular şi am început să-l completez. După ce-am terminat, i-am întins formularul tânărului brunet care l-a luat şi a pornit spre fundul sălii, strecurându-se în zig-zag printre mese. Mişcările sale erau vii şi graţioase. Ajuns în faţa unei uşi cenuşii, a dispărut.

Mă uitam în jurul meu. Sala era mare şi luminoasă. Din cauza fişierelor, a meselor de scris şi a celor două maşini de scris, aveai impresia, la prima vedere, că te afli într-un birou comercial oarecare. Dar atmosfera nu era de birou.

Toţi tinerii purtau cămăşi brune, centiroane şi cizme. Fumau şi vorbeau. Unul dintre ei citea un ziar. Ceilalţi nu făceau nimic deosebit şi totuşi nu păreau a nu avea de lucru. Aveau aerul că aşteaptă.

M-am ridicat, simțeam ca o încordare în jur. M-am uitat la aceşti tineri în cămăşi brune. Niciunul nu părea că-mi dă vreo atenție şi totuşi aveam impresia că nicio mişcare de-a mea nu le scapă. M-am îndreptat spre fereastră, mi-am lipit fruntea de geam şi timp de o secundă am simțit un gol îngrozitor în stomac.

— E frumos afară, *nicht wahr?*

Am întors capul, tânărul cel roşu se ținea aproape de mine, atât de aproape că mă atingea cu brațul de şold. Surâdea cu gura larg deschisă, avea aerul cordial, dar ochii săi erau serioşi şi atenți. Am răspuns „ja" şi am privit mai departe în stradă. Jos, pe trotuar, un tânăr în cămaşă brună, cu obrazul tăiat de o cicatrice, umbla în sus şi în jos. Nu-l observasem când am intrat. Pe celălalt trotuar, doi tineri stăteau în fața unei vitrine. Din când în când se întorceau şi aruncau câte o privire camaradului lor din față. După o clipă, stomacul mi se strânse şi-mi simții capul golit. M-am gândit că ar fi mai bine să stau jos şi m-am întors, răsucindu-mă pe călcâie. Imediat, am simțit în aer aceeaşi încordare. M-am uitat la tinerii din jur rând pe rând. Niciunul nu avea ochii ațintiți asupra mea.

Nu apucasem să mă aşez jos. Uşa cea mică cenuşie din fundul sălii se deschise brusc, apăru tânărul brunet, se dădu la o parte cu o mişcare repede şi grațioasă şi se ivi în fața mea un bărbat de vreo patruzeci de ani. Era scurt, îndesat, apoplectic. Tinerii pocniră din tocuri şi ridicară brațul drept. Bărbatul îndesat ridică la rândul său brațul drept, îl lăsă în jos, şi rămase nemişcat în pragul uşii, învăluindu-mă într-o privire pătrunzătoare şi grăbită, ca şi cum ar fi căutat să-şi aducă aminte dacă m-a mai văzut vreodată. Pieptul puternic îi umfla cămaşa brună, avea părul tuns foarte scurt şi ochii îi dispăreau sub pleoapele umflate.

S-a apropiat. Mergea cu pasul greoi, aproape legănându-se. Când fu la vreo doi metri de mine, doi tineri s-au desprins din grup şi, fără să scoată un cuvânt, m-au încadrat.

— Freddie? a chemat bărbatul îndesat.

Tânărul brunet a pocnit din tocuri.

— *Jawohl, Herr Obersturmfuhrer?*[39]

— Formularul.

Freddie i-a întins formularul. *Obersturmfuhrer-ul* l-a apucat cu mâna sa enormă şi a pus deasupra arătătorul celeilalte mâini.

— Lang?

Am luat poziția de drepți şi i-am răspuns:

— *Jawohl, Herr Obersturmfuhrer!*

Degetul său scurt, butucănos, cu capătul pătrat, se plimba pe rândurile formularului. Apoi a ridicat capul şi m-a privit. Pleoapele umflate nu lăsau decât o dungă îngustă pentru lumina ochilor. Avea aerul greoi şi adormit.

— Unde lucrezi?

— Pe şantierul Lingenfelser.

— E vreun camarad de-al dumitale de pe şantier înscris în partid?

— Cred că unul.

— Nu eşti sigur?

— Nu. Citeşte totuşi *Voelkischer Beobachter.*

— Cum se numeşte?

— Siebert.

Obersturmfuhrer-ul se întoarse spre Freddie. Nu-şi întoarse gâtul, ci bustul întreg, ca şi cum gâtul i-ar fi fost lipit de umeri.

— Verifică.

---

[39] Grad în trupele hitleriste S.S. Şi S.A.

Freddie se aşează la o masă şi cercetă un fişier.

Obersturmfuhrerul a puse arătătorul său butucănos pe formular.

— Turcia?

— *Jawohl, Herr Obersturmfuhrer!*

— Cu cine?

— *Herr Rittmeister* Gunther.

Freddie s-a ridicat.

— Siebert e înscris.

Arătătorul butucănos sări mai multe rânduri.

— A! Corpul de voluntari!

Şi deodată-i dispăru aerul adormit.

— Cu cine?

— *Oberleutnant* Rossbach.

Obersturmfuhrer-ul surise, ochii săi începură să strălucească în crăpăturile lor şi-şi ţugui buzele a lăcomie:

— Baltica? Ruhr-ul? Silezia superioară?

— Toate trei.

— *Gut.*[40]

Mă bătu pe umăr. Cei doi tineri care mă încadraseră s-au îndepărtat şi s-au aşezat la locurile lor. *Obersturmfuhrer-ul* a întors dintr-o dată tot corpul său bolovănos către Freddie.

— Pregăteşte-i carnetul provizoriu.

Crăpăturile ochilor săi se îngustară din nou. Avea iar aerul adormit.

— Vei fi mai întâi aspirant S.A., apoi, când vom socoti noi de cuviinţă, vei depune jurământul faţă de Führer şi vei fi primit în S.A. Ai cu ce să-ţi plăteşti uniforma?

— Din nefericire, nu.

— De ce?

— Până acum o săptămână am fost şomer.

---

[40] Bine.

Obersturmfuhrer-ul s-a întors ca un bolovan spre fereastră.

— Otto!

Tânărul roşu s-a sucit pe loc, a venit alergând şi şchiopătând uşor şi a pocnit din călcâie. Obrazul său uscat, plin de pete de roşeață, era brăzdat de un zâmbet.

— Îi vei da uniforma lui Heinrich.

Otto încetă să mai zâmbească, obrazul îi deveni grav şi trist, şi spuse:

— Uniforma lui Heinrich e prea mare.

Obersturmfuhrer-ul a dat din umeri.

— 0 va scurta.

Se făcu tăcere în sală. *Obersturmfuhrer-ul* îşi plimbă privirea de la unul la altul şi spuse cu glasul său puternic:

— Un voluntar are dreptul să poarte uniforma lui Heinrich.

Freddie i-a întins un carnet închis. L-a deschis, s-a uitat o clipă la el, l-a închis şi mi l-a întins.

— Pentru moment, îți ordon să rămâi pe şantier. Am observat, plin de fericire, că m-a tutuit.

— Dă adresa lui Otto. Are să-ți aducă uniforma lui Heinrich.

Obersturmfuhrer-ul s-a sucit pe călcâie, apoi s-a răzgândit şi mi s-a uitat drept în ochi.

— Un voluntar are, cu siguranță, o armă!

— Un revolver ″Mauser”.

— Unde l-ai ascuns?

— În saltea.

Dădu din umerii săi puternici.

— Ce copilărie!

S-a întors ca un bolovan spre grupul de tineri, a făcut cu ochiul şi a spus:

— Saltelele n-au secrete pentru poliție.

Tinerii începură să râdă; el rămase nemişcat.

După ce râsetele încetară, continuă:

— Are să-ţi arate Otto cum să-l ascunzi.

Freddie m-a atins de braţ.

— Poţi să ai încredere în Otto. Şi-a ascuns atât de bine revolverul, încât el însuşi nu l-a mai găsit.

Tinerii râseră iar şi de astă dată *Obersturmfuhrer-ul* le ţinu hangul. Apoi îl apucă de ceafă pe Freddie cu mâna sa viguroasă şi-i aplecă de câteva ori capul, repetând în franceză:

— *Petite canaille! Petite canaille!*[41]

Freddie încercă să se smucească, dar fără a face sforţări mari ca să scape de el.

— *Petite canaille! Petite canaille*! Repetă *Obersturmfuhrer-ul* şi obrazul său deveni apoplectic.

Apoi, dintr-o izbitură, îl împinse pe Freddie în braţele lui Otto, care, din cauza loviturii primite, era să cadă jos. Tinerii au izbucnit în hohote de râs.

— *Achtung! a* strigat *Obersturmfuhrer*-ul.

Toată lumea a rămas locului. *Obersturmfuhrer-ul* a pus mâna pe umărul meu, faţa i-a devenit gravă şi a rostit:

— Aspirant S.A.

A făcut o pauză şi eu m-am înţepenit şi mai vârtos în poziţia de drepţi.

— Führerul aşteaptă din partea ta un devotament fără margini!

Am răspuns:

— *Jawohl, Herr Obersturmfuhrer!*

Obersturmfuhrer-ul mi-a dat drumul, s-a dat un pas înapoi, a luat poziţia de drepţi, a ridicat braţul drept şi a răcnit:

— *Heil Hitler!*

---

[41] Canalie mică!

Tinerii înțepeniră cu brațul întins. Apoi am strigat toți, în acelaşi timp, cu vocea răguşită, scandând silabele:

— *Heil Hitler!*

Glasurile lor au răsunat puternic în pieptul meu. Am încercat un sentiment adânc de ″împăcare cu mine însumi. Îmi găsisem calea. Ea se întindea înaintea mea, dreaptă şi luminoasă. M-aştepta datoria în fiecare clipită a vieții mele.

Au zburat săptămânile, apoi lunile şi, în ciuda muncii grele la betonieră, a devalorizării mărcii şi a foametei, eram fericit. Seara, îndată ce plecam de pe şantier, mă grăbeam să-mi îmbrac uniforma, să ajung la sediul *Sturm* [42]-ului şi să încep viața cea adevărată.

Luptele împotriva comuniştilor nu mai încetau. Sabotam întrunirile lor şi ei le sabotau pe ale noastre. Luam cu asalt localurile lor şi ei ne atacau pe noi. Nu trecea o săptămână fără să ne încăierăm. Cu toate că, în principiu, eram neînarmați şi unii şi alții, nu rareori în mijlocul încăierărilor se auzea câte un pocnet de revolver. Heinrich, a cărui uniformă o purtam, fusese ucis de un glonte care-l nimerise drept în inimă şi a trebuit să țes, la cămaşa brună pe care am primit-o, cele două găuri pe care le făcuse glontele.

Ziua de 11 februarie a' fost pentru militanții partidului o dată hotărâtoare. Guvernul preşedintelui Poincart a ordonat ocuparea Ruhr-ului. A trimis acolo *″o simplă delegație* de ingineri" – delegație însoțită de 60.000 de soldați – al cărei scop, după o expresie fericită, care a făcut vâlvă printre noi, era ″pur pacific". Indignarea ardea ca o torță în toată Germania. Führerul proclamase dintotdeauna că Diktat-ul de la Versailles nu le ajungea aliaților şi că vor da Germaniei, mai devreme sau mai târziu, o lovitură de grație.

---

[42] Unitate de şoc hitleristă.

Evenimentele i-au dat dreptate, adeziunile la partid se înmulțeau, atinseseră, după o lună, o cifră fără precedent, şi catastrofa financiară care se abătuse apoi asupra nenorocitei noastre țări n-a făcut decât să grăbească şi mai mult extinderea mişcării. *Obersturmfuhrer-ul* spunea adesea, râzând, că dacă am privi lucrurile în față, partidul ar trebui să ridice o statuie preşedintelui Poincare.

În curând, am aflat că ocupantul francez avea să facă față, în Ruhr, unei rezistențe mult mai puțin pasive decât aceea pe care o proclamase cancelarul Cuno[43]. Sabotajul trenurilor de marfă care duceau cărbunele german în Franța se organiza pe o scară mare. Săreau podurile, deraiau locomotivele, acele erau distruse. În comparație cu aceste isprăvi şi cu pericolul pe care-l presupuneam, luptele noastre aproape zilnice împotriva comunişti lor pierdeau din strălucirea lor. Ştiam că partidul național-socialist, paralel cu alte grupări patriotice, participa la rezistența germană în Ruhr, şi trei dintre noi – Siebert, Otto şi cu mine – am cerut, chiar în primele zile, o misiune secretă în zona de ocupație franceză. Răspunsul a venit sub formă de ordin: Eram utili la M., şi la M. Trebuia să rămânem. Din nou am avut impresia, ca şi la W., când cu Corpul de voluntari, că mucezesc într-o garnizoană liniştită, în timp ce alții se bat pentru mine.

Ceea ce mi-a mărit încă nerăbdarea a fost faptul că mulți camarazi şi şefi din Corpul de voluntari se distinseseră în lupte, de pildă locotenentul Leo Albert Sclilageter.

Numele lui Sclilageter era un nume magic pentru un fost combatant din Corpul de voluntari. Era eroul de la Riga. Îndrăzneala lui nu cunoştea margini, s-a bătut pretutindeni unde s-ar fi putut bate. În Silezia superioară a fost de trei

---

[43] *Wilhelm Cuno* (1876-1933), cancelar al Reichului între 1922-1923.

ori împresurat de nişte grupuri poloneze şi de trei ori a reuşit să scape. Am aflat că în Ruhr, socotind că e sub demnitatea lui să strice acele de cale ferată – lucru prea uşor – distrugea podurile de cale ferată sub nasul santinelelor franceze care le păzeau. Lucra astfel, spunea el cu umor, într-un scop „pur pacific".

La 23 mai, o ştire îngrozitoare ne-a umplut pe toți de tristețe. În urma distrugerii unui pod de pe linia ferată Duisburg-Diisseldorf, francezii l-au arestat şi împuşcat pe Sclilageter. Câteva zile mai târziu, o grupare patriotică care lucra împreună cu partidul național-socialist şi care aduna pe foştii combatanți din detaşamentul Rossbach, ne-a anunțat că Sclilageter a fost denunțat francezilor de-un anume Walter Kadow, profesor, şi că am fost desemnat, împreună cu alți doi camarazi ai mei, să-l execut.

Execuția a avut loc într-o pădure, aproape de P. A fost omorât cu lovituri de bâte şi îngropat. A fost totuşi găsit apoi de poliție, am fost arestați şi dați în judecată, fiind condamnat, ca şi însoțitorii mei, la zece ani detențiune.

Mi-am făcut pedeapsa la închisoarea din D... Hrana era proastă, dar mâncasem mai prost când eram şomer, şi cu pachetele de la partidul național-socialist reuşeam aproape să-mi astâmpăr foamea. Cât despre muncă – în cea mai mare parte a timpului coseam la maşină efecte militare – era infinit mai puțin grea decât tot ce făcusem până atunci. Munceam, de altfel, în interiorul celulei şi era o uşurare pentru mine să pot lucra singur.

Ani auzit câteodată pe unii condamnați plângându-se pe şoptite de gardieni, dar cred că puneau destul de la dânşii, căci raporturile mele cu ei erau excelente. Nu era de altfel mare lucru: eram politicos şi respectuos, nu puneam nicio

întrebare, nu pretindeam nimic şi făceam imediat ce mi se spunea să fac.

În formularul pe care l-am completat când am intrat la închisoare am indicat că sunt *„fără confesiune, dar cu credinţă în Dumnezeu” ’. D*e aceea m-am mirat când m-a vizitat un preot protestant. El a deplâns mai întâi faptul că am părăsit îndatoririle religioase. Apoi a vrut să ştie în ce cult am fost crescut şi a fost destul de mulţumit când a aflat că în religia catolică. După asta, m-a întrebat dacă vreau să citesc Biblia. Am răspuns afirmativ, mi-a dat un exemplar şi a plecat. După o lună, cheia s-a întors în broască şi a apărut pastorul. De la sine înţeles că m-am ridicat îndată. M-a întrebat dacă am început să citesc Biblia şi dacă am găsit interesantă lectura. I-am răspuns că da. M-a întrebat atunci dacă mă căiesc pentru crima pe care am făcut-o. I-am răspuns că n-am pentru ce să mă căiesc, deoarece Kadow a fost un trădător şi că l-am executat din iubire de patrie. Mi-a atras atenţia că numai statul are dreptul să execute pe trădători. Am tăcut, gândindu-mă că acolo unde mă aflam nu era cazul să-i spun părerea mea despre Republica de la Weimar. Dar el a înţeles tăcerea mea, căci a dat cu tristeţe din cap, a recitat câteva versete şi a plecat.

N-am minţit când am răspuns preotului că Biblia m-a interesat: ea mi-a confirmat tot ceea ce tata, *Rittmeister-ull* Günther şi partidul m-au învăţat despre ovrei: sunt un popor care nu face nimic decât din interes, care întrebuinţează sistematic vicleniile cele mai josnice şi care dă dovadă, în viaţa de toate zilele, de o respingătoare pornire spre desfrâu. De fapt, nu fără jenă citeam unele povestiri, în care se vorbea mereu, şi adesea în cuvinte din cele mai grosolane, de concubinaj şi incesturi.

În al treilea an, s-a petrecut în viaţa mea din închisoare un eveniment extraordinar: am primit o scrisoare. Am scos-

o din plic cu înfrigurare. Era semnată Doctor Vogel, şi glăsuia:

,. Dragul meu Rudolf,

Cu toate că, pe drept cuvânt, aş putea să mă con sider dezlegat de orice obligaţie faţă de tine din cauza purtării tale respingătoare, socotesc că, din datorie faţă de memoria tatălui tău, nu te pot lăsa pradă dezonoarei de care ai parte acum şi-ţi întind o mână de ajutor, uitând insultele ce mi-ai adus.

Trei ani au trecut de când Dumnezeu a lăsat să cadă mâna sa grea pe capul tău, ca să nu mai abuzezi de libertatea ta pentru a face rău. Aceşti trei ani, sunt sigur, ţi-au fost de mare folos. Ai fost pradă remuşcărilor. Ai dus povara greşelilor tale.

Nu ştiu nimic despre aceste greşeli. Ai avut grijă de a mi le ascunde, rupând orice legătură cu mine. Dar ce fel de viaţă ai dus tu pentru ca, la urmă, să ajungi la omor, ce exemplu înfricoşător de lene şi senzualitate desfrânată a trebuit să fii pentru cei din jur nu pot să mi-o închipui fără tristeţe. Totdeauna petrecerile – şi petrecerile de speţa cea mai josnică – au îndepărtat pe tineri de pe calea datoriei şi a supunerii. Dar acum, scumpul meu Rudolf, pedeapsa de neînlăturat s-a abătut asupra ta. E dreaptă şi o simţi. Dar Dumnezeu, în nemărginita lui bunătate, este gata să te ierte.

Nu mai este posibil, desigur, să se mai execute acum întocmai voinţa sacră a unui muribund şi dezonoarea ta exclude milostenia de a îndeplini vreodată augusta misiune pe care tatăl tău a dorit-o pentru tine. Dar sunt misiuni mai umile în care vei putea înmormânta greşeala ta şi pentru care nu se cere altceva decât o inimă care se căleşte şi o voinţă fermă de a sluji pe Dumnezeu. În aceasta constă acum pentru

tine salvarea, şi tatăl tău, care te priveşte din înălțimea cerului, n-ar fi putut decide altceva.

Dacă pocăința, după cum sper, ți-a deschis ochii, dacă eşti pregătit să-ți înfrângi orgoliul, să renunți la anarhie şi dezordine în viața ta, îmi va fi fără îndoială posibil să obțin o reducere a pedepsei tale. Nu sunt lipsit de oarecare influență şi am aflat de curând că părinții tânărului W., complicele tău la crimă, au reuşit acum câteva luni să obțină amnistierea lui. E un precedent fericit pentru tine şi de care fără îndoială am să mă pot folosi, în măsura în care voi fi sigur că pedeapsa ți-a muiat inima împietrită şi că te va readuce în brațele noastre, pocăit şi ascultător.

Mătuşa şi surorile tale nu m-au însărcinat să-ți comunic ceva din partea lor. Vei înțelege că aceste femei prea onorabile nu doresc, pentru moment, să aibă de-a face cu un deținut de drept comun. Dar ele ştiu că-ți scriu şi se roagă fără încetare ca inima ta să cunoască ce-i pocăința. Ceea ce şi eu, din adâncul sufletului, îți doresc.

Doctor Vogel”

Trei luni după ce primii această scrisoare, se deschise într-o zi uşa celulei mele şi intră gardianul-şef, urmat de gardian, aruncă o privire în jos şi strigă cu voce de stentor: „La director! S*chnell!” A*m luat-o înaintea lui, gardianul a închis uşa şi gardianul-şef a strigat: „*Schnell, Mensch, Schnell!” Grăb*eam pasul, treceam prin nişte coridoare interminabile, îmi tremurau picioarele.

Gardianul-şef era un fost subofițer activ. Mergea cu pasul țeapăn, ținându-se drept ca un stâlp, avea o mustață à la Wilhelm, tare albită şi bine unsă. Mă întrecea cu un cap şi trebuia să fac doi paşi pe când el făcea unul. Îşi încetini puțin mersul şi mă întrebă cu jumătate glas: „Ți-e frică, dragonul?” I-am răspuns: „Nu, domnule gardian-şef”. Mai

făcu câțiva paşi, simțeam că mă priveşte, şi după o clipă continuă: „N-are de ce să-ți fie frică. N-ai făcut nimic rău. Dacă ar fi ceva rău pentru tine, aş fi ştiut".

I-am răspuns: „Mulțumesc, domnule gardian-şef". Încetini iar pasul şi adăugă cu jumătate glas: „Ascultă aci, dragonul, să fii foarte atent ce-ai să-i spui domnului director. E un bărbat foarte învățat, dar... „ Coborî vocea: „... E puțin..." Ridică mâna dreaptă până la înălțimea centironului său şi o mişcă arătând alternativ când dosul, când podul palmei. „Şi apoi – continuă el – e puțin cam..." Îşi duse arătătorul la frunte şi-mi făcu cu ochiul. După o scurtă tăcere, încetini iar pasul şi-mi spuse cu voce tare: „Prin urmare, fii foarte atent, ca să-i răspunzi cum trebuie". M-am uitat la el, îmi făcu din nou cu ochiul şi continuă: ″... Pentru că lui, ascultă aici, nu ştii niciodată ce răspunsuri să-i dai." Mă uitai la el. Dădea din cap cu aerul unui înțelept, se opri şi m-apucă de braț: ″Uite, să-ți dau un exemplu. Se poate întâmpla să crezi că ai spus o prostie. Ei bine, nu-i aşa. El poate fi mulțumit". Şi adăugă: ″Şi invers". Şi-o porni mai departe, îşi mângâie încetinel mustața şi spuse: ″Prin urmare, fii foarte atent cum îi vorbeşti, k dragonul!" Mă bătu uşor pe umăr şi-i spusei: ″Mulțumesc mult, domnule gardian-şef."

Am mai trecut printr-un coridor lung, apoi în locul lespezilor pavajului se ivi un parchet de stejar bine ceruit, am trecut printr-o uşă dublă şi am auzit țăcănitul unei maşini de scris. Gardianul-şef trecu înaintea mea, îşi netezi vestonul, bătu într-o uşă vopsită în roşu, intră, luă poziția de drepți şi strigă cu o voce puternică: ″Deținutul Lang este aici, *Herr Direktor!"* Un glas răspunse: ″Să intre". Gardianul-şef mă împinse înaintea lui. Camera era luminoasă, lumina intensă a pereților albi mă năucea.

După o clipă, l-am zărit pe *Direktor.* Stătea în picioare în fața unei ferestre mari, cu o carte în mână. Era mic, slab,

foarte palid, cu o frunte mare şi cu o privire foarte pătrunzătoare îndărătul ochelarilor de aur.

M-a privit şi a întrebat: ″Lang?” Obrazul i s-a schimonosit de ticuri.

Gardianul şef mă împinse uşor din spate cu mâna. Apoi nu mai simţii de loc mâna gardianului. Eram cam la un metru de birou. Gardianul-şef la dreapta mea. În spatele biroului, peretele era căptuşit de cărţi de la parchet până în plafon.

— Ah! Ah! Exclamă directorul cu glasul său ascuţit şi ţipător.

Apoi, de unde se afla, aruncă cartea verde ce-o ţinea în mână pe biroul său. Dar greşi ţinta. Cartea n-a atins decât un colţ al mesei şi a căzut pe parchet. Gardianul-şef a făcut o mişcare.

— Stai! ţipă directorul cu glasul său ascuţit.

Ochii, nasul, fruntea, gura, totul i se mişca. Cu o vioiciune de necrezut, îşi îndreptă degetul arătător în direcţia gardianul-şef şi spuse:

— Din cauza mea a căzut. Deci, eu trebuie s-o ridic. E limpede?

— E limpede, *Herr Direktor,* răspunse gardianul-şef.

Directorul ţopăi repede până la birou, ridică cartea şi o puse lângă o scrumieră plină de ţigări pe jumătate fumate. Apoi ridică din umărul drept, mă privi, luă o riglă de pe masă, îmi întoarse spatele şi începu să ţopăie în jurul camerei cu o viteză nebună.

— *Deci,* e Lang! spuse el.

Se făcu tăcere şi gardianul-şef strigă, cu totul de prisos după părerea mea: *″Jawohl, Herr Direktor”.*

— Lang, spuse directorul în spatele meu, am aici o plângere contra dumitale din partea domnului doctor Vogel.

L-am auzit, în spatele meu, lovind un obiect moale cu rigla.

— Se plânge că nu i-ai răspuns la o scrisoare, a cărei copie mi-a trimis-o.

Am înghiţit în sec şi i-am spus:

— *Herr Direktor,* doctorul Vogel nu mai este tutorele meu. Sunt major.

Stătea înaintea mea, cu rigla în mână, strâmbându-se.

— Ăsta-i motivul pentru care nu i-ai răspuns la scrisoare?

— *Nein, Herr Direktor.* Motivul e că nu vreau să fac ceea ce vrea el.

— Dacă înţeleg bine (lovitură de riglă pe masă), după scrisoarea pe care ţi-a scris-o doctorul Vogel (lovitură de riglă în spatele fotoliului), o scrisoare, ca să spun aşa, foarte interesantă (lovitură de riglă în podul palmei), dorinţa tatălui dumitale era să te faci preot?

Ja, Herr Direktor.

— Pentru ce?

— Era o făgăduinţă făcută Sfintei Fecioare la naşterea mea.

Urmară mai multe lovituri de riglă, o cascadă de „ah! Ah” foarte ascuţite, şi începu din nou să ţopăie.

— Şi n-ai fost de acord?

— *Nein, Herr Direktor.*

În spatele meu:

— Lai spus tatălui dumitale?

— Tata nu-mi cerea părerea.

Lovitură de riglă pe cremona ferestrei.

— Ah! Ah!

În faţa mea:

— Acesta-i motivul pentru care ai devenit *konfessionslos?*

— *Nein, Herr Direktor.*

— Care-i adevăratul motiv?

— Am avut impresia că duhovnicul meu a trădat taina spovedaniei mele.

Lovitură de riglă pe birou, o strâmbătură, țopăială:

— Cui – în această ipoteză – (lovitură de riglă pe nişte cărți din bibliotecă) i-a destăinuit-o?

— Tatălui meu.

În spatele meu:

— Şi era adevărat?

— *Nein, Herr Direktor,* nu era adevărat. Dar n-am aflat asta decât mai târziu.

Tot în spatele meu:

— Şi nu ți-ai mai regăsit credința?

— *Nein, Herr Direktor.*

Huruitul riglei pe lemn. Nişte „ah! Ah!" foarte ascuțite şi, deodată, țipând tare de tot:

— Interesant!

Lovitură puternică de riglă, în spatele meu, pe un obiect de lemn.

— Gardian-şef!

Gardianul-şef răspunse, fără să se întoarcă:

— *Jawohl, Herr Direktor!*

— Interesant!

— *Jawohl, Herr Direktor!*

În fața mea:

— Am citit în scrisoarea doctorului Vogel...

A ridicat hârtia cu vârful degetelor şi a ținut-o departe de el cu dezgust.

— ... că se făcea forte să obțină amnistia dumitale (lovitură de riglă pe scrisoare) dacă vei fi de acord cu vederile sale. Crezi c-are să poată?

— Desigur, *herr Direktor.* Doctorul Vogel e un savant şi are multe...

Zâmbet, lovituri de riglă pe scrisoare, țopăială:

— *So!* Domnul doctor Vogel e un savant? Şi, în ce mă rog, e atât de savant doctorul Vogel?

— În medicină, *Herr Direktor.*

— *So!*

În spatele meu:

— Nu ți-a venit ideea că ai fi putut să te prefaci că te supui doctorului Vogel şi, o dată amnistiat, să-ți reiei libertatea?

— N-am s-o fac.

— Ah! ah!

În fața mea, sprijinind un capăt al riglei de masă şi apăsând cu amândouă mâinile pe celălalt capăt:

— Pentru ce?

Am tăcut o bucată de vreme şi gardianul-şef îmi spuse cu asprime: ″Răspunde odată lui *Herr Direktor!”* Directorul ridică rigla şi spuse cu vioiciune: ″Lasă-l să se gândească”. După o scurtă tăcere i-am răspuns:

— Nu ştiu.

Directorul se strâmbă, strânse din buze, aruncă o privire furioasă gardianul-şef, lovi cu rigla într-o statuetă de bronz de pe birou, apoi începu să țopăie cu toată viteza în jurul meu.

— În afară de doctorul Vogel, mai cunoşti pe cineva care ar putea face demersuri pentru a obține amnistierea dumitale?

— *Nein, Herr Direktor.*

În spatele meu:

— Ştii că, în cazul dumitale, amnistia se poate întinde asupra unei jumătăți din pedeapsă? Ai putea face deci numai cinci ani în loc de zece.

— Nu ştiam, *Herr Direktor.*

— Şi acum, când ştii, ai intenția să răspunzi la scrisoarea doctorului Vogel?

— *Nein, Herr Direktor.*

— Preferi deci să faci cinci ani mai mult decât să te prefaci că te supui doctorului Vogel?

— *Ja, Herr Direktor.*

— Pentru ce?

— Ar însemna să-l înşel.

În faţa mea, grav, cu rigla îndreptată spre mine, şi ochii pătrunzători pironiţi într-ai mei:

— Îl consideri pe *Herr Doktor* Vogel un prieten?

— *Nein, Herr Direktor.*

— Simţi pentru el afecţiune şi respect?

— Categoric nu, *Herr Direktor.*

Am adăugat:

— Totuşi, e un mare savant.

— Lasă-l pe marele savant la o parte.

Apoi:

— Lang, este permis să ucizi pe duşmanul patriei tale?

— Desigur, *Herr Direktor.*

— Şi să foloseşti minciuna contra lui?

— Desigur, *Herr Direktor.*

— Şi viclenia cea mai perfidă?

— Desigur, *Herr Direktor.*

— Totuşi nu vrei să foloseşti viclenia faţă de doctorul Vogel?

— *Nein, Herr Direktor.*

— Pentru ce?

— Nu-i acelaşi lucru.

— De ce nu-i acelaşi lucru?

M-am gândit şi-am răspuns:

— Fiindcă nu-i vorba decât de mine.

A făcut „ah! Ah!” pe un ton ascuţit şi triumfător, ochii i-au strălucit în dosul ochelarilor de aur, a aruncat rigla pe

masă, şi-a încrucişat braţele şi părea cuprins de-o adâncă mulţumire.

— Lang, îmi spuse el, eşti un om periculos.

Gardianul-şef a întors capul şi m-a măsurat cu asprime.

— Şi ştii de ce eşti un om periculos?

— *Nein, Herr Direktor.*

— Pentru că eşti un om cinstit.

Ochelarii de aur îi scânteiară şi continuă:

— Toţi oamenii cinstiţi sunt periculoşi. Numai canaliile sunt inofensive. Şi ştii de ce, gardian-şef?

— *Nein, Herr Direktor.*

— Vrei să ştii, gardian-şef?

— Desigur, *Herr Direktor,* că vreau să ştiu.

— Deoarece canaliile nu fac nimic decât din interes, adică din meschinărie.

S-a aşezat, s-a sprijinit cu ambele mâini de braţele fotoliului şi părea iarăşi cuprins de aceeaşi adâncă mulţumire.

— Lang, continuă el, sunt fericit că această scrisoare a savantului doctor Vogel (a ridicat-o cu vârful degetelor) mi-a atras atenţia asupra cazului dumitale. E puţin probabil ca savantul doctor Vogel să facă ceva (zâmbet) pentru dumneata. Dar eu, din contra...

Se ridică, ţopăi vioi până la rafturile cu cărţi, luă una la întâmplare şi spuse, cu spatele întors:

— De exemplu, pot să cer, ţinând seama de buna dumitale purtare, o reducere a pedepsei.

S-a întors cu vioiciunea unei maimuţe, a îndreptat rigla spre mine ca un jucător de scrimă, ochii îi străluceau, şi deodată a ţipat cu voce ascuţită:

— Şi-o voi face!

Puse cartea la loc, țopăi până la birou, se așează, ridică ochii și păru deodată foarte mirat că ne vede acolo. A făcut o scurtă mișcare de nerăbdare cu mâna:

— Ia-l pe deținut!

Și fără nicio trecere, începu să țipe:

— *Schnell! Schnell! Schnell!*

— *Los !* a strigat gardianul-șef.

Și-am ieșit aproape alergând.

Directorul s-a ținut de cuvânt, deși a trebuit să mai aștept doi ani ca să capăt rezultatul. În 1929 am aflat că pedeapsa mi-a fost redusă la jumătate și am ieșit din închisoare după ce-am stat cinci ani, zi de zi.

Mă îngrășasem mult și hainele civile îmi erau din nou prea strimte. Dar mă bucuram că ne aflam aproape în plină vară și că vremea era călduță, așa că nu trebuia să mai port pardesiul unchiului Franz.

Din puținul ce putusem agonisi în închisoare mi-am procurat un ordin de transport pentru M. În tren m-am surprins gândindu-mă la celula mea și, lucru curios, mă gândeam cu regret. Stăteam pe culoarul vagonului, mă uitam pe fereastră, ogoarele defilau prin fața ochilor noștri, grânele se unduiau ușor în lumina soarelui, iar eu mă gândeam: „Sunt liber.” Mi s-a părut curios că mă gândeam la asta și că, la urma urinei, datorită scrisorii doctorului Vogel, eram astăzi liber.

După o clipă, m-am întors în vagon și m-am așezat. Mâinile îmi atârnau inerte de o parte și de alta, minutele se scurgeau unul câte unul, nu mai era nimeni care să-mi spună ce-am de făcut, mă plictiseam. Am ieșit iar pe culoar și m-am uitat pe fereastră. Câmpiile acoperite cu holde de grâu erau foarte frumoase. Vântul le vălurea ușor ca fața unui lac.

La închisoare mi se dăduseră cinci ţigări, dar n-aveam cu ce să le aprind. Am intrat în compartiment, am cerut foc unui călător, şi-am ieşit din nou pe culoar. Ţigara n-avea niciun gust şi, după câteva fumuri, am deschis fereastra şi am aruncat-o cu putere cât mai departe. Vântul a suflat-o înapoi în vagon şi o jerbă de scântei a zburat în aer. După asta, am închis fereastra şi-am privit din nou ogoarele. Am văzut şi păşuni într-o stare destul de bună, dar n-am văzut cai.

Apoi, m-am gândit la partidul naţional-socialist şi m-am simţit fericit.

1929

Partidul naţional-socialist hotărî „să mă pună pe verde" un timp oarecare şi îmi găsi o slujbă la herghelia colonelului baron von Jeseritz, care avea un domeniu întins aproape de W., în Pomerania.

Noua mea muncă m-a încântat. Animalele erau frumoase şi bine întreţinute, instalaţiile foarte moderne, şi colonelul baron von Jeseritz – toată lumea îi spunea *"Herr Ober st"* cu toate că nu mai era în serviciu – făcea să domnească o disciplină de fier. Era înalt şi slab, cu obrazul tăbăcit şi plin de riduri, cu fălcile nemăsurat de lungi, care, lucru curios, îi dădeau şi lui aerul unui cal. Lacheii îl porecliseră "Bot de oţel", dar n-am putut afla niciodată din care cauză: a fălcilor sau a ochilor săi. Aceştia, la prima vedere, n-aveau nimic neobişnuit. Erau albaştri, atâta tot. Dar când von Jeseritz îi zgâia o dată la tine, s-ar fi spus că întoarce un comutator. Nu puteai rezista strălucirii lor.

Eram de mai bine de trei luni în serviciul lui, nu-mi adresase măcar o singură dată vreun cuvânt şi mă gândeam

că, deoarece fusesem angajat de omul lui de încredere, îi eram cu totul necunoscut; când într-o după-amiază, în timp ce eram singur într-una din livezile lui şi reparam un gard, recunoscui în spatele meu tropăitul atât de caracteristic al iepei sale, auzii o plescăitură din limbă şi, deodată, iapa se opri în faţa mea, înaltă şi subţire, cu muşchii care i se conturau pe sub pielea neagră şi lucioasă.

— Lang!

M-am ridicat şi, la mişcarea bruscă pe care o făcui ca să iau poziţia de drepţi, iapa ciuli urechile. Von Jeseritz o mângâie şi spuse fără să se uite la mine, ca şi cum şi-ar fi vorbit lui însuşi:

— Am o mică fermă la Marienihal... A fost lăsată în plata Domnului.

A tăcut; eu aşteptam.

— M-am gândit, continuă el cu aerul absent şi ca şi cum într-adevăr ar fi gândit cu glas tare, că aş putea să ţin acolo câţiva cai, dacă i-ar mai putea hrăni pământul.

Aplecă vârful cravaşei, o puse între urechile iepei, şi-o mângâie cu blândeţe.

— Încă de pe vremea când trăia tatăl meu erau acolo crescătorii de cai. Dar nimeni n-a vrut să stea la Marienthal. E un colţ murdar, împuţit, infect. Pretutindeni apă. Localnicii sunt într-o stare de plâns. Ţarina de asemenea. Totul trebuie luat de la început ca să valorifici ţarina...

Ridică vârful cravaşei şi privirea lui albastră, de neînfruntat, se pironi asupra mea.

— Înţelegi?

— *Jawohl, Herr Oberst.*

După o clipă întoarse capul şi mă simţii uşurat.

— M-am gândit la tine.

Se scărpină după ureche cu cravaşa şi rosti scurt:

— Iată condițiile: mai întâi îți dau doi oameni şi încerci cu ei să dregi totul pe-acolo. Vei primi acelaşi salariu pe care-l ai acum. Dacă reuşeşti, te instalezi acolo şi-ți trimit câțiva cai. Îți mai dau o scroafă, câteva găini şi semințe. E şi-un loc arabil acolo. Tot ce poți smulge pământului, precum şi porcul, păsările şi două pădurici, care țin de fermă, totul e al tău. Şi vânatul e al tău. Dar să nu uiți că din momentul în care te-ai instalat acolo, nu mai vezi niciun pfenig de la mine! Înțelegi? Niciun pfenig!

Învârti cravaşa în aer, îşi aținti privirea tăioasă asupra mea şi țipă deodată, furios:

— Niciun pfenig.

Lam răspuns:

— *Ja, Herr Oberst.*

Urmă o scurtă tăcere şi apoi continuă cu glasul liniştit:

— Nu spune *„Ja”. L*a-ți un cal şi du-te de vezi. După ce-ai să vezi, atunci să spui „Ja”.

— Acum, *Herr Oberst?*

— Acum. Şi spune-i lui Georg să-ți dea cizme. Ai să ai nevoie.

Trase de hățuri şi dispăru cu iapa. Eu m-am întors în baracă şi i-am spus lui Georg că von Jeseritz mă trimite la Marienthal. Georg mă privi cu ochii mijiți şi dădu de mai multe ori din cap. Apoi spuse cu un aer misterios:

— Atunci, de tine era vorba?

Zâmbi, dezvelindu-şi dinții stricați, şi păru deodată mult mai în vârstă.

— *Ach,* e dat dracului, bătrânul!

S-a dus s-aducă cizmele; se uita la mine când le încercam şi vorbea pe îndelete:

— Nu te bucura atât de repede. E rău de tot acolo. Şi nu spune *„Ja” d*acă-i socoti că nu poți face față.

Lam mulțumit, mi-a arătat ce cal să iau, şi-am plecat. Erau zece kilometri de la herghelie la Marienthal. Pe cer nu era un nor, dar deşi eram abia în septembrie, era tare frig.

Când am ajuns în sat, am întrebat unde e ferma şi am mai făcut încă trei sau patru kilometri pe un drum foarte noroios, pe jumătate năpădit de buruieni. N-am văzut nici casă, nici arătură. Totul era neîngrijit şi sălbatic. Drumul se oprea la o barieră de lemn complet putredă, m-am dat jos de pe cal şi l-am legat de-un plop. Deşi nu mai plouase de opt zile, pământul era moale ca buretele.

Am mai făcut câțiva paşi şi am dat peste casă. Acoperişul ci era în parte desfundat, n-avea nici uşă, nici obloane la ferestre şi printre crăpăturile lespezilor de piatră creştea iarba. Am făcut un ocol şi am dat peste grajd: acoperişul se mai ținea încă, dar unul din pereți se prăbuşise.

Georg îmi dăduse un plan al țarinilor şi am început să le străbat fără grabă. Pădurea era un crâng umed şi rar. Era bună pentru lemne de foc şi pentru vânătoare, de altceva nu era bună. Am recunoscut, în fugă, ceea ce ar fi trebuit să fie o țarină; pământul era sărac şi nisipos. Apoi, mai era o pădurice de pini şi am numărat cu plăcere peste o sută de exemplare destul de frumoase şi aproape tot atâția arbori tineri. După asta, începeau livezile. Erau cinci în totul, despărțite prin garduri sau prin şanțuri. Trei din ele erau năpădite de stuf. Celelalte două, care veneau în josul unei poteci noroioase, păreau de mult părăsite. Nici n-am încercat să mă aventurez prin ele, cu toate că purtam cizme. Am urcat poteca şi după ce-am mers un sfert de oră, am dat peste un heleşteu şi am înțeles ce s-a întâmplat: heleşteul fusese ținut în frâu de un dig, pe care o revărsare de apă îl distrusese. Apa a înecat cele două livezi mai joase şi s-a infiltrat în celelalte, dar mult mai încet, pentru că în această parte, o uşoară ondulație a terenului a împiedicat năvala ei.

M-am dezbrăcat şi am intrat în heleşteu. Apa era ca de gheaţă, am inspirat adânc şi m-am scufundat. După o clipă, am găsit digul, m-am urcat pe el şi apa îmi ajungea până la genunchi. Pipăind cu piciorul, am dibăcit direcţia digului şi-am păşit încet de tot. Apa era neagră şi plină de noroi, mi-era frică să nu-mi scape piciorul în vreo ruptură a digului. Şi într-adevăr, nici nu ajunsesem la mijlocul heleşteului, că a trebuit s-o iau înot ca să găsesc al doilea crâmpei al digului, la o depărtare de vreo trei sau patru metri. Am pus piciorul pe-acest crâmpei şi am ajuns la mal. Altă ruptură nu mai era.

Am ieşit din apă şi am ocolit în fugă heleşteul, tocmai până la malul celălalt, ca să-mi iau hainele. Îmi clănţăneau dinţii în gură şi de vreo câteva ori m-am afundat în nămol până la glezne. Dar m-a uscat vântul stârnit în mers şi când m-am îmbrăcat, nu mai eram aproape de loc ud.

M-am aşezat pe o piatră mare în faţa heleşteului, soarele începuse să coboare, tremuram, mă simţeam obosit, mi-era foame. Am scos nişte merinde din buzunar şi m-am apucat să mestec încet, uitându-mă spre heleşteu. Era înconjurat de o armată de stufăriş şi, în spatele stufului, la apus, se ridica un nor negru, care acoperea soarele. Deodată s-a întunecat; un miros de umezeală şi putregai ieşea din pământ şi peste toate se aşternea o tristeţe înfricoşătoare. Apoi o rază de soare a străpuns norul, a atins apa neagră şi o ceaţă albicioasă a început să se adune în vale, deasupra livezilor. Piatra pe care şedeam se afundase pe jumătate în nămol, totul în jurul meu era rece şi vâscos şi aveam impresia că m-am pierdut într-un ocean de noroi.

Când m-am întors la moşie, Georg a luat calul de frâu şi mi-a spus:

— Bătrânul te aşteaptă în biroul lui. Du-te repede.

Apoi s-a uitat la mine, şi m-a întrebat cu jumătate glas: ″Ei? Ce-ai de gând? Vrei s-o duci iarna acolo, ai?”

În birou ardea focul şi în faţa focului, von Jeseritz, cu o pipă lungă în mână, şedea sau mai degrabă stătea culcat pe un mic fotoliu, cu şezutul îngust pe marginea scaunului şi cu picioarele lungi întinse. A întors capul, şi-a pironit ochii albaştri asupra mea şi a strigat:

— Ei?

Am luat poziţia de drepţi şi-am răspuns:

— *Ja!*

S-a sculat şi s-a postat solid pe picioare; am rămas foarte mirat: până atunci nu-l văzusem decât pe cal.

— Te-ai gândit bine?

— *Jawohl, Herr Oberst.*

Începu să măsoare camera în lung şi în lat, trăgând din pipă.

— Crezi c-ai să reuşeşti? mă întrebă pe un ton stăpânit.

— *Jawohl, Herr Oberst,* dacă reuşesc să repar digul. Are o spărtură de patru metri lungime.

Se opri brusc şi mi se uită în ochi.

— De unde ştii că are o lungime de patru metri?

— Am intrat în apă.

— Şi nu mai e altă spărtură?

— *Nein, Herr Ober st.*

Începu să se plimbe iar.

— Nu-i chiar aşa de rău pe cât credeam.

Se opri şi se scărpină după ureche cu pipa.

— Zi, te-ai băgat în apă?

— *Ja, Herr Oberst.*

Se uită la mine cu un aer satisfăcut:

— Ei bine, eşti primul care a avut ideea asta!

Se aşează, îşi împreună picioarele şi le întinse.

— Şi apoi?

— Apoi, *Herr Oberst,* ar trebui drenate cele două livezi din vale. Pentru celelalte trei e destul dacă se curăță şi se umplu gropile.

— Dar grajdul şi casa poți să le repari singur?

— *Jawohl, Herr Oberst.*

Urmă o scurtă tăcere. Se ridică, se apropie cu spatele de cămin şi spuse:

— Ascultă-mă bine acum.

— *Jawohl, Herr Oberst.*

— Pentru mine, câțiva cai acolo e-un fleac. Nici nu intră la socoteală. Ceea ce este important...

Făcu o pauză, se înțepeni pe cele două picioare şi spuse solemn:

— ... e că o părticică de pământ german va fi redată culturii şi că o familie germană va trăi din ea. Înțelegi?

N-am răspuns îndată. Eram buimăcit, auzindu-l vorbind de ″familie", când ştiam că numai mie îmi încredințează ferma.

M-a întrebat cu nerăbdare;

— Înțelegi?

I-am răspuns:

— *Jawohl, Herr Oberst.*

— Bine. Te apuci mâine de treabă. Georg îți va da oameni şi ce-ți mai trebuie. Aşa că ne-am înțeles?

— *Jawohl, Herr Oberst.*

— Bine. Dar adu-ți aminte! Din momentul în care te vei fi instalat acolo, în băltoaca ta, nu mai primeşti în pfenig! Chiar dacă ai să crapi de foame, nuți dau niciun pfenig! Orice s-ar întâmpla, niciun pfenig!

Mi-a trebuit un an ca să duc la capăt treaba de care m-am apucat. Nici în armată nu mi-a fost atât de greu. Condițiile de viață erau neînchipuit de grele şi îmi confirmau din nou ceea ce am observat în Curlanda: te poți împăca cu căldura,

te poți împăca cu frigul, dar niciodată n-ai să te poți obişnui cu noroiul.

Am avut mult de furcă cu digul. Abia reuşeam să-l reparăm într-o parte, că era luat de apă în altă parte. Afară de asta, începând din octombrie, furtunile urmau una după alta, fără încetare, şi toată ziua lucram cu picioarele în heleşteu şi biciuit de ploaie. Nu ne uscam decât seara. Ne culcam pe lespezile din casă şi ne înveleam cu pături de cal. Reparasem acoperişul, dar soba trăgea atât de prost că trebuia să alegem între a tremura de frig şi a fi asfixiați de fum. Digul, totuşi, devenea mai solid, dar am înțeles că această soliditate nu va fi niciodată decât aparentă, şi că va trebui, apoi, să fim mereu cu ochii în patru asupra lui.

Am avut şi unele greutăți cu oamenii care mi s-au dat ca ajutoare. Se plângeau că-i mân cu prea multă asprime. I-am cerut lui von Jeseritz să-i dea drumul unuia dintre ei, ca să servească de exemplu, şi după aceea n-am mai avut nicio neplăcere. Totuşi, omul care a venit în loc a căpătat o pneumonie şi a trebuit la rândul său să plece. Eu însumi am avut un acces destul de puternic de malarie, care m-a scuturat câteva zile, şi în două rânduri era cât pe-aci să fiu înghițit de noroi.

În sfârşit, sosi şi ziua în care i-am putut spune lui von Jeseritz că am pus ferma pe picioare. Intrând în biroul său, l-am întâlnit pe bătrânul Wilhelm. Mi-a făcut un semn prietenesc din cap şi am fost atât de mirat, că nu i-am răspuns. Bătrânul Wilhelm era un fermier al lui von Jeseritz şi, în genere, fermierii se credeau atât de superiori rândaşilor, că nici nu le-ar fi trecut prin cap să stea de vorbă cu ei.

L-am găsit pe von Jeseritz culcat în micul său fotoliu, cu pipa sa cea lungă în mână şi cu picioarele întinse, încălțate în cizme. La dreapta sa, pe o măsuță joasă de lemn negru,

se înşiruiau şase halbe de bere şi şase păhărele umplute cu Schnaps.

— E gata, *Herr Oberst.*

— *Gut,* răspunse von Jeseritz, luând un păhărel de Schnaps cu mâna dreaptă.

Se ridică, mi-l întinse, îi spusei *"Danke schon, Herr Oberst",* luă şi el unul, îl dădu pe gât, luă o halbă de bere şi-o goli tot aşa. După ce mi-am băut Schnapsul, am pus păhărelul pe măsuță, dar von Jeseritz nu mi-a mai dat şi bere.

— Zi aşa, îmi spuse ştergându-se la gură cu mâneca, ai terminat?

— *Ja, Herr Oberst.*

Se uită la mine, obrazul său se încreți şi căpătă un aer răutăcios.

— *Nein, nein,* îmi spuse în sfârşit, plimbându-şi dosul mâinii stângi pe sub fălcile sale enorme, n-ai terminat, mai ai ceva de făcut.

— Ce anume, *Herr Oberst?*

Ochii îi scânteiau:

— Zi, ai terminat, *nicht wahr?* Casa e gata, poți să te muți?

— *Ja, Herr Oberst.*

— Dar, vezi că n-ai mobilă, n-ai aşternut, n-ai vase, şi vrei neapărat să te muți? Pariez că nici nu te-ai gândit la asta 1

— *Nein, Herr Oberst.*

— Aşa încât vezi că n-ai terminat.

Se mângâie pe sub fălci şi începu să râdă.

— Va trebui să cumperi toate astea. Cred că ai bani, *nicht wahr?*

— *Nein, Herr Oberst.*

— *Was? Was*? Spuse cu un aer mirat, n-ai bani? N-ai bani? Dar aşa n-o să meargă, *mein Freund,* n-o să meargă de loc. Îți trebuie bani ca să-ți cumperi mobilă.

— N-am bani, *Herr Oberst.*

— N-ai bani, continuă el clătinând din cap. *Sclia. De! Schade!* Fără bani, n-ai nici mobilă, e limpede! Şi fără mobilă n-ai nici fermă!

Se uită la mine, ochii i se înăspriră o clipă, apoi începură iar să strălucească şi mă simții prost.

— Aş putea poate să mă culc pe o pătură de cal, *Herr Oberst.*

— Ce? strigă el cu un aer batjocoritor. Eu, colonelul baron von Jeseritz, să las pe fermierul meu să se culce pe jos? *Nein, nein, mein Freund!* N-ai mobilă, n-ai nici fermă, e limpede!

Se uită la mine cu un aer răutăcios şi continuă:

— Aşa că, vezi, n-ai terminat. Mai ai ceva de făcut.

— Ce anume, *Herr Oberst?*

Se aplecă, luă un păhărel de Schnaps, îl dădu pe gât, îl puse apoi pe masă, luă o halba de bere şi-o goli. După asta, plescăi din limbă, şi cu ochi scăpărători îmi spuse:

— Să te însori.

Cu glasul tremurând şi bâlbâindu-mă, i-am spus:

— Dar, *Herr Oberst,* nu doresc să mă însor.

Obrazul i se înăspri îndată.

— *Was,* țipă el, nu vrei să te însori? Ei, obrăznicia dracului! Vrei să fii fermier şi nu vrei să te însori! Dar drept cine te iei?

— *Verzeihung*[44]*, Herr Oberst,* nu doresc să mă însor...

— *Was!* țipă din nou.

Ridică brațele spre cer.

---

[44] Iertaţi-mă.

— Să-mi spui „nu” mie? Mie, unui ofițer? Mie, care te-am scos din noroi, ca să spun aşa?

Îşi îndreptă spre mine ochii săgetători.

— Nu eşti bolnav, cumva?

— *Nein, Herr Oberst.*

— *Herrgott,* nu cumva eşti din întâmplare unul din ăia care...

Am răspuns repede:

— *Nein, Herr Oberst.*

Începu deodată să urle:

— Atunci, pentru ce?

N-am răspuns nimic. Se uită la mine un timp, apoi se scărpină cu pipa după ureche.

— În sfârşit, eşti normal, nu?

M-am uitat la el.

— În sfârşit, vreau să spun, nu eşti jugănit, sper, eşti întreg?

— Desigur, *Herr Oberst,* sunt întreg.

— Şi poți avea copii, *nicht wahr?*

— Presupun, *Herr Oberst.*

A izbucnit deodată în râs.

— Cum, ″presupui”?

M-am simțit groaznic de stingherite şi i-am spus:

— Vreau să spun că n-am încercat niciodată să am copii, *Herr Oberst.*

A râs, a îndreptat pipa spre mine şi am observat în treacăt că pe pipă era sculptat un cap de cal.

— Dar ai făcut totuşi ″pasul”, sper?

— *Ja, Herr Oberst.*

Râse iar în hohote şi continuă:

— De câte ori?

Şi deoarece nu răspundeam, a repetat urlând:

— De câte ori?

— De două ori, *Herr Oberst.*

— *WAS?* a strigat el.

Şi a început să râdă în hohote. După ce s-a potolit, a dat pe gât un păhărel de Schnaps şi o halbă de bere, faţa pârlită de soare i s-a înroşit şi m-a privit cu ochi scânteietori.

— Stai să vedem, a ţipat el, trebuie să facem lumină în treaba asta! De câte ori, ai spus?

— De două ori, *Herr Oberst.*

— Cu aceeaşi?

— *Nein, Herr Oberst.*

Şi-a ridicat pipa spre cer cu o spaimă prefăcută:

— Dar eşti un adevărat... Cum se cheamă asta?... N-are importanţă!... Un adevărat... "Don Juan", cred. Aşa, o dată cu fiecare! O dată! Ha! Ha! Sărmanele! Dar ce ţi-au făcut?

I-am răspuns repezit şi bâlbâindu-mă:

— Ei bine, prima vorbea prea mult şi a doua a fost gazda mea.

— Cum asta? strigă von Jeseritz, golind din nou în toată viteza un păhărel de Schnaps şi o halbă de bere. E foarte bine aşa ceva, o gazdă! Cel puţin nu trebuie să te deranjezi. O ai acasă!

— Ei, bine, am răspuns cu vocea tremurândă, tocmai de aceea. M-am temut... să nu devină un obicei.

S-a pus pe un râs, încât am crezut că n-o să se mai oprească niciodată.

— *Herr Oberst,* i-am spus sigur de mine, nu-i vina mea, dar nu sunt senzual.

S-a uitat la mine. Părea izbit de această idee şi se opri din râs.

— Asta-i! îmi spuse el cu un aer satisfăcut. Eram tocmai să ţi-o spun şi eu. Nu eşti senzual. Asta-i explicaţia. Refuzi femeia. Am cunoscut şi astfel de cai.

S-a sprijinit cu spatele de cămin, şi-a aprins pipa şi m-a privit cu un aer satisfăcut.

— Dar toate astea, continuă el după un timp, nu-mi spun de ce nu vrei să te însori.

M-am uitat la el cu gura căscată.

— Dar, *Herr Oberst,* mi se pare că...

— Ta, ta, ta, nu ţi se pare nimic. După ce-ai să te însori, n-am să ţin socoteală de câte ori ai să-ţi strângi nevasta în braţe, *nicht wahr?* Şi dacă faci dragoste o dată pe an, în timp de cinci ani poţi să ai foarte bine cinci copii şi-i tot ce-ţi cere patria! *Nein, nein,* toate astea nu-mi spun de ce nu vrei să te însori.

M-a fixat, a întors capul şi eu i-am spus:

— Am o idee, *Herr Oberst.*

— *Was!* a strigat el ridicându-şi pipa spre cer, o idee! Uite că ai şi idei acuma! Ascultă aici, continuă el, fiindcă îţi plac ideile, am să-ţi bag şi eu două în căpăţâna asta afurisită de bavarez. Primo: Un bun german trebuie să-şi întemeieze o familie. Secundo: Într-o fermă îţi trebuie o femeie! *Stimrats?*[45]

Şi deoarece nu-i răspundeam, a urlat:

— *Stimrats?*

— *Jawohl, Herr Oberst.*

În general vorbind, avea desigur dreptate.

— Ei, bine, spuse el ca şi cum discuţia s-ar fi încheiat, iată că ne-am înţeles.

A urmat o scurtă tăcere după care am spus:

— Dar, *Herr Oberst,* chiar dacă aş vrea să mă însor, ştiţi bine că nu cunosc pe nimeni aici.

S-a culcat pe micul lui fotoliu şi şi-a întins picioarele înainte.

---

[45] E-adevărat?

— Să nu-ți pese de asta. Am aranjat eu totul.

M-am uitat la el cu gura căscată.

— Desigur, a holbat el ochii la mine, crezi că am să te las să aduci cine ştie ce putoare în ferma mea? Ca să-ți pună coarne, să te-apuci de băutură şi să-mi laşi caii să crape? Niciodată.

Şi-a scuturat cenuşa din pipă în cămin, a ridicat capul şi a spus:

— Ți-am ales-o pe Elsie.

Am bolborosit:

— Elsie! Fata bătrânului Wilhelm?

— Cunoşti o altă Elsie pe-aici?

— Dar ea n-o să mă vrea, *Herr Oberst!*

— Cu siguranță c-o să te vrea.

S-a uitat la mine, micşorându-şi ochii.

— La urma urmei, eşti tu cam scund, e-adevărat, dar nu eşti de lepădat. Şi-apoi, eşti voinic. E-adevărat, ea e cam înaltă pentru tine. Dar cu atât mai bine, o să vă compensați unul pe altul. Tu cu pieptul ca de cal şi ea cu labele ei lungi, o să faceți nişte copii ca lumea. Vezi bine...

Şi-a trecut mâna pe sub fălcile sale enorme.

— ... cu încrucişările, nu ştii niciodată cum stai. Poate copiii au să tragă toți de partea ta până urmă şi vor avea pieptul viguros şi labele scurte. Dar nu e asta chestiunea, continuă el ridicându-se. Dacă te gândeşti, pentru munca câmpului e mai bine să ai labe scurte. Nu, nu, ceea ce interesează este rasa. Sunteți amândoi buni germani şi veți face nişte buni germani, iată ce interesează. Sunt destui slavi în Pomerania!

A urmat o scurtă tăcere, m-am înțepenit mai tare în poziția de drepți, am înghițit o dată în sec, şi-am spus:

— *Wirklich*[46]*, Herr Oberst,* dar nu doresc să mă însor.

M-a privit cu gura căscată, i s-au umflat vinele de la frunte, a rămas câteva clipe fără să poată scoate un cuvânt, pironindu-şi asupra mea ochii aceia albaştri, nesuferiți.

— *Du, gottverdammtes Arschloch!* a urlat el.

S-a repezit apoi la mine, m-a apucat de reverul hainei şi m-a scuturat ca un nebun.

— Mobilă! țipă el, mobilă! Bătrânul Wilhelm îți dă mobilă!

Mi-a dat drumul, a zvârlit pipa pe birou şi a pornit spre uşă, cu mâinile la spate.

— *Du, Lump!* a țipat întorcându-se spre mine, îți dau o fermă fără cusur! Îți dau şi o fată! Şi tu!

S-a repezit iar la mine, credeam că are să mă bată.

— *Du, Schwein!* a țipat el, nu vrei să te însori! După toate cele câte am făcut pentru tine!

— Desigur, *Herr Oberst,* vă sunt foarte recunoscător.

— Gura! a urlat el.

Apoi l-a zguduit o nouă criză de furie şi a început să se bâlbâie, umblând în lung şi în lat prin cameră, şi lovindu-se în piept:

— A... în... drăznit... în pre... zen... ța... unui... ofi... țer...

A ajuns până în fundul camerei, s-a întors deodată şi a răcnit:

— MOBILA!

S-a repezit la mine şi mi-a băgat amenințător pumnul în ochi:

— Un dormitor de stejar, o masă de bucătărie, un bufet de lemn alb, şase scaune de paie, patru cearşafuri, înțelegi, cearşafuri! Tu care n-ai avut decât o batistă murdară toată viața ta! Totul în valoare totală de... de... şase sute de mărci cel puțin! Şi o fată drăguță pe deasupra! Şi tu!... Dar am să

---

[46] Adevărat.

te zvârl pe uşă afară, fie că eşti din S.A. Sau nu eşti din S.A. Ai să putrezeşti într-un azil de noapte! Ai să mănânci pe apucate ca un golan. Înțelegi, te dau pe uşă afară!

Mi-a aruncat o privire îngrozitoare, am avut într-o clipită siguranța că mă dă afară, picioarele au început să-mi tremure.

— *Da schlag doch einer...!?* continuă, străpungându-mă cu ochii, domnişorul o refuză pe Elsie! 0 iapă fără cusur, blajină, bună de ham, care ți-ar face treabă cât doi bărbați! Şi pe deasupra îți mai dă şi mobilă! În sfârşit, mai e tatăl său, dar e ca şi făcut; ca să-l conving a trebuit să-l bat atâta la cap că l-au trecut toate năduşelile. *Herrgott!* Ți-am dat o fermă minunată ca s-o pui la punct, asta mă costă salariul a trei lachei timp de un an, fără a mai ține seama de materiale, dar să nu mai vorbim de sacrificiile mele, *Schiveinehund!* Îți dau ferma! Îți dau mobilă!'! Şi tu refuzi!

Deodată s-a liniştit.

— Şi apoi, spuse răstit, nu văd de ce-aş mai discuta!

Se dădu înapoi doi paşi, îşi umflă pieptul, şi glasul lui mă şfichiui ca un bici:

— *Unteroffizier!*

Am rămas țeapăn.

— *Jawohl, Herr Oberst.*

— Cred că ştii că un soldat trebuie să ceară şefului său permisiunea de a se însura.

Şi continuă, scandând silabele:

— *Unteroffizier,* îți dau permisiunea să te căsătoreşti cu Elsie Becker.

Şi adăugă cu glas tunător:

— E un ordin!

Apoi, îmi întoarse spatele, deschise o uşă mică din dreapta căminului şi strigă: „Elsie! Elsie!"

I-am spus:

— Dar, *Herr Ober st...*

S-a uitat la mine. Avea ochii tatii. Mi s-a pus un nod în gât, nu mai puteam vorbi.

Elsie a intrat. Von Jeseritz s-a sucit o dată pe călcâie, a bătut-o uşor pe spate şi-a ieşit fără să se uite înapoi.

Ea mi-a dat bună ziua din cap, dar nu mi-a întins mâna. A rămas lângă cămin, dreaptă, nemişcată, cu ochii în jos. După o clipă, a ridicat ochii, şi-a îndreptat privirea spre mine; m-am simţit neînsemnat şi ridicol.

După o lungă tăcere, i-am spus:

— Elsie...

I-am aruncat o privire.

— Pot să-ţi spun Elsie?

— Desigur.

Am văzut că i se ridică puţin pieptul, asta m-a stingherit şi m-am uitat la foc.

— Elsie... Aş vrea să-ţi spun... Dacă iubeşti pe altcineva, e mai bine să spui nu.

Ea mi-a răspuns:

— N-am pe nimeni altul.

După aceea, fiindcă tăceam, a adăugat:

— Numai că sunt cam mirată.

S-a mişcat puţin şi a continuat:

— Aş vrea şi eu să-ţi spun... Dacă nu-ţi plac, ar trebui să spui nu.

— Nu-mi displaci.

Am ridicat ochii. N-am putut citi nimic pe figura ei, m-am uitat din nou la foc şi-am adăugat ruşinat:

— Sunt cam scund.

Ea a răspuns, vioaie:

— Nu mă uit la asta.

A continuat:

— Ceea ce-ai făcut acolo, la fermă, ai făcut foarte bine.

Un val de mândrie m-a cuprins. Era o germană, o adevărată germană.

Stătea dreaptă, nemişcată, respectuoasă. Aştepta să mai spun ceva, să intrăm în vorbă.

— Eşti sigură că nu-ţi displac?

— Nu, a răspuns ea cu glas limpede, de loc. Nu-mi displaci de loc.

M-am uitat iar la foc, nu mai ştiam ce să-i spun. Şi deodată, m-am surprins gândind: „Poate fi a mea, dacă vreau". Nu puteam să-mi dau seama dacă gândul acesta îmi făcea plăcere sau nu.

Am ridicat ochii spre ea. Se uita la mine cu un aer liniştit, fără să clipească. M-a cuprins toropeala, nu reuşeam să mai gândesc. După o clipă, am ridicat fără să vreau mâna, i-am aşezat la loc o şuviţă blondă care se depărtase de ureche, ea îmi zâmbi, îşi aplecă obrazul pe mâna mea şi-am înţeles că s-a făcut.

Primul an la fermă a fost foarte greu. Elsie primise ca moştenire de la o mătuşă o mică sumă, fără de care nu ne am fi putut instala. Cu toate acestea, n-au trecut nici şase luni că a trebuit să sacrific pădurea de pini. Am fost foarte mâhniţi c-a trebuit s-o tăiem atât de repede, căci se dusese singura noastră rezervă.

Grija noastră cea mare nu erau banii, ci digul. De el depindea ferma şi, prin urmare, viaţa noastră a amândurora, şi era o luptă de fiecare clipă ca să-l păstrăm. Îndată ce ploua ceva mai mult, ne uitam cu spaimă unul la altul; dacă izbucnea o furtună violentă în toiul nopţii, mă sculam, îmi trăgeam cizmele, luam lanterna, şi mă duceam să văd ce se întâmplă. Uneori, ajungeam tocmai la timp şi mă bălăceam în apă două sau trei ore, încercând să opresc creşterea apei, cu ce-mi cădea în mână. O dată sau de două

ori, neputând să astup singur o spărtură care amenința să se lărgească, a trebuit să mă întorc la fermă şi s-o iau cu mine pe Elsie, care deşi era însărcinată, s-a dat jos din pat fără să crâcnească şi a muncit alături de mâie până dimineața. Când, în sfârşit, s-a făcut ziuă şi a încetat ploaia, abia ne-am mai putut târî, prin noroi, până acasă, ca s-aprindem focul şi să ne uscăm.

În primăvară, a venit să ne vadă von Jeseritz, n-a avut nimic de spus despre fermă şi casă; după ce a primit să bea un pahar de bere cu noi, m-a întrebat dacă aş dori să ader la *Bund der Artamanen*[47]. Mi-a explicat că e o mişcare politică de care se ocupa şi care-şi propunea renaşterea țărănimii germane. Auzisem, într-adevăr, de *Bund* şi deviza sa – *Blut, Boden und Schwert*[48] – m-a frapat ca un excelent rezumat al doctrinelor de care era legată salvarea Germaniei. I-am răspuns, totuşi, lui von Jeseritz, că, fiind membru al partidului național-socialist, nu ştiu dacă pot adera şi la *Bund.* A izbucnit atunci în râs. Cunoştea pe toți şefii S.A. Din regiune şi mă putea asigura că această dublă apartenență era autorizată de partid. De altfel, el însuşi era membru al partidului național-socialist – o ştiam – şi nu vedea decât avantaje din faptul c-o să lucrez sub egida *Bund-utui* şi nu sub eticheta național-socialistă, pentru că țăranii nu prea aveau încredere în diversele partide, dar se simțeau atraşi de asociațiile istorice care făceau parte din *Bund.*

---

47 Organizaţie hitleristă, ai cărei membri, recrutaţi din rândurile tineretului, erau obligaţi să presteze, în anumite perioade ale anului, munci agricole.

48 Sânge, pământ şi sabie.

După ce am dat adeziunea, von Jeseritz mi-a cerut imediat să primesc secretariatul Asociației țărăneşti din sat, căci era important ca acest post să fie ocupat de un membru al Bund-ului.

Am crezut de cuviință să nu-l refuz, deoarece m-a asigurat că se bizuia mult pe mine pentru atragerea politică a tineretului, față de care calitatea mea de fost subofițer în Corpul de voluntari putea face mult mai mult decât oricâte discursuri.

A venit vara, barometrul s-a oprit la timp frumos; digul a încetat să mă mai hărțuiască şi am putut să mă ocup mai mult cu noile mele însărcinări. Era în sat un mic grup de opozanți, care mi-a dat la început mult de furcă, dar după ce am adunat în jurul meu un grup de tineri hotărâți, am folosit față de ei tactica şocului, pe care partidul național-socialist, la rândul său, o moştenise de la Corpul de voluntari, şi după ce le-am tras o chelfăneală bună să mă țină minte, opoziția a dispărut. Am putut atunci să continui instrucțiunea politică şi militară a tinerilor mei nestingherit şi în voie. Rezultatele au fost minunate şi după câtva timp am luat inițiativa să alcătuiesc, cu câțiva dintre ei, o unitate de miliție călare, care îmi permitea să intervin repede în satele vecine, când *Bund-ul* local, sau partidul național-socialist se găseau la ananghie. De fapt, acest grup a devenit repede atât de priceput, că nu-i lipseau decât arme pentru a fi o adevărată formație militară. În acelaşi timp, eram sigur că existau undeva arme şi că atunci când va veni „ziua" Germaniei, nu ne va lipsi nimic în această privință.

Sarcina o obosea mult pe Elsie. Se târa la lucru, cu fața trasă şi abia răsuflând. Într-o seară, după cină, pe când stăteam în fața sobei din bucătărie şi-mi umpleam pipa (din care începusem să fumez de puțin timp), iar ea tricota

alături de mine pe un scăunel, deodată şi-a ascuns capul în mâini şi a izbucnit într-un hohot de plâns.

Am întrebat-o cu blândeţe:

— Ce-i, Elsie?

Începu să plângă şi mai tare. M-am ridicat, am apucat cleştele, am luat un cărbune aprins din sobă şi l-am pus în pipă. După ce s-a aprins, am scuturat uşor pipa deasupra focului ca să dau jos cărbunele.

Hohotele de plâns au încetat, m-am aşezat iar şi-am aruncat o privire către Elsie. Îşi ştergea obrazul cu batista. După ce-a terminat, a strâns-o, a băgat-o în buzunarul şorţului şi s-a apucat iar de tricotat.

Am chemat-o cu blândeţe:

— Elsie.

A ridicat ochii şi atunci am întrebat-o:

— Poţi să-mi explici şi mie?

A răspuns:

— Da, nu-i nimic.

M-am uitat la ea fără să scot o vorbă şi ea a repetat:

— Nu-i nimic.

Am crezut că are să înceapă iar să plângă. Mă uitam la ea. Ea a înţeles, desigur, că doream într-adevăr o explicaţie, deoarece după o clipă a spus fără să ridice ochii şi fără să se oprească din tricotat:

— Am impresia că nu eşti mulţumit de mine.

I-am răspuns cu însufleţire:

— Dar ce idee, Elsie! N-am nimic să-ţi reproşez, ştii bine!

A smiorcăit ca o fetiţă, şi-a scos din nou batista din şorţ şi şi-a şters nasul.

— Oh! ştiu bine că la treabă sunt bună, că fac tot ce pot. Dar nu asta am vrut să-ţi spun.

Am aşteptat şi, după o clipă, mi-a spus fără să ridice ochii:

— Eşti atât de departe de mine.

M-am uitat la ea şi, în sfârşit, a ridicat capul şi privirile noastre s-au încrucişat.

— Ce vrei să spui, Elsie?

— Eşti atât de tăcut, Rudolf.

După oarecare reflecție, i-am răspuns:

— Dar nici tu nu eşti mai guralivă, Elsie.

Ea şi-a pus împletitura pe genunchi şi s-a sprijinit de speteaza scaunului, împingându-şi corpul înainte ca şi cum o stingherea burta.

— Cu mine nu-i acelaşi lucru. Eu tac fiindcă aştept să vorbeşti tu.

I-am spus cu blândețe:

— Nu sunt guraliv, asta-i tot.

După o scurtă tăcere, ea a continuat:

— *Ach!* Rudolf, să nu crezi cumva că vreau să te dojenesc. Încerc numai să-ți explic.

Mă simțeam stingherit de privirea ei, am lăsat ochii în jos, uitându-mă fix la pipă.

— Ei, bine, explică, Elsie.

Ea a continuat:

— Nu-i atâta că nu vorbeşti, Rudolf...

S-a oprit, i-am auzit respirația şuierând şi rostind cu patimă:

— Eşti aşa de departe de mine, Rudolf! Câteodată, când eşti la masă şi te uiți în gol cu ochii tăi reci, am impresia că nu mă socoteşti demnă de tine.

"Ochii mei reci!" Schrader vorbea şi el de ochii mei reci. I-am răspuns după o sforțare:

— E felul meu de-a fi.

— *Ach!* Rudolf, spuse ea fără să pară că m-a auzit, dacă ai şti cât e de îngrozitor pentru mine să am această impresie că sunt lăsată deoparte. Pentru tine există digul, caii, *Bund-*

ul. Şi câteodată, când stai în grajd ca să îngrijeşti caii, te uiți la ei atât de drăguț, încât am impresia că pe ei îi iubeşti...

Mă forțam să râd.

— Haide! Elsie, ce prostii sunt astea! Te iubesc, desigur. Eşti nevasta mea.

Se uita la mine şi ochii îi erau plini de lacrimi.

— Mă iubeşti într-adevăr?

— Da, Elsie, sigur că da.

Mă privi un timp, apoi se aruncă brusc de gâtul meu şi-mi acoperi obrazul cu sărutări. Am stat răbdător, apoi i-am luat capul, mi l-am pus la piept, şi-am început să-i mângâi părul. Ea a rămas nemişcată, ghemuită în mine, şi după o clipă îmi dădui seama că nu mă mai gândeam la ea.

Puțin după naşterea fiului meu, un lacheu al lui von Jeseritz a venit călare să mă anunțe că stăpânul său mă cheamă de urgență. Am încălecat pe iapa mea şi-am plecat. Iapa avea mersul iute şi-am făcut repede cei zece kilometri care mă despărțeau de domeniu. Am bătut în uşa biroului, l-am auzit pe von Jeseritz strigând: „Intră" şi am intrat.

M-a izbit un fum acru de țigară şi abia am izbutit să desluşesc în jurul biroului lui von Jeseritz o jumătate duzină de domni în preajma unui bărbat în uniformă S.S.

Am închis uşa, am luat poziție de drepți şi am salutat.

— Şezi acolo, mi-a spus von Jeseritz.

Mi-a arătat un scaun în spatele lui. M-am aşezat, convorbirea a continuat şi-am văzut că-i cunoşteam pe toți domnii de acolo. Erau mari proprietari de prin împrejurimi, toți membri ai Burad-ului. Cât despre bărbatul din S.S., spatele lui von Jeseritz îl acoperea şi nu îndrăzneam să m-aplec ca să-i văd fața. Nu-i vedeam decât mâinile: erau mâini mici şi grase, pe care le ținea pe masă încrucişându-le şi desfăcându-le neîncetat în mod mecanic.

Unul dintre proprietari raporta despre propăşirea Burad-ului în regiune şi cita cifra aderenţilor. După ce-a terminat, au fost mai multe intervenţii destul de însufleţite, apoi mâinile mici şi grase au lovit în masă, s-a făcut tăcere şi am înţeles că va vorbi cel din S.S. Glasul său era şters şi fără timbru, dar vorbea mult, fără şovăială, fără oprire, exact ca şi cum ar fi citit dintr-o carte. A schiţat un tablou al situaţiei politice din ţară, a analizat şansele partidului naţional-socialist de a pune mâna pe putere, a citat şi el cifrele aderenţilor şi a invitat pe membrii Bund-ului să uite interesele locale şi chestiunile de persoane şi să lucreze în mai strânsă legătură cu şefii naţional-socialişti ai regiunii. După asta, a urmat o scurtă discuţie, apoi domnii au ridicat şedinţa şi deodată rai s-a părut că e multă lume şi zgomot în cameră.

Von Jeseritz mi-a spus:

— Rămâi aici. Am nevoie de tine.

Am căutat din ochi pe cel din S.S. Se îndrepta spre uşă, înconjurat de un grup de proprietari. La un moment dat, a întors capul şi-am văzut că purta ochelari.

Von Jeseritz mi-a poruncit să pun un lemn pe foc şi l-am ascultat. Uşa s-a trântit cu zgomot, în cameră s-a lăsat tăcere, şi când am ridicat capul, bărbatul în uniforma S.S. Se întorcea spre noi. Am văzut frunzele de stejar pe gulerul lui şi i-am recunoscut figura: era Himmler[49].

Am pocnit din tocuri şi-am ridicat braţul drept. Inima-mi zvâcnea.

— Uite-l pe Lang, a spus von Jeseritz.

Himmler mi-a răspuns la salut. Apoi şi-a luat mantaua de piele neagră de pe speteaza unui scaun, şi-a pus-o, şi-a

---

[49] Unul din principalii colaboratori ai lui Hitler ţ a fost, printre altele, şi şeful Gestapoului.

încheiat metodic toți nasturii, şi-a potrivit centura şi şi-a pus mănuşile negre. După ce-a terminat, s-a întors spre mine, şi-a aplecat uşor capul spre mine şi m-a fixat. Avea o figură lipsită de expresie.

— Ai luat parte la executarea lui Kadow, nu-i aşa?

— *Jawohl,* domnule...

M-a întrerupt:

— Nu-mi spune titlul.

Apoi a continuat:

— Ai fost cinci ani la închisoarea din Dachau?

— *Ja.*

— Şi înainte ai fost în Turcia?

— *Ja.*

— Ca subofițer de dragoni?

— *Ja.*

— Eşti orfan?

— *Ja.*

— Ai două surori măritate?

Am şovăit o clipă şi i-am spus:

— Nu ştiam că surorile mele s-au măritat.

— Ha! Ha! A râs von Jeseritz, partidul național-socialist e bine informat!

Fără umbra unui surâs, fără să mişte capul cu un milimetru, Himmler a continuat:

— Sunt fericit să-ți aduc la cunoştință că surorile dumitale amândouă s-au măritat.

Apoi a întrebat:

— Ai organizat în sectorul dumitale un pluton de milițieni ai Bund-ului?

— *Jawohl.*

— E...

A făcut o pauză, fără o justificare aparentă:

— E o idee excelentă! Îți recomand să duci mai departe activitatea dumitale în acest domeniu şi te însărcinez, din momentul de față, în urma înțelegerii cu şefii *Bund-ului* şi ai partidului național-socialist, sil formezi un escadron.

Tot vorbind aşa, se uita fix, deasupra capului meu, la un anumit punct din spațiu, aşa că am avut impresia bizară că citea ceea ce avea să-mi spună.

A făcut o pauză, am spus *"Jawohl*!" şi el a continuat imediat:

— Ar fi bine să-i obişnuieşti pe milițienii dumitale cu ideea că vor fi transformați, dacă va fi cazul, în cavalerişti S.S. Totuşi, te vei feri să le vorbeşti de vizita mea. Ea nu trebuie să fie cunoscută decât de şefii Bund-ului şi de dumneata.

Şi-a lipit palmele de mantaua de piele şi şi-a băgat cele două degete groase în centură.

— Trebuie să-i alegem pe sprinceană pe cavalerişții dumitale. Ai să-mi trimiți un raport asupra capacității lor fizice, purității lor rasiale şi convingerilor lor religioase. Se recomandă să punem stavilă acelora care iau religia prea în serios. Nu avem nevoie de membri în S.S. Care să aibă probleme de conştiință.

Von Jeseritz a izbucnit într-un hohot de râs. Himmler a rămas rece. Capul îi stătea puțin aplecat pe partea dreaptă, privirea fixată asupra aceluiaşi punct din spațiu. Avea aerul că aşteaptă ca von Jeseritz să-şi termine râsul ca să-şi reia discursul exact de unde l-a lăsat.

— *Nein! Nein!* A răcnit von Jeseritz râzând, nu vrem membri în S.S. Cu probleme de conştiință.

Apoi a tăcut.

— Trebuie, a continuat îndată Himmler, să ai cea mai mare grijă de formarea morală a oamenilor dumitale. Trebuie să înțelegi că un membru S.S. E dator să-şi execute propria sa mamă dacă i se dă ordin.

A făcut o pauză şi şi-a încheiat mănuşile negre. Avea trei nasturi la fiecare mănuşă şi i-a încheiat pe toți trei. Apoi a ridicat capul şi ochelarii săi luciră:

— Îți reamintesc că toate astea sunt secrete. A mai făcut o pauză şi a spus:

— Asta-i tot.

Am salutat, mi-a răspuns impecabil la salut şi am ieşit.

În afară de băiat, Elsie a mai născut două fete şi am simțit că răspunderea mea creşte. Elsie şi cu mine munceam din răsputeri, dar până la urmă am înțeles că heleşteul, dacă ne permitea să ne ducem zilele târâş-grăpiş, în niciun caz nu asigura nici viitorul nostru, nici al copiilor noştri. Cel puțin de-ar fi fost caii noştri sau dacă von Jeseritz ne-ar fi cointeresat cât de cât la creşterea lor, am fi izbutit într-un fel s-o scoatem la capăt. Dar din creşterea porcilor, a păsărilor şi din puținul pământ pe care-l aveam, nu puteam scoate atâta, ca să ne permită mai târziu, când vor creşte copiii, să-i educăm în mod onorabil.

Totuşi nu avusesem până acolo, încât să mă gândesc că aş putea renunța la această muncă. Din contră, faptul că eram fermier mi se părea ceva minunat: aveam doar siguranța că vom putea mânca totdeauna după pofta inimii.

Era un sentiment pe care Elsie nu-l putea înțelege, fiindcă ea trăise totdeauna la fermă. Dar eu am cunoscut o altă viață şi noaptea visam adesea cu groază că von Jeseritz m-a alungat (după cum mă amenințase când am refuzat să mă căsătoresc) şi că rătăceam din nou pe străzile din M., fără lucru şi fără adăpost, abia târându-mi picioarele şi că-mi ghiorăiau mațele de foame. Mă trezeam tremurând, leoarcă de sudoare, şi trebuia să treacă un timp până să mă dezmeticesc şi să-mi dau seama că eram în camera mea, la heleşteu, şi că Elsie era lângă mine. Se făcea ziuă, începeam

să îngrijesc de animale, dar visurile acestea mă urmăreau cu amintirea lor chinuitoare.

Îmi aduceam aminte că von Jeseritz refuzase să încheie cu mine un contract de arendă şi că putea, prin urmare, să ne dea afară în orice clipă. I-am spus adesea lucrul acesta lui Elsie şi la început ea mă liniştise, spunând că era puţin probabil ca von Jeseritz să ne alunge, că n-are să găsească pe nimeni să îngrijească de cai aşa cum o făceam noi şi să trăiască în acelaşi timp în grelele condiţii pe care ni le-a creat. Dar, până la urmă, văzând că nu-mi ieşea din cap gândul ăsta, a cuprins-o şi pe ea panica şi ne-am hotărât să începem a pune ceva bani deoparte, ca să putem cumpăra într-o zi o mică fermă şi să ne asigurăm astfel un viitor liniştit.

„A pune deoparte" din puţinul pe care-l câştigam însemna să ne zgârcim la cel mai mic bănuţ şi să ne lipsim de ce-aveam nevoie. Totuşi, aşa am hotărât să facem şi, din ziua aceea a început, pentru noi amândoi şi pentru copiii noştri, un regim de restricţii de o severitate nemaiauzită. Timp de trei ani nu ne-am îndepărtat cu o iotă de la hotărârea noastră.

Duceam, fără îndoială, o viaţă foarte aspră, totuşi, ori de câte ori ne mai lipseam de câte ceva (chiar atunci când a trebuit, de exemplu, să renunţ la tutun), încercam o vie plăcere, gândindu-mă că ne apropiam, puţin câte puţin, de ţel şi că va veni o zi când voi avea pământ, care va fi într-adevăr al meu şi că voi putea, în sfârşit, să spun, cu toată siguranţa, că niciodată nu voi mai suferi de foame.

Elsie găsea că Asociaţia ţăranilor şi *Bund-ul* îmi luau prea mult timp şi, deoarece lucram destul şi la fermă, se plângea tot timpul că mă obosesc peste măsură.

Eu însumi, de altfel, simţeam uneori întreaga greutate a sarcinilor mele şi-mi mărturiseam singur, nu fără ruşine, că

nu mai găseam în activitatea mea politică atâta plăcere ca altădată. Nu că zelul meu patriotic sau încrederea mea în Fuhrer ar fi slăbit câtuşi de puţin. Dar dorinţa de a cumpăra o mică fermă, de a prinde rădăcini acolo, de a-mi asigura familia devenise atât de puternică, încât aproape regretam că din cauza activităţii mele din trecut eram prins acum în viaţa politică. Mi se părea evident, de exemplu, că dacă nu aş fi luptat în Corpul de voluntari, dacă n-aş fi militat în S.A., dacă nu l-aş fi executat pe Kadow, niciodată von Jeseritz sau Himmler nu s-ar fi gândit să mă recruteze pentru *Bund* sau pentru un escadron S.S. Câteodată mă gândeam că, cu cât am luptat mai mult pentru crezul meu politic în trecut, cu atât trebuia să lupt mai mult în viitor; că nu mai era scăpare şi că pierdeam astfel, poate, atât pentru mine, cât şi pentru ai mei, şansele unei vieţi liniştite.

Totuşi, luptam împotriva unor astfel de gânduri, înţelegeam limpede că-mi erau dictate de egoism şi că visul meu de a ne uşura viaţa nu era decât o ambiţie meschină faţă de destinul Germaniei. Lucru curios, găseam atunci un exemplu în tata, în el găseam forţa de-a înlătura aceste slăbiciuni. Îmi spuneam, într-adevăr, că dacă tata găsise curajul de a face zilnic sacrificii de necrezut pentru un Dumnezeu care nu există, d-apoi eu, care credeam într-un ideal pipăibil, întruchipat într-un om în carne şi oase, trebuiam cu atât mai mult să mă dărui cu totul crezului meu, fără să-mi cruţ interesele şi, dacă ar fi trebuit, fără să-mi cruţ chiar viaţa.

Cu toate acestea, mi-a rămas în amintire o impresie penibilă, care mi s-a întipărit şi mai mult în minte, în urma unui accident stupid, întâmplat în aprilie 1932.

De câtva timp, *Bund-ul* dintr-un sat vecin se vedea împiedicat în dezvoltarea lui de contrapropaganda unui potcovar, anume Herzfeld, care se bucura de mare

autoritate printre țărani, atât din cauza forței sale fizice, cât și din cauza felului lui glumeț și a ușurinței sale de a vorbi. Luase *Bund-ul* drept țintă, își bătea joc pe față de șefii săi și, în general, împrăștia în lung și-n lat tot felul de zvonuri cu caracter subversiv și antipatriotic. *Bund-ul* local, nereușind să-l pună cu botul pe labe, m-a chemat pe mine în ajutor. Am raportat acest lucru șefilor mei și mi-au dat mână liberă. Lam întins, deci, lui Herzfeld o cursă, el s-a lăsat prins, și o duzină dintre tinerii mei, înarmați cu bâte, s-au aruncat asupra lui. S-a bătut ca un leu, i-a dat gata pe doi, dar ceilalți, furioși că au căzut dintr-ai lor, au dat în el ca smintiții. Când am intervenit și eu, era prea târziu: Herzfeld zăcea la pământ cu craniul zdrob.it.

În aceste condițiuni, a fost imposibil să se evite ancheta. Dar șefii partidului național-socialist și ai *Bund-ului* s-au descurcat, poliția nu s-a dat în vânt să-și facă datoria, s-au găsit martori care au arătat că a fost vorba de o încăierare la beție pentru o fată și afacerea a fost clasată.

Desigur, dacă lucrurile s-ar fi întâmplat cu două luni mai devreme, poliția ar fi fost foarte riguroasă față de un camarad din S.A. Compromis în asemenea împrejurări și atitudinea ei mai împăciuitoare față de noi nu era desigur fără nicio legătură cu succesul triumfal al Führerului, care, cu cincisprezece zile mai înainte, la alegerile prezidențiale, a ieșit al doilea după mareșalul Hindenburg, cu magnifica cifră de paisprezece milioane de voturi.

M-am gândit atunci că dacă moartea lui Herzfeld s-ar fi întâmplat *înainte* de alegeri, e posibil că poliția ar fi împins lucrurile mai departe, în care caz ar fi avut loc un proces și aș fi fost din nou la închisoare. În ceea ce mă privea, eram gata să înfrunt din nou orice pentru o cauză justă, dar mă întrebam cu spaimă ce ar fi făcut nevasta mea în acest caz la fermă, singură și cu trei copii mici. N-ar fi putut să

aştepte nimic de la bătrânul Wilhelm, cât despre Jeseritz, îl cunoşteam prea bine ca să-mi închipui că ar fi revenit asupra hotărârii sale de a nu ne ajuta cu un pfenig, „orice s-ar întâmpla".

Elsie îşi dădea bine seama că se petrecea ceva cu mine şi-mi punea mereu întrebări la care mă feream să răspund. Dar în realitate, toate acestea mă îngrijorau amarnic. Câteodată, aveam chiar slăbiciunea să-mi închipui că ar fi o uşurare pentru mine dacă aş găsi o slujbă într-o regiune unde activitatea mea politică trecută nu ar fi cunoscută şi unde şefii partidului m-ar fi lăsat, prin urmare, în pace. Dar îmi dădeam repede seama că nu era decât o copilărie. Era aproape imposibil să găseşti de lucru în Germania de atunci şi ştiam bine că dacă n-aş fi fost un militant cunoscut pentru credinţa sa, niciodată partidul nu m-ar fi recomandat lui von Jeseritz, şi niciodată von Jeseritz nu m-ar fi angajat şi nici nu mi-ar fi încredinţat, mai târziu, ferma.

Am reuşit, nu fără bătaie de cap, să pun pe picioare escadronul de miliţieni pe care Himmler mi-a ordonat să-l înfiinţez. Cu deplinul asentiment al oamenilor mei, i-am trimis lui Himmler, pentru fiecare, câte un dosar de candidatură în S.S. Dosarele acestea mi-au luat timp şi-am avut mult de furcă, mai ales la stabilirea genealogiei candidaţilor, pe care am studiat-o eu însumi cu minuţiozitate, la oficiile de stare civilă şi am urmărit-o cât mai departe în trecut, ştiind ce importanţă acorda partidul purităţii rasiale la recrutarea membrilor S.S. Totuşi am notat, în anexa raportului meu, că nu am crezut de cuviinţă să ataşez şi dosarul meu pe lângă celelalte, deoarece ştiam că nu îndeplinesc condiţiile fizice cerute; într-adevăr S.S.-ul cerea candidaţilor o înălţime minimă de 1,80 m. Şi cel puţin, în această privinţă, eram foarte departe.

La 12 decembrie precis am primit răspunsul lui Himmler. Accepta candidaturile pe care le-am propus, mă felicita pentru grija pe care am pus-o la alcătuirea dosarelor şi m-anunța că, ținând seama de serviciile aduse, a hotărât să facă o excepție cu privire la persoana mea, în ce priveşte condițiunile fizice cerute şi că, prin urmare, mă primea în trupa de elită a Führerului cu gradul de *Oberscharfiihrer*[50].

Stăteam în picioare în fața mesei de bucătărie, rândurile din scrisoarea lui Himmler îmi jucau în fața ochilor, întreaga mea viață lua un curs nou.

Mi-a fost foarte greu s-o fac pe Elsie să înțeleagă ce fericire neaşteptată era pentru mine primirea în S.S. Am avut, cu această ocazie, pentru prima oară în viața noastră comună, câteva discuții destul de aprinse, mai ales atunci când a trebuit să iau banii, economisiți cu atâtea chinuri, pentru fermă, ca să-mi fac o uniformă. I-am explicat Elisei, cu răbdare, că ideea de a cumpăra o fermă era acum depăşită şi că, la drept vorbind, n-am avut niciodată altă vocație decât aceea a armelor şi că trebuia să mă folosesc de ocazia care mi s-a oferit pentru a-mi relua meseria. Ea îmi obiectă că S.S. Nu e o formație militară, că, de altfel, nu primeam soldă, că, mai ales, nimeni nu putea garanta că victoria partidului era un lucru sigur şi că, de fapt, eu însumi recunoscusem că la alegerile care au urmat, după alegerile prezidențiale, partidul pierduse multe voturi. Când a ajuns aici, i-am închis gura cu brutalitate, neputând tolera ca să pună la îndoială, nici măcar o clipă, succesul Mişcării noastre.

Acest succes, pe care-l aşteptam atunci cu toată credința – mai puțin din convingere – a venit mai devreme decât m-aşteptam.

---

[50] Grad în trupele hitleriste S.S. Şi S.A.

Nu trecuse nicio lună de la această discuție, că Führerul a şi devenit Cancelarul Reichului şi câteva săptămâni mai târziu, partidul național-socialist, zdrobind şi înlăturând întreaga opoziție, s-a instalat la putere ca stăpân.

1934

În iunie am primit ordin să plec la S. Cu escadronul meu, ca să particip la o trecere hi revistă a cavalerişt ilor S.S. Defilarea pe străzile împodobite cu steaguri şi zvastice s-a desfăşurat conform unui plan, într-o ordine impunătoare şi în mijlocul entuziasmului exemplar al populației. Himmler, după ce ne-a inspectat în mod minuțios, a ținut un discurs care mi-a făcut o impresie profundă. La drept vorbind, ideile pe care le-a expus mi-erau de mult cunoscute, ca de altfel oricărui membru din S.S. Dar când le-am ascultat, la această sărbătoare solemnă, din gura *Reichsfurer-ului* însuşi, mi s-au părut o nouă şi strălucită confirmare a adevărului lor.

Reichsfuhrer-ul aminti mai întâi de grelele luni prin care a trecut S.S.-ul şi partidul național-socialist, înainte de luarea puterii, atunci când „oamenii ne întorceau spatele şi mulți dintre ai noştri au cunoscut închisoarea". Dar mulțumită Domnului, Mişcarea şi S.S. Au trecut cu bine prin această încercare. Şi acum, prin voința Germaniei, am repurtat victoria.

Această victorie, a afirmat solemn *Reichsfuhrer-ul,* n-a schimbat nimic şi nu va schimba nimic din starea de spirit a Corpului negru. Membrii din S.S. Vor rămâne în zilele însorite ceea ce au fost şi în timpul furtunii: soldați care nu cunosc altceva decât sentimentul onoarei. Dintotdeauna, adăugă el, din epoca străveche a Cavalerilor Teutoni,

onoarea a fost considerată ca idealul suprem al soldatului. Dar atunci nu se ştia prea bine ce este onoarea. Şi, în practică, soldaţii aveau adesea greutatea de a alege dintre mai multe căi pe aceea care să li se pară lor mai onorabilă. Această greutate, spuse *Reichsfuhrer-ul* cu o figură fericită, nu mai există pentru un membru din S.S. Führerul nostru Adolf Hitler a definit o dată pentru totdeauna ce este onoarea unui membru din S.S. El a făcut din această definiţie deviza trupei sale de elită: „Onoarea ta – a spus el – este credinţa ta". De aci înainte, prin urmare, totul e cât se poate de simplu şi luminos. Nu mai există probleme de conştiinţă. E destul să fii credincios, să te supui. Datoria noastră, singura noastră datorie, e să ne supunem. Şi, mulţumită acestei supuneri absolute, consimţită în spiritul adevărat al Corpului negru, suntem siguri că nu ne vom mai înşela niciodată, că vom fi totdeauna pe drumul cel drept, că vom servi neclintiţi, în zilele bune ca şi în cele rele, principiul etern: Germania, Germania înainte de toate.

După discurs, Himmler a primit pe şefii partidului naţional-socialist şi ai S.S.-ului. Ţinând seama de modestia gradului meu, am fost surprins că m-a chemat şi pe mine.

Ne-a primit într-o încăpere a primăriei, stând în picioare la o masă mare şi goală.

— *Oberscharfiihrer* Lang, ai luat parte la executarea lui Kadow, nu-i aşa?

— *Jawohl, Herr Reichsfuhrer.*

— Ai stat cinci ani la închisoarea din Dachau?

— *Jawohl, Herr Reichsfuhrer.*

— Şi înainte de asta, ai fost în Turcia?

— *Jawohl, Herr Reichsfuhrer.*

— În calitate de subofiţer?

— *Jawohl, Herr Reichsfuhrer.*

— Eşti orfan?

— *Jawohl, Herr Reichsfuhrer.*

M-am simțit decepționat, trăsnit. Himmler își amintea perfect de fișa mea, dar nu-și amintea că s-a mai servit de ea.

Urmă o scurtă tăcere, el se uită atent la mine și continuă:

— Acum doi ani te-am întâlnit la colonelul baron von Jeseritz?

— *Jawohl, Herr Reichsfuhrer.*

— Colonelul baron von Jeseritz te folosește ca fermier?

— *Jawohl, Herr Reichsfuhrer.*

Ochelarii săi străfulgerară deodată și mă întrebă cu asprime:

— Ți-am mai pus o dată aceste întrebări?

M-am bâlbâit:

— *Jawohl, Herr Reichsfuhrer.*

Privirea să mă străpunse prin ochelari:

— Și te-ai gândit că nu-mi mai aminteam de asta?

I-am răspuns, după o sforțare:

— *Jawohl, Herr Reichsfuhrer.*

— N-ai avut dreptate.

Îmi zvâcnea inima, am înțepenit în poziția de drepți cu atâta rigiditate, că au început să mă doară mușchii și am pronunțat limpede și tare:

— N-am avut dreptate, *Herr Reichsfuhrer.*

Îmi spuse încet:

— Un soldat nu trebuie să se îndoiască de șeful său.

După asta urmă o lungă tăcere. Eram împietrit de rușine. Prea puțin interesa că obiectul îndoielii mele era un lucru mărunt. Dar mă îndoisem. Spiritul ovreiesc de critică și denigrare se strecurase în sufletul meu: am îndrăznit să-mi judec șeful.

Reichsfuhrer-ul mă privi atent și continuă:

— Asta n-are să se mai întâmple.

— *Nein, Herr Reichsfuhrer.*

Urmă o nouă tăcere; după care spuse simplu şi firesc:

— Aşadar, să nu mai vorbim de asta.

Mă trecu un fior, am înţeles că mi-a redat încrederea. Mă uitam la *Reichsfuhrer.* Mă uitam la trăsăturile sale aspre, inflexibile, care-mi dădeau sentimentul unei depline siguranţe.

Reichsfuhrer-ul îşi fixă ochii săi reci pe un punct din spaţiu, puţin deasupra capului meu, şi continuă, ca şi cum ar fi citit:

— *Oberscharfiihrer,* am avut ocazia să-mi fac o părere despre dumneata în legătură cu activitatea dumitale de membru în S.S. Sunt fericit să-ţi pot spune că această părere este favorabilă. Eşti calm, modest, hotărât. Nu eşti lăudăros, ci laşi faptele să vorbească pentru dumneata. Te supui la orice oricând, şi eşti capabil de iniţiativă şi organizare, în măsura în care ţi se lasă loc pentru asta. Am apreciat în mod deosebit, în această privinţă, dosarele pe care mi le-ai trimis. Ele dovedesc o adevărată migală germană.

Sublinie cu putere:

— *Ihre besondere Stărke ist die Praxis.*[51]

Îşi îndreptă privirea asupra mea şi adăugă:

— Sunt fericit să-ţi pot spune că experienţa dumitale din închisoare poate fi folositoare pentru S.S.

Ochii lui se fixară din nou deasupra capului meu şi, pe negândite, fără nicio oprire şi fără să caute măcar un singur cuvânt, continuă:

— Partidul este pe cale să pună la punct, în diferite părţi ale Germaniei, lagăre de concentrare, care au de scop să regenereze pe criminali prin muncă. În aceste lagăre vom fi

---

[51] Tăria dumitale deosebită este practica.

de asemenea constrânşi să închidem pe duşmanii statului naţional-socialist, pentru a-i apăra împotriva indignării concetăţenilor lor. Şi aici scopul este, înainte de toate, educativ. E vorba ca, printr-o viaţă simplă, activă, disciplinată, conştiinţa lor să se educe şi să fie readusă pe drumul cel drept, îmi propun, continuă el, să-ţi încredinţez pentru început un post în administraţia *Konzentrationslager-u*lui[52] din Dachau. Vei primi remuneraţia corespunzătoare gradului dumitale, precum şi diverse indemnizaţii. Vei primi, în afară de asta, locuinţă, căldură şi hrană. Te va însoţi familia dumitale.

Făcu o pauză.

— 0 viaţă de familie cu adevărat germană mi se pare a fi o condiţie preţioasă pentru stabilirea morală a oricărui membru în S.S. Care ocupă un post administrativ într-un KL.

Se uită la mine:

— Totuşi, nu va trebui să consideri asta ca un ordin, ci numai ca o propunere. Depinde de dumneata să accepţi sau să refuzi. Personal, cred că într-un asemenea post, experienţa dumitale din închisoare şi calităţile dumitale proprii vor fi deosebit de folositoare partidului naţional-socialist. Totuşi, în urma serviciilor pe care le-ai adus, îţi las libertatea să arăţi dacă ai şi alte dorinţi.

Am şovăit puţin şi i-am spus:

— *Herr Reichsfuhrer,* doresc să vă semnalez că sunt angajat prin scrisoare pe o perioadă de zece ani de către colonelul baron von Jeseritz.

— Angajamentul este reciproc?

— *Nein, Herr Reichsfuhrer.*

---

[52] Lagăr de concentrare.

— N-ai prin urmare, în ce te priveşte, nicio garanție că-ți vei păstra slujba.

— *Nein, Herr Reichsfuhrer.*

— În acest caz, mi se pare că nu pierzi nimic dacă-l părăseşti.

— *Nein, Herr Reichsfuhrer.* Numai dacă permite Herr von Jeseritz.

Îi flutură un surâs pe buze.

— Are să-ți permită, fii sigur de asta.

Continuă:

— Gândeşte-te şi dă-mi răspunsul dumitale în opt zile.

Bătu uşor pe masă din vârful degetelor:

— Asta-i tot.

L-am salutat, mi-a răspuns şi am ieşit.

M-am întors la heleşteu abia a doua zi. Copiii dormeau. Am stat la masă cu Elsie, mi-am îndesat pipa, mi-am aprins-o şi m-am dus să mă aşez pe banca din curte. Era călduț, era o noapte foarte luminoasă.

Într-o clipă a venit şi Elsie şi am pus-o în curent cu propunerea lui Himmler. După ce-am terminat, s-a uitat lung la mine. Îşi ținea mâinile pe genunchi şi nu; făcea nici cea mai mică mişcare din cap. După puțin timp, am continuat:

— La început, condițiile materiale nu vor fi cu mult mai bune decât aici, numai că tu vei avea mai puțin de lucru.

A răspuns fără să mişte din cap:

— Nu-i vorba de mine.

Am continuat:

— Situația se va îmbunătăți când voi fi ofițer.

— Are să te facă oare ofițer?

— Da. Sunt vechi în partid şi se va ține seama şi de serviciile mele din timpul războiului.

Elsie întoarse capul spre mine şi văzui că părea mirată.

— Ofițer ai vrut să fii totdeauna, nu-i aşa?

— Da!

— De ce şovăi, atunci?

Mi-am aprins din nou pipa şi am spus:

— Nu-mi place.

— Ce nu-ți place?

— Închisoarea este tot închisoare. Chiar şi pentru un paznic.

Şi-a încrucişat mâinile.

— Ei, bine, în acest caz, e limpede: trebuie să refuzi.

N-am răspuns şi, după o clipă, Elsie a continuat:

— *Reichsfuhrer-ul* \ ar avea ceva împotriva ta, dacă ai spune nu?

— Desigur că nu când un şef îl lasă pe un soldat să aleagă, n-ar putea să aibă nimic împotriva alegerii pe care o face.

Simțeam că Elsie se uită la mine şi-am întrebat-o:

— Dar ție îți place?

A răspuns fără şovăială:

— Nu, nu-mi place. Nu-mi place de loc.

Şi a adăugat imediat:

— Dar tu iai trebuie să ții seama de ceea ce gândesc eu.

Am tras câteva fumuri din pipă, apoi m-am aplecat. Am luat un pumn de pietricele şi le-am jucat în palmă.

— *Reichsfuhrer-ul* e de părere că numai într-un KL voi putea fi folositor partidului.

— Într-un KL?

— *Konzentrationslager.*

— De ce e de părerea asta?

— Fiindcă am stat cinci ani la închisoare.

Elsie s-a sprijinit cu cotul de spateaza băncii şi a privit în gol.

— Şi aici eşti folositor.

Am spus încetişor:

— Desigur, şi aici sunt folositor.

— Şi-apoi, e o treabă care-ți place.

M-am gândit o clipă şi i-am râs în nas.

— De asta nu se poate ține seama. Dacă sunt mai folositor partidului într-un KL, într-un KL trebuie să mă duci.

— Dar poate că eşti mai folositor aici?

M-am ridicat.

— *Reichsfuhrer-ul* nu e de părerea asta.

Am aruncat cu pietricele – una câte una – în colacul de piatră al fântânii, am scuturat pipa de cizmă ca să dau afară cenuşa şi am intrat în casă. Am început să mă dezbrac şi într-o clipă Elsie a fost lângă mine. Era târziu, eram obosit, dar n-am reuşit s-adorm.

A doua zi, după prânz, Elsie a culcat copiii înainte de a spăla vasele. M-am aşezat pe un scaun în fața ferestrei şi mi-am aprins pipa. Elsie stătea cu spatele la mine, auzeam clinchetul uşor al farfuriilor care se atingeau una de alta în chiuvetă. În fața mea, cei doi plopi aşezați de o parte şi de alta a barierei străniceau în soare. Am auzit glasul lui Elsie:

— Ce-ai hotărât?

Am întors capul spre ea. Nu i-am văzut decât spatele. Stătea aplecată peste chiuvetă.

— Nu ştiu.

Am observat că începe să se cocoşeze. Farfuriile scoaseră un clinchet uşor şi mă gândeam: „Munceşte prea mult. Se oboseşte prea tare”. Am întors capul şi m-am uitat din nou la plopi.

Ea a continuat:

— De ce nu te angajezi în armată?

— Un membru din S.S. Nu se angajează în armată.

— Poți să ai şi un alt post în S.S.?

— Nu ştiu. *Reichsfuhrer-ul* nu mi-a spus.

După asta, a urmat o scurtă tăcere şi apoi am spus:

— În armată se ține seama foarte mult de instrucție la avansare.

— Şi în S.S.?

— Contează mai mult spiritul de corp. Şi practica.

M-am întors pe jumătate spre ea şi am adăugat:

— *Meine besondere Sturke ist die Praxis.*

Ea luă o cârpă din cui şi începu să şteargă vasele. Totdeauna începea cu farfuriile şi le aranja rând pe rând în bufet.

— De ce nu-ți place să lucrezi într-un KL?

O auzeam umblând încoace şi încolo în spatele meu. Îşi scosese saboții şi aluneca uşor pe podea. Lam spus, fără să mă întorc:

— E o meserie de păzitor de ocnaşi.

Am adăugat după o clipă:

— Şi apoi, acolo n-o să avem cai.

— *Ach!* a exclamat Elsie, caii tăi!

Sună o farfurie, luându-şi locul ei pe poliță. Paşii Elsei alunecau pe podea. S-a oprit.

— Se dă locuință?

— Da, şi căldură. Şi hrană. Mie, cel puțin. Apoi, mai sunt primele. Şi ai să poți să stai acasă.

— Ah! Da! Spuse Elsie.

M-am întors. Ea stătea în picioare în fața bufetului. Stătea cu spatele la mine.

— Te văd cam obosită, Elsie.

Mă înfruntă şi se îndreptă din şale:

— Mă simt foarte bine.

Mi-am reluat poziția. Uşciorul ferestrei îmi ascundea pe jumătate plopul din dreapta şi am observat că bariera trebuia vopsită din nou...

Elsie a continuat:

— Deținuții din KL, sunt bătuți?

I-am răspuns scurt:

— Sigur că nu în statul național-socialist asemenea lucruri nu sunt posibile.

Am adăugat:

— KL-urile au un scop educativ.

O coțofană veni în zbor repezit şi se opri în vârful plopului din dreapta. Am împins puțin fereastra ca s-o văd mai bine. Mâna lăsă o urmă pe geam şi mă simții contrariat.

Am spus cu glas tare:

— Şi tata a vrut să fie ofițer. Dar n-a fost primit. Avea ceva la plămâni.

Şi deodată, se făcu ca şi cum aveam doisprezece ani: spălam geamurile mari din salon, şi din când în când, aruncam o privire piezişă spre portretele ofițerilor. Stăteau, acolo, aşezate în ordine ierarhică crescândă, de la stânga la dreapta. Unchiul Franz nu era printre ei. Şi unchiul Franz ar fi vrut să fie ofițer, dar nu avea destulă şcoală.

— Rudolf, m-a strigat Elsie.

Şi am auzit cele două uşi ale dulapului din perete lovindu-se una de alta.

— Vrei să te faci ofițer, la asta visezi tu, *nicht wahr?*

I-am răspuns cu nerăbdare:

— Dar nu în condițiile astea. Nu într-un lagăr.

— Ei bine, refuză atunci!

Elsie puse cârpa de vase pe speteaza scaunului. Mă întorsei pe jumătate. Ea se uita la mine şi, deoarece nu spuneam nimic, repetă:

— Refuză atunci!

M-am sculat.

— *Reichsfuhrer-ul* e de părere că aş putea fi mai folositor într-un KL.

Elsie trase sertarul mesei şi începu să aranjeze furculiţele. Le punea pe fundul sertarului ca apoi să le strângă una lângă alta. Mă uitam la ea în tăcere, apoi am luat cârpa de vase de pe speteaza scaunului şi am şters urma lăsată de mâna mea pe geam.

Au mai trecut trei zile după asta şi într-o dimineaţă, după masa de prânz, am scris *Reichsfiuhrer-ului* că accept propunerea lui. I-am arătat şi lui Elsie scrisoarea înainte de-a o lipi. A citit-o încetişor, apoi a pus-o în plic şi a pus plicul pe masă.

Puţin ni ai târziu, mi-a amintit că trebuie să mă duc la Marienthal ca să potcovesc iapa.

Timpul trecea repede şi linişţit la Dachau. Lagărul era organizat într-un mod exemplar: deţinuţii erau supuşi unei discipline riguroase şi am regăsit acolo, cu un adânc sentiment de mulţumire şi împăcare, rutina inflexibilă a vieţii de cazarmă. La 13 septembrie 1936, numai doi ani după sosirea mea la KL, am avut bucuria să fiu numit *Untersturmfuhrer*[53]. Începând cu această dată, avansările au urmat repede, una după alta. În octombrie 1938 am fost înaintat *Obersturmfuhrer* şi în ianuarie 1939, *Hauptsturmfuhrer.*

Puteam de aci înainte să privesc cu încredere viitorul meu şi alor mei. În 1937, Elsie îmi dărui un băiat, căruia i-am dat numele de Franz, în amintirea unchiului meu. S-a mărit astfel la patru numărul copiilor: Karl, cel mai mare, avea şapte ani, Katherina, cinci ani, şi Hertha, patru ani. După ce-am fost numit ofiţer, în locul unei jumătăţi de vilă, în care trăiam destul de strâmtoraţi, am căpătat o vilă

---

53 *Untersturmfuhrer:* sublocotenent; *Obersturmfiihrer:* locotenent *Hauptsturmfuhrer:* căpitan (din trupele S.S. Sau S.A.).

întreagă, mult mai confortabilă şi mai bine aşezată. Solda de ofițer îmi permitea o viață mai îndestulată şi după toți aceşti ani de lipsuri, a fost o mare uşurare că nu mai trebuia să tremurăm pentru fiecare pfenig.

După câteva luni de la înaintarea mea la gradul de *Hauptsturmfuhrer,* trupele noastre pătrunseră în Polonia. În aceeaşi zi, cerui să plec pe front.

Răspunsul a venit, opt zile mai târziu, sub forma unei circulare a *Reichsfuhrer-ul\ui.* Mulțumea numeroşilor ofițeri S.S. Din KL, care, într-un adevărat spirit al Corpului negru, se oferiseră ca voluntari în campania din Polonia, totuşi, trebuiau să înțeleagă că *Reichsfuhrer-ul* nu putea, fără să dezorganizeze lagărele, să satisfacă toate aceste dorințe. Le cerea, deci, să se abțină în viitor să le reînnoiască şi să-i lase lui în grijă de a-i numi personal în *Waffen S.S.* Pe acei din administrația lagărelor de care s-ar putea, la rigoare, lipsi.

În ce mă privea, însemna că-mi lasă o slabă speranță pentru viitor. Căci eram în administrația lagărelor de cinci ani, urcasem toate treptele, şi erau puține şanse, prin urmare, ca alegerea *Reichsfuhrer-ului* să cadă asupra mea. Mă resemnam greu la această viață de funcționar pe care o duceam acum, mai ales când mă gândeam la camarazii mei, care se luptau pe front.

Polonia, după cum era de aşteptat, fu repede lichidată, apoi războiul se potoli, veni primăvara lui 1940, se vorbea din ce în ce mai mult de o ofensivă fulgerătoare, şi Führerul pronunță la începutul lui mai un important discurs în Reichstag. El declară că acum, când Polonia a încetat să mai existe, şi când Dantzigul s-a întors la patria-mumă, democrațiile nu mai aveau niciun motiv să se opună unei reglementări paşnice cu Reichul a problemelor Europei. Dacă n-o făceau, era din cauza stăpânilor lor ovrei care se

opuneau. Concluzia era limpede: ovreimea mondială crezuse că-i momentul favorabil să înjghebe o coaliție împotriva Reichului şi să încerce astfel încheierea definitivă a socotelilor cu național-socialismul. În această luptă, Germania era constrânsă o dată mai mult să-şi joace destinul. Dar democrațiile se înşelau amarnic, dacă-şi închipuiau că ruşinea din 1918 s-ar mai putea repeta vreodată. Cel de al III-lea Reich începea lupta cu o voință inflexibilă şi Führerul declara solemn că duşmanii statului naționalsocialist vor fi repede şi aspru pedepsiți. Cât despre ovrei peste tot unde va fi posibil, şi pretutindeni unde îi vom întâlni în drumul nostru, vor fi exterminați.

Trei zile după acest discurs, am primit ordin de la *Reichsfuhrer-ul* S.S. Să mă duc în Polonia şi să transform o fostă cazarmă de artilerişti polonezi într-un lagăr de concentrare. Acest nou KL trebuia să se numească Auschwitz, după numele celui mai apropiat oraş.

Am hotărât ca Elsie şi copiii să rămână deocamdată la Dachau şi am plecat eu, *Obersturmfuhrer-ul* Setzler, h*auptscharfuhrer-ul*[54] Benz şi un şofer. Am ajuns la Auschwitz la miezul nopții, am dormit într-o casă rechiziționată şi a doua zi am vizitat fosta cazarmă. Era aşezată la vreo trei kilometri de oraş. Dar KL trebuia să se întindă mult mai departe decât cazărmile artileriştilor polonezi şi trebuia să mai cuprindă şi un alt *Lager*[55], izolat printr-o îngrăditură deosebită, aproape de localitatea Birkenau. În jurul celor două lagăre, o zonă vastă, având o suprafață de opt mii de hectare, fusese expropriată, pentru a fi supusă unei culturi intensive şi pentru aşezarea unor instalații industriale.

---

[54] Adjutant.

[55] Lagăr.

Am parcurs-o de la un capăt la celălalt. Terenul era perfect plat, brăzdat de bălțoace şi păduri. Drumurile erau într-o stare proastă, abia se vedea că-s drumuri, şi se pierdeau în nişte paragini. Tot timpul cât dură inspecția, n-am întâlnit țipenie de om. Am oprit maşina şi am făcut câteva sute de metri pe jos, ca să-mi dezmorțesc picioarele. Aerul era neplăcut, plutea un miros de bălțoacă împuțită. Domnea o linişte deplină. Orizontul se întindea, ca să spun astfel, la nivelul pământului. Forma o dungă neagră, abia întretăiată ici-colo de câteva boschete. Cu tot anotimpul, cerul era scund şi ploios, şi deasupra orizontului se întindea un şir cenuşiu de nori. Oricât de departe vedeai cu ochiul, nu se zărea o singură ridicătură de pământ. Totul era plat, pustiu, imens. M-am întors, şi când m-am urcat în maşină m-am simțit fericit.

Cazărmile poloneze erau pline de paraziți şi prima mea grijă a fost să le curăț. Fabrica de insecticide ″Weerle şi Frischler” din Hamburg mi-a expediat o cantitate considerabilă de *Giftgas* sub formă de cristale. Deoarece mânuirea acestor cristale era foarte periculoasă, mi-a trimis şi doi tehnicieni în ajutor, care au procedat ei înşişi la dezinfectare, luând toate măsurile de precauție posibile. Un *Kommando* de prizonieri de război polonezi a fost pus la dispoziția mea pentru a ridica sârma ghimpată şi a instala posturi de observație, la cele două lagăre, care, după cum am mai spus, trebuiau să fie deosebite unul de altul, Auschwitz pentru deținuții ovrei şi Birkenau pentru prizonierii de război. Puțin mai târziu, au sosit trupele S.S. Şi au pus stăpânire pe cazărmi, au început să fie ridicate primele vile pentru ofițeri şi, în aceeaşi zi în care s-a terminat glorioasa campanie din Franța, a sosit primul transport de deținuți. I-am pus imediat să-şi construiască singuri lagărul.

În august, am putut s-o aduc pe Elsie şi copiii. Vilele ofițerilor erau aşezate cu spatele spre lagăr şi cu fața spre târgul Auschwitz, a cărui biserică, cu cele două clopotnițe elegante, se zărea de departe. Pe pământul acesta atât de uniform, cele două clopotnițe odihneau ochiul şi de aceea am îndreptat casele cu fața în această parte. Erau nişte vile de lemn mari şi confortabile, ridicate pe temelii de piatră şi împodobite cu terase, aşezate spre miazăzi, şi grădini. Elsie se simți foarte fericită în noua sa locuință şi-i plăcură mai ales instalațiile foarte moderne de încălzire centrală şi apă caldă cu care am înzestrat-o. A găsit fără greutate o bonă la Auschwitz, i-am pus la dispoziție doi deținuți pentru muncile mai grele.

Conform ordinelor *Reichsfuhrer-ului,* a trebuit să asigur, în afară de construcția lagărului, uscarea mlaştinilor şi a spațiilor inundate, care se întindeau de o parte şi de alta a râului Weichsel, pentru a le reda agriculturii. Îmi dădui îndată seama că trebuie să fac, aici, ceea ce mai făcusem pe terenul lui von Jeseritz, dar într-o măsură mult mai mare şi că niciun drenaj n-ar avea efect, dacă apele râului Weichsel n-ar putea fi oprite printr-un baraj. Am pus să se întocmească nişte planuri şi, făcând calcule de cea mai mare precizie în raport cu mâna de lucru de care dispuneam, l-am anunțat pe *Reichsfuhrer* că mi-ar trebui trei ani ca să termin lucrarea. Patru zile după aceasta, mi-a sosit răspunsul *Reichsfuhrer-ul\ui*: îmi acorda un an.

Reichsfuhrer-ul pedepsea sau chiar executa pe membrii din S.S. Pentru greşeli destul de mici, încât nu-mi făceam de loc iluzii asupra soartei care m-ar fi aşteptat, dacă barajul n-ar fi fost terminat în ziua hotărâtă. Gândul acesta îmi dădu puteri supraomeneşti. M-am instalat pe şantier, n-am dat o clipă de răgaz statului meu major şi i-am pus pe deținuți să muncească zi şi noapte. Mortalitatea printre ei s-

a ridicat la o cifră înspăimântătoare, dar, din fericire, lucrul nu ne-a pricinuit nicio neplăcere, deoarece noi transporturi umpleau automat golurile. Şi S.S.-iştii mei au plătit tribut operei întreprinse: mulți dintre ei îşi pierdură gradele pentru greşeli, pe care în alte împrejurări le-aş fi considerat fără mare importanță şi doi *Scharfuhrer-i,* din cauza unor neglijențe mai grave, fură împuşcați.

În cele din urmă, opera de artă fu terminată cu douăzeci şi patru de ore înainte de termenul fixat. *Reichsfuhrer-ul* în persoană veni s-o inaugureze şi în prezența ofițerilor din KL pronunță un discurs. Spuse că noi trebuie să ne considerăm *"pionierii Ostrauni* [56]-ului", ne felicită pentru rapiditatea exemplară a acestei „magnifice realizări" şi declară că statul național-socialist va câştiga războiul, pentru că a ştiut, atât în ceea ce priveşte conducerea operațiunilor, cât şi în privința eforturilor din domeniul economic, să recunoască importanța primordială a "factorului timp". Zece zile după vizita Re*ichsftihrer-ului, a*m fost încunoştințat de numirea mea în gradul de *Sturmscharfuhrer*[57]*.*

Barajul, din nefericire, se resimți puțin mai târziu de graba care s-a pus la construirea lui. Două săptămâni după vizita de inaugurare a lui Himmler, căzură ploi abundente în toată regiunea, apele râului Weichsel crescură în mod neaşteptat, şi o porțiune a splendidei opere de artă fu literalmente măturată. A trebuit să se ceară credite noi, să

---

[56] Spaţiul din Răsărit. Se referă la una din lozincile hitleriştilor, care propovăduiau „asigurarea spaţiului vital pentru germani", consideraţi „rasă superioară". Acest „spaţiu vital" urma să se extindă îndeosebi prin cotropirea unor vaste regiuni ale' U.R.S.S, (Provinciile Baltice, Ucraina, Caucazul), Poloniei etc.

[57] Comandant.

se începapă noi lucrări, în principiu pentru ″a consolida”, în fapt pentru a o reface în parte. Şi rezultatul n-a fost decât din cele mai proaste, deoarece – ca să fie într-adevăr solidă – întreaga muncă ar fi trebuit reluată de la început.

În urma eforturilor mele, KL-ul din Birkenau-Auschwitz deveni un oraş gigantic. Dar oricât de repede ai fi crescut lagărul, era încă prea mic pentru a primi afluxul din ce în ce mai masiv al deţinuţilor. Am trimis la conducerea S.S.-ului scrisori peste scrisori ca să se micşoreze ritmul trimiterilor. Am arătat că nu aveam nici destule barăci, nici hrană, pentru a adăposti şi hrăni atâta lume. Toate scrisorile rămâneau fără răspuns şi transporturile curgeau mereu. În consecinţă, situaţia din *Lager* a devenit înspăimântătoare, epidemiile făceau ravagii, nu existau mijloace de combatere a lor, şi cifra mortalităţii se urca vertiginos. Mă simţeam din ce în ce mai neputincios să fac faţă situaţiei de necrezut, care se crease prin sosirea zilnică de transporturi. Tot ce puteam să fac era să menţin ordinea în masa de deţinuţi de toate neamurile de care era ticsit lagărul. Dar şi asta era greu, căci pe măsură ce războiul se prelungea, tinerii şi straşnicii voluntari ai unităţilor „Cap de mort” fuseseră chemaţi pe front şi primisem, ca înlocuitori, oameni mai în vârstă din *Allgemeine S.S. Pr*intre aceştia se aflau, din nefericire, elemente destul de dubioase şi abuzurile şi corupţiile de care s-au lăsat repede antrenaţi îmi complicară foarte mult sarcina.

Trecură astfel câteva luni, apoi, la 22 iunie, Fuhrerul a pornit Wehrmachtul contra Rusiei; la 24, am primit o circulară de la *Reichsfuhrer,* prin care eram informat că se permitea de-aci înainte ofiţerilor din KL să ceară trimiterea lor pe front; în aceeaşi seară m-am oferit ca voluntar şi, şase zile mai târziu, am fost chemat de Himmler la Berlin.

M-am dus cu trenul, conform ultimelor instrucțiuni, care ordonau economisirea severă a benzinei. Capitala era în friguri, străzile pline de uniforme, trenurile înțesate de trupe. Se anunțau primele victorii germane contra bolşevicilor.

Reichsfuhrer-ul m-a primit în aceeaşi seară. Ofițerul de ordonanță m-a introdus în biroul său şi a ieşit, închizând în urma lui, cu grijă, uşa dublă. L-am salutat şi după ce *Reichsfuhrer-ul* mi-a răspuns la salut am înaintat spre el.

Camera nu era luminată decât de o lampă de bronz cu picior, care stătea pe biroul său. *Reichsfuhrer-ul* era în picioare, stătea nemişcat şi obrazul lui era în umbră.

A făcut un gest uşor cu mâna dreaptă şi mi-a spus cu curtoazie:

— la loc, te rog.

M-am aşezat. Stăteam în cercul de lumină al lămpii şi aveam sentimentul că mi se poate citi în adâncul sufletului.

În aceeaşi clipă sună telefonul, Himmler ridică receptorul şi-mi făcu semn cu mâna cealaltă să rămân locului. L-am auzit pe *Reichsfuhrer* vorbind de un anume Wulfslang şi de KL-ul din Auschwitz, mă simțeam prost că sunt acolo, şi-am încetat deodată să mai ascult. Am lăsat ochii în jos şi m-am dedat cu totul cercetării în amănunt a celebrei garnituri de birou în marmură verde sculptată, care împodobea masa lui de lucru. Era un cadou primit de la KL-ul din Buclienwald cu ocazia *Julfest*[58]-ului. Erau nişte artişti într-adevăr surprinzători în Buchenwald! Mi-am notat să caut dacă nu cumva se aflau artişti şi printre ovreii mei.

După ce receptorul fu trântit în furcă, ridicai ochii.

---

58 Sărbătoarea solstițiului de iarnă.

— *Sturmbannfuhrer,* îmi spuse îndată Himmler, sunt fericit să-ți spun că Inspectorul lagărelor, *Gruppenfuhrer*[59] Goertz, mi-a trimis un excelent raport asupra activității dumitale de *Lagerkommandant* la KL Auschwitz. Pe de altă parte, am auzit că mi-ai trimis o cerere ca să pleci pe front.

— E adevărat, *Herr Reichsfuhrer.*

— Ce trebuie să înțeleg: că asculți de un sentiment patriotic sau că funcția dumitale la KL Auschwitz nu-ți place?

— Ascult de un sentiment patriotic, *Herr Reichsfuhrer.*

— Sunt fericit. Nu-i vorba să schimbăm misiunea dumitale. Față de anumite proiecte, consider prezența dumitale la Auschwitz ca indispensabilă.

Urmă o scurtă tăcere, după care-mi spuse:

— Ceea ce am să-ți comunic acum e secret. Îți cer să juri pe cuvânt de onoare c-ai să păstrezi cea mai desăvârşită tăcere cu privire la ce-am să-ți spun.

Mă uitam la el. Atâtea lucruri în S.S. Erau confidențiale, secretul era atât de legat de activitatea noastră generală, încât se părea că nu-i necesar să ceri de fiecare dată un jurământ.

— Trebuie să înțelegi, continuă Himmler, că nu-i vorba de un simplu secret de serviciu, ci (a pronunțat răspicat cuvintele) de un adevărat secret de stat.

Se dădu puțin înapoi, în umbră, şi rosti cu vocea gravă:

— *Sturmscharfuhrer,* vrei să juri pe onoarea dumitale de ofițer S.S. Că n-ai să divulgi nimănui secretul?

Am spus fără şovăială:

— Jur pe onoarea mea de ofițer S.S.

---

[59] General.

— Îți semnalez, continuă după o clipă, că eşti legat să nu-l divulgi nimănui, nici superiorului dumitale ierarhic, *Brigaciefuhrer-ul* Goertz.

Mă simțeam prost. Lagărele, depinzând direct de *Reichsfuhrer,* nu era anormal să-mi dea instrucțiuni, care să nu treacă mai întâi pe la Goertz. Dar era cu totul surprinzător să mi le dea fără ştirea lui, fără ca el să le poată cunoaşte măcar.

— Nu trebuie să te miri de aceste dispoziţiuni, continuă Himmler, ca şi cum mi-ar fi ghicit gândurile. Ele nu dovedesc niciun fel de neîncredere cu privire la inspectorul lagărelor *Gruppenfuhrer* Goertz. El va fi pus în curent mai târziu, când voi socoti eu de cuviință.

Reichsfuhrer-ul mişcă capul, şi partea de jos a feței i se luminează. Buzele sale subțiri erau strânse.

— Fuhrerul, rosti el cu vocea limpede, a ordonat soluționarea definitivă a problemei ovreieşti în Europa.

Făcu o pauză, după care adăugă:

— Ai fost ales ca să execuți această sarcină.

L-am privit. Mi-a spus cu asprime:

— Pari speriat. Totuşi ideea de-a isprăvi cu ovreii nu este nouă.

— *Nein, Herr Reichsfuhrer.* Sunt numai mirat că m-ați ales pe mine...

Mi-o tăie scurt:

— Ai să afli motivele acestei alegeri. Ele îți fac cinste.

Continuă:

— Fuhrerul gândeşte că dacă nu-i vom extermina pe ovrei acum, vor extermina ei mai târziu poporul german. Iată deci cum se pune problema: ei sau noi.

Îmi spuse apăsând cu putere pe fiecare cuvânt:

— *Sturmbannfuhrer,* în timp ce tinerii germani se bat contra bolşevismului, avem dreptul să lăsăm poporul german să treacă printr-un asemenea pericol?

Am răspuns fără şovăială:

— *Nein, Herr Reichsfuhrer.*

Îşi lipi palmele de centironul său şi spuse cu un aer de adâncă mulţumire:

— Niciun german n-ar putea să răspundă altfel.

Urmă o scurtă tăcere, după care ochii săi reci s-au fixat asupra unui punct deasupra capului meu şi a continuat ca şi cum ar fi citit dintr-o carte:

— Am ales KL Auschwitz ca loc de execuţie şi pe dumneata ca executant. Am ales KL Auschwitz deoarece, fiind situat la întretăierea a patru linii de cale ferată, este uşor accesibil pentru transporturi. În afară de asta, regiunea este izolată, puţin populată şi, prin urmare, oferă condiţii favorabile pentru desfăşurarea unei operaţiuni secrete.

Lăsă să-i cadă privirile asupra mea.

— Te-am ales pe dumneata pentru talentul dumitale organizatoric...

Se mişcă uşor în umbră şi spuse limpede şi apăsat:

— ... şi pentru rarele dumitale calităţi morale. Trebuie să ştii, urmă el îndată, că există de pe-acum trei lagăre de exterminare în Polonia: Belzek, Wolzek şi Treblinka. Aceste lagăre nu sunt mulţumitoare. În primul rând: sunt mici şi aşezarea lor nu permite extinderea. În al doilea rând: sunt prost servite. În al treilea rând: metodele folosite sunt realmente defectuoase. După raportul *Lagerkoinmandant-ul* din Treblinka, nu s-au putut lichida, în şase luni, mai mult de 80.000 bucăţi.

Reichsfuhrer-ul făcu o pauză şi spuse pe un ton aspru:

— Rezultatul acesta e ridicol. Peste două zile, continuă el, *Obersturmbannfuhrer* Wulfslang va veni să te vadă la Auschwitz şi-ţi va indica ritmul şi mărimea transporturilor din lunile următoare. După vizita sa, ai să te duci în lagărul din Treblinka şi, faţă de rezultatele mediocre care se obţin acolo, ai să le faci o critică constructivă cu privire la metodele pe care le folosesc. În patru săptămâni...

Se corectă:

— ... exact în patru săptămâni, îmi vei înainta un plan precis la înălţimea misiunii istorice ce-ţi incumbă.

A făcut un mic semn din mâna dreaptă. M-am ridicat.

— Ai obiecţii?

— *Nein, Herr Reichsfuhrer.*

— Ai de făcut observaţii?

— *Nein, Herr Reichsfuhrer.*

— Bine.

Spuse limpede şi apăsat, fără să ridice glasul:

— *Das ist ein Befehl des Fuhrers.*[60]

Adăugă:

— Ai acum greaua misiune să execuţi acest ordin.

Am luat poziţia de drepţi şi i-am răspuns:

— *Jawohl, Herr Reichsfuhrer.*

Glasul meu suna slab şi răguşit în liniştea camerei.

L-am salutat, mi-a răspuns la salut, am făcut stânga împrejur şi m-am îndreptat spre uşă. Îndată ce-am ieşit din cercul de lumină al lămpii, m-a învăluit umbra din cameră şi am avut o bizară senzaţie de frig.

M-am întors în aceeaşi noapte cu trenul. Era înţesat de trupe, care se îndreptau spre frontul rusesc.

Am găsit un compartiment de-a-ntâia, era plin, dar un *Obersturmfuhrer* mi-a făcut îndată loc. Ardea numai becul

---

[60] E un ordin al Fuhrerului.

de noapte, din precauție față de atacurile aeriene şi storurile erau trase cu grijă. M-am aşezat, trenul s-a urnit brusc şi-a început să meargă cu o încetineală exasperantă. Mă simțeam obosit, dar nu reuşeam să dorm.

S-a luminat, în sfârşit, de zi şi-am ațipit puțin. Trenul se târa parcă şi se oprea mereu. Uneori se înțepenea pentru vreo două-trei ore, apoi o pornea iar foarte încet, se oprea, iar pleca. Pe la amiază, s-au împărțit de-ale mâncării şi cafea caldă.

Am ieşit pe culoar să fumez o țigară. L-am văzut pe *Obersturmfuhrer-ul* care-mi cedase locul. Dormea pe un sac. L-am trezit şi l-am poftit să şadă şi el jos în compartiment. S-a ridicat, s-a prezentat şi am vorbit cu el câteva minute. Era *Lagerfuhrer* la KL Buchenwald şi a fost vărsat, la cerere, la Waffen S.S. Se ducea la regimentul său, care era în Rusia. L-am întrebat dacă-i mulțumit. Mi-a răspuns surâzând: *"Ja, sehr*! „Era înalt, blond, bine croit şi cu o talie foarte subțire. Putea să aibă vreo douăzeci şi doi de ani. Făcuse campania în Polonia, fusese rănit şi, la ieşirea din spital, fusese transferat la KL Buchenwald, unde "s-a plictisit tare". Dar acum, totul mergea bine, se ducea din nou "să se mişte şi să se bată".

I-am dat o țigară şi am stăruit să intre în compartiment ca să se odihnească puțin.

Trenul a pornit-o repede şi am intrat în Silezia. Vederea acestui peisaj atât de cunoscut mi-a strâns inima.

Mi-am amintit de luptele Corpului de voluntari, cu Rossbach în frunte, în contra sokolilor polonezi. Cum ne-am mai luptat atunci! Şi ce echipă minunată eram! Nici eu nu doream altceva decât „să mă mişc şi să mă bat!" Şi eu aveam douăzeci de ani. Mi se părea curios că trecuse aşa mult de atunci şi că toate astea se terminaseră.

În gara Auschwitz am telefonat lagărului să-mi trimită o maşină. Era ora nouă. Nu mâncasem de la prânz şi mi-era foame.

Automobilul a sosit cinci minute mai târziu şi m-am dus acasă. Lampa de noapte ardea în camera băieţilor, n-am sunat, am deschis uşa cu cheia mea. Am pus chipiul pe o măsuţă din vestibul şi m-am îndreptat spre sufragerie. Am sunat femeia şi i-am cerut să-mi aducă de mâncare.

Am băgat de seamă că nu-mi scosesem mănuşile, le-am scos şi m-am întors în vestibul să le las acolo. Când am ajuns la măsuţă, am auzit zgomot de paşi şi-am ridicat capul: Elsie cobora pe scară. Văzându-mă, s-a oprit în loc, m-a privit, s-a făcut palidă şi s-a sprijinit, clătinându-se, de perete.

— Pleci? a întrebat ea cu vocea stinsă.

M-am uitat la ea mirat.

— Dacă plec?

— Pe front?

Am întors capul.

— Nu.

— Adevărat? Adevărat? Întrebă ea, fâstâcindu-se. Vasăzică, nu pleci?

— Nu.

Bucuria îi lumina obrazul, coborî scările câte patru deodată şi mi se aruncă în braţe.

— Vino! i-am spus.

Mă săruta într-una pe obraz. Surâdea şi-i luceau laciniile în ochi.

— Vasăzică, nu pleci? mă întrebă din nou.

— Nu.

Ridică capul şi spuse cu un accent de mulţumire, calmă şi adâncă:

— *Gott sei Dank!*[61]

Mă apucă o furie neînțeleasă şi strigai la ea:

— Taci!

Apoi m-am sucit pe călcâie, i-am întors spatele şi-am intrat în sufragerie.

Femeia întinsese fața de masă şi terminase de pus farfuriile. M-am aşezat la masă.

După o clipă, a intrat Elsie, s-a aşezat şi ea, şi s-a uitat la mine în timp ce mâncam. După ce-a ieşit femeia, mi-a spus încetişor:

— Fireşte, înțeleg că unui ofițer îi vine foarte greu când nu poate pleca pe front.

M-am uitat la ea.

— Nu-i nimic, Elsie. Îmi pare rău de cele întâmplate. Sunt cam obosit.

Urmă o scurtă tăcere; mâncam fără să ridic capul. O vedeam pe Elsie aranjând o cută a feței de masă şi netezind-o cu palma.

Îmi spuse apoi cu şovăială în glas:

— *Ach!* Astea două zile, Rudolf...

Nu i-am răspuns şi ea a continuat:

— Pentru asta te-a chemat *Reichsfuhrer-ul* la Berlin, ca să-ți spună că nu pleci pe front?

— Nu.

— Ce-a vrut?

— Chestiuni de» serviciu.

— E important?

— Destul de important.

Netezi iar fața de masă şi spuse cu glasul mai sigur:

— În sfârşit, esențialul e că rămâi.

N-am răspuns nimic şi ea a continuat după o clipă:

---

[61] Mulțumesc lui Dumnezeu!

— Dar tu, tu ai fi preferat să pleci, *nicht wahr?*

— Am crezut că-i de datoria mea. Dar Reichsfürerul e de părere că sunt mai folositor aici.

— De ce are părerea asta?

— Spune că am talent organizatoric şi rare calităţi morale.

— A spus el asta? întrebă Elsie cu aerul fericit. A spus el „rare calităţi morale”?

Am făcut „da” din cap.

M-am ridicat, am îndoit cu grijă şerveţelul şi l-am pus la locul lui.

După două zile, cum m-a anunţat *Reichsfuhrer-ul,* am primit vizita *Obersturmbannfuhrer-ului* Wulfslang. Era un bărbat gras, roşu, rotund şi jovial, care a făcut faţă cu cinste mesei pe care i-a servit-o Elsie.

După masă i-am oferit o ţigară, l-am condus la *Kommandatur* şi m-am închis cu el în birou. Şi-a pus chipiul pe masă, s-a aşezat, şi-a întins picioarele, şi obrazul său rotund şi vesel a devenit serios.

— *Sturmbannfuhrer,* mi-a spus pe un ton oficial, trebuie să ştii că rolul meu este numai de a stabili o legătură orală între *Reichsfuhrer* şi dumneata.

A făcut o pauză.

— În situaţia aceasta, nu am decât puţine lucruri să-ţi spun. *Reichsfuhrer-ul* a insistat în mod deosebit asupra a două puncte. Primul punct: Pentru următoarele şase luni va trebui să iei măsuri în vederea unei cifre globale de sosiri, care se va ridica aproximativ la 500.000 de bucăţi.

Am rămas cu gura căscată, el şi-a agitat ţigara şi a spus eu vioiciune:

— *Ein Moment, bitte*[62]. La fiecare transport, vei proceda la o selecţionare a celor sosiţi şi vei pune persoanele apte

---

62 Un moment, te rog.

pentru muncă la dispoziția industriei şi a întreprinderilor agricole din Birkenau-Auschwitz.

Am făcut un semn că vreau să spun ceva, dar el a agitat din nou țigara poruncitor şi a continuat:

— Al doilea punct: îmi vei trimite, după fiecare transport, o situație statistică a celor inapți, supuşi de dumneata unui tratament special. Totuşi, n-ai dreptul să păstrezi vreo copie după aceste situații. Cu alte cuvinte, cifra globală a celor tratați de dumneata în tot timpul cât vei fi comandant trebuie să rămână necunoscută.

I-am spus:

— Nu văd cum ar fi posibil acest lucru. Dumneavoastră singur ați vorbit de 500.000 de bucăți în primele şase luni.

Şi-a agitat din nou țigara cu nerăbdare:

— *Bitte! bitte!* Cifra citată de mine de 500.000 de bucăți cuprinde laolaltă şi pe cei apți şi pe cei inapți. Dumneata ai să faci separația la fiecare convoi. Vezi dar că nu poți cunoaşte dinainte cifra totală a inapților care trebuiesc tratați. Şi despre aceştia vorbim noi.

M-am gândit şi i-am răspuns:

— Dacă înțeleg bine, trebuie să vă aduc la cunoştință, după fiecare transport, cifra inapților supuşi tratamentului special, dar nu trebuie să las vreo urmă a acestei cifre şi trebuie, prin urmare, să uit cifra globală a inapților tratați de mine din totalitatea transporturilor?

A făcut un semn de aprobare cu țigara.

— Ai înțeles perfect. Conform ordinului expres al *Reichsfuhrer-ului* această cifră globală nu trebuie să fie cunoscută decât de mine. Cu alte cuvinte, eu, şi numai eu, am dreptul să adun cifrele parțiale date de dumneata şi să întocmesc pentru *Reichsfuhrer* o statistică completă.

A continuat:

— E tot ce am să-ți comunic deocamdată.

A urmat o scurtă tăcere, după care i-am spus:

— Pot să fac o observație cu privire la primul punct?

Şi-a pus țigara între dinți şi a spus scurt şi apăsat:

— *Bitte!*

— Dacă mă bazez pe cifra globală de 500.000 de bucăți în primele şase luni, ajung la o medie de circa 84.000 de bucăți pe lună, adică circa 2.800 de bucăți de supus tratamentului special în 24 de ore. E o cifră enormă.

Îşi scoase țigara din gură şi ridică mâna în care o ținea:

— Greşeală. Uiți că din 500.000 de bucăți va fi şi un număr probabil destul de ridicat de apți pentru muncă, pe care nu vei avea să-i tratezi.

M am gândit puțin şi i-am răspuns:

— După părerea mea, asta nu face decât să întârzie rezolvarea problemei. După experiența mea de *Lagerkommandant,* durata mijlocie a folosirii la muncă a unui deținut este de trei luni. După care, devine inapt. A presupune, prin urmare, că la un transport de 5000 de bucăți, 2000 sunt declarați apți pentru muncă, este evident că aceşti 2000 îmi vor veni iar, după trei luni, şi că va trebui să-i tratez atunci.

— *Gewiss.* Dar vei câştiga cel puțin un răgaz. Şi atâta timp cât instalația dumitale nu va fi pusă la punct, răgazul acesta îți va fi, fără îndoială, prețios.

Îşi puse țigara în gură şi îşi încrucişă picioarele, punând dreptul peste cel stâng.

— Trebuie să ştii că după primele şase luni, ritmul transporturilor va fi considerabil mărit.

M-am uitat la el neîncrezător. A zâmbit, şi obrazul i-a devenit iar rotund şi vesel.

I-am spus:

— Dar, e de-a dreptul imposibil!

Zâmbetul i se accentuă. Se sculă şi începu să-şi tragă mănuşile.

— *Mein Lieber,* îmi spuse cu un aer jovial şi important, Napoleon a spus că „imposibil” nu-i un cuvânt franţuzesc. Din ’934 încercăm să dovedim lumii că nu este un cuvânt german.

Se uită la ceas.

— Cred că-i timpul să mă conduci la gară.

— *Herr Obersturmbannfuhrer, bitte!*

Se uită la mine:

— *Ja?*

— Am vrut să spun că *tehnic* este imposibil.

Obrazul lui încremeni.

— Dă-mi voie, îmi spuse pe un ton înţepat. Dumitale şi numai dumitale îţi incumbă partea tehnică a sarcinii. Nu sunt obligat să cunosc acest aspect al chestiunii.

Ridică capul, lăsă pleoapele pe jumătate în jos şi mă privi de sus în jos, cu un aer distant:

— Va trebui să înţelegi că nu mă priveşte de loc partea practică a lucrurilor. Am să te rog ca pe viitor să nu-mi mai vorbeşti de asta, nici măcar pe departe. Cifrele, numai ele, sunt de resortul meu.

Îmi întoarse spatele, puse mâna pe clanţa uşii, se întoarse pe jumătate spre mine şi adăugă cu îngâmfare:

— Rolul meu este pur statistic.

A doua zi, am plecat spre lagărul din Treblinka cu *Obersturmfuhrer* Setzler. Lagărul era situat la nordvest de Varşovia, nu departe de râul Rug. *Hauptsturmfuhrer-ul* Schmolde îl comanda. Deoarece nu trebuia să ştie nimic despre proiectele privind Auschwitzul, Wulfslang îi prezentă vizita mea drept o misiune de inspecţie şi informare. A venit

să mă ia de la gară cu automobilul. Era un om între două vârste, cărunt şi slab. Privirea lui era curios de goală.

Ne-a condus să luăm masa la cantina ofițerilor S.S., într-o cameră aparte, scuzându-se că nu ne-a putut primi acasă, soția fiindu-i suferindă. Masa fu excelentă, dar Schmolde nu deschise gura decât din când în când, şi asta numai, după cât se părea, din respect față de mine. Glasul lui era obosit şi fără timbru şi aveai impresia că-i vine greu să scoată un sunet. Când vorbea, îşi umezea încontinuu buzele cu limba.

După masă se servi cafea. Apoi Schmolde se uită la ceas, îşi îndreptă ochii săi goi spre mine şi spuse:

— Ar trebui explicațiuni lungi pentru a descrie acțiunea specială. De aceea prefer să vă arăt cum procedăm. Cred că aşa o să vă dați mai bine seama.

Setzler rămase nemişcat, apoi întoarse repede capul spre mine. Lam spus:

— Desigur. E o idee foarte bună.

Schmolde îşi umezi buzele şi continuă:

— La Ora două.

După ce mai vorbirăm câteva minute, Schmolde se uită la ceas; mă uitai şi eu la al meu: era ora două fără cinci. Mă sculai. Schmolde se scula şi el, încet şi parcă împotriva voinței lui. Setzler se ridică pe jumătate de pe scaun şi spuse:

— Iertați-mă, nu mi-am terminat încă cafeaua.

Mă uitai la ceaşca lui. N-o atinsese încă.

I-am spus cu asprime:

— Vii după noi imediat ce-o termini.

Setzler dădu din cap şi se aşează mai bine.

Capul său pleşuv roşi încetişor; se ferea de privirile mele.

Schmolde se dădu la o parte ca să trec eu.

— V-ar plictisi să mergeți pe jos? Nu-i departe.

— De loc.

Era un timp foarte frumos. În mijlocul aleii pe care umblam se întindea o panglică cimentată, pe care ar fi putut merge două persoane, una lângă alta, atât de lată era.

Lagărul era pustiu de tot, dar trecând pe dinaintea barăcilor, am auzit larmă de voci înăuntru. Am zărit câteva fețe prin geamuri şi am înțeles că deținuții sunt consemnați.

Am observat că sunt de două ori mai multe posturi de pază ca la Auschwitz, deşi lagărul era mai mic şi gardul de sârmă ghimpată era electrizat. Firele erau susținute de stâlpi grei de beton, care la extremitatea lor de sus aveau o curbură îndreptată spre interior. În felul acesta, firele superioare atârnau cu cel puțin şaizeci de centimetri deasupra rețelei verticale dintre doi stâlpi. Era în mod evident imposibil, chiar pentru un acrobat, să sară peste acest obstacol fără să-l atingă.

M-am întors spre Schmolde:

— Curentul trece în permanență?

— Noaptea, da. Dar îi dăm drumul câteodată şi ziua, când deținuții sunt nervoşi.

— Aveți uneori neplăceri?

— Adesea.

Schmolde îşi umezi buzele şi continuă cu vocea sa înceată şi apatică:

— Înțelegeți, ştiu ce-i aşteaptă.

După ce mă gândii puțin, îi spusei:

— Nu văd cum ar putea să ştie.

Schmolde făcu o strâmbătură:

— În principiu e arhisecret. Dar toți deținuții din lagăr sunt la curent. Şi, câteodată, chiar cei care sosesc ştiu.

— De unde vin?

— Din ghetoul Varşoviei.

— Toți?

Schmolde lăsă capul în jos:

— Toți. După părerea mea, chiar în ghetou sunt unii care ştiu. Lagărul este prea aproape de Varşovia.

După ultima baracă era un spațiu mare, gol, apoi un *Posteii*[63] înarmat ne-a deschis o barieră de lemn şi am intrat în aleea cu pietriş, mărginită de o parte şi de alta de un gard dublu de sârmă ghimpată. Apoi mai era o poartă, păzită de o duzină de membri S.S. Dădea spre o perdea de arbuşti. Am înconjurat-o şi am zărit pe pantă, în jos, o baracă foarte lungă. Obloanele erau ermetic închise. Vreo treizeci de membri S.S., înarmați cu mitraliere şi însoțiți de câini, stăteau în jurul ei.

Cineva a strigat *"Achtung!"* Cei din S.S. Au înțepenit şi un *Untersturmjuhrer* ne-a salutat. Era blond, avea o față pătrată şi ochi de beţiv.

M-am uitat în jurul meu. Un gard dublu de sârmă ghimpată înconjura baraca în întregime şi forma o a doua incintă în incinta lagărului. Dincolo de sârmă ghimpată, arbuştii şi brazii astupau vederea.

— Vreți să aruncați o privire? mă întrebă Schmolde.

S.S.-iştii s-au dat la o parte şi ne-am îndreptat spre baracă. Avea o uşă de stejar masiv, întărită cu fier; mânerul uşii părea greu de manipulat. În partea superioară era o ferestruică de sticlă foarte groasă. Schmolde întoarse un comutator îngropat în perete şi încercă să ridice mânerul. Nu reuşi şi *Untersturmfuhrer-ul* îi sări în ajutor.

Uşa se deschise. Când am intrat, am avut impresia că îmi cade plafonul în cap: aş fi putut să-l ating cu palma. Trei lămpi puternic zăbrelite luminau încăperea. Era complet goală. Pe jos era ciment. De cealaltă parte a încăperii, se deschidea o altă uşă, care dădea în spatele clădirii, dar aceasta nu avea ferestruică.

---

63 Santinelă.

— Ferestrele, spuse Schmolde, evident că n-au geamuri. După cum vedeți, sunt astupate...

Îşi umezi buzele.

— ... ermetic şi se închid din afară.

Lângă una din lămpile zăbrelite, am observat un mic orificiu rotund de aproximativ cinci centimetri diametru.

Am auzit tropot de paşi grăbiți, țipete stridente şi comenzi răguşite. Câinii lătrau.

— Ei sunt, spuse Schmolde.

A luat-o înainte. Deşi chipiul său era la o distanță de câțiva centimetri de plafon, a aplecat capul când a trecut prin încăpere.

Pe când ieşeam, coloana de deținuți se revărsa dinspre perdeaua. De arbuşti. Îi însoțeau S.S.-işti şi crini. Urletele amestecate cu lătratul crinilor sfâşiau aerul. S-a ridicat un vârtej de praf şi S.S.-iştii au intrat în acțiune.

După ce ordinea a fost restabilită şi praful s-a risipit, i-am putut vedea mai bine pe deținuți. Erau printre ei câțiva bărbați valizi, dar majoritatea coloanei era compusă din femei şi copii. Mai multe ovreice purtau copii în brațe. Toți deținuții erau îmbrăcați civil şi niciunul nu era tuns.

— În principiu, spuse Schmolde încet, n-ar trebui să avem neplăceri cu ei. Abia au sosit.

S.S.-iştii îi aşezau în rânduri de câte cinci. Schmolde făcu un mic gest cu mâna şi spuse:

— *Bitte, Herr Sturmbannfuhrer.*

Am ajuns la perdeaua de arbuşti. Stăteam astfel puțin mai la o parte şi panta ne permitea să îmbrățişăm dintr-o privire întreaga coloană.

Doi *Hauptscharfuhrer-i* şi un *Scharfuhrer* începură să-i numere pe deținuți. *Untersturmfuhrer-ul* blond stătea în fața noastră, nemişcat. Un deținut ovrei, în uniformă vărgată şi

ras pe cap, stătea la dreapta lui, puțin mai îndărăt. Purta o brasardă la brațul stâng.

Unul dintre cei doi *Hauptscharfuhrer-i* veni spre noi alergând, luă poziție de drepți înaintea *Untersturmfuhrer-uluii* şi strigă:

— 204!

Untersturmfuhrer-ul spuse:

— Scoateți din rânduri ultimii patru şi însoțiți-i la barăci.

M-am întors spre Schmolde:

— De ce faci asta?

Schmolde îşi umezi buzele:

— Pentru a câştiga încrederea celorlalți.

— *Dolmetscher!* strigă *Unterstunnfuhrer-ul.*

Deținutul cu brasardă înainta un pas, luă poziție de drepți şi strigă ceva în poloneză, cu fața la coloană.

Ultimii trei deținuți (două femei şi un bărbat cu pălărie neagră mototolită) s-au despărțit fără greutate de coloană. Al patrulea era o fetiță de vreo doisprezece ani. Un *Scharfrichter* a apucat-o de braț. Imediat, o deținută s-a repezit la el, i-a smuls-o din mâini, a strâns-o la piept cu o patimă sălbatică şi a început să țipe. S-au apropiat doi S.S.-işti şi întreaga coloană a început să mârâie.

Untersturmfuhrer-ul şovăia.

— Lasă-i copilul, a strigat Schmolde.

Cei doi S.S.-işti au intrat înapoi în rânduri. Ovreica i-a văzut îndepărtându-se şi nu înțelegea nimic. Ea continua să-şi strângă fata.

— *Dolmetscher,* zise Schmolde, spune-i aşa: *Kommandant-ul* permite fiicei sale să rămână cu ea.

Deținutul cu brasardă strigă o frază lungă în poloneză. Ovreica dădu drumul fetei şi se uită când la mine, când la Schmolde. Apoi un zâmbet îi luminăfața întunecată şi strigă ceva în direcția noastră.

— Ce tot spune? întrebă Schmolde cu nerăbdare.

Dolmetsclier-ul se întoarse reglementar spre noi şi spuse într-o perfectă germană:

— Spune că sunteţi buni şi că vă mulţumeşte.

Schmolde dădu din umeri. Cei trei deţinuţi care au fost trimişi înapoi în barăci trecură prin faţa noastră, urmaţi de *Sturmfuihrer.* Femeile nu ne-au aruncat nicio privire. Bărbatul s-a uitat la noi, a şovăit un timp şi apoi şi-a scos pălăria neagră, mototolită, cu un gest larg şi emfatic. S-au auzit vreo două-trei râsete printre deţinuţi şi S.S.-iştii le-au făcut ecou.

Schinolde se aplecă spre mine.

— Cred, totuşi, că va merge bine.

Untersturmfuhrer-ul întoarse spre *Dolnietscher* şi spuse cu aerul obosit:

— Ca de obicei.

Dolmetscher-ul făcu un pas înainte, luă poziţie de drepţi şi ţinu un lung discurs în poloneză.

Schinolde se aplecă spre mine.

— Le spune să se dezbrace şi să-şi facă un pachet din lucruri. Pachetele vor fi trimise la dezinfectare şi, în aşteptarea lor, deţinuţii vor fi închişi în barăci.

Îndată ce *Dolnietscher-ul* şi-a terminat discursul, au izbucnit strigăte şi murmure de-a lungul întregii coloane.

M-am întors spre Schinolde şi m-am uitat la el.

Dădea din cap, mişcându-l de la dreapta la stânga.

— Reacţie normală. Când nu spun nimic, atunci nu trebuie să ai încredere în ei.

Untersturmfuhrer-ul a ridicat mâna în direcţia *Doimetscher-ului, Dolmelscher-ul* a început să vorbească iar. După o clipă, câteva femei au început să se dezbrace. Apoi şi celelalte, una câte una, au făcut la fel. S-a scurs un minut sau două şi

bărbații le-au imitat, încet şi ruşinați. Trei sau patru S.S.-işti au ieşit din rânduri şi-au ajutat la dezbrăcarea copiilor.

M-am uitat la ceas. Era ora două şi jumătate.

M-am întors spre Schmolde.

— Ai vrea să trimiți pe cineva să-l caute pe *Obersturmfuhrer-ul* Setzler?

Am adăugat:

— S-o fi rătăcit.

Schmolde făcu semn unui *Sturmfuihrer* şi i-l descrise pe Setzler. *Scharfuhrer-ul* o luă la goană.

Un miros de sudoare omenească, greu şi neplăcut, năvăli în curte. Deținuții stăteau nemişcați în soare, stângaci şi jenați. Erau câteva fete destul de frumoase, dar atât cât le permitea rasa lor.

Untersturmfuhrer-ul le dădu ordin să intre în sală şi le promise că va deschide ferestrele, după ce vor fi cu toții înăuntru. Au pornit-o încet şi în ordine. După ce a intrat ultimul deținut, *Untersturmfuhrer-ul* a închis el însuşi uşa de stejar, apăsând asupra mânerului. Imediat apărură mai multe fețe la geamul ferestruicii.

Setzler sosi, roşu şi transpirat. A luat poziție de drepți.

— La ordin, *Herr Sturmbannfuhrer!*

L-am întrebat cu asprime:

— De ce vii aşa de târziu?

Am adăugat, din cauza lui Schmolde:

— Te-ai rătăcit?

— M-am rătăcit, *Herr Sturmbannfuhrer.*

Am făcut un semn şi Setzler a luat loc la stânga mea. *Untersturmfuhrer-ul* a scos un fluier din buzunar şi a fluierat de două ori. Se făcu tăcere, apoi un motor de automobil, undeva, se puse în mişcare.

S.S.-iştii îşi trecură nepăsători curelele mitralierelor peste umăr.

— *Bitte, Herr Sturmbannfuhrer,* spuse Schmolde.

A făcut un pas înainte, S.S.-iştii s-au îndepărtat şi noi am făcut' ocolul clădirii. Setzler mergea în urma mea.

Un camion mare staționa, cu spatele foarte aproape de baracă. O țeavă, fixată la eşapament, se ridica vertical, apoi făcea un cot şi pătrundea în baracă la înălțimea plafonului. Motorul era în funcțiune.

— Gazul din eşapament, spuse Schmolde, pătrunde în sală prin orificiul situat lângă lampa centrală.

A ascultat o clipă motorul, a încruntat sprâncenele şi s-a îndreptat spre cabina şoferului. L-am urmat.

Un S.S.-ist era la volan, cu țigara în gură. Când îl zări pe Schmolde, îşi scoase țigara şi se aplecă pe portiță.

— Nu apăsa aşa de tare pe accelerator, îi spuse Schmolde.

Mersul motorului se încetini. Sclimolde se întoarse spre mine.

— Apasă tare ca să termine mai repede. Urmarea este că-i înăbuşă pe pacienți în loc să-i adoarmă.

Un miros fad şi neplăcut plutea în aer. Mă uitam în jurul meu. N-am văzut decât vreo douăzeci de deținuți în uniformă vărgată, aşezați pe două rânduri la câțiva metri de camion. Erau tineri, bine raşi şi păreau viguroşi.

— E *Sonderkoniniando* spuse Sclimolde. Are misiunea să îngroape morții.

Unii erau blonzi, atletici. Poziția lor era fără cusur.

— Sunt ovrei?

— Desigur.

Setzler se aplecă puțin:

— Şi vă ajută să... Pare aproape de necrezut!

Sclimolde dădu din umeri cu un aer plictisit.

— Totul e posibil aici.

Se întoarse spre mine şi îmi spuse:

— *Bilte, Her Sturmbamfuhrer!*

L-am urmat. Ne-am îndepărtat de clădire. Pe măsură ce înaintam, putoarea devenea mai puternică. Am străbătut aproape o sută de metri, când o groapă lată şi foarte adâncă s-a deschis la picioarele noastre. Sute de trupuri erau îndesate pe trei rânduri paralele. Setzier s-a dat brusc înapoi şi s-a întors cu spatele la groapa cu carne.

— Marea problemă, spuse Sclimolde cu vocea lui apatică, este problema cadavrelor. În curând n-o să mai avem loc pentru gropi. De aceea suntem obligaţi să săpăm gropi foarte adânci şi să aşteptăm să se umple ca să le putem astupa. Dar şi aşa, n-o să mai avem în curând loc.

Îşi plimbă ochii săi goi în jur, făcu o mutră şi continuă, descurajat:

— Cadavrele ne încurcă.

După asta urmă o scurtă tăcere, apoi spuse:

— *Bitte, Herr Sturmbannfuhrer!*

M-am întors pe loc, l-am lăsat pe, Sclimolde s-o ia puţin înainte şi l-am ajuns pe Setzler. Avea obrazul cenuşiu, l-am spus cu asprime, încet,:

— Stăpâneşte-te, te rog.

L-am ajuns pe Sclimolde. Motorul camionului torcea încetişor. Când am sosit aproape de baracă, Sclimolde s-a apropiat de cabină şi S.S.-istul s-a aplecat pe portiţă.

— Apasă acum, spuse Sclimolde.

Mersul motorului se acceleră brusc şi capota începu să se cutremure.

Am ocolit clădirea. Nu mai erau decât o duzină de S.S.-işti în curte. Sclimolde m-a întrebat:

— Vreţi să aruncaţi o privire?

— Desigur.

Ne-am îndreptat spre uşă şi m-am uitat prin ferestruică. Deţinuţii erau culcaţi ciorchine pe ciment. Feţele lor erau liniştite şi, în afară de faptul că aveau ochii mari deschişi,

păreau că sunt numai adormiți. M-am uitat la ceas. Era ora trei şi zece minute. M-am întors spre Sclimolde.

— După cât timp se deschid uşile?

— Variază foarte mult. Totul depinde de vreme. Când e uscat afară, operațiunea se face destul de repede.

Sclimolde s-a uitat şi el prin ferestruică.

— S-a terminat.

— După ce-ți dai seama?

— După culoarea feței: palidă şi cu pete trandafirii în obraji.

— Te-ai înşelat vreodată?

— La început da. Oamenii se reînsuflețeau când se deschideau ferestrele. Trebuia s-o luăm de la început.

— De ce se deschid ferestrele?

— Pentru a aerisi şi a permite *Sonderkoânmandou*lui să intre.

Am aprins o țigară şi l-am întrebat:

— Ce se întâmplă după asta?

— *Sonderkommando-ul* scoate cadavrele prin spatele clădirii. Un grup le încarcă în camion. Acesta le transportă până la groapă şi le răstoarnă acolo. Un alt grup aşază corpurile în fundul gropii. Trebuie aşezați cu multă grijă ca să ocupe cât mai puțin loc posibil.

Adăugă cu vocea obosită:

— În curând n-am să mai am loc.

Se întoarse spre Setzler:

— Doreşti să te uiți?

Setzler şovăi, aruncă repede o privire spre mine şi răspunse cu vocea slabă:

— Desigur.

Aruncă o privire prin ferestruică şi strigă:

— Dar sunt goi!

Schmolde spuse cu vocea lui apatică:

— Avem ordin să recuperăm hainele.

Adăugă:

— Ar trebui mult timp pentru a-i dezbrăca, dacă i-am omorî îmbrăcați.

Setzler privea prin ferestruică. Îşi făcea umbră cu mâna dreaptă, ca să vadă mai bine.

— De altfel, spuse Schmolde, când şoferii apasă foarte tare pe accelerator, mor înăbuşiți, suferă mult şi se acoperă de excremente. Hainele li se murdăresc.

— Au fețele atât de liniştite, spuse Setzler, cu fruntea lipită de ferestruică.

Schmolde se întoarse spre mine:

— Vreți să vedeți urmarea?

— Nu mai e necesar, fiindcă mi-ai descris-o.

Am luat-o înapoi şi Schmolde şi-a potrivit pasul după al meu. La vreo câțiva metri, m-am întors şi am întrebat:

— Vii, Setzler?

Setzler se smulse de lângă ferestruică şi ne urmă. Schmolde se uită la ceas.

— Trenul dumneavoastră pleacă peste un ceas. Poate am avea timp să luăm o gustare?

Am aprobat din cap şi restul drumului l-am făcut în tăcere. În mica încăpere a cantinei ne aşteptau o sticlă de Rin şi nişte fursecuri. Nu mi-era foame, dar vinul era binevenit.

Am întrebat:

— De ce nu-i împuşcă?

— E costisitor, răspunse Schmolde, şi e nevoie de timp şi de mulți oameni.

Adăugă:

— Totuşi, facem şi asta, când se defectează camioanele.

— Se întâmplă?

— Adesea. Sunt nişte camioane vechi. Au trecut prin multe, şi noi nu avem piese de schimb. Şi câteodată lipseşte benzina. Sau benzina este proastă şi gazul nu-i destul de otrăvitor.

În timp ce învârteam paharul în mână, l-am întrebat:

— După părerea dumitale, procedeul nu este deci sigur?

— Nu, a răspuns Schmolde, nu-i sigur.

Urmă o scurtă tăcere, după care Setzler spuse:

— În orice caz, e uman. Oamenii adorm, asta-i tot. Alunecă uşurel spre moarte. Aţi observat, au feţele atât de liniştite.

Schmolde dădu din umeri:

— Când sunt eu aici.

Setzler îl privi cu un aer intrigat şi Schmolde continuă:

— Când sunt eu aici, şoferul nu apasă tare pe accelerator.

Am întrebat:

— Nu s-ar putea pune două camioane pentru gazare în loc de unul? Lucrurile ar merge mai repede.

— Nu, râs. Unse Schmolde, am zece camere de gazare pentru 200 de persoane, dar n-am niciodată patru camioane în stare de funcţionare. Dacă pun un camion de cameră, gazez 800 de persoane într-o jumătate de oră. Dacă aş pune două camioane de cameră aş putea gaza – poate – 400 de persoane într-un sfert de oră. Dar, de fapt, n-aş câştiga timp. Căci după asta mi-ar mai rămâne de gazat încă 400.

Adăugă:

— E de la sine înţeles că nu mi se vor da niciodată camioane noi.

După o clipă, am continuat:

— Ar trebui un mijloc mai sigur şi mai simplu. Un gaz asfixiant ca în ’91”.

— Nu ştiu dacă se mai fabrică aşa ceva, spuse Schmolde. Nu s-a folosit în războiul ăsta.

Îşi goli paharul dintr-o înghiţitură şi se duse la masă să şi-l umple din nou.

— De fapt, marea problemă nu-i gazarea, ci îngroparea. Nu pot să gazez mai iute decât îngrop. Şi îngroparea cere timp.

Trase o sorbitură şi continuă:

— Randamentul meu, în 24 de ore, n-a atins niciodată 500 de bucăţi.

Dădu din cap.

— Fără îndoială, *Reichsfuhrer-ul* este îndreptăţit să socotească rezultatul acesta mediocru. Pe de altă parte, adevărul este că n-am putut obţine niciodată camioane noi.

Îşi plimbă ochii săi goi prin încăpere şi continuă cu vocea lui apatică:

— Avem şi revolte. Înţelegeţi, ştiu ce-i aşteaptă. Câteodată, refuză pur şi simplu să intre în sală. Câteodată se aruncă chiar asupra oamenilor noştri. Bineînţeles că le venim noi de hac. Dar din cauza asta mai pierdem timp.

Urmă o scurtă tăcere, după care spusei:

— După părerea mea, dacă se revoltă, înseamnă că pregătirea psihologică nu-i bună. Le spuneţi: ″Vi se vor despăduchea hainele şi, în timpul ăsta, veţi aştepta în sală.” Dar, în realitate, ei ştiu că lucrurile nu se petrec nicăieri astfel. În mod normal, când se despăduchează hainele, li se face un duş. Trebuie să ne punem în locul lor. Ei ştiu bine că nu vor fi lăsaţi să-şi îmbrace hainele despăducheate, atunci când ei înşişi sunt plini de păduchi. N-are niciun sens. Până şi un copil de zece ani înţelege că-i ceva necurat aici.

— Desigur, *Herr Sturmbannfuhrer,* spuse Schmolde, e şi asta o problemă. Dar marea problemă...

Dădu paharul pe gât, îl puse pe masă şi spuse:

— Dar marea problemă este aceea a cadavrelor.

Mi-a aruncat o privire semnificativă şi a adăugat:

— Veți vedea.

I-am răspuns aspru:

— Nu înțeleg rostul observației dumitale. N-am venit aici decât pentru informare.

Schmolde întoarse capul şi spuse pe un ton şters:

— Desigur, *Herr Sturmbannfuhrer.* Aşa am înțeles şi eu. M-am exprimat poate greşit.

După asta urmă o lungă tăcere şi Setzler întrebă deodată:

— Oare nu s-ar putea cruța cel puțin femeile?

Schmolde dădu din cap.

— E de la sine înțeles că în primul rând ele trebuie distruse. Cum s-ar putea suprima o specie, dacă s-ar păstra femelele?

— *Richtig, richtig*[64] spuse Setzler.

Apoi adăugă cu vocea înceată şi nedesluşită:

— Oricum, e destul de oribil.

M-am uitat la el. Trupul lui mare şi încovoiat era frânt în două. Țigara ardea singură în mâna dreaptă.

Schmolde s-a apropiat de masă cu pasul țeapăn şi şi-a turnat un pahar de vin.

În săptămâna care a urmat am dus-o într-o spaimă îngrozitoare: randamentul de la Treblinka era de 500 de bucăți în 24 de ore, acela de la Auschwitz trebuia să fie, după program, de 3000 de bucăți; în patru săptămâni trebuia să transmit *Reichsfuhrer-ului* un plan de ansamblu asupra chestiunii şi n-aveam nicio idee.

Degeaba suceam şi răsuceam problema pe toate fețele, nu ajungeam să întrezăresc o soluție. De douăzeci de ori pe zi simțeam că mă sufoc, fiind de la început sigur că n-am să

---

64 Just, just.

reuşesc să-mi fac datoria. Îmi dădeam bine seama, într-adevăr, că trebuia să obțin un randament de şase ori mai mare decât la Treblinka, dar nu vedeam niciun mijloc de a-l obține. Era uşor să construieşti de şase ori atâtea săli ca la Treblinka, dar asta n-ar fi folosit la nimic: trebuia să ai şi de şase ori atâtea camioane şi în această privință nu-mi făceam nicio iluzie. Dacă Schmolde, în ciuda cererilor sale, n-a primit nicio dotație suplimentară, era de la sine înțeles că nici eu nu voi primi mai mult.

Mă închideam în biroul meu, îmi treceam după-amiezile în încercarea de a mă concentra, nu reuşeam, îmi venea o poftă irezistibilă să mă ridic şi să plec; dar mă forțam să mă aşez iar, mintea mea era complet stoarsă şi încercam un adânc sentiment de ruşine şi neputință la gândul că eram atât de inferior sarcinii pe care mi-o încredințase *Reichsfuhrer-ul.*

În sfârşit, într-o după-amiază, îmi veni ideea că nu voi ajunge niciodată la nimic, dacă voi continua să mă învârtesc mereu fără rost, fără a avea ceva concret de care să-mi pot fixa gândurile şi am hotărât să reproduc în lagărul meu instalația de la Treblinka, ca un fel de stațiune experimentală, care mi-ar permite să pun la punct metodele noi pe care le căutam. Îndată ce aceste cuvinte – „stațiune experimentală" – s-au născut în cugetul meu, a fost ca şi cum un văl s-ar fi sfâşiat deodată, frica de nereuşită s-a risipit şi un sentiment de energie, siguranță şi conştiință a propriei utilități s-a înfipt în mine ca o săgeată.

M-am sculat, mi-am luat chipiul, am ieşit din birou, am intrat ca vântul în biroul lui Setzler şi i-am spus repede: „Vino, Setzler, am nevoie de dumneata". Fără să aştept răspunsul, am ieşit, am coborât scările peronului, m-am aruncat în automobil, şoferul s-a repezit la volan, am spus: „Aşteaptă!" A apărut Setzler, s-a aşezat lângă mine, am

spus: ″Birkenau, fermele apropiate”. ″Herr *Sturmbannfuhrer, a s*pus şoferul, e o adevărată mlaştină acolo.” I-am răspuns aspru: „Fă ce-ți spun!” A pornit-o, m-am aplecat în afară, am strigat: „Mai iute!” şi automobilul a zbughit-o înainte. Aveam impresia că lucrez la un înalt grad de viteză şi de eficacitate, ca o maşină.

Automobilul s-a împotmolit în noroi la două sute de metri de ferme, în plină pădure. Am scris un bilet pentru *Lagerfuhrer-ul* de serviciu şi-am dat ordin şoferului să-l ducă în lagăr. A plecat într-o goană, am încercat să ajung la fermele ale căror acoperişuri de ardezie le zăream vag printre copaci. A trebuit să mă opresc după câțiva metri. Picioarele mi se afundau până aproape de genunchi.

Douăzeci de minute mai târziu, sosiră două camioane pline de deținuți şi S.S.-işti, răsunară comenzi, deținuții săriră jos şi începură să taie crengi ca să croiască un drum până la ferme. Şoferul s-a întors în lagăr să caute încă două camioane. I-am dat ordin lui Setzler să-i dea zor. Au intrat în acțiune S.S.-iştii, s-au auzit nişte lovituri surde şi deținuții au început să se agite ca nişte nebuni.

Se lăsase noaptea când drumul de crengi a ajuns până la ferme. Setzler se ocupa cu instalarea proiectoarelor, care trebuiau legate de stâlpul electric cel mai apropiat. Am vizitat cu atenție ambele ferme. După ce-am ieşit, l-am căutat pe Setzler. Un *Scharfuhrer* plecă în grabă, după două minute apăru Setzier. I-am arătat fermele şi i-am explicat în ce constă munca. După ce-am terminat, m-am uitat la el şi i-am spus: „Trei zile”. M-a fixat, a rămas cu gura căscată şi am repetat cu putere: „Trei zile”.

Nu părăseam şantierul decât ca să dorm şi să mănânc; atunci mă înlocuia Setzler; treaba a fost împinsă cu o grabă nemaiauzită şi în seara celei de a treia zile două săli mici de câte 200 de persoane erau gata.

La drept vorbind, nu rezolvasem nimic. Dar misiunea mea primise un început de executare şi dispuneam acum de o staţie experimentală, mulţumită căreia puteam să supun în fiecare zi ideile melc la proba faptelor.

Am adus imediat o îmbunătăţire simţitoare sistemului de la Treblinka. Am pus să se scrie pe cele două clădiri: „Sală de dezinfectare" şi am pus să se instaleze înăuntru nişte rozete de duş şi nişte ţevi ca să le dea deţinuţilor impresia că erau aduşi acolo ca să se spele. Mereu în acelaşi spirit, am dat Un*tersturmfuhrer-ului d*e serviciu instrucţiunile următoare. Trebuia să-i anunţe pe deţinuţi că după duş li se va servi cafea caldă. Trebuia, de altfel, să intre cu ei în „sala de dezinfectare", şi să umble din grup în grup, să glumească (şi să se scuze că nu poate să le distribuie săpun) până ce va intra toată lumea.

Am reuşit să pun imediat instalaţia în funcţiune şi experienţa a dovedit eficacitatea acestor dispoziţiuni. Deţinuţii n-au mai arătat nicio repulsie ca să intre în sală şi puteam, prin urmare, să consider ca eliminate întârzierile şi neplăcerile pricinuite de revolte.

Rămânea problema gazării. De la început, m-am gândit că folosirea camioanelor merge în lipsă de ceva mai bun şi, în cele două săptămâni care au urmat, am căutat cu înfrigurare un procedeu mai rapid şi mai sigur. Reluând o idee pe care o sugerasem lui Sclimolde, am întrebat pe *Reichsfuhrer* prin intermediul lui Wulfslang dacă n-ar fi posibil să mi se aloce o anumită cantitate de gaze asfixiante din stocurile *Wehrmacht-ului.*

Îmi pierdusem aproape orice speranţă să găsesc o soluţie la această enormă greutate, când o întâmplare providenţială mi-a adus-o. O săptămână înainte de data fixată de *Reichsfuhrer* pentru trimiterea planului, am fost anunţat în mod oficial de vizita inspectorului de lagăre, *Gruppenfuhrer*

Goertz. Atunci, am pus să se facă o curățenie generală în încăperile din KL, şi în ajunul inspecției le-am cercetat eu însumi cu cea mai mare minuțiozitate. Am dat astfel peste o cămăruță în care se afla un morman de cutii cilindrice pe care scria: *Giftgas* şi dedesubt: *Cyclon B.* Era o rămăşiță din materialul pe care firma ″Weerle şi Frischler" îl adusese cu un ah înainte din Hamburg pentru a curăța de păduchi cazărmile artileriştilor polonezi. Aceste cutii în greutate de un kilogram erau ermetic închise şi mi-am adus aminte că atunci când le deschizi, dai peste nişte cristale verzi care, în contact cu oxigenul din aer, degajă imediat gaze. Mi-aminteam de asemenea că ″Weerle şi Frischler" ne-au trimis doi tehnicieni ca ajutor, că aceştia şi-au pus măşti de gaze şi au luat tot felul de precauțiuni înainte de a deschide cutiile şi de aici am dedus că gazul acesta era tot aşa de periculos pentru oameni ca şi pentru păduchi.

Am hotărât să pun imediat la încercare proprietățile acestui gaz. Am pus să se facă în zidul celor două instalații provizorii din Birkenau o gaură de o mărime potrivită şi am prevăzut-o cu o supapă exterioară. Inapții, în număr de 200, fiind adunați în sală, am pus să se verse conținutul unei cutii de *Cyclon B* prin această gaură. Îndată s-au pornit urlete, uşa şi zidurile răsunau de lovituri violente. Apoi, strigătele au slăbit, loviturile au devenit mai puțin violente şi după cinci minute domnea o tăcere totală. Ara dat ordin ca S.S.-iştii să-şi pună măşti de gaz şi să deschidă toate uşile şi ferestrele pentru a face curent. Am aşteptat încă câteva minute şi am intrat cel dintâi în sală. Moartea îşi desăvârşise opera.

Rezultatul experienței depăşise speranțele mele: a fost de ajuns o cutie de un kilogram de *Cyclon li* pentru a lichida, în zece minute, 200 de inapți. Câştigul de timp era considerabil, pentru că după sistemul din Treblinka trebuia

o jumătate de oră, dacă nu mai mult, pentru a atinge acelaşi rezultat. De altfel, nu eram limitaţi de numărul de camioane, penele mecanice sau lipsa de benzină. Procedeul, în sfârşit, era economic, pentru că kilogramul de *Giftgas* – după cum am verificat îndată – nu costa decât 3,50 mărci.

Înţelesei că am găsit soluţia problemei. Îmi dădui seama în acelaşi timp de consecinţa capitală care decurgea de-aici. Era de la sine înţeles, fără îndoială, că trebuia părăsit sistemul sălilor mici de 200 de persoane, pe care-l împrumutasem de la Treblinka. Spaţiul mic al acestor camere nu se justifica decât prin slaba cantitate de gaz pe care o poate produce un motor de camion; iar sistemul de a fracţiona un convoi de 2000 de inapţi în grupe mici de câte 200 de bucăţi şi a le îndrepta spre săli diferite nu avea decât dezavantaje. Procedeul cerea timp, cerea un serviciu de ordine complicat şi, în caz de revolte simultane, punea chiar probleme grave.

Aceste inconveniente cran înlăturate prin folosirea *Cyclonului B,* lucru absolut evident. Deoarece nu mai eram limitaţi de slaba productivitate în gaze a camioanelor, era limpede, într-adevăr, că se putea, utilizând numărul necesar de cutii de *Cyclon B,* să se gazeze, în aceeaşi sală, totalitatea unui convoi.

Gândindu-mă la construirea unei săli de dimensiuni atât de grandioase, înţelesei că am conceput pentru prima oară mijloacele corespunzătoare înaltei sarcini istorice care-mi revenea.

Nu era de ajuns să mergi repede. Trebuia să vezi în mare, din capul locului. Reflectând, m-am convins că această sală trebuia să fie subterană şi construită în beton, atât pentru a rezista la asaltul desperat al unui număr atât de impunător de victime, cât şi pentru a le înăbuşi strigătele. De aici mai decurgea şi faptul că, nedispunând de ferestre pentru a

aerisi sala după gazare, trebuia prevăzut un sistem artificial de ventilare. Era, de asemenea de dorit, când te gândeai bine, ca sala să fie precedată de o sală pentru dezbrăcat (rânduri de bănci, cuiere) care ar completa un decor în stare să-i liniştească pe pacienţi.

Mi-am îndreptat apoi atenţia asupra problemei personalului şi aici mi-am dat seama că Schmolde comisese o gravă greşeală, neprevăzând ca atât *Kommando-ul* special al S.S.-ului cât şi *Kommando-ul* special al deţinuţilor să aibă locuinţele în acelaşi loc şi să fie cu grijă izolaţi de restul lagărului. Era de la sine înţeles că această dispoziţie ducea la economie de timp şi la păstrarea secretului absolut pe care-l cereau asemenea operaţiuni.

Am înţeles că trebuie să se pună camerele de gazare în legătură cu gara şi să se construiască o cale ferată care ar putea aduce transporturile până la uşa acestora, atât pentru a evita pierderea de timp, cât şi pentru a ascunde populaţiei civile din Auschwitz conţinutul trenurilor.

Astfel, puţin câte puţin, în mintea mea prindea cheag, cu o previziune ameţitoare, ideea unei instalaţii, industriale gigantice, deservită direct de linia ferată, şi ale cărei construcţii superioare, care s-ar ridica pe imensele săli subterane, ar cuprinde cantina pentru personal, bucătării, dormitoare, *Beute-Kammer*[65] ca şi săli de disecţie şi studiu pentru savanţii naţional-socialişti.

Patruzeci şi opt de ore înainte de termenul fixat de Himmler, am telefonat *Obersturmbannfuhrer-ului* Wulfslang că planul destinat *Reichsfuhrer-ului* va fi gata în ziua respectivă şi eu însumi l-am bătut la maşină de la început până la sfârşit. Aceasta mi-a luat mult timp. La ora opt seara i-am telefonat lui Elsie să nu mă aştepte, am telefonat

---

[65] Cameră pentru strângerea lucrurilor jefuite.

apoi la cantină să-mi aducă imediat mâncare rece, am înghiţit-o în grabă şi mi-am continuat lucrul. La ora unsprezece am recitit cu grijă foile, mi-am pus semnătura, am pus foile într-un plic, pe care l-am sigilat cu cinci peceţi de ceară. Mi-am pus plicul în buzunarul interior al vestonului şi-am chemat maşina.

Am luat loc pe scaunul din spate. Şoferul a pornit, mi-am lăsat capul pe spetează şi am închis ochii.

La o frânare bruscă m-am trezit, lumina unei lămpi electrice era îndreptată spre mine şi automobilul era înconjurat de S.S.-işti. Eram la poarta de intrare a lagărului.

— Scuzaţi-mă, *Herr Sturmbannfuhrer,* se auzi un glas, dar de obicei dumneavoastră aprindeţi plafoniera.

— *Macht nichts*[66]*, Hauptscharfuhrer-i.*

— Era întuneric în maşină şi am vrut să văd cine e. Scuzaţi-mă încă o dată, *Herr Sturmbamfuhrer.*

— *Schon gut...* Ai dreptul să fii întotdeauna neîncrezător.

Ara făcut un semn, *Hauptscharfuhrer-ul* pocni din călcâie, poarta dublă cu sârmă ghimpată se deschise scârţâind şi automobilul porni. Ştiam că mai era o patrulă S.S. Undeva pe drum şi am aprins plafoniera.

L-am oprit pe şofer la 500 de metri de vilă şi l-am trimis înapoi în lagăr. Mă temeam ca zgomotul maşinii să nu trezească copiii.

Am zărit din mers câteva gropi pe drum şi am notat în memorie să trimit a doua zi o echipă de deţinuţi să-l repare. Eram foarte obosit, dar cei câţiva paşi îmi făceau plăcere. Era o noapte frumoasă de iulie, călduţă şi luminoasă.

Am deschis uşa cu cheia pe care o aveam la mine, am închis-o încetişor, am pus chipiul şi mănuşile pe măsuţa din vestibul şi am intrat în birou. Aşa-i spuneam micii încăperi

---

[66] Nu face nimic.

care se deschidea în fața sufrageriei şi unde dormeam când mă întorceam târziu din lagăr. Era acolo o masă, un scaun de paie, un mic lavabou, un pat de campanie, iar deasupra mesei nişte polițe de lemn alb cu câteva cărți legate; Elsie spunea că e o adevărată chilie de călugăr, dar mie îmi plăcea.

M-am aşezat, mi-am pipăit în mod mecanic partea stângă a vestonului ca să mă asigur că raportul era tot acolo, mi-am scos cizmele şi am început să umblu prin cameră în ciorapi, ca să nu fac zgomot. Eram obosit, dar nu mi-era somn.

Am auzit două bătăi scurte în uşă, am spus: „Intră" şi a apărut Elsie. Din cele două capoate de vară pe care le avea, purta pe cel mai frumos şi am observat cu mirare că se şi parfumase.

— Nu te deranjez?

— De loc, intră te rog.

A închis uşa şi-am sărutat-o pe obraz. Mă simțeam stingherit, fiindcă-mi scosesem cizmele şi eram mai mic decât ea.

Am poftit-o, cu asprime în glas:

— Şezi, Elsie.

Ea se aşează pe patul de campanie şi-mi spuse, cam încurcată:

— Te-am auzit când ai intrat.

— Am intrat încetişor.

— Da, da, spuse ea, totdeauna intri foarte încet.

Urmă o scurtă tăcere, după care ea continuă:

— Aş vrea să-ți vorbesc.

— Acum?

Ea răspunse şovăind:

— Dacă vrei...

Adaugă:

— Înțelegi, nu prea te văd în ultimul timp.

— Nu fac ceea ce vreau.

Ridică ochii spre mine şi continuă:

— Pari, foarte obosit, Rudolf. Munceşti prea mult.

— *Ja, ja.*

Continuai:

— Aveai să-mi spui ceva, Elsie?

Ea roşi uşor şi spuse repede:

— E vorba de copii.

— *Ja?*

— E vorba de studiile lor. Când ne vom întoarce în Germania, vor fi în mare întârziere.

Am făcut „da” din cap şi ea a continuat:

— Am vorbit despre asta cu Frâu Betinnann şi Frâu Pick. Copiii lor sunt în aceeaşi situație. Şi ele sunt îngrijorate.

— *Ja?*

— Atunci, m-am gândit...

— *Ja?*

— ... că am putea poate să aducem o învățătoare germană pentru copiii ofițerilor.

M-am uitat la ea.

— E o idee foarte bună, Elsie. Cheam-o imediat. Trebuia să mă gândesc mai devreme la asta.

— Mai e ceva, spuse Elsie şovăind, nu ştiu unde o s-o ținem...

— La noi, bineînțeles.

Mi-am pipăit mecanic partea stângă a mantalei şi-am spus:

— Ei bine, iată o chestie aranjată.

Ea nu s-a sculat. Ținea ochii în jos şi mâinile pe genunchi.. A urmat o scurtă tăcere, după care a ridicat capul şi-a spus, după o sforțare:

— Nu vrei să te aşezi lângă mine, Rudolf?

Am privit-o.

— Desigur.

M-am aşezat lângă ea şi i-am simţit din nou parfumul. Nu prea era în obiceiul lui Elsie să se parfumeze.

— Mai ai ceva să-mi spui, Elsie?

— Nu, răspunse ea şovăitoare. Aş vrea numai să mai stăm şi noi de vorbă.

Mi-a luat mâna, eu am întors uşor capul.

— Nu prea te-am văzut în ultimul timp, Rudolf.

— Am mult de lucru.

— Da, răspunse ea cu tristeţe, şi la heleşteu munceai mult, şi eu munceam mult, dar nu era acelaşi lucru.

Urmă o scurtă tăcere, după care ea continuă:

— La heleşteu n-aveam bani, n-aveam confort, n-aveam femeie, n-aveam maşină şi cu toate astea...

— Să nu mai vorbim de asta, Elsie!

M-am ridicat brusc şi m-am răstit la ea:

— Să nu-ţi închipui că eu...

M-am întrerupt, am făcut câţiva paşi prin cameră şi am continuat ceva mai calm:

— Sunt aici, pentru că aici sunt mai util.

După o clipă, Elsie a continuat:

— Nu vrei să stai jos, Rudolf?

M-am aşezat pe patul de campanie, ea s-a apropiat încetişor de mine şi mi-a luat din nou mâna.

— Rudolf, îmi spune ea fără să se uite la mine, e nevoie într-adevăr să te culci aici în fiecare seară?

Am întors capul.

— Dar ştii prea bine că mă înapoiez la ore imposibile. Nu vreau să trezesc copiii.

Ea spuse cu blândeţe:

— Faci atât de puțin zgomot. Şi aş putea să-ți pregătesc pantofii de casă în vestibul.

I-am răspuns fără să mă uit la ea:

— Dar nu-i numai asta. Dorm foarte prost în ultimul timp. Mă sucesc şi mă răsucesc tot timpul în pat. Mă mai scol să fumez o țigară sau să beau un pahar de apă. Nu vreau să te deranjez.

Am simțit mai tare parfumul ei şi-am înțeles că s-a apropiat de mine.

— N-ai să mă deranjezi.

Mi-a pus mâna pe umăr.

— Rudolf, mi-a spus ea cu glasul scăzut, niciodată n-ai lăsat să treacă atâta timp...

I-am răspuns repede:

— Nu vorbi de lucrurile astea, Elsie. Ştii bine că mă simt stingherit când...

A urmat o lungă tăcere, mă uitam în gol, apoi i-am spus:

— Ştii prea bine că nu sunt senzual.

Mâna ei o strângea pe-a mea.

— Nu-i asta: constat numai că te-ai schimbat.

Am repezit-o:

— Eşti nebună, Elsie!

M-am sculat, m-am îndreptat spre masă şi mi-am aprins o țigară.

Lam auzit glasul îngrijorat în spatele meu:

— Fumezi prea mult.

— *Ja, ja...*

Am dus țigara la gură şi-am mângâiat cu mâna cotorul cărților.

— Dar ce ai, Rudolf?

— N-am nimic, nimic!

M-am întors spre ea:

— De ce trebuie să mă chinuieşti şi tu, Elsie?

S-a ridicat cu ochii plini de lacrimi şi s-a aruncat în braţele mele.

— Dar nu vreau să te chinuiesc, Rudolf. Mă gândesc numai că poate nu mă mai iubeşti.

I-am mângâiat părul şi i-am spus, după o sforţare:

— Fireşte că te iubesc.

Ea a spus după o clipă:

— La heleşteu, în cele din urmă, să ştii că am fost într-adevăr fericiţi. Îţi aminteşti, puneam şi bani deoparte pentru fermă, erau timpuri bune...

Ea s-a strâns mai aproape de mine, eu m-am îndepărtat şi-am sărutat-o pe obraz.

— Du-te acum la culcare, Elsie.

După o clipă, m-a întrebat:

— Nu vrei să dormi sus în noaptea asta?

I-am răspuns nervos:

— Nu astă-seară, Elsie. Nu în aceste momente.

Ea s-a uitat lung la mine, a roşit, a mormăit ceva, dar nu s-a auzit niciun cuvânt. M-a sărutat pe obraz şi a ieşit.

Am închis uşa şi i-am ascultat paşii pe treptele scării. După ce n-am mai auzit nimic, am împins uşor zăvorul.

Mi-am scos vestonul, l-am pus pe speteaza scaunului, şi-am băgat mâna în buzunarul interior pentru a controla dacă plicul mai era acolo. Apoi mi-am luat cizmele, le-am cercetat cu atenţie şi am constatat că blacheul de la tocul drept era ros. Mi-am notat ca să-l înlocuiesc a doua zi. Am mângâiat carâmbul. Pielea era fină şi moale. Niciodată n-am lăsat pe altcineva să le văcsuiască.

Am scos din sertarul mesei cele trebuincioase, am pus puţină cremă, am întins-o cu grijă, apoi am început să le frec. Am frecat uşor un timp îndelungat, cizmele au început să capete luciu, mâna mea se mişca încolo şi încoace, încet

şi mecanic. S-au scurs câteva minute. Un val de mulțumire caldă m-a cuprins.

A treia zi – era într-o joi – Obersturmbannführer-ul Wulfslang a sosit cu maşina, i-am înmânat raportul, a refuzat destul de brutal invitația mea la dejun şi a plecat imediat.

Îndată după-amiază, Setzler a. Vrut să mă vadă. Am dat ordin plantonului să-l introducă. A intrat, a pocnit din tocuri şi a salut. I-am răspuns în mod impecabil la salut şi l-am rugat să ia loc. Şi-a scos chipiul, l-a pus pe un scaun lângă el şi şi-a trecut mâna sa cea lungă şi slabă pe chelie. Părea îngrijorat şi obosit.

— *Herr Sturmbannfuhrer,* cu privire la staționea experimentală. Sărit câteva lucruri care mă hărțuiesc... Unul mai ales...

— *Ja?*

— Pot să vă fac un raport general asupra funcționării sale?

— Desigur.

Şi-a trecut iar mâna pe chelie:

— În ceea ce priveşte pregătirea psihologică, nu sunt decât două lucruri de spus. Deoarece tot li se promite o cafea caldă după ″duş”, am luat măsuri să aducem la fața locului o veche bucătărie de campanie...

A surâs eu jumătate gură:

— ... pentru a completa decorul, ca să spun aşa.

Am dat din cap şi el a continuat:

— În privința gazării, îmi permit să vă semnalez că ține uneori mai mult de zece minute. Din două cauze: umiditatea atmosferei şi umiditatea sălii.

— Umiditatea sălii?

— Am dat ordin *Soiiderkommando-ului* să stropească cu apă corpurile după gazare. Sunt acoperite de excremente. Bineînțeles, după aceea se scoate apa, dar totdeauna mai rămâne câte puțin.

Am luat o foaie de hârtie, am deşurubat stiloul şi am întrebat:

— Ce propui?

— Să se facă o pantă la pardoseala de ciment şi să se scobească nişte şănțulețe de scurgere.

M-am gândit o clipă şi i-am spus:

— *Ja,* dar nu-i destul. Trebuie prevăzut un mijloc de încălzire şi, în afară de asta, un ventilator puternic. Ventilatorul va folosi de asemenea şi pentru a da gazul afară. Cât timp aerisiți sala după gazare?

— Tocmai, *Herr Sturmbamfuhrer,* voiam să vă spun: ați prevăzut zece minute de aerisire. Dar nu-i prea just. Oamenii din *Sonderkominundo.* Care intră în sală pentru a scoate corpurile, se plâng de dureri de cap şi de amețeli, şi randamentul scade.

— Pentru moment, dă-le cât timp e nevoie. Ventilatoarele au să permită scurtarea timpului.

Setzler tuşi:

— Alt punct, *Herr Sturmbannfuhrer.* Cristalele sunt aruncate direct pe pardoseala sălii şi, bineînțeles, când pacienții se prăbuşesc, cad claie peste grămadă peste cristale şi, cum sunt foarte numeroşi, împiedică o parte din gaz să se degaje.

M-am ridicat, am scuturat țigara în scrumieră şi m-am uitat pe fereastră:

— Ce propui?

— Nimic deocamdată, *Herr Sturmbamfuhrer.*

Am notat, stând în picioare, şi i-am făcut semn lui Setzler să continue.

— Oamenii din *Sonderkommando* se descurcă foarte greu când e vorba de scoaterea corpurilor. Sunt ude din cauză că au fost stropite cu apă şi le alunecă din mâini.

Am notat şi m-am uitat la Setzler. Aveam impresia că avea ceva mai important să-mi spună şi că o lungea într-adins. I-am spus nerăbdător:

— Continuă.

Setzler tuşi; privirile sale se îndreptară în altă parte:

— Mai am... un lucru mic... *Herr Sturmbannfuhrer.* La denunţul unui camarad, am pus să-l percheziţioneze pe unul din *Sonderkommando.* S-au găsit asupra lui douăzeci de verighete sustrase de la cadavre.

— Ce voia să facă cu ele?

— Spunea că el nu poate să facă treaba asta dacă nu bea. Voia să dea verighetele pe Schnaps.

— Cui?

— Unor S.S.-işti. I-am căutat bine pe S.S.-işti, dar n-am găsit. Ovreiul, bineînţeles, a fost împuşcat.

M-am gândit puţin şi i-am spus:

— De aci înainte, vei strânge după gazare toate verighetele. Se înţelege de la sine că bunurile pacienţilor sunt proprietatea Reichului.

A urmat o scurtă tăcere şi m-am uitat la Setzler. Chelia i se înroşea încet-încet; şi-a întors privirile. Am început să umblu în lung şi în lat; l-am întrebat:

— Asta-i tot?

— *Nein, Herr Sturmbannfuhrer,* a spus Setzler.

Tuşi. Eu continuam să mă plimb, fără să mă uit la el. Se scurseră câteva secunde; scaunul pe care şedea scârţâi, tuşi din nou, l-am întrebat:

— Ei?

O nelinişte subită mă înăbuşea. Niciodată nu-l bruscasem pe Setzler: deci nu din cauza mea îi era frică.

Mă uitam la el cu coada ochiului. El întinse gâtul şi spuse pe nerăsuflate:

— Cil despre randamentul global, *Herr Sturmbannfuhrer,* cu regret trebuie să vă spun că nu e superior celui din Treblinka.

M-am oprit brusc şi am pironit ochii asupra lui. Şi-a trecut o mână lungă şi slabă pe chelie şi a continuat:

— Bineînţeles că noi am făcut progrese mari faţă de Treblinka. Am eliminat – practic vorbind – revoltele, gazarea este sigură şi rapidă, şi cu cele două săli mici ale noastre putem, de pe acum, să gazăm 5000 de bucăţi în 24 ore.

L-am întrebat aspru:

— Ei?

— Dar nu putem îngropa mai mult de 500. De fapt, a continua să ucizi e o nimica toată. Îngropatul îţi ia însă timp.

Am observat că-mi tremurau mâinile. Le-am ascuns ducându-le la spate şi i-am spus:

— Dublează *Sonderkommando-ul.*

— Iertaţi-mă, *Herr Sturmbannfuhrer,* dar asta n-ar sluji la nimic. Nu se pot scoate decât două sau trei cadavre în acelaşi timp pe uşă. În ce priveşte oamenii care stau în gropi ca să primească corpurile, nici cifra lor nu poate fi depăşită. Şi aşa, se stingheresc unul pe altul.

— De ce puneţi oamenii în gropi?

— Trebuie aşezate corpurile cu multă grijă ca să câştigăm loc. Cum spune *Untersturmführer* Pick, trebuie să stea „ca sardelele într-o cutie”.

— Săpaţi gropi mai adânci.

— Am încercat, *Herr Sturmbannfuhrer,* dar săpatul ia atunci mult mai mult timp şi spaţiul care se câştigă nu-i în raport cu timpul cheltuit. După părerea mea, adâncimea

optimă e de trei metri. Setzler a întors capul şi a continuat: Alt punct: gropile ocupă enorm de mult loc.

Lam spus aspru:

— Nu suntem la Treblinka, aici nu lipseşte terenul.

— *Nein, Herr Sturmbannfuhrer,* dar e vorba de altceva: pe măsură ce săpăm şanţuri noi, trebuie să ne depărtăm de camerele de gazare, şi transportul cadavrelor până la groapă va sfârşi prin a pune o problemă grea şi va duce şi mai mult la scăderea randamentului.

Urmă o lungă tăcere. Deveneam din ce în ce mai rigid; l-am întrebat, apăsând pe fiecare cuvânt:

— Ai să-mi faci vreo sugestie?

— Niciuna, din nefericire, *Herr Sturmbamfuhrer.*

I-am spus repede, fără să-l privesc:

— Bine, Setzler, poţi pleca.

Glasul îmi tremurase cu toate astea. Şi-a luat chipul, s-a sculat, şi a spus pe un ton şovăitor:

— Fireşte, *Herr Sturmbannfuhrer,* am să mă mai gândesc. De fapt, în ultimele trei zile mă chinuiesc destul di. Cauza acestor blestemate de gropi. Dacă v-am vorbit, e fiindcă nu găsesc nicio soluţie.

— 0 vom găsi, Setzler. Nu-i greşeala dumitale.

Am făcut un efort violent şi-am adăugat:

— Sunt fericit să-ţi spun că, în general, apreciez mult zelul dumitale.

A salutat, i-am răspuns la salut şi-a ieşit. M-am aşezat, m-am uitat la foaia pe care luasem note, mi-am prins capul în mâini şi am încercat să le citesc. După o clipă, am simţit un nod în gât, m-am ridicat şi m-am dus la fereastră: planul măreţ pe care-l trimisesem *Reichsfiuhrer-ului* era nul. Întreaga problemă rămânea nerezolvată. Nu soluţionasem nimic. Nu izbutisem să realizez nimic din sarcina mea.

Următoarele două zile au fost îngrozitoare. Venea duminica, *Hauptsturmfuhrer* Hageman mă invitase acasă, la un *„musikalischer* Tec”[67]. A trebuit să mă duc din curtoazie, veniseră jumătate dintre ofițerii lagărului, împreună cu soțiile lor, dar din fericire n-a trebuit să vorbesc prea mult. Frâu Hageman s-a aşezat imediat la pian şi, în afară de o scurtă pauză când s-au servit răcoritoare, s-a cântat o bucată după alta. Timpul trecea, observai că dădeam, într-adevăr, atenție muzicii şi că-mi făcea chiar plăcere. Setzler cânta un solo de vioară. Corpul său mare, cu spatele îndoit, se apleca asupra arcuşului, coroana sa de păr cărunt lucea la lumina lămpii şi puteam spune cu precizie ce pasaje îl vor emoționa, pentru că, înainte cu câteva secunde, începea să i se înroşească chelia.

După solo, Hageman aduse o hartă mare a frontului rusesc şi o puse pe masă. Ne-am adunat în jurul ei şi am deschis radioul. Ştirile erau minunate. Diviziile de tancuri înaintau pretutindeni, Hageman mişca fără încetare pe harta sa micile drapele cu zvastici şi după ce s-a terminat comunicatul, a urmat o tăcere plină de reculegere şi veselie.

Am trimis maşina acasă şi am făcut drumul pe jos împreună cu Elsie. Nu se vedea nicio lumină în târguşor, cele două săgeți ale bisericii din Auschwitz se desenau negre pe un colț de cer; m-a copleşit iar sentimentul înfrângerii mele.

A doua zi, telefonă Berlinul ca să-mi anunțe vizita *Obersturmbannfuhrer-ului* Wulfslang. Sosi către amiază, refuză din nou invitația mea la dejun şi nu rămase decât vreo câteva minute. Era evident că înțelegea să se mărginească în mod strict la rolul său de curier.

---

[67] Ceai muzical.

După ce-a plecat Wulfslang, am învârtit de două ori cheia în uşa biroului meu, m-am aşezat şi am deschis cu mâna tremurândă scrisoarea Reichsfiuhrer-ului. Era redactată în termeni atât de prudenţi, că nimeni în afară de mine sau Setzler n-ar fi putut înţelege despre ce-i vorba. *Reichsfuhrer-ul* aproba călduros ideea mea cu privire la un vast edificiu, în care „toate serviciile necesare operaţiunii speciale vor fi strânse la un loc" şi mă felicita pentru ingeniozitatea pe care am dovedit-o în punerea la punct a ″unor detalii practice". Totuşi, îmi semnala că proiectul meu nu era destul de grandios, şi că trebuiau prevăzute cel puţin patru asemenea edificii, ″randamentul maxim trebuind să atingă, în 1942, 10.000 de bucăţi pe zi", ″cât despre secţiunea a V-a a raportului meu", respingea în întregime soluţia propusă, şi-mi ordona să mă duc fără întârziere la Centrul experimental din Culmhof, unde *Staiifirtrte. Nfilhrer-iil*[68] Kellner îmi va da directivele necesare.

Am citit ultima frază cu o tresărire de bucurie: „Secţiunea a V-a a raportului meu" privea îngroparea corpurilor. Era dar că Re*ichsfuhrer-ul, c*u geniala sa înţelepciune, şi-a dat seama de la început de marea greutate în care mă băteam şi că mă îndrepta spre Culmhof ca să folosesc o soluţie pe care unul dintre cercetătorii săi o găsise.

Conform ordinelor, am ars scrisoarea *Reichsfuhrer*ului, apoi am telefonat la Culmhof şi am fixat întâlnirea pentru a doua zi.

Am plecat cu maşina împreună cu Sctzler. N-am vrut să-l iau pe şofer; a condus Setzler. Dimineaţa era tare frumoasă; după câteva minute ne-am oprit ca să decapotăm. Era o plăcere să simţi vântul stârnit în fuga maşi) li biciuindu-ţi obrazul, sub soarele cald de iulie. După toate săptămânile

---

[68] Colonel.

astea, de chinuri şi oboseală, eram fericit că scăpasem puţin de lagăr şi că puteam respira aerul curat de-afară, având în acelaşi timp aproape siguranţa că voi ajunge, în sfârşit, la capătul suferinţelor mele. L-am pus pe Sctzler în curent cu comunicarea *Reichsfuhrer-ului* S.S., i-am arătat scopul călătoriei noastre, obrazul său s-a luminat şi a început să conducă atât de repede, că a trebuit să-l mai potolesc niţel când treceam prin vreun oraş. Ne-am oprit să dejunăm într-un târg mărişor şi acolo a avut loc un incident destul de caraghios: îndată ce-am coborât din maşină şi ţăranii polonezi ne-au văzut în uniforme, au început s-o şteargă din calea noastră, să intre în case şi să tragă, în grabă, obloanele. Nu eram totuşi decât noi doi, dar, după toate aparenţele, cetăţenii ăştia avuseseră deja de furcă cu membrii S.S.-ului.

Ajungând la Centrul experimental, am fost neplăcut surprins de mirosul greţos care domnea acolo: ne-a izbit chiar înainte de a fi ajuns la turnul de pază şi se întetea pe măsură ce pătrundeam în lagăr; nu ne-a părăsit nici atunci când uşa *Kommandantur-ul* s-a închis în urma noastră. Ai fi zis că zidurile, mobila, veşmintele noastre erau impregnate de acest miros. Era un miros acru de grăsime, pe care nu-l respirasem nicăieri şi care n-avea nimic comun cu putoarea fadă de cal mort sau cu aceea a gropilor de cadavre omeneşti.

După câteva minute, un *Hauptscharfuhrer* ne introduse în biroul *Kommandant-ului.* Fereastra era larg deschisă şi când am intrat, m-a izbit un val din acelaşi miros de grăsime şi mi s-a făcut greaţă. Am luat poziţia de drepţi şi am salutat.

Standartenfuhrer-ul şedea la birou. Mi-a răspuns alene la salut şi m-a poftit într-un fotoliu. M-am prezentat, l-am prezentat pe Setzler şi am luat loc. Sctzler s-a aşezat pe un scaun la dreapta mea şi puţin mai îndărăt.

— *Sturmbannfuhrer,* îmi spuse Kellner cu glasul curtenitor, sunt fericit că vă primesc aici.

Întoarse capul spre fereastră şi stătu o clipă nemişcat. Era blond, avea un profil de medalie şi purta monoclu. Părea prea tânăr pentru funcția de *Standartenfuhrer.*

— Ar trebui să vă spun, continuă el cu fața întoarsă mereu spre fereastră, câteva cuvinte asupra propriei mele misiuni.

Se uită la mine, luă tabachera de aur de pe birou, o deschise şi mi-o întinse. Luai o țigară, el aprinse bricheta şi-mi dădu să aprind. Când m-am aplecat, i-am văzut mâinile albe şi îngrijite.

— *Reichsfuhrer-ul,* continuă Kellner cu glasul său curtenitor, mi-a dat ordin să caut toate gropile cu cadavre omeneşti din întregul *Ostraum.* E vorba de gropile civile, bineînțeles...

S-a întrerupt:

— Vă cer iertare, spuse el adresându-se lui" Setzler, nu v-am oferit o țigară.

Deschise din nou tabachera, se aplecă peste birou şi i-o întinse lui Setzler. Setzler mulțumi, şi Kellner îi aprinse țigara.

— Prin urmare, continuă Kellner uitându-se din nou pe fereastră, trebuie să caut toate gropile cu cadavre omeneşti din *Ostraum,* adică nu numai acelea de pe vremea campaniei din Polonia... A dat uşor din mână... şi celelalte... dar şi acelea rămase în urma trecerii trupelor noastre prin Rusia... Mă înțelegeți: ovrei, civili, partizani, acțiuni speciale. A dat iar uşor şi neglijent din mână... şi toate chestiile astea.

Făcu o pauză cu capul mereu întors spre fereastră.

— Trebuie, deci, să descopăr aceste gropi, să le deschid... şi să fac să dispară corpurile. Se uită la mine şi ridică uşor mâna dreaptă... şi să fac să dispară – după expresia

Reichsfuhrer-ului – într-un mod atât de *total,* încât nimeni să nu mai poată şti mai târziu numărul oamenilor pe care i-am lichidat...

Zâmbi curtenitor.

— E un ordin.. –, cum să spun?... puțin dificil. Din fericire, am obținut din partea *Reichsfiuhrer-ului* un răgaz... pentru a studia problema. De unde... A dat uşor din mână:...Centrul experimental.

Întoarse capul spre fereastră şi-i văzui din nou prof jiul fără de cusur.

— Înțelegeți, nimic comun cu Treblinka... sau cu aceste îngrozitoare mici lagăre de felul ăsta... Bineînțeles, şi eu gazez oamenii, dar pe mine mă interesează numai problema dispariției corpurilor.

Făcu o pauză.

— Am făcut diverse experiențe. Am încercat şi explozibile, de exemplu.

Se uită pe fereastră şi încruntă uşor din sprâncene:

— *Du liebef himmel!* spuse cu jumătate glas, ce miros!

Se ridică, făcu câțiva paşi grăbiți şi închise fereastra.

— Mă iertați, spuse el curtenitor.

Se aşează. Mirosul stăruia mereu, acru, gras, grețos. Continuă:

— Explozibilul, *Sturmbannfuhrer,* a fost o decepție. Se ciopârțeau corpurile şi atâta tot. Şi cum să faci să dispară rămăşițele? Nu asta era dispariția *totală,* pe care o cerea *Reichsfuhrer-ul.* Ridică uşor mâna dreaptă: Pe scurt, o singură soluție: arderea corpurilor.

Cuptoare. Cum de nu mă gândisem la cuptoare? Am întrebat tare de tot:

— Cuptoare, *Herr Stan dar ten fuhrer?*

— Bineînțeles. Dar fiți atent, *Sturmbannfuhrer,* această metodă nu merge totdeauna. Dacă descopăr o groapă cu

cadavre la cincizeci de kilometri de aici, într-o pădure, e de la sine înțeles că mi pot transporta cuptoarele mele acolo. Trebuie, deci, să găsesc altceva... Se ridică şi zâmbi cu un aer curtenitor: Am găsit.

Îşi puse tabachera de aur în buzunar, luă chipiul şi spuse:

— *Bitte.*

M-am ridicat, şi Setzler a făcut la fel. Kellner a deschis uşa, ne-a poftit să trecem înaintea lui şi a închis-o. Apoi spuse iar *bitte,* o luă înainte şi făcu semn unui *Hauptscharfuhrer* să ne urmeze.

Când ne-am văzut afară, Kellner a strâmbat din nas, a tras puțin aer şi mi-a aruncat o privire:

— Evident, spuse zâmbind pe jumătate, nu se poate face o cură de aer aici.

Ridică din umeri şi adăugă în franceză:

— *Que voulez-vous?*[69]

Mergeam la dreapta lui. Soarele îi lumina din plin fața: era brăzdată de o rețea de cute. Kellner avea cel puțin cincizeci de ani.

Se opri înaintea unui garaj şi-l puse pe *Hauptscharfuhrer* să-l deschidă:

— Camionul-gazor, spuse el punându-şi mâna înmănuşată pe aripa din spate. Vedeți, continuă el, gazul de la eşapament este captat printr-un tub şi condus în interior. Presupuneți acum că Gestapo-ul arestează vreo treizeci de partizani şi îi pune cu bunăvoință la dispoziția mea, camionul îi încarcă, şi când soseşte aici, sunt toți morți.

Zâmbi:

---

[69] Ce vreți?

— Înțelegeți, împuşc doi iepuri deodată, cum s-ar spune: benzina foloseşte în acelaşi timp şi pentru transport, şi pentru gazare. De unde... A dat uşor din mână:...economie.

Făcu un semn, *Hauptscharfuhrer-ul* închise garajul şi pornirăm mai departe.

— Fiți atenți, continuă el, e un procedeu pe care nu-l recomand nimănui. Nu e sigur. La început, când se deschideau uşile camionului, credeam c-o să luăm în primire nişte cadavre, dar oamenii erau numai leşinați, şi când îi aruncam în flăcări, începeau să țipe.

Setzler făcu o mişcare şi eu spusei:

— *Herr Standartei führer,* dacă s-a sfârşit, se cunoaşte după culoarea feței: sunt palizi cu pete roşii pe obraji.

— Gazarea, continuă Kellner cu un aer imperceptibil de disprețuitor, nu mă interesează. După cum v-am spus, nu gazez oamenii decât pentru că-mi trebuie corpurile lor. Numai corpurile mă interesează.

Apăru în fața noastră o lungă clădire de piatră, având pe o latură un coş înalt de uzină din cărămizi roşii.

— Aici e, spuse Kellner.

Se dădu în lături în fața uşii, în mod curtenitor. Clădirea era goală.

— Cuptoarele, continuă el, sunt aşezate câte două.

Manevră el însuşi greaua uşă de metal a unuia din cuptoare şi ne arătă interiorul.

— Capacitatea e de trei corpuri şi încălzirea se face cu cocs. Nişte ventilatoare puternice aduc focul puțin câte puțin la temperatura dorită.

Închise uşa. L-am întrebat:

— *Bitte, Herr Standartenfuhrer,* câte cuptoare ar trebui pentru *a* arde 2.000 de bucăți în 24 de ore?

Începu să râdă.

— 2.000, *mein lieber Manii*[70]! Dar aveți planuri mărețe!

Scoase un carnețel şi un creion de aur din buzunar şi trânti câteva cifre pe hârtie.

— Opt perechi de cuptoare.

I-am. Aruncat o privire lui Setzler. Kellner a continuat:

— Eu însumi n-am decât o pereche de cuptoare.

A mişcat sprinceana dreaptă, monoclul i-a căzut, l-a prins în palmă ca un prestidigitator şi a adăugat:

— Dar nu le consider decât ca mijloace auxiliare. *Biite,* spuse el.

Îşi puse monoclul şi-o porni înaintea noastră. L-am lăsat pe Setzler să mi-o ia înainte şi l-am bătut uşor pe spate.

Maşina *Stan dartenfuhrer-ului* ne aştepta la uşă. Setzler s-a urcat alături de şofer şi eu m-am aşezat la stânga lui Kellner, pe fotoliul din spate.

Mirosul acru de grăsime deveni mai puternic. Automobilul aluneca spre o pădurice de unde ieşeau rotocoale de fum negru.

Kellner opri maşina. O frumoasă poiană se deschidea înaintea noastră. Departe, în fund, un fum gros ieşea din pământ pe o întindere de vreo cincizeci de metri, în mijlocul fumului se agitau umbre nedesluşite de membri din S.S. Şi de deținuți. Câteodată, izbucneau flăcări din pământ şi siluetele deveneau roşii. Mirosul era de nesuportat.

Ne-am apropiat. Fumul şi flăcările ieşeau dintr-o groapă mare, în care erau îndesate corpuri goale de ambele sexe. Sub efectul flăcărilor, corpurile se răsuceau şi se destindeau cu tresăriri brusce, ea şi cum ar fi fost în viață. Sfârâituri ca de friptură răsunau mereu în aer cu o forță extraordinară. Flăcările, înalte şi negre, aruncau din când în când lumini de un roşu deschis, vii şi ireale, ca nişte focuri bengalice. Pe

---

[70] Scumpe domn!

marginea gropii, mormane de cadavre goale se ridicau din loc în loc, la intervale regulate, şi deţinuţii din *Sonder* trebăluiau în jurul mormanelor. Fumul le ascundea în parte mişcările, dar din timp în timp, de ambele părţi şi de-a lungul gropii zburau pe sus corpuri goale, se luminau brusc şi cădeau în foc.

La zece metri de mine am văzut un *Kapo* întorcând capul şi deschizând gura mare, urla probabil un ordin, dar n-am auzit nimic, sfârâiturile acopereau totul.

Obrazul lui Kellner era înroşit de lumina flăcărilor. Ţinea o batistă la nas.

— Haideţi! a urlat el, lipindu-şi aproape buzele de urechea mea.

L-am urmat. M-a dus la capătul gropii. La vreo trei metri adâncime fierbea un lichid gros într-un rezervor aşezat între pereţii gropii. Se spărgeau mereu băşici la suprafaţă din care izbucneau nişte aburi împuţiţi. Un deţinut a lăsat în jos o căldare cu frânghia, a umplut-o cu lichid şi a scos-o.

— Grăsimea! a urlat Kellner la urechea mea.

Din locul unde ne aflam, puteam vedea întreaga groapă, în toată lungimea ei. În jurul nostru, deţinuţii se agitau ca nebunii. O batistă, înnodată sub ochi, le acoperea nasul şi gura, astfel că păreau lipsiţi de obraz. Puţin mai departe, dispăreau cu totul în rotocoalele dense de fum şi de acolo, corpurile goale care erau aruncate în groapă păreau că ies din neant. Zburau din dreapta şi din stânga, fără încetare, făceau nişte piruete în aer ca paiaţele, o lumină intensă le lumina în răstimpuri pe dedesubt şi cădeau înghiţite de flăcări.

Un deţinut s-a apropiat cu o căldare, frânghia s-a desfăşurat, căldarea s-a afundat din nou în lichid. Sfârâiturile erau asurzitoare.

— Haideţi! a urlat Kellner la urechea mea.

Am ajuns la maşină. Setzler ne aştepta, sprijinit de portiță. Văzându-mă, îşi îndreptă poziția.

— Scuzați-mă, îmi spuse el, v-am pierdut urma din cauza fumului.

Am luat loc în maşină. N-am schimbat o vorbă. Kellner stătea nemişcat. Se ținea foarte drept şi profilul său de medalie se detaşa pe geamul automobilului.

— Vedeți, spuse el, aşezându-se din nou la birou, procedeul este simplu... dar a trebuit să bâjbâim mult pentru a-l pune la punct... În primul rând, groapa trebuie să aibă... cum să spun?... dimensiuni optime.

A mişcat din sprinceana dreaptă, i-a căzut monoclul, l-a prins în zbor şi a început să-l joace între degetul gros şi index.

— Am socotit că o groapă bună trebuie să aibă cincizeci de metri lungime, şase metri lărgime şi trei metri adâncime. Şi ridicând mâna în care ținea monoclul:

— Al doilea punct, şi care mi-a dat mult de furcă: aşezarea vreascurilor şi a corpurilor. Înțelegeți că lucrul acesta nu se poate face la întâmplare. Iată cum procedez: pun jos un prim rând de vreascuri. Pe rândul acesta pun vreo sută de corpuri şi – aici e punctul important, *Sturmbannfuhrer!* – între corpuri pun de asemenea vreascuri. După. ″ aceea le dau foc cu nişte cârpe îmbibate în petrol şi după ce focul s-a întețit bine, şi numai atunci, mai pun vreascuri şi arunc alte corpuri deasupra... A dat uşor din mână: Şi aşa mai departe...

Apoi, ridicând monoclul în sus:

— Al treilea punct: grăsimea.

Şi-a îndreptat privirile spre mine.

— Trebuie să ştiți, continuă el, că la început arderea era împiedicată de enorma cantitate de grăsime care se scurgea din corpuri. Am căutat o soluție... Cu un râs scurt,

curtenitor:...şi am găsit-o. Fac groapa în pantă, scobesc nişte şănţuleţe de scurgere şi adun grăsimea într-un rezervor.

I-am spus:

— *Herr Standartenfuhrer,* deţinuţii care scoteau grăsimea cu căldările...

I-a fluturat un uşor zâmbet victorios pe buze:

— Întocmai.

S-a sprijinit cu mâinile de masă şi m-a privit cu un aer subtil:

— Stropesc corpurile. Aici se vede toată isteţimea. Stropesc corpurile cu o parte din grăsimea care se scurge... Pentru ce? A ridicat mâna dreaptă: Multă grăsime împiedică arderea, dar puţină grăsime o ajută. În timp de ploaie, de exemplu, stropitul e preţios.

Deschise tabachera de aur, mi-o întinse, o întinse şi lui Setzler şi ne dădu s-aprindem ţigările. Apoi luă şi el o ţigară, stinse bricheta, o aprinse iar şi-şi apropie ţigara de flacără.

L-am întrebat:

— *Herr Standartenfuhrer,* care este randamentul în 24 de ore al unei asemenea gropi?

A zâmbit uşor:

— În 24 de ore! Dar, ştiu că vedeţi lucrurile în mare!

Îmi aruncă o privire pe furiş, deveni iar serios, şi continuă:

— Înţelegeţi, pentru mine nu se pune problema randamentului în 24 de ore. Nu am niciodată asemenea cantităţi de tratat. Totuşi, pot să vă spun care este randamentul pe oră. E de 300 până la 340 de bucăţi; 340 când e timp frumos şi 300 pe timp de ploaie.

Am făcut repede un calcul şi i-am spus:

— 8.000 de corpuri în 24 de ore!

— Probabil.

— Îmi închipui, firește, că aceeași groapă poate servi la nesfârșit, i-am spus după o clipă.

— Firește.

Urmă o scurtă tăcere; mă uitam la Setzler.

Perioada bâjbâielilor și a nesiguranței a trecut. Puteam privi viitorul cu încredere. Acum era sigur că voi atinge, chiar că voi și depăși, randamentul prevăzut în plan.

Personal, eram aproape mulțumit cu cuptoarele. Prevăzând 32 pentru cele patru stabilimente pe care trebuia să le construiesc, puteam să ajung la un randament global de 8000 de corpuri în 24 de ore, cifră care nu era inferioară decât cu 2000 de bucăți față de *„rundamental maxim"! C*erut de *Reichsfuhrer. C*u o singură groapă auxiliară, prin urmare, s-ar putea atinge, dacă ar fi cazul, și cele 2000 de bucăți restante.

La drept vorbind, nu-mi prea plăceau gropile. Procedeul îmi părea grosolan, primitiv și nedemn de o mare industrie națională. Optând pentru cuptoare, aveam conștiința că aleg o soluție mai modernă. Cuptoarele mai aveau și avantajul că garantau mai bine secretul, pentru că arderea se făcea nu la lumina zilei, ca în șanțuri, ci ferit de ochii lumii. În afară de aceasta, mi se părea mai de dorit ca de la început să închid într-un singur edificiu toate serviciile necesare acțiunii speciale. Țineam mult la această concepție și am putut vedea, după răspunsul *Reichsfuhrer-ului* că și pe dânsul îl încânta, Simțeai într-adevăr o satisfacție spirituală când te gândeai că, din momentul în care ușile vestiarului se închid după un convoi de 2000 de ovrei, până în momentul în care ovreii se prefac în cenușă, toată operațiunea se desfășoară acolo, fără ca cineva să miște un deget. Adâncind mai mult această idee, mi-am dat seama că trebuia – întocmai ca într-o uzină – să pun în mișcare un

lanț neîntrerupt, potrivit căruia persoanele de tratat să se ducă din vestiar în camera de gazare şi din camera de gazare în cuptoare, într-un minimum de timp. Deoarece camera de gazare era subterană, iar sala cuptoarelor trebuia să fie la etajul superior, am ajuns la concluzia că transportul corpurilor dintr-una într-alta nu se putea concepe altfel decât prin mijloace mecanice. Într-adevăr, nu-ți puteai imagina ca oamenii din *Sonderkommaitdo* să târâie mai multe sute de corpuri pe scară sau chiar pe un plan înclinat. Pierderea de timp era enormă. Mi-am revizuit deci planul inițial şi am hotărât să pregătesc patru amplasamente necesare pentru patru ascensoare încăpătoare, fiecare având o capacitate de circa 25 de corpuri. Am calculat că, în felul acesta, ar fi trebuit numai 20 de drumuri pentru a scoate 2000 de corpuri din camera de gazare. Acest dispozitiv trebuia să fie completat, la etajul de sus, cu nişte cărucioare, care să încarce corpurile aduse cu ascensoarele şi să le ducă la cuptoare.

Planul meu, fiind astfel modificat, am redactat un nou raport pentru *Reichsfuhrer bersturmbannfuhrer-ul* Wulfslang a servit, încă o dată, de intermediai' şi, 48 de ore mai târziu, mi-a adus răspunsul lui Himmler: Planul meu era acceptat integral, mi s-au deschis credite importante şi puteam să mă consider ca având prioritate pentru toate materialele de construcție.

Nota *Reichsfuhrer-ului* adăuga că două din cele patru stabilimente trebuiau să fie în stare de funcționare "cel mai târziu la 15 iulie 1942", celelalte două la 31 decembrie acelaşi an. Aveam deci ceva mai puțin de un an pentru a duce la bun sfârşit prima tranşă a lucrărilor.

Am deschis imediat şantierele. În acelaşi timp, cele două instalații provizorii din Birkenau continuau să funcționeze sub direcția lui Setzler; îi încredințasem de asemenea

misiunea să deschidă gropile vechi şi să ardă corpurile ce se aflau acolo.

Mirosul greţos pe care-l respirasem la Culmhof s-a împrăştiat imediat în tot lagărul şi am observat că se simţea chiar atunci când vântul batea dinspre apus. Când batea de la răsărit, se răspândea mult mai departe, până la târgul Auschwitz, şi chiar mai încolo, până la Babitz. Am răspândit zvonul că s-a instalat o uzină de tăbăcărie în regiune şi că de acolo provenea toată duhoarea. Dar nu puteam să-mi fac nicio iluzie eu privire succesul acestei legende. Mirosul urât al pieilor în descompunere nu avea nimic comun cu putoarea de untură arsă, de carne friptă şi de păr pârlit care se degaja din gropi. M-am gândit cu nelinişte că va fi şi mai rău când furnalele înalte ale celor patru crematorii gigantice ale mele vor scuipa peste întreaga regiune, în tot timpul celor 24 de ore, fumul lor pestilenţial.

Totuşi, nu. Aveam timp de pierdut cu asemenea consideraţiuni. Eram în permanenţă pe şantier şi Elsie începuse iar să se plângă că nu mă mai vede pe-acasă. Într-adevăr, plecam la şapte dimineaţa şi nu mă întorceam decât pe la zece sau unsprezece noaptea, ca să mă trântesc imediat în patul de campanie din birou şi s-adorm.

Eforturile acestea şi-au dat rodul. Crăciunul ’941 se apropia şi grosul lucrărilor la cele două clădiri avansaseră destul ca să pot spera că vor fi terminate la timp. Totuşi, nu-mi slăbeam eforturile şi, cu toate grijile pe care mi le dădea extinderea continuă a celor două lagăre, sosirea aproape zilnică a unor noi transporturi şi disciplina celor din *Allgemeine S. S.* (care mă făceau să regret din ce în ce mai mult splendidele „Capete de mort” de altădată), găseam în fiecare zi timp să fac câteva vizite pe şantier.

La începutul lui decembrie, unul dintre *Lagerfuh*rer-ii mei din Birkenau, *Hauptsturmfuhrer-ul* Hageman, ceru să-mi

vorbească. L-am poftit înăuntru. M-a salutat şi l-am poftit să ia loc. Se cunoştea pe faţa lui roşie şi rotundă că era tulburat.

— *Herr Sturmbannfuhrer,* îmi spuse el gâfâind, am să... să spun... ceva... care-l priveşte... pe Sctzler...

Am repetat:

— Setzler?

Mi-am arătat surprinderea şi Hageman păru şi mai încurcat.

— Tocmai el, *Herr Sturmbannfuhrer...* Fiindcă... *Obersturmfuhrer-ul* Sctzler nu este în subordinea mea... ci direct într-a dumneavoastră... poate, într-adevăr... ar fi mai corect...

Se prefăcu că vrea să se scoale.

— E o chestiune de serviciu?

— Desigur, *Herr Sturmbannfuhrer.*

— În cazul acesta, nu trebuie să ai niciun scrupul.

— Desigur, *Herr Sturmbannfuhrer,* asta mi-am spus şi eu până la urmă... Pe de altă parte, e destul de delicat... Setzler (gâfâi mai tare) mi-e prieten... Apreciez mult calităţile lui de artist...

I-am spus cu asprime:

— De asta nu se ţine seama. Dacă Setzler a comis o greşeală, datoria dumitale e să mi-o aduci la cunoştinţă.

— E ceea ce mi-am şi spus, *Herr Sturmbannfuhrer,* continuă Hageman.

Şi părea puţin mai uşurat.

— Fireşte, continuă el, nu-l bârfesc pe Setzler personal... Are un serviciu foarte greu şi mă gândesc că simte nevoia să-l facă ceva mai atrăgător... Dar totuşi, este o greşeală... Faţă de oameni, este desigur... Cum să spun? O greşeală gravă de... demnitate... Bineînţeles, din partea unui simplu

Scharfuhrer, n-ar avea atâta importanță... dar din partea unui... o-fi-țer!...

Ridică ambele mâini, obrazul său ca luna ct 9ătă un aer important şi jignit, şi spuse pe nerăsuflate:

— De aceea m-am gândit că-i corect, în sfârşit...

— Ei bine? l-am întrebat nerăbdător.

Hageman îşi lărgi gulerul cu degetul său gros şi umflat şi se uită în direcția ferestrei:

— Am auzit spunându-se... Fireşte, *Herr Sturmbannfuhrer,* nu mi-am permis să... încep o anchetă fără permisiunea dumneavoastră... Setzler nefiind în subordinea mea... Totuşi, înțelegeți, n-am nicio îndoială... în ce mă priveşte... Pe scurt, spuse el răsuflând greu, iată faptele. Când un convoi se dezbracă înaintea instalației provizorii... Setzler... Fireşte, el e acolo pentru nevoile serviciului, nimic de zis... Pe scurt, îşi alege o tânără ovreică... pe cea mai drăguță... mai totdeauna... şi după ce întregul convoi... a intrat... ia fata cu dânsul... fata-i goală, fiți atent... ceea ce e şi mai incorect... o duce într-o cameră aparte... şi acolo...

Îşi lărgi din nou gulerul cu degetul.

— ... acolo, o leagă.. De mâini cu două frânghii fixate în plafon... Am văzut frânghiile, *Herr Sturmbannfuhrer.* Pe scurt... fata-i goală, mâinile-s legate eu frânghii... şi Setzler trage în ea cu pistolul. Bineînțeles, toți cei din S.S. Sunt la curent.

Răsuflă cu un aer indignat şi nenorocit.

— ... Aud strigătele fetei şi împuşcăturile. Şi Setzler se ocupă tot timpul, ca să spun aşa...

Hageman răsuflă din greu.

— La rigoare, înțelegeți, din partea unui simplu *Scharfuhrer...*

Am apăsat pe unul din butoanele standardului meu, am luat receptorul şi-am întrebat:

— Dumneata eşti, Setzler? Am să-ți vorbesc.

Hageman sări de pe scaun şi pe obrazul lui ca luna se aşternu consternarea.

— *Herr Sturmbannfuhrer,* trebuie într-adevăr... în fața lui...

I-am spus încet:

— Poți să te retragi, Hageman.

Salută grăbit şi plecă. După uit minut, cineva a bătut în uşă. Am strigat: „Intră!" A apărut Setzler. A închis uşa şi a salutat. Îl priveam lix şi chelia lui a început să se roşească.

I-am spus aspru:

— Ascultă, Setzler, n-am să te dojenesc şi n-am să-ți cer explicații. Dar în timpul serviciului la instalația provizorie îți cer, în afară de cazul unei revolte, să nu mai foloseşti pistolul dumitale.

La pierit orice culoare din obraz.

— *Herr Sturmbannfuhrer...*

— Nu-ți cer explicații, Setzler. Consider numai că ceea ce ai făcut dumneata este incompatibil cu demnitatea de ofițer; îți ordon să-i pui capăt şi asta-i tot.

Setzler îşi trecu mâna sa lungă şi slabă pe chelie şi-mi spuse cu glasul încet şi lipsit de timbru:

— Ca să nu mai aud strigătele celorlalți am făcut asta.

Îşi plecă capul şi adăugă ruşinat:

— Nu mai pot.

M-am ridicat. Nu ştiam ce să cred.

Setzler continuă:

— Mai ales acest respingător miros de carne arsă îl simt mereu, oriunde aş fi. Şi noaptea îl simt. Când mă trezesc, mi se pare că-mi pute perna. Bineînțeles că nu-i decât o impresie...

Ridică capul şi izbucni deodată:

— Şi ţipetele! îndată ce sunt aruncate cristalele. Şi bătăile în pereţi! Nu mai puteam să îndur. Trebuia să fac ceva!

M-am uitat la Setzler. Nu-l înţelegeam. După părerea mea, purtarea lui nu era decât o ţesătură de contradicţii.

I-am spus pe un ton plin de răbdare:

— Ascultă, Setzler, dacă ai fi numai *Scharfuhrer...* Dar. Înţelege-mă, eşti ofiţer, e inadmisibil, oamenii cu siguranţă vorbesc între ei...

Am întors capul şi am adăugat jenat:

— ... dacă fata ar fi cel puţin îmbrăcată...

A izbucnit:

— Dar nu înţelegeţi, *Herr Sturmbannfuhrer...* Nu pot să stau acolo, aşa, şi să-i aud urlând...

I-am răspuns cu asprime:

— Nu-i nimic de înţeles. Nu trebuie să faci asta. Setzler şi-a îndreptat poziţia şi a întrebat cu un glas mai hotărât,

— E un ordin, *Herr Sturmbannfuhrer?*

— Desigur.

Urmă o scurtă tăcere. Setzler împietrise în poziţia de drepţi; nu i se mişca un muşchi pe obraz.

— *Herr Sturmbannfuhrer,* spuse cu un glas indiferent şi oficial, v-aş ruga să binevoiţi a transmite *Reichsfiuhrer-ului* cererea mea de a fi ataşat la o» unitate de pe front.

Eram buimăcit. Am întors repede privirile şi m-am aşezat. Mi-am luat stiloul şi-am tras câteva cruci pe bloc-notes. După o clipă, am ridicat capul şi l-am fixat pe Setzler.

— Există vreo legătură între ordinul pe care li l-am dat acum şi cererea de a fi trimis pe front, pe care te gândeşti să mi-o prezinţi?

Privirile sale au alunecat peste mine şi s-au oprit pe lampa de birou; a spus încet:

— *Ja.*

Am pus stiloul jos.

— E de la sine înțeles că-mi mențin ordinul.

L-am privit fix.

— Cât despre cererea dumitale de a fi detaşat, e de datoria mea s-o transmit, dar n-am să-ți ascund că am s-o transmit cu aviz nefavorabil.

Setzler făcu o mişcare şi eu ridicai mâna:

— Setzler, ai lucrat de la început împreună cu mine în afacerea asta. Numai dumneata, în afară de mine, ai competența necesară ca să conduci instalația provizorie. Dacă ai pleca, ar trebui să pregătesc personal un alt ofițer, să-l instruiesc...

Am continuat, accentuând cu putere:

— N-am timp. Trebuie să mă consacru în întregime şantierelor, până în iulie.

M-am ridicat:

— Până atunci, îmi eşti indispensabil.

A urinat o scurtă tăcere şi ani adăugat:

— La acea dată, dacă va mai dura războiul, ceea ce de altfel nu mi se pare probabil, vei putea face cererea. Şi-o voi susține.

Am tăcut. Setzler stătea nemişcat, cu obrazul rigid şi rece. După o clipă, am adăugat:

— Asta-i tot.

A salutat țeapăn, s-a întors reglementar şi-a ieşit.

După câteva minute apăru Hageman, roşu, rotund, gâfâind. Îmi dădu nişte hârtii la semnat. Nu erau hârtii urgente. Mi-am luat stiloul şi i-am spus:

— N-a negat.

Hageman s-a uitat la mine şi obrazul i s-a luminat:

— Fireşte, e un om atât de sincer... atât de talentat...

— Dar prea şi-a pus lucrurile la inimă.

— *Ach!* Într-adevăr! Spuse el mirat, într-adevăr!... Dar e un artist, *nicht wahr?* Poate că asta şi explică de ce...

M-a privit răsuflând din greu:

— Dacă aş putea să exprim o ipoteză... *Herr Sturmbannfuhrer!...* Desigur, e un artist, ceea ce explică totul...

Avea un aer pios şi indignat.

— Când te gândeşti!... Un o-fi-ţer, *Herr Sturmbannfuhrer.* Ce fantezie de necrezut! E un artist, iată motivul... Şi fiţi atent, *Herr Sturmbannfuhrer* – continuă el, ridicându-şi mâinile grase cu un aer victorios – „prea şi-a pus lucrurile la inimă", cum foarte bine aţi observat dumneavoastră... *Er ist eben Kiinstler*[71]*...*

Am închis stiloul.

— Hageman, contez pe dumneata că n-are să se răspândească chestia asta.

— Bineînţeles.

M-am ridicat, mi-am luat chipiul şi m-am dus să inspectez şantierele.

Obersturmfuhrer-ul Pick veni în întâmpinarea mea.

Era un omuleţ brun, calm şi rece.

l-am răspuns la salut.

— Ai făcut sondaje printre deţinuţi?

— *Jawohl, Herr Sturmbamfuhrer.* E întocmai cum v-aţi gândit dumneavoastră. Habar n-au de scopul lucrărilor.

— Dar cei din S.S.?

— Îşi închipuie că e vorba de adăposturi antiaeriene. Au botezat cele două stabilimente *„Biinker"-i,* iar alţii, pentru că sunt identice le-au spus „gemenii *Bunker"-i.*

— E o idee foarte bună. Aşa o să le spunem de-aci înainte.

Pick continuă după o clipă:

— 0 mică neplăcere, *Herr Sturmbannfuhrer.* Pe plan, cele patru ascensoare mari care aduc oamenii din „Sala de

---

[71] Într-adevăr, e un artist!

duşuri" dau într-o sală mare – viitoarea sală a cuptoarelor. Şi această sală, evident, n-are nicio ieşire. Unul dintre arhitecţi s-a mirat. Bineînţeles, el nu ştie că această sală va avea cuptoare şi că pe acolo...

Pick zâmbi uşor:

— ... vor ieşi oamenii.

După o clipă l-am întrebat.

— Ce i-ai răspuns?

— Că nici eu nu înţeleg, dar că aşa e ordinul.

Am lăsat capul în jos, i-am aruncat lui Pick o privire semnificativă şi i-am spus:

— Dacă arhitectul acesta îţi mai pune întrebări, nu uita să-mi spui şi mie.

Pick mi-a întors privirea şi m-am apropiat de şantiere. Tocmai se turnau coşurile de beton, care puneau în legătură camerele subterane de gaz cu aerul de-afară.

Aceste coşuri trebuiau să dea în curtea interioară a stabilimentului şi să fie acoperite de o calotă ermetică. După închipuirea mea, iată cum ar trebui să se petreacă lucrurile. O dată ce deţinuţii sunt închişi în camera de gazare, S.S.-iştii însărcinaţi cu aceasta se duc în curte cu cutiile de *Giftgas,* îşi pun măştile de gaze, deschid cutiile, deşurubează calotele coşurilor, varsă cristalele înăuntru şi înşurubează calotele. După asta, nu le mai rămâne decât să-şi scoată măştile şi să fumeze o ţigară, dacă doresc.

— Partea proastă, a spus Pick, e că cristalele vor fi aruncate pe jos. Vă aduceţi desigur aminte, *Herr Sturmbannfuhrer,* că *Obersturmfuhrer-ul* Setzler s-a plâns de asta la instalaţia provizorie.

— Mi-aduc aminte.

— Urmarea este că oamenii, atinşi de vapori, se prăbuşesc peste cristale şi gazul nu se mai degajă în toată voia.

— Exact.

A urmat o scurtă tăcere, Pick şi-a îndreptat puțin poziția şi a întrebat:

— *Herr Sturmbannfuhrer,* aş putea să vă dau o sugestie?

— Desigur.

— Coşurile s-ar putea prelungi cu nişte tuburi de tablă de fier perforată, care ar ajunge până la pardoseala camerelor de gazare. În felul acesta, cristalele aruncate prin coşuri ar cădea prin tuburi şi vaporii de gaz s-ar degaja prin găurile tablei de fier. Nu ar mai fi acoperite de mormanele de corpuri. După mine, dispozitivul arc două avantaje. Primo: accelerarea gazării; secundo: economic de cristale.

După ce m-am gândit, i-am spus:

— Ideea dumitale mi se pare excelentă. Cere-i lui Setzler să experimenteze acest dispozitiv într-una din sălile instalației provizorii, cealaltă rămânând neschimbată. Aceasta ne va permite, prin comparație, să calculăm economia de cristale şi timpul câştigat.

— *Jawohl, Herr Sturmbannfuhrer.*

— E de la sine. Înțeles că dacă economia este apreciabilă, vom adopta dispozitivul dumitale pentru *Bunker-i.*

Mă uitam la Pick. Era ceva mai mic decât mine. Nu vorbea decât atunci când îi vorbeai tu. Era calm, corect, hotărât. Poate că nu-l apreciasem până acum pe Pick la adevărata lui valoare. L-am întrebat după o clipă:

— Ce faci de Crăciun, Pick?

— Nimic deosebit, *Herr Sturmbannfuhrer.*

— Soția mea şi cu mine dăm o mică serată. Am fi foarte fericiți să vii şi dumneata împreună cu doamna Pick.

Era prima oară când primeam musafiri. Fața lui palidă s-a îmbujorat puțin şi a răspuns:

— Desigur, *Herr Sturmbannfuhrer,* vom fi foarte...

Văzând că nu ştie cum să-şi termine fraza, am adăugat încetişor:

— Contăm deci pe dumneata.

În ajunul Crăciunului, îndată după prânz, Selzler ceru să-mi vorbească. După ultima noastră întrevedere, raporturile dintre noi au rămas, în aparență, normale. Dar, de fapt, îl văzusem prea puțin şi numai în interes de serviciu.

A salutat, i-am răspuns la salut şi l-am rugat să ia loc. A făcut un gest de refuz.

— Dacă-mi permiteți, *Herr Sturmbannfuhrer,* am foarte puține să vă spun.

— Cum vrei, Setzler.

Mă uitam la el. Se schimbase mult. Spatele i se încovoiase şi mai tare şi obrajii i se scofâlciseră. M-a izbit expresia ochilor lui.

L-am întrebat încetişor:

— Ei, ce e, Setzler?

Îşi umflă pieptul, deschise gura ca şi cum n-ar mai fi putut respira şi nu răspunse nimic. Era foarte palid.

L-am întrebat:

— Nu vrei să iei loc, Setzler?

Făcu un semn din cap că „nu" şi adăugă cu glas scăzut:

— Mulțumesc, *Herr Sturmbannfuhrer.*

Se scurseră câteva secunde. Stătea complet nemişcat, înalt şi încovoiat, cu ochii înfrigurați fixați asupra mea. Părea o fantomă.

L-am întrebat:

— Ei, ce e?

Îşi umflă pieptul, maxilarul i se contractă şi spuse cu glas stins:

— *Herr Sturmbannfuhrer,* am onoarea a vă solicita să binevoiți a transmite *Reichsfuhrer-ului* S.S. Cererea mea de a fi trimis la o unitate de pe front.

Scoase o hârtie din buzunar, o desfăcu, făcu doi paşi înainte ca un automat, puse hârtia pe biroul meu, făcu doi paşi înapoi şi înţepeni în poziţia de drepţi.

Nu m-am atins de hârtia lui. După câteva secunde, i-am spus:

— Am să transmit cererea dumitale cu aviz nefavorabil.

Clipi de mai multe ori, mărul lui Adam i se mişcă în sus şi în jos, de-a lungul gâtului său slab şi asta fu totul. Pocni din călcâie, salută, făcu stânga împrejur în mod reglementar şi se îndreptă spre uşă.

— Setzler.

S-a întors.

— Pe astă-seară, Setzler.

Mă privi cu nişte ochi rătăciţi.

— Astă-seară?

— Soţia mea te-a invitat la noi, *nicht wahr?* Ca şi pe doamna Setzler. Ştii bine, pentru pomul de Crăciun.

Repetă:

— Pentru pomul de Crăciun? Avu un râs scurt. Desigur, *Herr Sturmbannfuhrer,* îmi aduc aminte.

— Contăm pe voi, îndată după terminarea serviciului dumitale de noapte.

A dat din cap, m-a salutat din nou şi a ieşit.

M-am dus să inspectez şantierele. Vântul sufla de la răsărit şi fumul gropilor din Birkenau umplea tot lagărul. L-am tras pe Pick deoparte.

— Ei ce spun de miros?

Pick făcu o strâmbătură.

— Se plâng, *Herr Sturmbannfuhrer.*

— Nu te întreb asta.

— Ei bine, spuse Pick încurcat, cei din S.S. Repetă că-i vorba de o tăbăcărie, dar nu ştiu ce cred.

— Şi deţinuţii?

— *Herr Sturmbannfuhrer,* nu îndrăznesc să întreb prea multe pe *Dolmetscher-i.* Ar putea să le dea de bănuit.

— *Gewissm*[72] dar ai putea să mai intri în vorbă cu ei.

— Tocmai, *Herr Sturmbannfuhrer,* imediat ce fac aluzie la miros, devin muți ca peştii.

— Semn rău.

— Ceea ce-mi permit şi eu să gândesc, *Herr Sturmbannfuhrer,* răspunse Pick.

L-am lăsat. Eram nelinişţit şi nemulțumit. Era evident că acțiunea specială, cel puțin în interiorul lagărului, nu va rămâne mult timp secretă.

M-am îndreptat spre locul de adunare. Dădusem ordin ca de Crăciun să se pregătească un brad pentru deținuți.

Hageman veni în întâmpinarea mea, gras, înalt, cu o mutră importantă. Cutele grase ale guşii îi atârnau peste guler.

— În ce priveşte bradul, am luat cel mai înalt pe care l-am găsit... Date fiind dimensiunile locului de adunare... Adăugă, răsuflând din greu:...un brad mititel ar fi fost ridicol, *nicht itahr?*

Am făcut ″da" din cap şi m-am apropiat. Copacul era culcat la pământ. Doi deținuți, sub conducerea unui *Kapo,* săpau o groapă. *Raport fuhrer-ul* şi doi *Scharfuhrer-i* priveau. Îndată ce m-a văzut, *Raportfuhrer-ul* a strigat: *″Achtung!",* cei doi *Scharfuhrer-i* au luat poziția de drepți. *Kapo* şi deținuții s-au descoperit repede şi-au rămas țepeni.

— Continuați.

Raportfuhrerul a strigat *″Los! Los!"* şi deținuții s-au apucat de lucru ca nişte nebuni. Trăsăturile lor nu mi se păreau în mod pronunțat semite. Dar poate că impresia se datora faptului că erau extrem de slabi.

---

[72] Desigur.

M-am uitat la copac, am socotit lungimea şi greutatea lui aproximativă şi m-am întors către Hageman:

— Ce adâncime va avea groapa?

— Un metru, *Herr Sturmbannfuhrer.*

— Pentru mai multă siguranță, săpați la un metru şi treizeci. Poate că se stârneşte vântul astă-seară.

— *Jawohl, Herr Sturmbannfuhrer.*

M-am uitat un minut, două, cum lucrează deținuții, apoi m-am întors, Hageman a repetat ordinul meu către *Raportuihrer* şi m-a ajuns din urmă. Gâfâia.

— 0 să ningă... cred...

— *Ja?*

— Simt... la încheieturi, spuse el cu un râs discret.

Apoi tuşi. Mai făcu câțiva paşi şi continuă:

— Dacă mi-aş putea permite... o ipoteză, *Herr Sturmbannfuhrer...*

— *Ja?*

— Deținuții ar fi preferat poate astă-seară... o rație dublă de supă.

L-am întrebat cu asprime:

— Ar fi preferat față de ce?

Hageman se înroşi şi începu să răsufle greu. Am continuat:

— Unde găseşti rația dublă, ai putea să-mi spui?

— *Herr Sturmbannfuhrer,* răspunse Hageman repede, nu-i o sugestie... M-am exprimat greşit... De fapt n-am sugerat nimic... Era o simplă ipoteză... o ipoteză de ordin psihologic, ca să spun aşa... Bradul e desigur un gest frumos... chiar dacă deținuții nu-l apreciază...

I-am spus cu nervozitate:

— Părerea lor nu mă interesează. Am făcut cele de cuviință, asta-i esențial.

— Desigur, *Herr Sturmbannfuhrer,* spuse Hageman, am făcut cele de cuviinţă.

În biroul meu se simţea aerul puţin închis. Mi-am scos mantaua, am atârnat-o în cuier împreună cu chipiul şi am deschis larg fereastra. Cerul era mohorât şi apăsător. Am aprins o ţigară şi m-am aşezat. Cererea lui Setzler stătea desfăcută pe birou, acolo unde-o lăsasem. Am tras-o spre mine, am citit-o, am deschis stiloul şi am scris jos, la dreapta: „aviz nefavorabil".

Începu să cadă zăpada şi câţiva fulgi zburară în cameră. S-au lăsat uşurel pe parchet şi s-au topit imediat. După o clipă, simţii cum mă cuprinde frigul. Am recitit cererea lui Setzler, am subliniat „aviz nefavorabil" cu o linie şi am scris dedesubt: *"Specialist indispensabil (I*nstalaţia provizorie) „ şi am iscălit.

O pală de vânt suflă fulgii de zăpadă până pe masa mea; ridicând capul, am văzut că se făcuse o mică băltoacă lângă fereastră. Am pus cererea lui Setzler în plic şi plicul în buzunar. Apoi am tras spre mine un teanc de hârtii. Mâinile îmi erau vinete de frig. Am strivit ţigara în scrumieră şi m-am apucat de lucru.,

După o clipă, am ridicat ochii. Ca şi cum ar fi aşteptat acest semnal, ninsoarea s-a oprit. M-am sculat, m-am îndreptat spre fereastră, am apucat cremona, am îmbucat ferestrele una într-alta şi le-am împins cu mâna. În clipa aceea l-am văzut pe tata, negru şi ţeapăn, cu ochii strălucitori: ninsoarea încetase, putea deci să închidă fereastra.

Mă durea mâna dreaptă. Mi-am dat seama că învârtisem de-a-ndoaselea cremona din toate puterile. Am apăsat uşor în sens invers şi s-a auzit o alunecare surdă. Am ocolit biroul, am pus furios radiatorul electric la priză şi am început să mă plimb în lung şi-n lat.

După o clipă, m-am aşezat, am tras spre mine o foaie de hârtie şi am scris: *„Dragul meu Setzler, vrei să-mi împrumuți pistolul dumitale* Am sunat plantonul, i-am dat biletul, şi în două minute s-a întors cu pistolul şi o notă: *„Cu complimentele* Obersturmbannfuhrer-ului *Setzler”.* Arma lui Setzler trăgea remarcabil de precis şi ofițerii din KL o împrumutau adesea pentru exerciții.

Am chemat maşina şi am cerut să mă ducă la stand. Am tras aproape un sfert de oră, la distanțe variabile, în ținte fixe şi mobile. Am pus pistolul în toc, am cerut să mi se aducă cutia în care se păstrau cartoanele mele şi am comparat noua serie cu seriile precedente: eram iar în scădere.

Am ieşit şi m-am oprit în pragul standului. Începuse iar să ningă şi mă gândeam dacă să nu mă întorc la birou. M-am uitat la ceas. Era ora şapte şi jumătate. M-am urcat în maşină şi i-am spus lui Dietz să mă ducă acasă.

Casa era feeric luminată. Am intrat în birou, am pus centironul pe masă şi am atârnat mantaua şi chipiul în cuier. Apoi m-am spălat pe mâini şi-am intrat în sufragerie.

Elsie, Frâu Miiller şi copiii erau la masă. Numai copiii mâncau. Frâu Miiller era educatoarea pe care o adusesem din Germania. Era o femeie de vârstă mijlocie, căruntă şi de treabă.

M-am oprit în prag şi am spus:

— Vă aduc zăpadă.

Micuțul Franz mi s-a uitat la mâini şi-a întrebat cu glăsciorul lui limpede:

— Unde e?

Karl şi cele două fete începură să râdă.

— Papa a lăsat-o la uşă, spuse Elsie, e prea rece ca s-o ia înăuntru.

Karl râse din nou. M-am aşezat lângă Franz şi m-am uitat la el cum mănâncă.

— *Ach!* spuse Frâu Miiller, un Crăciun fără zăpadă.

Se opri şi aruncă o privire stingherită în jurul ei, ca şi cum şi-ar fi ieşit din rol.

— Dar sunt Crăciunuri fără zăpadă? întrebă Hertha.

— *Sicher!* răspunse Karl, în Africa nu-i zăpadă de loc.

Frâu Miiller tuşi:

— În afară de părţile muntoase, fireşte.

Karl repetă cu hotărâre:

— Fireşte.

— Nu-mi place zăpada, spuse Katherina.

Micul Franz ridică lingura, întoarse capul spre mine şi spuse cu un aer mirat:

— Katherinei nu-i place zăpada.

După ce termină de mâncat, Franz mă luă de mână ca să-mi arate bradul cel frumos din salon. Elsie stinse candelabrul, băgă un fir în priză şi se aprinseră steluţele în copac. Copiii se uitară la ele o bună bucată de vreme.

Apoi, Franz, amintindu-şi de zăpadă, ceru să i se arate. I-am aruncat o privire lui Elsie şi ea a spus, mişcată:

— Prima lui zăpadă, Rudolf...

Am aprins becul din verandă şi am deschis obloanele de la uşa-fereastră. Fulgii de zăpadă se vedeau albi şi strălucitori în jurul becului.

După asta, Franz vru să vadă preparativele recepţiei şi-i dusei pe toţi, pentru o clipă, în bucătărie. Masa cea mare era în întregime acoperită de mormane de sandvişuri, pateuri şi creme.

I s-a dat fiecăruia câte o prăjitură şi s-au dus sus să se culce. Ne-am înţeles cu ei că-i vom trezi la miezul nopţii ca să-şi ia fiecare partea lui de cremă şi să cânte *O, Tauneiibauin* împreună cu persoanele mari.

M-am dus şi eu sus şi mi-am schimbat uniforma. Apoi am coborât, am intrat în birou, m-am încuiat şi am răsfoit o carte despre creşterea cailor, pe care mi-o împrumutase Hageman. După o clipă, am început să mă gândesc la heleşteu, şi-am simţit cum mă cuprinde tristeţea. Am închis cartea şi-am început să mă plimb în lung şi în lat prin cameră.

Puţin mai târziu, Elsie veni să mă caute şi luai o mică gustare pe un colţ de masă, în sufragerie. Elsie era în rochie de seară şi avea umerii goi. După ce-am terminat, am trecut în salon, ea a aprins mai multe lumânări, a stins candelabrul şi s-a aşezat la pian. Am ascultat-o. Elsie începuse să ia lecţii de pian la Dachau, când am fost numit ofiţer.

La ora zece fără zece am trimis maşina la familia Hageman şi la ora zece fix au sosit soţii Hageman şi Pick. Apoi maşina a plecat iar să-i aducă pe soţii Bethman, Schmidt şi pe Frâu Setzler. După ce-a venit toată lumea, am trimis bona să-i spună lui Dietz să vină în bucătărie ca să se încălzească. Elsie a condus doamnele în camera ei şi domnii şi-au scos mantalele în biroul meu. Apoi i-am condus în salon, să luăm câte un păhărel în aşteptarea doamnelor. S-a vorbit de evenimentele din Rusia şi Hageman a întrebat:

— Nu-i curios?... în Rusia, iarna a început devreme de tot... şi – aici de loc...

După asta, s-a vorbit puţin de iarna rusească şi de operaţiunile de pe front şi s-a căzut de acord că până în primăvara viitoare se vor termina.

— Dacă permiteţi, a spus Hageman, iată cum văd eu lucrurile... Pentru Polonia, o primăvară... Pentru Franţa, o primăvară... Şi pentru Rusia, deoarece e mai mare, două primăveri...

După asta, toată lumea a început să vorbească în acelaşi timp.

— *Richtig*[73], spuse Schmidt cu glasul său ascuțit, spațiul, adevăratul duşman e spațiul!

Pick spuse:

— Rusul e foarte primitiv.

Bethman îşi potrivi ochelarii pe nasul lui osos:

— De aceea rezultatul conflictului nu dă loc la nicio îndoială. Din punct de vedere rasial, un german valorează cât doi ruşi. Nu mai vorbesc de cultură.

— *Sicherlich!* spuse gâfâind Hageman, totuşi... dacă aş putea să-mi permit o observație...

Zâmbi, ridică mâinile sale grase şi aşteptă să iasă bona.

— ... mi s-a spus că în regiunile ocupate soldații noştri... au cele mai mari greutăți... când e vorba să aibă raporturi sexuale cu rusoaicele. Rusoaicele nu vor să ştie de ei nici în ruptul capului... înțelegeți cum devine cazul? Şi – atunci trebuie să lege prietenie cu încetul... Dar...

Dădu din mână şi continuă cu glasul scăzut:

— ... pentru o plăcere trecătoare... înțelegeți?... nu-i nimic de făcut...

— Extraordinar, spuse Bethman cu un râs scurt din gâtlej, ar trebui să se simtă onorate...

Când au intrat doamnele, ne-am ridicat şi apoi toată lumea a luat loc. Hageman s-a aşezat lângă Frâu Setzler.

— Dacă-mi permiteți... vreau să profit că sunteți văduvă astă-seară... ca să vă fac puțină curte, ca să spun aşa...

— E vina *Kommandaiit-ului* că sunt văduvă, răspunse Frâu Setzler.

Şi mă amenință, drăgălaş, cu degetul. I-am spus:

---

[73] Exact.

— Ba de loc, *gnădige Frâu,* nu sunt cu nimic vinovat. Dar e schimbul lui acum.

— Cu siguranță că înainte de miezul nopții va fi aici, spuse Hageman.

Elsie şi Frâu Miiller au servit tartine şi băuturi; după ce conversația a început să lâncezească, Frâu Hageman s-a aşezat la pian, domnii s-au dus să-şi ia instrumentele pe care le lăsaseră în vestibul şi au început să cânte.

După o oră s-a făcut pauză, s-au servit pateuri, s-a vorbit de muzică şi Hageman a povestit câteva anecdote despre marii muzicanți. La ora unsprezece şi jumătate am trimis pe Frâu Miiller să trezească copiii; după câteva minute i-am zărit prin geamurile uşii de la salon, care dădea în sufragerie. Se aşezaseră în jurul mesei. Aveau aerul solemn şi somnoros. Ne-am uitat la ei o clipă prin perdelute şi Frâu Setzler, care n-avea copii, a exclamat emoționată: *„Ach!* Ce drăguți sunt!"

Cu zece minute înainte de miezul nopții, m-am dus să-i aduc la noi. Au înconjurat tot salonul şi au salutat cuviincios pe fiecare invitat în parte. Apoi şi-au făcut apariția bona şi Frâu Miiller, aducând pe o tavă mare pahare şi două sticle de şampanie. Le-am spus musafirilor: „Şampania o avem de la Hageman", un murmur vesel a străbătut salonul şi Hageman a zâmbit fiecăruia, pe rând.

După ce toată lumea luă câte un pahar în mână, ne-am ridicat, Elsie a stins candelabrul, s-a luminat pomul de Crăciun şi ne-am aşezat în semicerc în jurul bradului, în aşteptarea miezului nopții. Se făcuse tăcere; în timp ce stăteam toți cu ochii ațintiți asupra steluțelor din copac, simții deodată o mânuță apucându-mă de mâna stângă. Era Franz. Mă aplecai spre el şi-i spusei că acuşi are să se facă o mare gălăgie, fiindcă toată lumea are să înceapă să cânte în acelaşi timp.

Cineva mă atinse uşor de braţ. M-am întors. Era Frâu Miiller. Mi-a şoptit: „Vă cheamă la telefon, H*err Kommandant". I*-am spus lui Franz să se ducă la mama şi m-am retras din grup. Frâu Miiller mi-a deschis uşa saionului şi a dispărut în bucătărie. M-am închis în birou, am pus paharul pe masă şi am apucat receptorul.

— *Herr Sturmbamfuhrer,* se auzi un glas, aici *Unter sturmfuhrer* Lucck.

Glasul venea de departe şi era foarte distinct.

— Ei, ce e?

— *Herr Sturmbannfuhrer,* nu mi-aş fi permis să vă deranjez dacă n-ar fi un caz grav.

Am repetat cu nerăbdare:

— Ei, ce e?

Se scurse un timp, apoi glasul îndepărtat continuă:

— *Obersturmfuhrer-ul* a murit.

— Cum?

Glasul continuă:

— *Obersturmfuhrer-ul* Setzler a murit.

— Ce spui? A murit?

— *Ja, Herr Sturmbannfuhrer.*

— L-ai anunţat pe *Lagerarzt*[74]?

— Tocmai, *Herr Sturmbannfuhrer, e* destul de curios... Nu ştiu dacă trebuia...

— Vin acolo, Lueck. Aşteaptă-mă la postul de observaţie.

Am pus receptorul la loc, am ieşit în vestibul şi ani împins uşa bucătăriei. Dietz s-a ridicat. Bona şi Frâu Miiller s-au uitat miraţi la mine.

— Plecăm, Dietz.

Dietz începu să-şi tragă mantaua. Am strigat:

— Frâu Miiller.

---

[74] Medicul lagărului.

Şi i-am făcut semn să vie după mine. M-a ajuns în birou.

— Frâu Miiller, sunt obligat să mă duc în lagăr. După ce-am să plec, o anunți şi pe soția mea.

— *Ja, Herr Kommandant.*

Am auzit paşii lui Dietz în vestibul. Mi-am pus centironul, mi-am tras mantaua şi-am apucat chipiul. Frâu Miiller se uita la mine.

— Veşti proaste, *Herr Kommandant?*

— *Ja.*

Am deschis uşa şi m-am întors:

— S-o anunți pe soția mea cu discreție.

— *Ja, Herr Kommandant.*

Am tras cu urechea: în salon era o linişte perfectă.

— De ce nu cântă?

— Vă aşteaptă probabil, *Herr Kommandant.*

— Spune soției să nu mă aştepte.

Am trecut repede prin vestibul, am coborât treptele verandei şi am intrat în maşină. Nu mai ningea: era frig.

— Birkenau.

Dietz porni maşina. Puțin înainte de a ajunge la postul de observație, am aprins plafoniera. Santinela a deschis poarta cu sârmă ghimpată, întorcând nervos capul spre corpul de gardă. Hohote de râs şi frânturi de cântece ajungeau până la mine.

Silueta atletică a lui Lueck a ieşit din umbră. L-am poftit în maşină.

— La *Kommandatur, Herr Sturmbannfuhrer.* Am...

L-am apucat de braț şi a tăcut.

— *Kommandatur,* Dietz.

— Cer scuze pentru corpul de gardă, a spus Lueck, dar n-am crezut că trebuie... Firește, sunt vinovați...

— *Ja, ja.*

La *Kommandatur* am coborât şi i-am spus lui Dietz să m-aştepte la postul de observaţie. Maşina a pornit şi eu m-am întors spre Lueck.

— Unde e?

— L-am dus în biroul său.

Am urcat scările şi am traversat repede culoarul. Uşa lui Setzler era încuiată.

— Permiteţi, *Herr Sturmbannfuhrer,* spuse Lueck, am crezut că-i bine să încui uşa.

A deschis-o şi am aprins lumina. Setzler era întins pe jos. Pleoapele îi acopereau pe jumătate ochii, faţa-i era liniştită şi părea că doarme. N-a fost nevoie să mă uit de două ori la el ca să-mi dau seama de unde i se trage moartea. Am închis uşa, m-am dus de-am lăsat jos storul de la fereastră şi am spus:

— Te ascult.

Lueck şi-a îndreptat poziţia.

— Un minut, Lueck.

M-am aşezat la biroul lui Setzler, am luat o foaie de hârtie şi am băgat-o în maşina de scris. Lueck a început să istorisească:

— La ora unsprezece, ieşind de la *Kommandatur,* am auzit în garajul numărul 2 zgomotul unui motor auto care mergea încet.

— Nu aşa de repede...

A aşteptat câteva secunde şi a continuat:

— ... oblonul de fier era tras... Nu i-am dat atenţie... M-am dus la cantină să iau un păhărel...

I-am făcut semn lui Lueck să se oprească, am şters cu guma „un păhărel” şi am bătut în loc „o gustare”.

— Continuă!

— ... şi să ascult nişte plăci... După ce m-am întors la *Kommandatur,* motorul tot mai huruia... M-am uitat la ceas... Era ora unsprezece şi jumătate. Mi se părea curios...

Am ridicat mâna, am bătut la maşină „ora unsprezece şi jumătate" şi apoi l-am întrebat:

— De ce?

— Mi se părea curios că şoferul a lăsat motorul să meargă atâta timp.

Am bătut: „Mi s-a părut curios că şoferul a lăsat motorul să meargă atâta timp". I-am făcut un semn şi Lueck a continuat:

— ... Am încercat să ridic oblonul de fier. Era încuiat pe dinăuntru... Am făcut un ocol prin culoarul *Kommandatur-ii* şi am deschis uşa care duce la garaj... *Obersturmfuhrer-ul* Setzler îşi dăduse sufletul lângă volan... Am tăiat contactul... Apoi am scos corpul din maşină... şi l-am transportat aici...

Am ridicat capul.

— Singur?

Lueck îşi lăţi şi mai mult umerii largi.

— Singur, *Herr Sturmbannfuhrer.*

— Continuă!

— I-am făcut apoi respiraţia antificală...

— Pentru ce?

— Era limpede că *Obersturmfuhrer-ul* Setzler murise în urma unei intoxicaţii cu gaze de la eşapament...

Am bătut această frază, m-am ridicat, am făcut câţiva paşi prin cameră şi l-am privit pe Setzler. Stătea întins pe spate cât era de lung, cu picioarele puţin îndepărtate unul de altul. Am ridicat ochii:

— Ce spui de asta, Lueck?

— E o intoxicaţie, după cum am spus, *Herr...*

I-am spus aspru:

— Nu asta vreau să spun.

M-am uitat la el, ochii lui de un albastru deschis s-au tulburat şi a răspuns:

— Nu ştiu, *Herr Sturmbannfuhrer.*

— Ai vreo idee, totuşi?

După o scurtă tăcere, Lueck spuse încet:

— Ei bine, sunt două ipoteze: sinucidere sau aceident.

Continuă şi mai încet:

— În ce mă priveşte, cred...

Se opri deodată şi spuse:

— ... că e un accident.

Adăugă în grabă:

— Asta cred cu adevărat, *Herr Sturmbannfuhrer.*

M-am aşezat şi am bătut: „după părerea mea e un accident". L-am întrebat:

— Vrei să-ţi iscăleşti raportul?

Lueck ocoli biroul, îi dădui stiloul şi semnă, fără să-şi mai piardă timpul să-l citească. Ridicai receptorul.

— *Kommandant.* Spune-i şoferului meu să vină aici. Am pus jos receptorul şi Lueck mi-a înapoiat stiloul.

— Ai să iei maşina şi-ai să-i aduci aici pe *Hauptsturmfuhrer-ul* Hageman şi pe *Lagerarzt. Hauptsturmfuhrer-ul* Hageman e la mine acasă. Să nu vorbeşti nimic în maşină de chestia asta.

— *Jawohl, Herr Sturmbannfuhrer.*

Când fu la uşă, îl rechemai.

— L-ai căutat prin buzunare?

— Cum mi-aş fi putut permite, *Herr Sturmbannfuhrer?*

Lam făcut un semn şi-a ieşit. M-am ridicat ca să încui uşa în urma lui. Apoi m-am aplecat şi l-am căutat pe Setzler prin buzunare. În buzunarul stâng al tunicii am găsit un plic cu adresa mea. L-am deschis. Scrisoarea era bătută la maşină şi redactată după toate formele regulamentului:

S″. S. – Obersturmfuhrer Setzler

K L Auschwitz către S. S. Sturmbannfuhrer Lang,

Koânmandant KL Auschwitz

Mă sinucid pentru că nu mai pot îndura mirosul ăsta groaznic de carne friptă.

R. Setzler SS-Ostuf”

Am golit scrumiera în coşul cu hârtii, am pus plicul şi scrisoarea în scrumieră şi le-am dat foc cu un chibrit. După ce-au ars, am ridicat storul, am deschis fereastra, şi-am aruncat cenuşa.

M-am aşezat din nou la birou. După un timp oarecare m-am gândit la pistolul lui Setzler, l-am scos din toc şi l-am pus într-unul din sertare. După asta, am început să scotocesc sertarele unul după altul şi am găsit, în sfârşit, ceea ce căutam: o sticlă de Schnaps. Abia era atinsă.

M-am ridicat, am vărsat două treimi în lavabou, apoi am stropit tunica lui Setzler în faţă, aproape de guler. Am dat drumul la puţină apă în lavabou, apoi am astupat sticla şi am pus-o pe birou. Mai erau vreo două degete de Schnaps.

Am descuiat uşa, am aprins o ţigară şi m-am aşezat la birou în aşteptare. De unde mă aflam, nu puteam zări corpul lui Setzler. Ochii mi s-au oprit la mantaua lui. Era agăţată de un cârlig, iar cârligul prins de un cuier, în partea dreaptă a uşii. Stofa făcea o umflătură între umeri, acolo unde Setzler avea ghebul.

Am auzit paşi pe culoar. Hageman a intrat cel dintâi, palid şi tulburat. *Lagerarzt Hauptsturmfuhrer* Benz venea în urmă. Lueck era în spatele lui, întrecându-l cu un cap.

Hageman tot întreba bâlbâindu-se:

— Dar cum?... cum? Nu pot înţelege...

Benz s-a aplecat, a întors pleoapele mortului şi a clătinat din cap. După asta s-a ridicat, şi-a scos ochelarii, i-a şters, i-a pus înapoi, şi-a netezit cu palma părul albit şi lucios şi s-a aşezat din nou, fără să scoată un cuvânt. I-am spus lui Lueck:

— Poţi să te retragi, Lueck. Am să te chem în caz de nevoie.

Lueck a ieşit. Hageman stătea în picioare, nemişcat. Se uita la cadavru. Am spus:

— Fireşte, e o groaznică nenorocire.

Am continuat:

— Am să vă citesc raportul lui Lueck.

Observând că rămăsesem cu ţigara în mână, m-am simţit prost, m-am întors şi-am strivit-o repede în scrumieră.

Am citit raportul lui Lueck, apoi m-am întors spre Benz.

— Cum vezi dumneata lucrurile, Benz?

Benz mă privi. Era dar că pricepuse totul.

— După părerea mea, spuse el încet, e un accident.

— Dar cum?... cum?... întrebă Hageman cu un aer rătăcit.

Benz arătă cu degetul înspre sticla de Schnaps.

— Cam întrecuse măsura. S-a dus să dea drumul la motor. L-a prins frigul, a avut o sincopă şi nu s-a mai trezit.

— Dar nu înţeleg, spuse Hageman, de obicei nu prea bea...

Benz dădu din umeri.

— N-ai decât să-l miroşi.

— Dar dacă-mi este permis, continuă Hageman gâfâind, e ceva... necurat... destul de curios... De ce n-a chemat Setzler un şofer, ca întotdeauna? Nu avea niciun motiv să dea el singur drumul la maşină...

I-am spus repede:

— Ştii bine că Setzler nu făcea nimic ca toată lumea.

— *Ja, ja,* rosti Hageman, era un artist, ca să spun aşa... Se uită la mine şi urmă repede: Fireşte, şi eu cred că e un accident.

M-am sculat:

— Te însărcinez s-o conduci acasă pe Frâu Setzler şi s-o previi. la maşina. Benz, aş vrea să am raportul dumitale mâine dimineaţă, ca să-l anexez la al meu.

Benz se ridică şi se înclină. După ce-a ieşit, am telefonat la infirmerie să-mi trimită ambulanţa, m-am aşezat la birou şi-am început să bat la maşină raportul meu.

După ce infirmierii au ridicat corpul, mi-am aprins o ţigară, am deschis larg fereastra şi m-am apucat iar să bat la maşină.

Puţin mai târziu, am ridicat receptorul şi l-am chemat pe *Obersturmfuhrer-ul* Pick la el acasă. Mi-a răspuns un glas de femeie. Am spus:

— Aici *Sturmbannfuhrer* Lang. Îl puteţi chema pe soţul dumneavoastră, Frâu Pick?

Auzeam zgomotul pe care-l face receptorul când îl pui pe masă, apoi zgomot de paşi. Paşii s-au auzit din ce în ce mai departe, s-a trântit o uşă, a urmat o scurtă tăcere, apoi deodată, o voce rece şi calmă a spus foarte aproape de mine:

— *Obersturmfuhrer* Pick.

— Nu te-am trezit, Pick?

— De loc, *Herr Sturmbannfuhrer.* Tocmai venisem acasă.

— Eşti la curent?

— Sunt la curent, *Herr Sturmbannfuhrer..*

Am continuat:

— Pick, te aştept mâine dimineaţă la ora şapte în biroul meu.

— Am să vin, Herr *Sturmbannfuhrer.*

Am adăugat:

— Mă gândesc să-ţi schimb serviciul.

Urmă o scurtă tăcere şi glasul continuă:
— La ordinele dumneavoastră, *Herr Sturmbannfuhrer.*

Cele două mari crematorii gemene au fost gata cu câteva zile înainte de termen şi la 18 iulie 1942, a venit să le inaugureze *Reichsfuhrer ul* în persoană.

Maşinile oficiale trebuiau să sosească la Birkenau la ora două după amiază. La ora trei şi jumătate ele nu veniseră încă şi întârzierea aceasta era să dea loc la un serios incident.

Aş fi dorit, evident, ca acţiunea specială să se desfăşoare fără nicio piedică, când *Reichsfuhrer-ul* va fi de faţă. Pentru asta, mă gândisem să nu folosesc pacienţi inapţi din lagăr. Erau, într-adevăr, mai greu de tratat decât persoanele străine de lagăr, prin faptul că ei cunoşteau bine rostul crematoriilor. Aranjasem deci lucrurile ca să-mi sosească dintr-un ghetou polonez un convoi de 2000 de ovrei. Convoiul sosise tocmai bine, puţin înainte de amiază şi l-am înţărcuit, sub paza unor membri din S.S. Şi a câinilor, în marea curte interioară a crematoriului numărul 1. La ora două fără zece, ovreii au fost anunţaţi că vor face baie, dar deoarece *Reichsfuhrer-ul* nu mai venea şi se prelungea aşteptarea, ovreii, pe care-i chinuia arşiţa din curte, deveniseră nervoşi şi neliniştiţi, începuseră să ceară apă şi mâncare şi chiar să se agite şi să ţipe.

Pick nu-şi pierdu sângele rece. Îmi telefona mie. Şi apoi, după ce muştrului mulţimea de la una din ferestrele crematoriului, îi explică printr-un tălmaci că se defectase cazanul de la duşuri şi că era pe cale să fie reparat. Între timp am sosit şi eu, am pus să se aducă imediat două găleţi de apă ca să-i adape pe ovrei, le-am promis că după baie li se va distribui pâine, şi-am telefonat lui Hageman să-şi aducă orchestra de deţinuţi. După câteva minute au sosit

muzicanții, s-au instalat într-un colț al curții şi-au început să cânte melodii vieneze şi poloneze. Nu ştiu dacă i-a calmat numai muzica, sau faptul că li se cântau melodii i-a liniştit asupra intențiilor noastre, dar fapt e că, puțin câte puțin, tumultul s-a potolit, ovreii au încetat să se mai agite şi am înțeles că atunci când va sosi Himmler, n-au să ne facă greutăți ca să coboare în vestiarul subteran.

Eram mai puțin liniştit în ceea ce priveşte trecerea din vestiar în „sala de duşuri". După ce fuseseră gata crematoriile gemene, procedasem la mai multe repetiții de acțiuni speciale şi de trei sau patru ori observasem, în momentul în care mulțimea pătrundea în "sala de duşuri", o vie mişcare înapoi – pe care a trebuit fireşte s-o curmăm, croindu-i cu patul puştii şi asmuțind câinii asupra lor. Coada turmei se năpustea atunci înainte, femeile şi copiii erau călcați în picioare şi totul era însoțit de urlete şi lovituri.

Ar fi fost fără îndoială supărător ca un asemenea incident să tulbure vizita *Reichsfiuhrer-ului.* Totuşi, m-am simțit la început în neputință să-l previn, căci nu ştiam cărui lucru trebuia să atribui această mişcare înapoi, dacă nu cumva unui instinct obscur, căci "sala de duşuri" cu țevăria sa care înşela ochiul, cu şănțulețele de scurgere şi numeroasele sale rozete de duş, n-avea absolut nimic care să trezească vreo bănuială. La urmă, am hotărât ca în ziua vizitei lui Himmler, *Scharfuhrer-ii* să intre împreună cu ovreii în "sala de duşuri" şi să le împartă bucăți de săpun. Am dat în acelaşi timp ordin *Dolmetscher-ilor* să răspândească această ştire în vestiar, în timp ce deținuții se dezbrăcau. Ştiam bine că pentru deținuți cea mai mică bucățică de săpun era o comoară neprețuită şi eram sigur că am să-i momesc cu asta.

Stratagema avu un mare succes. *Dolmetscher-ii* anunțară ştirea prin megafoane, se auzi un murmur de mulțumire, dezbrăcarea se făcu într-un timp record, şi toți ovreii, grăbiți şi veseli, se repeziră spre camera de gazare.

Scharfuhrer-ii ieşiră unul câte unul, se numărată între ei, şi Pick închise masiva uşă de stejar. Îl întrebai pe *Reichsfuhrer* dacă doreşte să arunce o privire prin ferestruică. Răspunse afirmativ din cap, mă dădu la o parte şi, în aceeaşi clipă, începură țipetele şi loviturile surde în pereți. Himmler se uită la ceas, îşi făcu umbră cu mâna şi privi o bună bucată de vreme. Fața sa era impasibilă. După ce termină, făcu semn ofițerilor din suita sa că se pot uita şi ei.

L-am condus apoi în curtea crematoriului şi i-am arătat coşurile de beton prin care au fost aruncate cristalele. Suita lui Himmler ne-a ajuns din urmă, am condus grupul în sala de încălzire şi le-am dat şi acolo explicații.

Trecu un timp şi deodată tăcerea fu sfâşiată de chemarea prelungă a unei sonerii stridente; le-am explicat: ″Pick cere ventilatorul, *Herr Reichsfuhrer.* S-a terminat gazarea”. Unul dintre slujbaşii lagărului apăsă pe o pârghie, un huruit surd şi puternic zgudui aerul; Himmler se uită din nou la ceas.

Ne-am întors în camera de gazare. Am arătat grupului coloanele de tablă de fier găurit şi n-am uitat să menționez că le datoram lui Pick. Deținuții din *Sonderkoinmando,* încălțați în cizme înalte de cauciuc, îndreptaseră puternice şuvoaie de apă peste mormanele de cadavre. I-am explicat lui Himmler necesitatea procedeului. În spatele meu, un ofițer din suită şopti batjocoritor: ″Uite că până la urmă tot li se face câte un duş”. S-au auzit vreo două-trei râsete înfundate. Himmler n-a întors capul, fața lui era imperturbabilă.

Ne-am urcat la parter şi am intrat în sala cuptoarelor. Ascensorul numărul 2 sosise în acelaşi moment, uşa cu zăbrele se deschise automat şi deţinuţii din *Sonderkommando* începură să încarce leşurile în cărucioare. Cadavrele erau duse în faţa unui *Kommando* care le scotea verighetele, apoi un *Kommando* de frizeri le tăia părul şi un *Kommando* de dentişti le smulgea dinţii de aur. Un al patrulea *Kommando* băga corpurile în cuptoare. Himmler privi atent toată operaţia, fază cu fază, fără să scoată un cuvânt. Se opri ceva mai mult în faţa dentiştilor: dexteritatea lor era remarcabilă.

L-am condus apoi pe Himmler în sălile de disecţie şi cercetări din crematoriul 1. Cunoşteam gustul deosebit al *Reichsfiuhrer-ului* pentru ştiinţă şi depusesem toate eforturile, astfel că ansamblul sălilor şi al laboratoarelor puteau face cinste, în fond, până şi celor mai moderne universităţi. *Reichsfuhrer-ul* se uită peste tot cu foarte multă atenţie, ascultă încordat explicaţiile mele, dar nici aici nu făcu niciun fel de observaţie, iar pe faţa lui nu puteai citi absolut nimic.

După ce-am ieşit din crematoriu, *Reichsfuhrer-ul* începu să dea semne de nerăbdare şi-am înţeles că n-avea intenţia să viziteze lagărul. Mergea atât de repede, că statul său major rămase în urmă şi eu însumi abia mă mai puteam ţine după el.

Când ajunse lângă maşină, se opri, se întoarse spre mine, ochii i se pironiră asupra unui punct din spaţiu, ceva mai sus de capul meu, şi rosti încet şi mecanic:

— E o sarcină grea, dar trebuie s-o ducem până la capăt.

Am luat o poziţie mai rigidă şi i-am spus:

— *Jawohl, Herr Reichsfuhrer.*

L-am salutat, mi-a răspuns la salut şi a dispărut în automobil.

Douăsprezece zile mai târziu, exact la 30 iulie, am primit din Berlin următoarea scrisoare:

„În urma comunicării şefului Amstgruppe D. Reichsfuhrer-ul S.S., în urma inspecției sale din 18 iulie 1942 la KL Auschwitz, a înaintat pe Lagerkommandant-ul S.S. Sturmbannfuhrer Rudolf Lang la gradul de S.S.-Obersturmbannfuhrer, cu efect retroactiv de la 18 iulie."

Am deschis imediat şantierele celorlalte două crematorii. Mulțumită experienței dobândite la construirea primelor două, eram sigur că acestea au să fie gata înainte de termen. De altfel, se şi simțea nevoia lor, căci îndată după vizita *Reichsfuhrer-ului,* R.S.H.A. A început să-mi trimită transporturi într-un ritm atât de accelerat, că abia reuşeam să fac față cu cele două crematorii gemene. Deoarece numai inapții erau gazați, restul îngroşa efectivul destul de ridicat al lagărului, deținuții erau îndesați în nişte barăci prea strimte, higiena şi mâncarea deveneau pe zi ce trecea tot mai jalnice şi epidemiile – mai ales scarlatina, difteria şi tifosul – urmau una după alta, fără oprire. Situația era desperată, pentru că uzinele care au început să răsară ca ciupercile în regiune – atrase de mâna de lucru numeroasă şi ieftină, furnizată de deținuți – nu absorbeau pe atunci decât efective infime în raport cu enorma populație a lagărelor.

Am cerut deci, din nou, şi de mai multe ori, la R.S.H.A. Să mi se trimită mai puține transporturi, dar toate cererile mele au rămas fără rezultat şi am aflat, prin indiscreția unui birou, că potrivit ordinului riguros al *Reichsfuhrer-ului* orice şef din S.S. Care, voit sau nevoit, va încetini, într-o măsură cât de mică, programul de exterminare, va fi împuşcat. În fapt, convoaiele de ovrei trebuiau să fie considerate

pretutindeni ca având prioritate chiar față de transporturile de arme şi trupe pentru frontul rusesc.

Nu aveam altceva de făcut decât să mă înclin. Totuşi, nu fără dezgust, priveam lagărele mele, care la început fuseseră organizate în mod exemplar şi se transformau acum de la o zi la alta, într-un haos indescriptibil. Deținuții cădeau ca muştele, epidemiile ucideau aproape tot atâta lume cât şi camerele de gazare şi leşurile se adunau atât de repede înaintea barăcilor, încât echipele speciale, care le duceau la crematoriu, nu mai pridideau.

La 16 august, un telefon de la Berlin îmi aduse la cunoştință că *Standartenfuhrer* Kellner fusese autorizat să viziteze, cu titlul de informare, instalațiile din KL Birkenau şi într-adevăr, a doua zi, dimineața de tot, Kellner sosi cu automobilul: i-am făcut onorurile cuvenite, el s-a arătat foarte interesat de acțiunea specială şi de organizarea crematoriilor; la prânz, l-am invitat să dejuneze la mine.

Am luat loc în salon, aşteptând ca bona să ne anunțe că-i gata masa. După o clipă, veni şi Elsie, Kellner se sculă imediat, îşi pocni călcâiele, îşi scoase monoclul, se frânse în două şi-i sărută degetele. Apoi se aşează tot atât de repede pe cât de repede se sculase, îşi întoarse fața spre fereastră, arătându-şi profilul impecabil şi întrebă:

— Şi cum vi se pare aici la Auschwitz, *gnădige Frâu?*

Până să deschidă Elsie gura, el i-o şi luă înainte:

— *Ja, ja,* fireşte, mirosul ăsta neplăcut...

A dat uşor din mână.

— ... şi toate istoriile astea. Dar şi noi avem neplăceri de soiul ăsta la Culmhof, vă asigur...

Şi-a pus iar monoclul şi a privit în jurul lui, vioi şi binevoitor.

— A! Dar ce bine v-ați aranjat aici... V-ați aranjat foarte frumos, *gnădige Frâu...*

Aruncă o privire în sufragerie prin geamurile uşii.

— ... la te uită, aveţi un bufet sculptat...

— Vreţi să-l vedeţi, *Standartenfuhrer?* întrebă Elsie. Am intrat cu toţii în sufragerie, Kellner s-a proţăpit în faţa bufetului şi s-a uitat îndelung la sculpturi.

— Subiect religios... spuse, făcând ochii mici... spaimă multă... concepţie iudeo-creştină despre moarte... A dat uşor din mână:...Şi toate vechiturile astea... Bineînţeles, moartea n-are nicio importanţă, dacă-ţi închipui, ca ei, o altă lume... Dar ce lucru (desăvârşit, *mein Lieber!* Ce execuţie!...

I-am spus:

— L-a lucrat un ovrei polonez, Herr *Standartenfuhrer.*

— *Ja, ja,* spuse Kellner, cred că are totuşi o mică doză de sânge nordic în vine. Fără asta, n-ar fi putut niciodată executa această minune. Ovreii sută la sută sunt incapabili să creeze, o ştim de mult.

A mângâiat sculpturile cu dragoste, trecându-şi uşurel mâinile sale îngrijite peste ele.

— Ah! continuă el, e un lucru caracteristic pentru deţinuţi... Ei nu ştiu dacă vor supravieţui măcar cu o zi operei lor... Şi pentru ei, fireşte, moartea are importanţă... Ei păstrează în viaţă această speranţă josnică...

Făcu o mutră, şi-l întrebai cam încurcat:

— Sunteţi de părere, *Herr Standartenfuhrer,* că ar fi trebuit să interzic ovreiului să trateze un subiect religios?

Se întoarse spre mine şi începu să râdă:

— Ha! ha! Lang, spuse el cu răutate, nici nu v-aţi gândit că bufetul dumneavoastră e atât de potrivnic doctrinei...

Se uită încă o dată la mobilă, aplecându-şi capul puţin într-o parte şi suspină:

— Ai noroc, Lang, cu lagărul dumitale. Ai printre ei, fără voia dumitale, nişte artişti adevăraţi.

Ne-am aşezat la masă; Elsie l-a întrebat:

— Dar mi s-a părut că şi dumneavoastră sunteți comandantul unui lagăr, *Standartenfuhrer?*

— E o deosebire, răspunse Kellner desfăcându-şi şervețelul, eu n-am, ca bărbatul dumitale, deținuți permanenți. Ai mei sunt toți... A avut un râs scurt:...în trecere.

Elsie îl privi mirată, dar el îşi depănă mai departe gândurile.

— Sper că nu vă lipseşte prea mult patria-mumă, *gnădige Frâu.* Polonia e o țară tristă, *nicht wahr?* Dar nu mai avem mult, cred. Cu iuțeala cu care înaintează trupele noastre, în scurt timp vor ajunge în Caucaz şi războiul n-o să mai țină mult.

Am spus:

— De astă dată vom termina înainte de-a veni iarna. Aşa crede toată lumea pe-aici, *Herr Standartenfuhrer.*

— Mai avem două luni, spuse Kellner cu glasul hotărât.

— Mai serviți un pic de carne, *Standartenfuhrer,* s-a rugat Elsie.

— Nu, mulțumesc, *gnădige Frâu.* La vârsta mea...

A avut un râs scurt:

— ... trebuie să începi să te gândeşti la siluetă.

— Oh! dar sunteți încă tânăr, *Standartenfuhrer,* spuse Elsie pe un ton amabil.

Îşi întoarse profilul său perfect spre fereastră:

— Tocmai, răspunse el cu melancolie în glas, sunt *încă tânăr...*

Urmă o scurtă tăcere, după care continuă:

— Şi dumneata, Lang, ce-ai să faci după război? N-au să fie totdeauna lagăre, sperăm.

— Mă gândesc să cer Reichului o bucată de pământ în *Ostraum, Herr Standartenfuhrer.*

— Soțul meu, spuse Elsie, a fost fermier la colonelul baron von Jeseritz, în Pomerania. Am cultivat o bucățică de pământ şi ne-am ocupat cu creşterea cailor.

— Ah! aşa! Spuse Kellner, scoțându-şi monoclul şi privindu-mă cu un aer de cunoscător. Agricultura! Creşterea cailor! Ai jucat la mai multe nunți deodată, Lang!

Îşi întorsese fața spre fereastră şi trăsăturile îi deveniră nobile şi severe:

— E foarte bine, spuse cu o voce gravă, e foarte bine, Lang. Reichul va avea nevoie de colonişti, după ce slavii... Avu un râs scurt:...vor fi dispărut. Veți fi... care e expresia *Reichsfuhrer-ului*?... Exemplarul pionier german al *Ostraum-ului.* De altfel, adăugă el, cred că de dumneata a spus asta...

— Adevărat? întrebă Elsie cu ochii strălucitori, de soțul meu a spus asta?

— Da, *gnădige Frâu,* răspunse Kellner curtenitor, cred că era vorba de soțul dumitale. Sunt chiar sigur de asta, acum, când mă gândesc mai bine. R*eichsfuhrer-ul* este un bun cunoscător de oameni.

— Oh! spuse Elsie, sunt mulțumită de Rudolf! Munceşte atâta! E atât de conştiincios în tot ce face!

I-am spus:

— Elsie, te rog!

Kellner începu să râdă, se uită când la mine când la ea cu un aer înduioşat şi ridică spre cer mâinile sale îngrijite:

— Ce plăcere îți face să te simți în mijlocul unei adevărate familii germane, *gnădige Frâu!* Sunt celibatar, continuă cu un aer melancolic. N-am prea avut vocație. Dar am la Berlin prieteni căsătoriți, deosebit de încântători...

Ultimele cuvinte le spuse cam tărăgănat. Ne-am ridicat şi ne-am dus în salon să luăm cafeaua. Era cafea veritabilă, pe care Hageman o primise din Franța şi din care îi dăduse un pachet lui Elsie.

— Extraordinar! spuse Kellner, sunteți ținuți ca în puf aici la Auschwitz! Viața din lagăre are o parte bună... Numai de n-ar fi... Făcu o strâmbătură de dezgust:...toată mizeria asta.

Învârtea absorbit linguriţa în ceaşcă.

— Iată marele inconvenient al lagărului: mizeria! Mă gândeam la asta, azi dimineață, când mi-ai arătat, Lang, acțiunea specială. Toți ovreii ăştia...

L-am întrerupt.

— Scuzați-mă, *Herr Standartenfuhrer.* Elsie, vrei să ne aduci nişte lichior?

Elsie se uită la mine mirată, se ridică şi intră în sufragerie. Kellner nu ridică capul. Mesteca mereu cu linguriţa. Elise lăsă în urma ei uşa pe jumătate deschisă.

— Cât de urâți sunt! continuă Kellner, cu ochii ațintiți asupra ceştii. M-am uitat bine la ei când am intrat în camera de gazare. Ce privelişte! Ce corpuri hâde! Mai ales femeile...

Mă uitam desperat la el. Dar el nu ridică ochii.

— Şi copiii ăştia... atât de jigăriți... cu obrazul mic ca de maimuță... mare cât pumnul meu... Ce anatomii! Într-adevăr, erau înspăimântători... Şi când a început gazarea...

Mă uitam când la Kellner, când la uşă, ca un pierdut. Sudoarea curgea şiroaie pe mine, nu reuşeam să scot o vorbă.

— În ce hal fără de hal erau toți ăştia! continuă el, învârtind încet şi mecanic linguriţa. Un adevărat tablou de Breughel! Dacă n-ar fi decât faptul că sunt atât de grețoşi, şi încă ar merita să fie omorâți. Şi când te gândeşti... Avu un râs scurt:...când te gândeşti că miroase mai urât după moarte decât în timpul vieții!

Am făcut o mişcare de-o îndrăzneală nemaipomenită: i-am atins genunchiul. Tresări, mă aplecai repede spre el, îi arătai

din cap uşa întredeschisă şi-i spusei foarte repede, pe nerăsuflate:

— Ea nu ştie nimic.

A deschis gura, a rămas cu ea căscată un timp, cu linguriţa în mână, uluit. A urmat o scurtă tăcere şi tăcerea era mai rea decât orice.

— Breughel – continuă el cu glasul prefăcut – îl cunoşti pe Breughel, Lang? Nu Breughel bătrânul... nu, nici celălalt... ci Breughel din Infern, supranumit astfel pentru că picta infernul...

Mă uitam la ceaşcă. Se auzi un zgomot de paşi, izbitura uşii cu geamuri, şi m-am ţinut din răsputeri să nu ridic ochii.

— Îi plăcea să zugrăvească infernul, închipuieşte-ţi, continuă Kellner cu glasul cam prea tare. Avea un fel de talent înclinat spre macabru.

Elsie puse tava cu lichior pe măsuţa cea joasă şi-i spusei cu o politeţe exagerată:

— Mulţumesc, Elsie.

Urmă o scurtă tăcere şi Kellner îmi aruncă o privire.

— Oh! Oh! Exclamă el cu o veselie forţată, şi ce lucruri bune ne-aţi mai adus! Şi încă lichior francez, după cum văd.

Am făcut un efort ca să vorbesc:

— *Hauptsturmfuhrer-ul* Hageman l-a primit, *Herr Standartenfuhrer.* Are prieteni în Franţa.

Vocea mea a sunat totuşi fals. Am aruncat, pe furiş, o privire spre Elsie. Ţinea ochii în jos şi pe obrazul ei nu puteai citi nimic. Conversaţia s-a întrerupt, iar Kellner s-a uitat la Elsie şi a spus:

— Minunată ţară, Franţa, *gnädige Frâu.*

— Coniac, *Standartenfuhrer?* întrebă Elsie cu glasul liniştit.

— Numai un pic, *gnădige Frâu,* coniacul trebuie savurat... Ridică mâna:...franțuzeşte. Câte puțin şi încetişor. Bădăranii noştri, aici, îl înghit cu stacanele...

Avu un râs scurt, care mi se păru fals, apoi îmi aruncă o privire, şi-am înțeles că ar dori să plece.

Elsie îl servi, apoi îmi umplu şi mie paharul pe jumătate. I-am spus:

— Mulțumesc, Elsie.

Ea ridică capul. Se făcu din nou tăcere.

— La "Maxims", continuă Kellner, îl beau în pahare mari, rotunde şi umflate jos... uite aşa...

Desenă cu ambele mâini, în aer, forma paharului.

Se făcu iar tăcere şi el continuă cu un aer stingherit:

— Minunat e Parisul, *gnădige Frâu.* Trebuie să mărturisesc... Avu un râs scurt:...că-l invidiez mult pe Herr Abetz; şi încă foarte des.

Mai vorbi încă ceva despre "Maxims" şi despre Paris, apoi se ridică şi plecă. Am observat că nici nu-şi terminase paharul. Am lăsat-o pe Elsie în salon, am coborât scările verandei cu Kellner şi l-am urcat în maşină.

Maşina porni, îmi părea rău că nu-mi luasem chipiul de pe măsuță; aş fi plecat şi eu.

Am urcat încet treptele verandei, am împins uşa de la intrare, şi-am trecut încet prin vestibul. Am văzut cu mirare că chipiul meu dispăruse de pe măsuță.

Am deschis uşa de la birou şi m-am oprit uluit. Elsie stătea, acolo, țeapănă şi palidă, cu mâna stângă sprijinită de-un scaun. Am închis uşa, fără voie, în urma mea şi am întors capul. Chipiul meu era pe masă.

După ce s-au scurs câteva clipe bune, mi-am luat chipiul şi am făcut stânga împrejur. Elsie m-a strigat:

— Rudolf!

M-am întors. Avea o privire înfricoşătoare.

— Asta faci tu? îmi spuse ea.

Am întors capul.

— Nu ştiu ce vrei să spui.

Am vrut să mă întorc, să ies, să i-o tai scurt. Dar stăteam acolo înțepenit, paralizat. Nici nu mă puteam uita la ea.

— Aşa, spuse ea încet, îi gazezi!... Şi mirosul ăsta îngrozitor e de la ei!

Am deschis gura, dar n-am putut să scot o vorbă.

— Coşurile! continuă ea. Acum înțeleg totul.

Mă uitam în pământ; i-am spus:

— Bineînțeles că-i ardem pe cei morți. Totdeauna s-au incinerat cadavrele în Germania, ştii foarte bine. E o chestiune de higienă. Nu-i nimic de discutat în această. Privință. Mai ales cu epidemiile astea...

A țipat:

— Minți! îi gazezi!

Am ridicat capul uluit.

— Mint, Elsie? Cum îndrăzneşti?

Continuă, fără să mă audă:

— Bărbați, femei, copii... toți, claie peste grămadă... goi... şi copiii care seamănă cu nişte maimuțe mici.

Am înfruntat-o:

— Nu înțeleg ce îndrugi acolo.

Am făcut un violent efort şi am reuşit să mă urnesc. M-am întors şi-am făcut un pas spre uşă. Imediat, cu o iuțeală uimitoare, ea a sărit înaintea mea, s-a aruncat în fața uşii, şi-a lipit spatele de ea.

— Tu! strigă ea, tu!,

Tremura din tot corpul. Ochii ei imenşi, strălucitori, erau pironiți asupra mea.

Am țipat:

— Dacă-ți închipui că mie-mi face plăcere!

Şi imediat m-a cuprins un val de ruşine: îl trădasem pe *Reichsfuhrer.* Îi destăinuisem soției mele un secret de stat.

— E adevărat, prin urmare, a strigat Elsie, tu îi ucizi!

A repetat urlând:

— Tu îi ucizi!

Cu iuțeala fulgerului, am apucat-o de umeri, i-am băgat pumnul în gură şi i-am spus:

— Mai încet, Elsie, te rog, mai încet!

Clipea din ochi şi se zbătea: mi-am retras mâna, am ațintit urechile şi am stat o clipă să ascultăm zgomotele casei, monotone, liniştite, complice. Cu noi.

Îmi spuse cu glasul scăzut, firesc:

— Frâu Miiller a ieşit, cred.

— Bona?

— Spală în subsol. Şi copiii îşi fac siesta.

Am mai stat un timp cu atenția încordată la tăcerea din jur, apoi ea a întors capul şi s-a uitat la mine, ca şi cum în momentul acela şi-ar fi amintit deodată cine sunt: groaza i s-a întipărit din nou pe față şi s-a lipit de uşă.

Am spus cu prețul unui mare efort:

— Ascultă, Elsie, trebuie să înțelegi, e vorba numai de nişte inapți. Şi mâncarea nu ajunge pentru toată lumea. E mult mai bine pentru ei...

Ochii ei aspri, neiertători, erau pironiți asupra mea. Am continuat:

— ... să-i... tratăm astfel... decât să-i lăsăm să moară de foame.

— Asta ai inventat tu pentru ei, a şoptit ea cu glasul scăzut.

— Nu eu! N-am niciun amestec! E un ordin!

M-a întrebat disprețuitoare:

— Cine a putut să dea un astfel de ordin?

— *Reichsfuhrer-ul.*

Teama îmi strivea inima: îl trădasem încă o dată.

— *Reichsfuhrer-ul*! s-a mirat Elsie.

Buzele începură să-i tremure şi-mi spuse cu glasul stins:

— Un om... de care copiii se apropiau cu atâta încredere!

Bolborosi:

— Dar de ce? De ce?

Am dat din umeri:

— Tu nu poţi pricepe. Lucrurile astea îţi scapă cu totul. Ovreii sunt cei mai răi duşmani ai noştri, o ştii prea bine. Ei au dezlănţuit războiul. Dacă nu-i lichidăm acum, mai târziu vor extermina ei poporul german.

— Dar e de-a dreptul stupid! spuse ea cu o repeziciune nemaipomenită. Cum o să ne extermine ei pe noi, dacă noi câştigăm războiul?

M-am uitat la ea cu gura căscată. Nu mă gândisem niciodată la asta. Nu mai ştiam ce să gândesc. Am întors capul şi după o clipă i-am spus:

— E ordin.

— Dar puteai să ceri o altă însărcinare.

I-am răspuns repede:

— Am făcut-o. Am vrut să plec voluntar pe front, îţi aminteşti. N-a vrut *Reichsfuhrer-ul.*

— Ei bine! spuse ea încet, dar cu o violenţă de necrezut, trebuia să nu-l asculţi.

I-am răspuns, aproape strigând:

— Elsie!

Şi timp de o secundă am fost incapabil să găsesc cuvintele.

— Dar bine, Elsie, i-am spus cu glasul sugrumat, ceea ce spui tu acum... este împotriva onoarei!

— Şi ceea ce faci tu?

— Un militar, să nu dea ascultare unui ordin? Şi de altfel, asta n-ar fi schimbat nimic! M-ar fi degradat, torturat, împuşcat... Şi tu, ce te-ai fi făcut? Şi copiii:

— Ah! spuse Elsie, totul! Totul! Totul!...

Am întrerupt-o:

— Dar n-ar fi servit la nimic. Dacă eu aş fi refuzat să dau ascultare ordinului, un altul ar fi primit însărcinarea în locul meu!

Ochii îi scânteiau:

— Da! dar tu, spuse ea, tu n-ai fi făcut-o.

Mă uitam la ea uluit, stupid! În mintea mea se făcuse un vid complet.

— Dar, bine, Elsie, i-am spus...

Nu mai reuşeam să gândesc. Stăteam înţepenit, începuseră să mă doară toţi muşchii, stăteam cu ochii pironiţi în gol şi fără să mă uit la Elsie, fără s-o văd, fără să văd nimic, am rostit cu glas puternic:

— E un ordin!

— Un ordin! repetă Elsie batjocoritor.

Şi deodată îşi ascunse capul în mâini. După o clipă, m-am apropiat de ea şi-am luat-o de umeri. A tresărit violent, m-a dat în lături cu toate puterile sale şi a spus cu un glas stins:

— Nu mă atinge!

Picioarele au început să-mi tremure şi am strigat:

— N-ai dreptul să mă tratezi astfel! Tot ce am făcut în lagăr, am făcut din ordin! Nu sunt răspunzător!

— Dar tu ai executat!

O priveam desperat:

— Nu înţelegi, Elsie. Nu sunt decât o rotiţă, nimic mai mult. În armată, când un comandant dă un ordin, el e responsabil, numai el. Dacă ordinul nu-i bun, e pedepsit comandantul şi nu cel ce l-a executat.

— Prin urmare, spuse ea cu o încetineală zdrobitoare, ăsta-i motivul care te-a făcut să asculți: ştiai că dacă lucrurile vor lua o întorsătură neplăcută, n-ai să fii pedepsit.

Am strigat:

— Nu m-am gândit niciodată la asta! E numai faptul că nu pot să nu ascult de un ordin. Înțelege o dată. Mi-e, fiziceşte, imposibil!

— Atunci, spuse ea cu un calm înspăimântător, dacă ți s-ar da ordin să-l împuşti, pe micuțul Franz. Ai face-o!

Mi-am ațintit privirile asupra ei, uluit.

— Dar e o nebunie! Niciodată nu mi se va da un asemenea ordin!

— Şi de ce nu? întrebă ea cu un râs sălbatic. Ți s-a dat doar ordin să ucizi copilaşii evrei! De ce nu şi pe-ai tăi? De ce nu şi pe Franz?

— Dar cum îți închipui? Niciodată *Reichsfuhrer-ul* nu mi-ar da un astfel de ordin! Niciodată! E...

Era să spun: ″de neconceput!” dar, deodată, cuvintele mi se opriră în gât. Mi-am amintit cu groază că *Reichsfuhrer-ul* a dat ordin să fie împuşcat propriul său nepot. Am lăsat ochii în jos. Era prea târziu.

— Nu eşti sigur! mi-a strigat Elsie cu un dispreț cumplit. Vezi, nu eşti de loc sigur! Şi dacă *Reichsfuhrer-ul* ți-ar spune să-l ucizi pe Franz, l-ai ucide!

Îşi arăta dinții, părea că se ghemuieşte, pregătim du-se să sară, ochii începură să-i strălucească, aruncând o lumină sălbatică, animalică. Elsie, pe care o ştiam atât de blândă şi de liniştită... 0 priveam paralizat, țintuit locului, copleşit de atâta ură.

— Ai face şi asta! izbucni ea cu violență, ai face-o!

Nu ştiu ce s-a întâmplat atunci. Jur că am vrut să-i răspund: „Fireşte că nu”, jur că aveam intențiile cele mai

curate şi mai precise, dar cuvintele mi se opriră brusc în gâtlej, şi, în loc de asta, n-am putut răspunde decât:

— Fireşte.

Credeam c-o să se năpustească asupra mea. Timpul se scurgea cu atâta încetineală, că-mi părea fără de sfârşit. Ea mă privea mereu. Nu mai puteam vorbi. Încercam în mod desperat s-o iau de la început, să mă explic... Limba îmi era lipită de cerul gurii. Ea s-a întors, a deschis uşa, a ieşit, şi-am auzit-o urcând repede scările.

După o clipă, am tras încet telefonul spre mine, am făcut numărul lagărului, am cerut maşina şi am ieşit. Picioarele mi se înmuiaseră. Am mai avut timp să fac pe jos câteva sute de metri până m-a ajuns maşina.

Eram în birou numai de câteva minute, când sună telefonul. Am luat receptorul în mână.

— *Herr Obersturmbannfuhrer,* se auzi un glas rece.

— *Ja?*

— Pick, Crematoriul II. Vă raportez, *Herr Ober sturmbannfuhrer,* ovreii din convoiul 26 s-au răsculat.

— Ce?

— Ovreii din convoiul 26 s-au răsculat. S-au aruncat asupra *Scharfuhrer-ilor* care supravegheau dezbrăcarea, le-au luat armele, au smuls cablurile electrice. Gărzile din exterior au deschis focul şi ovreii au ripostat...

— Şi acum?

— E greu să-i liniştim. Stau în vestiar şi trag spre scara care coboară la vestiar, îndată ce văd o pereche de picioare.

— Bine, Pick, vin acolo.

Am închis telefonul, am ieşit repede şi m-am aruncat în maşină.

— Crematoriul II. M-am aplecat: Mai iute, Dietz.

Dietz aplecă capul şi maşina o zbughi înainte. Eram zdrobit: nu mai avusesem nicio răscoală până atunci.

Frânele scârțâiră pe prundişul din curtea crematoriului. Am sărit din automobil. Pick era acolo, a venit la stânga mea şi am pornit repede în direcția vestiarului.

— Câți *Scharfuhrer-i* au dezarmat?

— Cinci.

— Ce arme aveau *Scharfuhrer-ii?*

— Mitraliere.

— Ovreii au tras mult?

— Destul, dar cred că le-au mai rămas muniții. Am reuşit să închid uşile vestiarului. Adăugă: Sunt doi morți şi patru răniți. În afară de cei cinci *Scharfuhrer-i,* evident. Ăştia..

L-am întrerupt:

— Ce măsuri propui?

Urmă o scurtă tăcere, după care Pick spuse:

— Putem să-i înfrângem prin înfometare.

I-am răspuns cu asprime:

— Nici nu încape vorbă. Nu putem imobiliza crematoriul atâta timp. Trebuie să meargă înainte.

Mi-am plimbat privirile peste puternicele cordoane S.S. Care înconjurau vestiarul.

— Câinii?

— Am încercat... Dar ovreii au smuls cablurile, vestiarul e scufundat în întuneric şi câinii nu vor să intre.

Am reflectat şi i-am spus:

— Să se aducă un reflector.

Pick strigă un ordin. Doi din S.S. Au plecat alergând. Am continuat:

— *Kommando-ul* de atac va fi compus din şapte oameni. Doi oameni vor deschide repede uşa şi se vor ascunde repede după ea. Aceştia nu riscă nimic. La mijloc, un om va ține reflectorul. La dreapta lui, doi trăgători de elită vor ținti pe ovreii înarmați. La stânga lui, alți doi trăgători vor trage cu mitraliera unde socotesc de cuviință. Scopul este de a-i

distruge pe ovreii înarmați şi de a-i împiedica pe ceilalți să ridice armele. Trebuie să te mai gândeşti bine şi să pregăteşti un al doilea *Kommando,* pentru a-l înlocui pe cel dintâi.

Urmă o scurtă tăcere şi Pick spuse cu glasul său rece:

— Vai de capul celui care va ține reflectorul! Un ban nu dau pe pielea lui!

Am continuat:

— Alege oamenii!

Cei doi din S.S. Se înapoiară în fugă cu reflectorul. Pick făcu el însuşi legătura cu priza exterioară şi desfăşură cablul.

Am spus:

— Cablul trebuie să fie destul de lung. Dacă reuşeşte atacul, va trebui să pătrundem în vestiar.

Pick înclină capul. Doi oameni fuseseră deja postați îndărătul uşii. Alți cinci fuseseră aliniați pe prima treaptă a scării. Unul în centru, un *Scharfuhrer,* ținea reflectorul la piept. Cei cinci oameni stăteau nemişcați, cu fețele încordate.

Pick strigă un ordin, oamenii coborâră scara într-o perfectă mişcare de ansamblu şi cablul electric se desfăşură în urma lor ca un şarpe. Se opriră la un metru şi jumătate de uşă. Alți cinci din S.S. Puseră imediat piciorul pe prima treaptă. Liniştea se lăsă în toată curtea.

Pick se apleca pe scară, şopti ceva *Scharfuhrer*ului care ținea proiectorul şi ridică mâna.

Am spus:

— 0 clipă, Pick.

Se uită la mine şi lăsă mâna în jos. M-am îndreptat spre scară, oamenii din *Kommando* numărul 2 s-au îndepărtat şi am coborât treptele.

— Dă-mi-l mie.

Scharfuhrer-ul se uită la mine uluit. Sudoarea îi şiroia pe obraz. După o secundă îşi reveni şi spuse:

— *Jawohl, Herr Obersturmbannfuhrer.*

Mi-a dat reflectorul şi i-am spus:

— Eşti liber.

Scharfuhrer-ul mă privi, pocni din călcâie, făcu stânga împrejur şi începu să urce treptele.

Am aşteptat până a ajuns sus şi m-am uitat pe rând la oamenii din *Kommando,* unul după altul.

— Când voi spune *„Ja", v*eți deschide uşile, vom înainta doi paşi, vă veți culca şi veți începe tragerea. Trăgătorii de elită se pot pregăti pe-ndelete.

— *Herr Obersturmbannfuhrer,* se auzi un glas.

M-am întors şi am ridicat capul. Pick mă privea de sus. Era tulburat:

— *Herr Obersturmbannfuhrer,* dar e... imposibil! E...

L-am privit țintă şi a tăcut. M-am întors, m-am uitat drept înaintea mea şi am spus:

— *Ja!*

Cele două canaturi ale uşii s-au dat de perete. Am strâns reflectorul la piept, am făcut doi paşi, oamenii s-au aruncat la pământ şi gloanțele au început să şuiere în jurul meu. Cădeau bucăți de beton la picioarele mele, mitralierele oamenilor mei au intrat în funcțiune. Am mişcat încet reflectorul de la stânga la dreapta şi trăgătorii de elită de lângă picioarele mele au tras de două ori. Am mişcat fascicolul de lumină spre stânga, gloanțele şuierau ca turbate şi m-am gândit: „Acum". Am mişcat fascicolul de lumină la dreapta şi-am auzit, printre pârâiturile nenumărate ale mitralierelor, două detunături surde ale trăgătorilor de elită.

Gloanțele au încetat să şuiere. Am strigat: „înainte!", am pătruns în vestiar şi după ce-am făcut câțiva paşi, am

ordonat încetarea tirului. Ovreii, pe jumătate dezbrăcați, se înghesuiseră într-un colț al vestiarului. Se lipiseră unii de alții, într-o masă enormă şi nedesluşită. La lumina reflectorului li se vedeau ochii înspăimântați.

Pick se ivi imediat lângă mine. M-am simțit deodată foarte obosit. Am trecut reflectorul unui mitralior şi m-am întors înspre Pick.

— Preia comanda.

— *Zu Befehl, Herr Obersturmbamfuhrer!* M-a întrebat: Trebuie să reluăm gazarea?

— Are să fie greu. Dă-le drumul unul câte unul prin uşa cea mică, condu-i în sala de disecție şi împuşcă-i. Unul câte unul.

Am urcat din nou scara care dădea în curte. Când am apărut, s-a făcut o tăcere de moarte şi toți cei din S.S. Au înțepenit. Le-am făcut semn să ia pe loc repaus. S-au destins, dar au rămas tăcuți şi nu-şi luau ochii de la mine. Am înțeles că erau în admirație pentru cele ce-am făcut. M-am urcat în maşină şi-am trântit uşa cu furie. Pick avea dreptate: nu trebuia să înfrunt asemenea pericol. Cele patru crematorii erau gata, dar buna lor funcționare depindea încă, un anumit timp, de prezența mea. Îmi trădasem datoria.

M-am întors în birou şi am încercat să lucrez. Îmi simțeam capul golit şi nu reuşeam să-mi concentrez atenția. Am fumat țigară după țigară. La ora şapte şi jumătate m-am întors acasă cu maşina.

Elsie şi Frâu Miiller dădeau copiilor de mâncare. Am sărutat copiii şi am spus:

— Bună seara, Elsie.

Ea făcu o mică pauză, după care răspunse cu un glas foarte firesc:

— Bună seara, Rudolf.

Am ascultat un timp, în tăcere, flecăreala copiilor, apoi m-am ridicat şi m-am dus în birou.

Puțin mai târziu, am auzit bătăi în uşă şi glasul lui Elsie m-a chemat:

— La masă, Rudolf.

I-am auzit paşii îndepărtându-se, am ieşit şi m-am dus în sufragerie. M-am aşezat. Elsie şi Frâu Muller au făcut la fel. Mă simțeam foarte obosit. Ca de obicei, am umplut paharele şi Elsie mi-a spus:

— Mulțumesc, Rudolf.

Frâu Muller începu să vorbească de copii şi Elsie discuta cu ea despre aptitudinile lor. După un răstimp, Elsie mă întrebă:

— Nu-i aşa, Rudolf?

Am ridicat capul. Nu ştiam despre ce-au vorbit şi am răspuns la întâmplare:

— *Ja, ja.*

M-am uitat la Elsie. Nu se putea citi nimic în ochii ei. A întors capul cu un aer firesc.

— Cu voia dumneavoastră, *Herr Kommandant,* spuse Frâu Muller, şi Karl este inteligent. Numai că se interesează prea mult de lucruri şi de oameni de loc.

Am făcut „da” din cap şi n-am mai ascultat.

După masă m-am ridicat, mi-am luat rămas bun de la Elsie şi de la Frâu Muller şi m-am închis în biroul meu. Cartea despre creşterea cailor stătea aruncată undeva pe birou, am deschis-o la întâmplare şi am început să citesc. După o clipă, am pus cartea pe etajeră, mi-am scos cizmele şi am început să mă plimb în lung şi în lat.

La ora zece am auzit-o pe Frâu Muller spunându-i „bună seara” lui Elsie şi urcându-se. După câteva minute, am recunoscut paşii lui Elsie pe scară, am auzit pocnetul sec al

comutatorului când a stins lumina şi apoi totul s-a scufundat în tăcere.

Am aprins o ţigară şi-am deschis larg fereastra. Nu era lună, dar era o noapte luminoasă. Am stat o clipă rezemat de fereastră, apoi m-am hotărât să mă duc să stau de vorbă cu Elsie. Mi-am stins ţigara, am ieşit în vestibul şi am urcat uşurel scara.

Am pus mâna pe clanţa uşii, am apăsat, şi-am împins încet. Uşa era încuiată. Am bătut o dată slab, apoi după câteva secunde, am bătut de două ori mai tare. Niciun răspuns. Mi-am lipit obrazul de tăblie şi-am ascultat. În cameră era atâta linişte, de parcă ar fi fost camera unei moarte.

1945

Crematoriile III şi IV fură terminate la data fixată şi din ianuarie 1943 până la sfârşitul aceluiaşi an instalaţiile celor patru crematorii începură să funcţioneze din plin.

În decembrie 1943 am fost numit inspectorul lagărelor. Am părăsit Auschwitz-ul şi m-am stabilit cu familia la Berlin. Totuşi, am mai fost la Auschwitz; am stat acolo o parte din vara lui 1944, când am ajutat pe înlocuitorul meu să rezolve problemele pe care le punea tratarea specială a 400.000 de ovrei unguri.

Ultimul meu turneu de inspecţie a avut loc în martie 1945: am vizitat Neuengamme, Bergen-Belsen, Buchenwald, Dachau şi Flossenburg şi le-am transmis personaj comandanţilor acestor lagăre ordinul *Reichsfuhrer-u*lui de a nu mai executa pe ovrei şi de a face imposibilul pentru a opri mortalitatea.

Bergen-Belsen, mai ales, era într-o situație jalnică. Nu mai era apă, nu mai era hrană, closetele se revărsau, şi pe aleile lagărului putrezeau sub cerul liber mai mult de 10.000 de cadavre. Devenise, de altfel, imposibil să hrăneşti pe deținuți, deoarece oficiul de aprovizionare al districtului nu mai trimitea nimic. Am poruncit comandantului să pună ordine în toate chestiunile astea şi l-am învățat cum să ardă cadavrele în gropi;

după puțin timp, s-au îmbunătățit condițiile sanitare. Totuşi, nu era totdeauna de mâncare şi deținuții mureau ca muştele.

La sfârşitul lui aprilie 1945 situația se schimbă în asemenea măsură, că am primit ordin să transportăm *Amtsgruppe,* din care făceam şi eu parte, la KL Ravensbruck. Maşinile şefilor din S.S. Şi a familiilor lor, ca şi camioanele cu dosare şi materiale, plecară în caravană pe şosea. Acestea erau ticsite de civilii care fugeau de bombardamente. De la Ravensbruck am ajuns la Reusburg şi acolo, tot ce-am putut găsi pentru adăpostirea noastră a fost un grajd. A doua zi, totuşi, femeile şi copiii au putut dormi într-o şcoală.

Din acest moment, exodul devenise un adevărat coşmar. Ruşii veneau dintr-o parte, anglo-saxonii din alta şi noi trebuia să ne retragem mereu din fața duşmanului care înainta. La Fleusburg mi-am amintit deodată că educatoarea noastră din Auschwitz, Frâu Miiller, locuia la Apenrade. Lam dus imediat acolo pe Elsie şi copiii. Frâu Miiller a fost atât de bună ca să le ofere găzduire. Am continuat drumul de unul singur – numai cu Dietz – până la Murwick şi acolo, în tovărăşia principalilor şefi din *Amstgruppe,* l-am văzut ultima oară pe Himmler. Ne-a declarat că nu mai are să ne dea niciun ordin.

Puțin după asta, mi s-a înmânat un livret de marinar pe un nume de împrumut şi mi s-a procurat o uniformă de caporal de marină. Am îmbrăcat-o, în urma dispozițiunilor primite, dar în acelaşi timp mi-am luat şi angajamentul să păstrez uniforma de ofițer S.S. În bagajul meu.

La 5 mai am primit ordin să mă duc la Rantum. Am ajuns la 7 şi, câteva ore după sosirea mea, am aflat că mareşalul Keitel a semnat, la Reims, capitularea fără condiții a Wehrmachtului.

De la Rantum am fost transferat la Brunsbuttel. Am rămas acolo câteva săptămâni şi, deoarece pe fişa mea menționasem că în viața civilă am fost fermier, am fost demobilizat la 5 iulie şi trimis la o fermă din Gottrupei, la un anume Georg Piitzler.

Am lucrat opt luni la această fermă. Era o exploatare destul de frumoasă, care număra câțiva cai destul de bine întreținuți, şi când Georg a aflat că fusesem cândva angajat la o herghelie, mi-a încredințat îngrijirea cailor.

M-am achitat cu multă plăcere de această însărcinare şi Georg, la care locuiam, spunea în glumă că, dacă nu mă culcam în grajd împreună cu caii mei, aceasta se datora numai faptului că nu voiam să-l jignesc pe el.

Georg era un omuleț destul de vârstnic, dar robust şi bine legat, cu o bărbie în formă de galoş şi nişte ochi albaştri pătrunzători. Nu după mult timp, am aflat că înainte ocupase un post destul de important în S.A.; i-am mărturisit cine sunt, şi din acel moment devenise cu adevărat prietenos, iar când soția lui pleca de-acasă, ne aşterneam pe nişte discuții interminabile.

Într-o dimineață, pe când eram cu caii într-un fânaț, apăru deodată lângă mine. Se înțepeni pe picioarele sale strâmbe, se uită la mine lung şi îmi spuse cu un aer grav:

— L-au arestat pe Himmler.

Am bolborosit:

— I-au jucat festa!

— Dimpotrivă, spuse Georg, nu ei, ci el le-a jucat festa. În momentul când se pregăteau să-i ia interogatoriul, s-a sinucis!

M-am uitat la el, parcă mi-ar fi dat una în cap.

— Ca să vezi, continuă Georg, strâmbându-se şi lovindu-şi mâinile una de alta, ce şiret a fost Himmler! Avea o fiolă de cianură în gură, a spart-o între dinți şi gata! Ah! Strigă el fericit, le-a jucat festa.

Am repetat:

— Prin urmare s-a sinucis!

— Dar ce-i, m-a întrebat Georg, ai o' mutră! I-a tras pe sfoară, asta e! Nu cumva vrei să-mi spui că n-a făcut bine?

M-am uitat la el fără să-i răspund. Georg îşi scărpina bărbia şi mă privea cam încurcat.

— Nu te înțeleg. Nu-i stă bine unui mare şef să se sinucidă când e prins, *nicht wahr?* Asta e de când lumea. Ce reproşuri i s-au mai făcut lui Paulus că nu s-a sinucis după chestia cu Stalingradul, îți aminteşti? Dar bine, ce ai? M-a întrebat după o secundă, cu un aer îngrijorat. Zi ceva, cel puțin. Parcă ai înlemnit. Nu cumva ți se pare că a procedat greşit?

Nu mai vedeam înaintea ochilor de durere şi furie. L-am simțit deodată pe Georg scuturându-mă tare de braț şi i-am spus cu o voce stinsă:

— M-a trădat!

— *Reichsfuhrer-ul*! se miră Georg.

Am văzut privirile dojenitoare ale lui Georg pironite asupra mea şi i-am strigat:

— Nu înțelegi? A dat nişte ordine îngrozitoare şi acum ne lasă să înfruntăm singuri oprobriul!

— *Reichsfuhrer-ul*! Aşa vorbeşti tu de *Reichsfuhrer*? Strigă Georg.

— ... În loc să se ridice... şi să spună... ″Eu singur sunt răspunzător!”... Uite ce-a făcut!... E uşor, nu-i aşa? Striveşti în dinţi o fiolă de cianură şi-i laşi pe ceilalţi să se descurce singuri!

— Doar n-ai să spui că...

Am început să râd:

— *Meine Ehre heisst Treue! Ja, jaf* pentru noi! Nu pentru el! Pentru noi închisoarea, ruşinea, ştreangul...

— Ce, are să te spânzure? întrebă Georg uluit.

— Dar ce-ţi închipui? Insă mi-e totuna, înţelegi? Mi-e totuna! Moartea pentru mine e ceva mai puţin decât nimic. Dar ceea ce mă înnebuneşte e când mă gândesc că el... L-am apucat pe Georg de braţ: Nu înţelegi ce-a făcut? A şters-o!... El, pe care-l respectam ca pe un tată...

— Ei bine, fie, spuse Georg cu un aer de îndoială, a şters-o... Ei, şi? Dacă ar fi rămas, tot nu ţi-ar fi salvat viaţa.

L-am scuturat cu furie:

— Cine-ţi vorbeşte de viaţă? Mi-e perfect egal dacă mă spânzură! Dar să fi murit cu el! Cu şeful meu!

Ar fi spus: ″Eu i-am dat ordin lui Lang să-i extermine pe ovrei!” Şi nimeni n-ar fi avut nimic de spus!...

Nu mai puteam vorbi. Durerea şi ruşinea mă sufocau.

Nici exodul, nici dezastrul nu mă zguduiseră într-atâta. ″

În zilele care urmară, Georg începu să se plângă că am devenit ″şi mai tăcut ca înainte”. În realitate, eram foarte preocupat, deoarece crizele prin care trecusem altă dată, după moartea tatălui meu, îmi reveniseră brusc şi se succedau la intervale din ce în ce mai scurte, devenind de fiecare dată mai puternice; chiar atunci când eram perfect normal, simţeam o spaimă surdă apăsându-mă. Am observat, de asemenea, că şi în afară de aceste crize se

întâmpla să iau adesea un cuvânt drept altul; câteodată mă bâlbâiam sau o frază întreagă mi se oprea în gât. Aceste tulburări mă înfricoşau mai mult decât crizele, căci nu le încercasem încă până atunci, cel puțin în halul ăsta, şi mă temeam că se vor agrava şi mai mult şi că cei din jurul meu au să înceapă să-şi dea seama.

La 14 martie 1946, pe când luam masa cu Georg şi soția lui, s-a auzit o maşină intrând în curtea fermei. Georg ridică nasul şi spuse:

— Du-te şi vezi cine e!

M-am sculat, am ocolit repede clădirea şi m-am izbit de doi militari americani: unul blond cu ochelari şi unul mic şi brunet.

Cel mic şi brunet a surâs şi mi-a spus în germană:

— Nu te grăbi, *mein Herr!*

Ținea un pistol în mână. M-am uitat la el, apoi l-am privit pe cel blond şi am văzut după epoleți că erau ofițeri.

Am luat poziție de drepți şi i-am întrebat:

— Ce doriți?

Blondul cu ochelari se lăsă alene într-un picior, scoase o fotografie din buzunar, se uită la ea şi o trecu celui brunet. Cel mic şi brunet îi aruncă o privire, se uită la cel blond şi spuse: „Yes”. După care îşi țuguie buzele, îşi jucă pistolul în mână şi mă întrebă:

— Rudolf Lang?

Se sfârşise. Am făcut „da” din cap şi m-a cuprins o linişte bizară.

— Eşti arestat, îmi spuse cel brunet.

Urmă o scurtă tăcere, după care am întrebat:

— Pot să mă duc să-mi iau lucrurile?

Cel mic şi brunet surise. Părea a fi italian.

— Ia-o înainte!

Ajungând în pragul bucătăriei, unul dintre ei îmi dădu un brânci, am făcut câțiva paşi poticnindu-mă, era să cad şi m-am agățat în sfârşit de masă. Când am ridicat capul, am văzut pe ofițerul cu ochelari stând în picioare cu pistolul în mână, în spatele lui Georg. Am simțit țeava unei arme în spate şi-am înțeles că cel mic şi brunet e în urma mea.

Ofițerul cu ochelari întrebă:

— Georg Piitzler?

— *Ja,* răspunse Georg.

— Pune amândouă mâinile pe masă, *mein Herr.*

Georg îşi lipi bine palmele de masă, de o parte şi de alta a farfuriei.

— Şi dumneata, doamnă!

Soția lui Georg se uită la mine, apoi la Georg şi se supuse alene.

— Ia-o înainte, spuse cel mic şi brunet.

Am urcat scara şi am intrat în camera mea. Cel mic şi brunet s-a sprijinit cu spatele de fereastră şi a început să fluiere. Mi-am îmbrăcat uniforma S.S.

După ce-am terminat, mi-am luat valiza, am pus-o pe pat şi m-am dus să-mi iau lingeria din dulap. Cum am deschis dulapul, cel mic şi brunet se opri din fluierat. Am pus lingeria pe pat şi am aşezat-o în valiză, în acel moment mi-am amintit de pistol. Era sub pernă, la o distanță mai mică de un metru şi nu-i pusesem piedica de siguranță. Am stat o secundă nemişcat şi m-a apucat o sfârşeală nemaipomenită.

— Gata? întrebă cel mic şi brunet în spatele meu.

Am trântit capacul valizei şi, cu amândouă mâinile, am potrivit încuietoarele. Se auziră două pocnituri surde. Ce bizar au răsunat în tăcerea aceea 1

Am coborât şi am intrat în bucătărie. Soția lui Georg s-a uitat la uniforma mea, şi-a dus mâinile la gură şi a aruncat o privire bărbatului ei. Georg nu se mişca.

— Hai! spuse cel mic şi brunet şi mă împinse încetişor înainte.

Când am ieşit de-acolo, m-am întors spre Georg şi soția lui şi le-am spus:

— La revedere.

Georg îmi răspunse eu vocea joasă şi fără să întoarcă capul:

— La revedere.

Cel mic şi brunet zâmbi şi spuse în batjocură:

— M-aş mira.

Soția lui Georg n-a deschis gura.

Americanii m-au dus la Bredstedt. Ne-am oprit în fața unui fost spital şi am trecut printr-o curte plină de soldați. Fumau şi se plimbau în grupuri mici. Niciunul dintre ei nu i-a salutat pe ofițerii care mă escortau.

Ne-am urcat la etajul întâi şi m-au poftit într-o mică încăpere. Era acolo un pat, două scaune, o masă şi la mijloc o sobă şi o căldare cu cărbuni. Cel mic şi brunet mă pofti să iau loc pe scaun.

După o clipă a intrat un soldat. Avea o înălțime de aproape doi metri şi era lat în spate. I-a salutat pe cei doi ofițeri cu o nepăsare de necrezut. Ei îl strigau „Joe" şi i-au şoptit ceva în englezeşte. Apoi s-au îndreptat spre uşă. M-am ridicat şi-am luat poziția de drepți, dar ei nici nu s-au mai uitat la mine.

Soldatul îmi făcu semn cu mâna să iau loc, şi el, la rândul său, se aşează pe pat. Se aşează încet şi greoi, patul scârțâi, îşi îndepărtă picioarele şi se sprijini cu coatele de perete. Apoi, fără să-şi ia ochii de la mine, scoase o mică tabletă din buzunar, îi desfăcu învelişul, şi-o vârî în gură şi începu să mestece.

A trecut un timp destul de îndelungat. Soldatul nu mă slăbea din ochi şi am început să mă simt cam stingherit de

privirile lui. Am întors capul şi m-am uitat la fereastră. Avea geamuri mate şi n-am putut vedea nimic. M-am uitat la sobă. Era şi calorifer în cameră, dar probabil că nu mai funcţiona. Soba era aprinsă şi era foarte cald.

A mai trecut o oră, apoi un ofiţer sprinten şi vioi a intrat ca vântul, s-a aşezat la masă şi a început să-mi ia interogatoriul. Am spus tot ce ştiam.

Am fost târât din închisoare în închisoare. N-am fost nenorocit în închisoare. Mâncam bine şi crizele încetaseră cu totul. Totuşi, timpul trecea cam greu şi eram doritor să se termine odată. La început eram şi foarte îngrijorat din cauza lui Elsie şi a copiilor. Şi a fost o mare uşurare pentru mine când am aflat că americanii nu i-au băgat în vreun lagăr de concentrare, după cum mă aşteptasem. Într-adevăr, am primit mai multe scrisori de la Elsie şi am putut, la rândul meu, să-i scriu.

Mă gândeam câteodată la viaţa mea din trecut. Lucru curios, numai copilăria o mai văd cum a fost aievea. Tot ce s-a petrecut mai târziu mi-a lăsat amintiri foarte precise, dar ele păreau mai mult amintiri lăsate de un film care te-a impresionat. Mă vedeam pe mine însumi mişcându-mă şi vorbind în acest film, dar nu aveam impresia că mie mi s-au întâmplat toate astea.

A trebuit să repet depoziţia mea ca martor al acuzării în procesul de la Nüremberg şi acolo am văzut pentru prima oară, pe banca acuzaţilor o parte din înalţii demnitari ai partidului, pe care nu-i cunoscusem până atunci decât din fotografiile apărute în ziare.

La Nüremberg am primit mai multe vizite în celula mea, şi mai ales pe aceea a unui locotenent-colonel american. Era înalt şi trandafiriu, cu ochi de porţelan şi părul alb. Voia să ştie ce părere am despre un articol apărut în presa americană, pe care mi-l tradusese. Scria acolo că „m-am

născut o dată cu secolul şi că simbolizam, de fapt, destul de bine, ceea ce o jumătate de secol din istoria germană comporta ca violenţă şi fanatism...”

Am completat:

— ... şi sărăcie, *Herr Oberst.*

Îmi spuse tăios:

— Să nu-mi spui *„Herr Oberst”.*

Apoi mă privi insistent o clipă şi mă întrebă, apăsând asupra cuvântului „dumneata”:

— *Dumneata* ti fost sărac?

M-am uitat la el. Era trandafiriu şi curat ca un copilaş bine îngrijit. Era dar că n-avea nicio idee de viaţa pe care am dus-o.

I-am răspuns:

— Da. Destul de sărac.

Continuă cu un aer grav:

— Nu-i o scuză.

— N-am nevoie de scuze. M-am supus ordinelor.

După aceea, dădu din cap şi spuse cu un aer grav şi chinuit;

— Cum îţi explici că ai putut ajunge aici?

Am reflectat şi am răspuns:

— Mi s-a dat însărcinarea asta datorită talentului meu organizatoric.

Mă privi fix, ochii lui erau albaştri ca ochii păpuşilor, dădu din cap şi spuse:

— N-ai înţeles întrebarea mea.

După o clipă, mă întrebă din nou:

— Eşti şi acum tot atât de convins că era necesar să-i extermini pe evrei?

— Nu, nu mai sunt atât de convins.

— De ce?

— Pentru că Himmler s-a sinucis.

M-a privit cu un aer mirat şi eu am continuat:

— Asta dovedeşte că n-a fost un şef adevărat, şi dacă n-a fost un şef adevărat, a putut foarte bine să mă mintă atunci când mi-a prezentat exterminarea evreilor ca o necesitate.

M-a întrebat atunci:

— Prin urmare, dacă ar fi s-o iei de la început, n-ai mai face-o?

I-am răspuns repede:

— Aş face-o, dacă mi s-ar da ordin.

Se uită lung la mine, tenul său trandafiriu se înroşi violent şi spuse cu un aer indignat:

— Ai lucra împotriva conştiinţei dumitale?

Am luat poziţia de drepţi, m-am uitat drept înaintea mea şi am rostit:

— Scuzaţi-mă, cred că nu înţelegeţi punctul meu de vedere. Eu nu trebuie să mă preocup de ceea ce gândesc. Datoria mea este să mă supun.

El strigă:

— Dar nu acestor ordine îngrozitoare! Cum ai putut?... E monstruos... Copiii aceia, femeile acelea... Nu simţeai, prin urmare, nimic?

I-am răspuns plictisit:

— Mereu mi se pune această întrebare.

— Ei bine, ce răspunzi la întrebarea asta?

— E greu de explicat. La început, încercam o impresie penibilă. Apoi, puţin câte puţin, am pierdut orice sensibilitate. Cred că era necesar: fără asta, n-aş fi putut continua. Înţelegeţi, mă gândeam la evrei ca la un număr de obiecte, niciodată ca la nişte fiinţe omeneşti. Mă concentram asupra laturii tehnice a însărcinării mele. Am adăugat: Aproape ca un aviator care-şi lansează bombele asupra unui oraş.

A răspuns supărat:

— Un aviator n-a nimicit niciodată un popor întreg.

M-am gândit puțin şi i-am răspuns:

— Ar face-o dacă ar fi posibil şi dacă i s-ar da ordin.

A ridicat din umeri ca pentru a îndepărta ipoteza şi m-a întrebat:

— Nu resimți, prin urmare, nicio remuşcare?

Lam răspuns imediat:

— Nu am de ce să am remuşcări. Exterminarea a fost poate o greşeală. Dar nu eu am ordonat-o.

A dat din cap:

— Nu asta am vrut să spun. De la arestarea dumitale, ți s-a întâmplat uneori să te gândeşti la bieții oameni pe care i-ai trimis la moarte cu miile?

— Da, uneori.

— Ei bine, uneori, când te gândeşti la ei, ce simți?

— Nu simt nimic deosebit.

Ochii lui albaştri se pironiră asupra mea cu o intensitate care mă stingherea, dădu iar din cap şi spuse cu glasul scăzut, cu un bizar amestec de milă şi oroare:

— Eşti completamente dezumanizat.

După aceea îmi întoarse spatele şi plecă. Parcă aş fi scăpat de o ɔ7ʅ vară. Vizitele şi discuțiile acestea mă oboseau nespus de mult şi mi se păreau inutile.

În urma depoziției mele la procesul de la Nüremberg, americanii mă predară polonezilor. Aceştia țineau foarte mult să mă aibă ei, Auschwitzul găsindu-se pe teritoriul lor.

Procesul meu începu la 11 martie 1947, un an aproape, calculat zi cu zi, de la arestarea mea. A avut loc la Varşovia, într-o sală mare şi goală, cu pereții albi. Aveam un microfon în față, şi, mulțumită unor căşti cu care eram înarmat, auzeam imediat traducerea în germană a tot ce se spunea despre mine în polonează.

După ce-au terminat cu actul de acuzare, am cerut cuvântul, m-am ridicat, am luat poziția de drepți, şi-am spus:

— Eu singur sunt răspunzător de tot ce s-a întâmplat la Auschwitz. Cei din subordinea mea trebuie scoşi din cauză. Am adăugat: Vreau numai să rectific diversele fapte de care sunt acuzat personal.

Preşedintele spuse cu o voce aspră:

— Ai să vorbeşti în fața martorilor.

Şi începu interminabila perindare a martorilor. Am fost uluit că polonezii au citat atâția şi că s-au îngrijit să-i aducă pe toți din cele patru colțuri ale Europei, probabil cu mari cheltuieli: prezența lor era perfect inutilă, pentru că nu negam faptele. După părerea mea, era o pierdere de timp şi de bani şi nu-mi puteam închipui, văzându-i procedând astfel, că slavii vor da vreodată naştere unei rase de conducători.

Unii dintre aceşti martori au debitat, de altfel, prostii, care m-au făcut, nu o dată, să-mi ies din sărite. Astfel, unul dintre ei a afirmat că m-a văzut bătând un *Kapo.* Am încercat să explic tribunalului că, chiar dacă aş fi fost monstrul pe care voiau să-l facă din mine aceşti martori, n-aş fi făcut niciodată asemenea lucru: era contrar demnității mele de ofițer.

Un alt martor afirmă că m-a văzut dând lovitura de grație unor deținuți care fuseseră împuşcați. Am explicat din nou că e absolut imposibil. Şeful plutonului S.S. Era acela care trebuia să dea lovitura de grație şi nu comandantul lagărului. Comandantul lagărului avea dreptul să asiste la execuții, dar nu să tragă el însuşi. Regulamentul, în această privință, era categoric. Era limpede că tribunalul nu dădea nicio importanță rectificărilor pe care le făceam şi căuta să folosească împotrivă-mi spusele mele. La un moment dat,

procurorul a exclamat: „Ai ucis trei milioane şi jumătate de oameni!” Am cerut cuvântul şi i-am răspuns: „Vă rog să mă iertaţi, dar n-am ucis decât două milioane şi jumătate”. Se auziră atunci murmure în sală şi procurorul îmi strigă că ar trebui să-mi fie ruşine de cinismul meu. Dar nu făcusem altceva, totuşi, decât să rectific o cifră inexactă.

Cea mai mare parte din dialogurile mele cu procurorul luaseră cam această întorsătură. Cu privire la trimiterea de camioane la Dessau pentru aducerea cutiilor cu *Giftgas* m-a întrebat:

— De ce ai fost atât de îngrijorat, încât te-ai gândit să trimiţi camioanele dumitale la Dessau?

— Când rezervele de gaze începeau să se micşoreze, trebuia fireşte să fac tot posibilul pentru a reînnoi stocul.

— În realitate, pentru dumneata, întrebă procurorul, erau ca rezervele de pâine şi lapte?

Am răspuns calm:

— Pentru asta eram acolo.

— Prin urmare, exclamă procurorul cu un aer triumfător, voiai să-ţi procuri cât mai multe gaze pentru ca să poţi extermina cât mai mulţi oameni?

— Am avut ordin.

Procurorul se întoarse atunci către tribunal şi făcu observaţia că, nu numai că acceptasem să lichidez pe evrei, dar că ambiţia mea era să lichidez un număr cât mai mare posibil.

Am cerut cuvântul şi de astă dată i-am arătat procurorului că ceea ce-a spus nu-i exact. Nu-l sfătuisem niciodată pe Himmler să mărească numărul evreilor pe care mi-i trimitea. Din contra, rugasem R.S.H.A.-ul, în mai multe rânduri, să încetineze ritmul transporturilor.

— Nu poți nega, totuşi, spuse procurorul, că ai fost deosebit de zelos şi plin de inițiativă în însărcinarea dumitale de exterminare.

— Am dat dovadă de zel şi inițiativă în executarea ordinelor, dar n-am făcut nimic pentru a provoca ordinele.

— Ai făcut ceva ca să scapi de această îngrozitoare însărcinare?

— Am cerut să fiu trimis pe front înainte ca *Reichsfuhrer-ul* să-mi fi încredințat misiunea de a-i lichida pe evrei.

— Şi după asta?

— După asta nu s-a mai pus problema: aş fi avut aerul că mă sustrag.

— Prin urmare, această misiune ți-a plăcut?

I-am răspuns îndată:

— De loc. Nu-mi plăcea de loc.

Făcu atunci o pauză, mi se uită până în albul ochilor, desfăcu brațele şi-mi strigă:

— Ei bine, spune-mi atunci, ce părere aveai? Cum priveai dumneata acest soi de sarcini?

Urmă o scurtă tăcere, toți ochii se fixară asupra mea. Am reflectat o clipă şi i-am răspuns:

— Era o muncă plicticoasă.

Procurorul lăsă să-i cadă brațele în jos şi se auziră din nou murmure în sală.

Puțin mai târziu, procurorul spuse:

— Am citit în depoziția dumitale: „Adesea, evrei. Cele îşi ascundeau copiii sub hainele lor în loc să-i aducă cu ele în camerele de gazare. S*onderkommando*-ul deținuților avea ordin să scotocească hainele sub supravegherea celor din S.S. Şi copiii găsiți erau aruncați în camera de gazare."

Îşi îndreptă ochii spre mine:

— Aşa ai spus, nu?

— Da.

Şi-am adăugat:

— Totuşi, vreau să fac o rectificare.

Mi-a făcut un semn uşor din mână şi am continuat.

— Nu am spus de copii că erau „aruncaţi". Am spus că erau „trimişi" în camera de gazare.

Procurorul răspunse cu nervozitate:

— Puţin importă cuvântul! apoi continuă: Nu-ţi făcea milă gestul acestor sărmane femei, care, ducându-se ele însele la moarte, încercau cu desperare să-şi salveze copilaşii, bizuindu-se pe generozitatea călăilor?

I-am răspuns:

— Nu-mi puteam permite să-mi fie milă. Aveam ordine. Copiii erau consideraţi inapţi pentru muncă. Trebuia deci să-i gazez.

— Nu ţi-a venit niciodată ideea să-i cruţi?

— Nu mi-a venit niciodată ideea să nu mă supun ordinelor. Am adăugat: De altfel, ce-aş fi putut face cu copiii într-un KL? KL nu este un loc potrivit pentru creşterea copiilor.

M-a întrebat:

— Dumneata eşti tată de familie?

— Da.

— Şi-ţi iubeşti copiii?

— Desigur.

Făcu o pauză, îşi plimbă încet privirile prin sală, apoi se întoarse către mine:

— Cum împaci dumneata dragostea pe care o porţi propriilor dumitale copii cu atitudinea faţă de micuţii evrei?

Am reflectat o clipă şi i-am spus:

— N-are nicio legătură. În lagăr mă purtam ca un soldat. Dar acasă, bineînţeles, mă purtam altfel.

— Vrei să spui că ai o fire dublă?

Am şovăit puţin şi i-am răspuns:

— Da, presupun că s-ar putea exprima lucrurile în felul acesta.

N-am făcut bine că i-am răspuns astfel, căci în cursul rechizitoriului, procurorul s-a folosit de răspunsul meu ca să vorbească de ″duplicitatea” mea. Puțin mai târziu, făcând aluzie la faptul că mă mâniasem contra unora dintre martori, a exclamat: ″Această duplicitate izbucneşte până şi în schimbarea expresiei faciale a acuzatului, care apare când ea un mic funcționar, calm şi scrupulos, când ea o brută căreia nimic nu-i poate sta în cale.”

A spus atunci că, nemulțumit de a mă supune ordinelor care făcuseră din mine „cel mai mare asasin al timpurilor moderne”, am dat dovadă, pe deasupra, de un amestec înfricoşător de ipocrizie, cinism şi brutalitate în executarea însărcinărilor mele.

La 2 aprilie preşedintele a dat verdictul. L-am ascultat în poziția de drepți. Era verdictul la care m-aşteptam.

Sentința specifica, între altele, că trebuia să fiu spânzurat, nu la Varşovia, ci în propriul meu lagăr din Auschwitz şi de una din spânzurătorile pe care eu însumi le ridicasem pentru deținuți.

După o clipă, gardianul care era la dreapta mea m-a atins uşor pe umăr.’ Am scos căştile, le-am pus pe scaun, m-am întors spre avocatul meu şi i-am spus: ″Mulțumesc, domnule avocat”. A dat din cap, dar nu mi-a strâns mina.

Am ieşit, însoțit de gardieni, printr-o mică uşă din partea dreaptă a tribunalului. Am trecut printr-un lung şir de culoare, prin care nu mai trecusem niciodată. Erau luminate de nişte ferestre mari, şi peretele din fața lor era strălucitor de luminos. Era frig.

Câteva minute mai târziu, uşa celulei a fost trântită în urma mea, M-am aşezat pe pat şi-am încercat să mă

gândesc. Se scurseră câteva minute: nu simțeam nimic. Mi se părea că propria-mi moarte nu mă priveşte.

M-am ridicat şi am început să umblu prin celulă în lung şi-n lat. La un moment dat, mi-am dat seama că-mi număram paşii.

CUPRINS

Cuvânt înainte
1913
1916
1918
1922
1929
1934
1945